דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

היום בדבר
● ס. יזהר, עליזה ולך, חגי אשד, אמנון דנקנר — „חירות"
● מסמכים חדשים — אמיר אורן, יוסי מלמן
● ז'אן דניאל ואוטו שילי — ראיונות מיוחדים ל„דבר"
● איזה אביב — טוביה מנדלסון
● שלמה ארצי, חיים ביאור, טדי פרויס, יעל פישביין
● „משא" לתרבות ולאמנות ו„דבר השבוע"

רכז/ת נוי
עונת שתילת פרחי האביב קרבה
הזמנה כעת תבטיח את מיגוון השתילים ואת תאריך האספקה הרצויים לך.
השנה את חדש למשפחת שתילי „חישתיל" — „חישנוני"
פנה/י בהקדם בטלפון לאחת ממשתלות „חישתיל":
משתלת „חישתיל" אשקלון 051-34276, 39973
משתלת „חישתיל" נחלים 03-919568
חישתיל

יום שישי, ג' באדר ב' תשמ"ו, 14 במארס 1986 ● גליון 18762
● היום 64 עמודים כולל דבר־השבוע ● המחיר 94 כולל מע"מ

רוב שרי מפלגת העבודה סבורים:

ההתפחויות האחרונות בחרות יקשו על ביצוע הרוטציה בזמן

הערכות בליכוד: לא יהייה פילוג ● מושב שני – רק אחרי הסכמה

מאת עליזה ולך
מאת יוסי מלמן,
סופרו המדיני של „דבר"

רוב שרי מפלגת העבודה סבורים, כי ההתפתחויות האחרונות בתנועת חרות יקשו עוד יותר על ביצוע הרוטציה בעוד שבעה חודשים.

שרי מפלגת העבודה התכנסו שלשום בערב לישיבתם השבועית במעונו של ראש־הממשלה בירושלים והתבוננו בצוותא בשידור הטלוויזיה מן הועידה ואחר־כך דנו במשך שעה ארוכה על משמעויות הארועים שם. פרס ביקש אמנם מהשרים שלא להתייחס בפומבי לנעשה בתנועת חירות, אך אצל רוב השרים גבר החשש שאם יעביר ראש־הממשלה כמוסכם את תפקידו ליצחק שמיר, תהיה זו למעשה העברת סמכויות לשרון ולוי.

„יש לנו כעת בעיה במסירת התפקיד לשמיר שאינו נהנה מאמון חבריו", אמר אחד השרים ל„דבר", „וזה יקשה מאד גם על שיתוף הפעולה בעתיד בין שתי המפלגות".

שר הכלכלה והתכנון גד יעקבי אמר אמש בהופיעו בפני ועידת האקדמאים של מפלגת העבודה, כי התופעות האחרונות בחירות מצביעות על כך ש„קיים איום אמיתי על יסודות הדמוקרטיה של ישראל והתופעות שהתגלו שם אינן עולות בקנה אחד עם מרכיבים של חברה תרבותית ודמוקרטית".

שמיר: הפרזנו בפשרנות

אחרי פיצוץ הועידה, בשעה 4 לפנות בוקר, אמר אתמול יצחק שמיר לפעילי מחנהו בועידה, כי המסורת בחירות קבעה תקיפות החוצה ופשרנות פנימה. „הפרזנו בפשרנות, ובכלל זה קמו אותם כוחות וזרמים, שניסו להשתלט על התנועה באלימות", אמר. „נאלצנו לנעול את המושב הזה של הועידה, כי היה בלתי אפשרי להמשיך אותה בלי לבקוע אליכות נבזיות".

עוד אמר שמיר לאנשי מחנהו, כי התנועה תיכנס למסלול רגיל ותתגבר על המשבר, שאחד ממסכיניו היה אגף הארגון בתנועה. בראש אגף הארגון, יש לציין, עומד ח"כ מיכה רייסר, מנאמני השר דוד לוי.

שמיר קיים אתמול שיחות טלפוניות עם מקורביו בתנועה, ובימים הקרובים יפעל להשגת הסכמות כדי לפתוח את המושב השני של הועידה. הזמן אינו דוחק לשמיר.

כבר עכשיו ברור, שהמושב השני של הועידה לא יתכנס לפני שיושגו הסכמות לגבי כל הנושאים השנויים במחלוקת בין המחנות וקודם שייקבע בהידברות מי יתמנה לראשות איזה מוסדות וגופים של התנועה.

משה קצב יו"ר נשיאות הועידה, אמר אתמול ב„ערב חדש", שכל עוד לא יהיו הסכמות, לא תתכנס הועידה. „לא נחזור על הטעויות של הועידה הראשונה", הדגיש. נראה, שמוקדם לדבר על פילוג בתנועת חירות, והמרץ של ראשיה יופנה להשגת אחדות".

קופמן: לוי לא ימנע הרוטציה משמיר

בחירות החלו לתפוס אתמול את השלכותיה של הועידה הסוערת והתחושה שרווחה בה היתה, שיש להניח לאירועים להירגע בימים הקרובים כדי לתרום לציבון האווירה. „יש הורה להכרה, שכך לא יילך וצריך להגיע לפתרון כולל", אמר אמש ח"כ חיים קופמן ל„דבר".

ח"כ קופמן, ממקורבי השר דוד לוי, הדגיש, כי לוי אינו מתכוון למנוע משמיר את הרוטציה.

במחנה שרון דיברו גם אתמול על הסכמה משולשת. שרון אינו מפקיר את לוי, אמרו מקורבי שרון, ויפעל לקירוב הלבבות בין ראשי כל המחנות.

השר שרון אמר אמש ב„מבט", כי לא יהיה פילוג בתנועת חירות וכי דוד לוי אינו הגורם לפילוגים. גם במשדר „ערב חדש" התחייב שרון לפעול להבנה והידברות בין ראשי המחנות.

הצהרות לוי „אני הממשיך" הולידה המתחים

השר משה ארנס, שאף הוא סבור כי לא יהיה פילוג בתנועה, לא נמנע מלכוון אצבע מאשימה לעבר השר לוי גם אמש, וב„מבט" אמר, כי „המתחים נולדו לקראת הועידה בעיקר בהכרזה של דוד לוי, שהוא ממשיכו של בגין, ומנסיונו „לישם הכרזה זו, כראשון בתנועה". עם זאת הוסיף ארנס, שהוא סבור כי „גם זה יעבור".

ח"כ שפירא: ב„חירות" ינסו למנוע משמיר הרוטציה

ח"כ אברהם שפירא, מי שהיה בעבר יו"ר הקואליציה בממשלת הליכוד, לא זילזל אתמול בהשלכות על מנהיגותו של שמיר בתנועתו, כפי שבאו לידי ביטוי בועידה. „הביטויים היו כאלה, שצריך רחמי שמים כדי שלא יתפלגו", אמר בראיון לגלי צה"ל.

האיחוד בין הליברלים לחירות בספק

ועידת חירות לא הצליחה להעמיד על סדר יומה את ההחלטה לאשר את הסכם האיחוד עם המפלגה הליברלית. יתר על כן, ההצעה להפוך את כל צירי הועידה, יותר מ־2,000 איש, לחברי המרכז החדש, אינה מהווה תמריץ לאיחוד, שבעקבותיו יתנפח מרכז המפלגה לכ־3,000 איש. יצויין, כי גם צירוף בין המרכז הארצית של הליברלים ובין מרכז המפלגה אינו מספק 1,000 מועמדים פוטנציאליים למרכז המאוחד.

דוד עברי למשרד הבטחון צבי צור לתעשיה האוירית

מאת מלי ולינגר,
הסופרת הצבאית של „דבר"

רב־אלוף (מיל.) צבי צור יהיה ככל הנראה היו"ר הבא של מועצת המנהלים של התעשיה האוירית. עם מינויו באמצע אפריל של אלוף (מיל.) דוד עברי לתפקיד מנכ"ל משרד הבטחון, יתמנה כנראה צבי (צ'רה) לתפקיד יו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האוירית ובכך ישלם סבב המינויים המרכזיים במערכת הבטחון בתקופת כהונתו של שר הבטחון הנוכחי יצחק רבין.

ההחלטה על מינויו של דוד עברי מנכ"ל משרד הבטחון במקום מנחם (מנדי) מרון, נפלה רק לפני כשבוע, לאחר פניה של שר הבטחון אל עברי, מפקד חיל האויר וסגן הרמטכ"ל לשעבר ומי שמכהן כיו"ר פעיל של מועצת המנהלים של התעשיה האוירית לקבל עליו את תפקיד מנכ"ל משרד הבטחון.

מינוי זה התקבל בהפתעה מוחלטת. ליו"ר ועד העובדים של משרד הבטחון נודע על כך אתמול בשעות הבוקר, קודם לפרסום באמצעי התקשורת.

בהעברתו של עברי לכס מנכ"ל משרד הבטחון יש משום הגנה של ההחלטה להמשיך בפרויקט מטוס „לביא" שעברי, כמפקד חיל האויר וכמוכן בתפקידו בתעשיה האוירית, דחף וקידם. מינויו החדש מחייב אישור ממשלה ויש לצפות ששר הבטחון יצחק רבין יביאו בקרוב לאישור. במקביל להחלטה של מינוי עברי למנכ"ל משרד הבטחון נבחר כנראה הרמטכ"ל לשעבר צבי צור להתמנות יו"ר מועצת המנהלים בתעשיה האוירית.

פרסום ראשון בלעדי ל„דבר"

הסורים טעו בהערכת כוונות ישראל בשל"ג

עפ"י מסמכי מודיעין של המחבלים ושל הצבא הסורי עולה, כי המחבלים העריכו ערב מלחמת של"ג כי צה"ל יפעל באחת משתי דרכים אפשריות.

תקיפה מוגבלת בדרום לבנון בנוסח מבצע ליטאני מורחב, ו־תקופה רחבה יותר שתגיע עד מבואות בירות. המחבלים העריכו כי נוכח אי הצלחת מבצע ליטאני בחיסול ארגוני המחבלים בדרום לבנון — תיאלץ ישראל למבצע רחב יותר.

המודיעין הסורי, לעומת זאת, טעה בהערכת כוונות צה"ל. לדעת הסורים התכוונה ישראל לתקוף את מערך המחבלים בדרום לבנון — ולא יותר מכך. כשהחל צה"ל מתקדם צפונה — הופתעו הסורים. המחבלים העריכו שאפשרות הזאת קיימת.

מסמכי המודיעין הסורי ומודיעין המחבלים מתפרסמים לראשונה ב„דבר" — ב„תעודה" — בעמ' 5.

מפקד חיל האויר

מטוס הלביא אינו חיוני לחיל האויר

מאת מלי ולינגר, הסופרת הצבאית של „דבר"

מפקד חיל האויר האלוף עמוס לפידות גורס כי מטוס הלביא איננו חיוני לחיל האויר.

כך עולה מדברים שאמר אתמול בהרצאה שנשא בפורום איגוד חברות הביטוח שהתכנס במלון פלזה בתל־אביב. האלוף לפידות אמר כי הלביא איננו הפתרון היחיד לחיל האויר והחלטה על המשך קיום הפרוייקט קשורה בהיבטים לאומיים — רמה טכנולוגית ועצמאות כלכלית — שאינם נוגעים לחיל האויר.

„מי שמופקד על השאלות הללו צריך לתת תשובה אם אפשר ונכון לבטל את הפרוייקט", אמר מפקד חיל האויר בתשובה לשאלה. עוד הטעים האלוף לפידות: „מבחינת חיל האויר אפשר לחשוב גם על מטוסים מסוג אחר".

השמדת „שונאי ישראל" בהמלצת משרד החינוך

מאת יעל פישביין, כתבת „דבר" לעניני חינוך

חוזר רשמי של המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך שהופץ בימים אלה בכל מוסדות החינוך בארץ ממליץ בפני המורים להיעזר בחוברת „עיונים במגילת אסתר" לקראת חג הפורים. בחוברת נמצא מאמר שמסביר את מגילת אסתר כדוגמא חיובית לקיום המצוה של השמדת עמים המוגדרים כ„שונאי ישראל" מבלי להס על ילדים, נשים ובעלי חיים.

החוברת „עיונים במגילת אסתר" נכתבה על ידי ד"ר גבריאל כהן, מרצה למקרא באוניברסיטת בר אילן. יצאה לאור מטעם האגף לחינוך דתי במשרד החינוך ומשמשת כחומר עזר רשמי עבור בתי ספר תיכוניים, גם חילוניים, המלמדים את המגילה.

בפרק „מגילת אסתר כהמשך המלחמה בעמלק" מסביר כהן שהמן הוא עמלקי והעונש המר שניתן לו ולילדיו ממחיש למה התכוונה התורה כשציוותה להשמיד את העמלקים.

בתגובה מסר יועץ שר החינוך דב גולדברגר: „החוברת תיבדק על ידי וכמו כן ייבדק כיצד ומי אישר את הפירסום".

עד סוף החודש הזה ניתן לסיים השיחות עם מצריים

בעיות שנויות במחלוקת יעברו להכרעת הקבינט

מאת יוסי מלמן ודן אבידן
סופרי „דבר"

הקבינט יצטרך להתכנס שוב כדי להכריע בשאלת הסכסוך עם מצרים על איזור טאבה, כך עולה בתום סיבוב השיחות השישי שהסתיים אמש בהרצליה בין משלחות של שתי המדינות. הגם שבדיונים הושגה התקדמות, בה יש עדיין פער בעמדת שני הצדדים בקשר לניסוח שטר הבוררות שעל פיו אמורה לפעול ועדת בוררים בין־לאומית שתכריע מי הריבון על השטח.

מנכ"ל משרד ראש הממשלה אברהם תמיר העריך, כי עד סוף החודש ניתן יהיה לסיים את הדיונים עם מצרים, אך מכיון שיישארו עוד כמה בעיות שנויות במחלוקת, יהיה צורך להעביר שוב את ההכרעה אל הקבינט.

גם ראש משלחת מצרים לשיחות המשפטן נביל אל־ערבי אמר כי „הושגה התקדמות אך הבעיות המרכזיות נותרו בעינן". גורמי מצרים בעניני נוהל הקשורים לנוסח השטר, אך הפער בשאלות עודנו גדול. יצויין כי בשנה האחרונה דן הקבינט ביותר מעשר ישיבות בלי יכולת להכריע בנושא הבוררות על טאבה. שרי הליכוד דרשו, כי קודם לבוררות יתקיים הליך בלתי מחייב של פישור. לעומת זאת הביעו שני הצדדים שביעות רצון מההתקדמות שהושגה לגבי סידורי גידמול ולשיפור היחסים בין שתי המדינות.

חברי המשלחת המצרית הביעו אתמול שביעות רצון מכוונות ישראל להרחיב את הקולג' הקופטי בבית הכינוס, לפתור את בעיית מגמת קנזה שליד רפיח ולהעביר את הטיפול בבעיית מינזר דיר־אל־סולטאן לדרגים הבכירים ביותר בארץ. בשיחות אתמול סוכם סופית, כי למצרים יותר להקים אנדרטאות לזכר חלליהם שנפלו באיזור הנגב במלחמת השיחרור.

המצרים סירבו לדון בשיחות הנוכחיות במתן הקלות לחברות מסחר ישראליות לסחור עם חברות מצריות, וטענו שהטיפול בסוגיה זו צריך להתבצע על ידי אנשי השגרירות הישראלית בקאהיר.

מקורות במשלחת הישראלית מסרו, כי בשיחות הושג קו התחלה למימוש הסכמי הנורמליזציה. המצרים הבהירו, כי היחסים הדו־צדדיים עם ישראל יושפעו גם בעתיד מאופיה של המדיניות הישראלית כלפי הענין הפלשתינאי והנושא הערבי בכללותו.

ראש משלחת מצרים לועדת הקישור הצבאית, הגנרל פארוק לביב, נפגש בעת ביקורו המשלחות בישראל עם בטי כהן, אמו של אחד מנעדרי צה"ל על אדמת מצרים, והבטיח לסייע במאמצים לברר מה עלה בגורל בנה.

אמש חזרה המשלחת המצרית לקאהיר.

נביל אל־ערבי בשיחה ל„דבר"

הפער בענין הפישור בעינו

מאת דן אבידן,
סופר „דבר" לעניני ערבים

מצרים לא הסכים שישראל תכתיב עליה לקדם את יחסי הנורמליזציה עימה. מצרים תקדם את יחסיה הדו־צדדים עם ישראל רק בתחומים שיהיה לה אינטרס לעשות כן. זאת אמר אתמול ל„דבר" נביל אל־ערבי, המשפטן המצרי הבכיר יו"ר המשלחת המצרית לשיחות על טאבה וקידום יחסי הנורמליזציה עם ישראל. להלן קטעים נבחרים מהשיחה:

שאלה: כיצד אתה מסכם את השלב הנוכחי בשיחות בין מצרים לישראל?

תשובה: „ביחס לנושאי נוהל רבים הושגה הסכמה בין שני הצדדים אולם עדיין קיים פער בעמדות בכמה נושאי נוהל שאנו עדיין דנים בהם. ביחס לנושאי המהות, כגון השאלה שתוצג לבוררים (בסיכסוך טאבה) עלי להודות שהפער עדיין נשאר גדול בין עמדות הצדדים".

— האם הושגה התקדמות בניסוח שטר הבוררות באופן שיקבע בשטר זה שהבוררים יפנו בשלב ראשון למצוא פתרון לסיכסוך טאבה בדרכי פישור?

„מצרים לא קיבלה מעולם את עמדת ישראל כי בשלב ראשון ייעשה מאמץ לפתור את סיכסוך טאבה בדרכי פישור. לכן הפער בענין זה בעמדות הצדדים נשאר גדול. כמו־כן לא הושגה לפי שעה הסכמה בין הצדדים ביחס להסדרים שייקבעו באיזור טאבה לאחר שיתפרסם פסק־הדין של הבוררים. שותפנו על ציון אותו זה וכל צד דבק עדיין בהשקפתו ולמעד את הצעת הצד השני. באופן כללי ניתן לומר, שהפער בין עמדות הצדדים בנושאי המהות עדיין גדול. כמו כן לא השלמנו עדיין את הדיון בכל נושאי הנוהל".

— דובר על כך שהמצרים ימנעו לקדם את יחסי הנורמליזציה עם ישראל מסמה ובתחומים כגון בשטחי המסחר, התיירות, והחקלאות.

„שר התיירות הישראלי יבקר בקרוב בקאהיר וידון עם עמיתו המצרי בכל הנושאים שברצונו לדון בהם. בדיונים כאן לא עסקנו בנושאי התיירות. באופן כללי אומר שתמצית העמדה המצרית ביחס לנושא הנורמליזציה היא כדלהלן: אנו מקיימים קשרי שלום עם ישראל ולכן יש מקום לקיים קשרים דו־צדדיים בינינו מתוקף יחסי השכנות. עם זאת, מצרים תמלא קשרים אלה בתוכן רק בתחומים שבהם יהיה אינטרס משותף לשתי המדינות לעשות כן. בשום פנים לא נקבל את השקפתכם המתמצית ברצון לאכוף עלינו יחסי נורמליזציה. במסגרת ההסכמים הדו־צדדיים רק כאשר יהיה לנו אינטרס לעשות זאת וגם לכם יהיה אינטרס דומה. ישנם כבר תחומים שבהם קיים אינטרס משותף לקדם את היחסים הדו־צדדיים, אך ישנם תחומים אחרים שלא קיים לגביהם אינטרס בזה".

יתרת מענק סיוע חרום תועבר בעת ביקור פרס

מסר ג'ורג' שולץ לועדת ההקצבות בסינאט

מאת אמיר אורן,
סופר „דבר" בארה"ב

וושינגטון, (מיוחד ל„דבר") — שר־החוץ ג'ורג' שולץ רמז אתמול כי יודיע על העברת יתרת מענק סיוע־החירום לישראל בעת ביקור ראש־הממשלה שמעון פרס כאן, בעוד כשלושה שבועות.

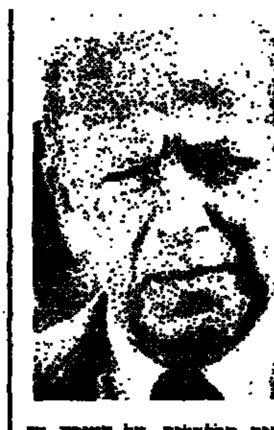

בעדות בפני תת ועדת ההקצבות לסיוע חוץ בסינאט אמר שולץ כי „יסקרו" את מועד מסירת 750 מיליון הדולר שאושרו לישראל אשתקד, כמחצית השנייה של סיוע החירום, בעת פגישתו עם פרס, וכי המענק יימסר „בקרוב". שולץ שיבח את תוכניתה הכלכלית של הממשלה ואמר כי המגמת המימשל מהענקת הסיוע כדלו אשתקד סייעה ליישום רכיבי הצנע שבתוכנית.

הנוסח הכתוב של עדות שולץ היה זהה לחלוטין לנוסח עדותו בפני תת ועדה מקבילה בבית הנבחרים, לפני 10 ימים. בנוסח זה דיבר שולץ על „שבירותה" של התוכנית הכלכלית, על הצורך בקיצוץ תקציבי נוסף ובהימנעות מהפלאות שכר, על חובת ניתוק ביטול הסודי ההצמדה במשק ועל תפקידו המרכזי של המיגזר הפרטי בצמיחת המשק. בחלק המדיני של הנוסח הכתוב, שאף הוא זהה לקודמו, דיבר שולץ על תחולת החלטה 242 על כל השטחים ד־ביניהם רמת הגולן ועל ההתקדמות האיטית וההדרגתית בקירוב ירדן וישראל למגים שלום ביניהן.

שולץ חזר וקרא לקונגרס לאשר מכירת נשק למדינות ערביות מתונות. נודע כי גורמים בקונגרס מעבדים עתה הצעת פשרה, שלפיה יסירו מתנגדי עיסקת הטילים עם סעודיה את התנגדותם אם יאוחסנו הטילים בארה"ב ויובהלו לסעודיה בשעת חירום, לאחר שהסעודים יעמדו לכלות את המלאי שברשותם. במגמת הממשל להקדים בלאו הכי את מסירת הטילים, האמורה להתחיל רק בעוד שלוש שנים, אם תגרוף מלחמת איראן־עיראק את סעודיה. פשרה כזו עשויה לכלול גם את הסרת ההתנגדות למסירת מטוסי ה„אוואקס", שכבר שולמו ויוצרו, בהנחה שהקונגרס לא יוכל להקציב למעלה מ־3 מיליארד דולר לרכישת המטוסים מחברת „בואינג" אם יישללו מסעודיה.

אך מתנגדי מסירת ה„אייוואקס", המבקשים להגביר את כושר־המיקוח שלהם בפרשת הטילים, טוענים כי יתכן שחברות נאטו באירופה ירכשו מטוסים אלה, לאחר שבוטלה הרכישה המקבילה הבריטית.

עליית המדד בפברואר 1.5% לאחר ירידה של 1.3% בינואר

במשרדים הכלכליים אומרים: האינפלציה 1–1.5%

מאת סופרו הכלכלי
של „דבר" בירושלים

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מפרסמת היום את שיעור עליית מדד המחירים לצרכן בחודש פברואר. על פי הערכות מוקדמות עלה המדד בחודש שעבר בשיעור של 1.5 אחוז וזאת לאחר ירידה של 1.3 אחוז במדד ינואר.

במשרדים הכלכליים בירושלים טוענים כי האינפלציה נמשכת בקצב חדשי של 1—1.5 אחוז וגם בחודש מארס צפויה עליית מדד בשיעור זה.

במשרד האוצר חוששים מפני חידוש הסכמי השכר בחודש אפריל — והערכה היא כי תוספות שכר יחייבו לחדש את פיחות השקל וכתוצאה מכך תחול עליה בקצב האינפלציה.

במשרדים הכלכליים צופים כי לא יהיה מנוס מתוספות כלשהן בשכר הברוטו — ובשל כך יתחייב חידוש פיחות השקל — אך ישנה כוונה לעכב את הצורך בחידוש הפיחותים ולקזז את העליה בהוצאות השכר בתוספת נוספת של הדלק.

במשרד האוצר מתנגדים להצעה להשתמש בכספים שיחסכו כתוצאה מההפרש במחירי הדלק בארץ ובעולם — לקרן לצמיחה ומתנגדים להוזיל את חלק ההטל בכך את עלויות הייצור — במגמה לשמור ככל האפשר על מדדים נמוכים ושער חליפין קבוע.

החייל דוד מנוס נרצח זמן קצר מאוד אחרי שנעלם מביתו

מאת מלי ולינגר,
הסופרת הצבאית של „דבר"
ויעל פישביין

שבעה עשר חודשים אחרי שנעלם, מצאו אתמול כוחות הבטחון את גופתו של החייל דוד מנוס שהיה נעדר מאז 6 בנובמבר 1984.

כמעט בדרך מקרה הגיעו כוחות הבטחון לגופתו של מנוס, שעד לאחרונה הוחזק בצה"ל נעדר, והיה ספק אם הוא אמנם קרבן של פעילות מחבלים.

חשיפת חוליית מחבלים בכפר דיר־בלוט שבנפת טול־כרם היתה במסגרת פעילות שיגרתית של גורמי בטחון אחרי מאמץ מתמשך.

במהלך חקירת המחבלים שנחשפו בחולית דיר־בלוט הופתעו חוקריהם לגלות כי הנחקרים אחראים גם לרצח החייל דוד מנוס.

המחבלים הובילו את החוקרים אל מערה בקירבת כפרם ובה נמצאה הגופה. מהחקירה והבדיקה הפאתולוגית התברר כי החייל מנוס נרצח זמן קצר לאחר שנעלם.

פרשת העלמותו של דוד מנוס בנובמבר 1984 העסיקה את היחידה לאיתור נעדרים בצה"ל ואת משטרת ישראל זמן רב מאד. במהלך החדשים הראשונים לאחר שנעלם בעת שנפרד מחבריו שיחד איתו יצאו ממתקן חינוך של צה"ל בחיפה שם שהו במסגרת סידרת חינוך של יחידת חיל האויר בה שירת, היו שמועות שונות לגבי גורלו שהיו קשורות לנסיבות חייו של החייל.

חשיפת חוליית המחבלים בדיר־בלוט קלוטה בחקירת מספר רב של פיגועים להם היו אחראים אנשי החוליה הזאת שהובילו את חוקריהם גם למצבורי אמצעי לחימה שהוחזקו. הלווייתו של דוד מנוס תתקיים היום בשעה 14.30 בחלקה הצבאית בבית העלמין סגולה.

עם היוודע דבר מציאת הגופה בבית משפחת מנוס, עלו רגשות זעם אצל בני המשפחה, ביחוד אצל האב שהתבטא בחריפות על התשובות שהעלתה המשטרה כאילו הבן היה מעורב עם אנשים בעולם הפלילי. „הכל היה עלילת שווא", אמר יששכר מנוס. „קיווינו כל הזמן שאולי בכל זאת הוא חי, עכשיו יהיה לנו קבר".

ההלוויה תיערך היום בשעה 12.30 בבית הקברות בסגולה.

הממשלה תאשר הסדר חובות „סולל־בונה" ביום א'

מאת יוסי מלמן,
סופרו המדיני של „דבר"

הממשלה תאשר ביום א' בישיבתה השבועית את הסדר החובות של „סולל־בונה". הכוונה היא לאשר פריסה לטווח ארוך יותר של החובות שחברת „סולל־בונה" צריכה לפרוע בטווח הקצר.

עם זאת נודע, כי יש עדיין חילוקי דעות בין ראש הממשלה לשר האוצר יצחק מודעי בקשר לשיעור הסיוע של הממשלה. בעוד ששמעון פרס ושרי מפלגת העבודה דורשים כי המרת החובות לזמן קצר לחובות בזמן ארוך תהיה בסכום של 80 מיליון דולר, מוכן שר האוצר יצחק מודעי להמרה של 50 מיליון דולר בלבד.

פרס שוחח בענין זה בטלפון עם מודעי, העושה בחופשה בשווייץ. ההסתדרות מצידה אמורה לסייע לחברת „סולל בונה" על־ידי המרת חובות דומה בסכום של כ־100 מיליון דולר.

יציבי חב' „חרות" דורשים להתנתק מסול"ב

חיים ביאור, סופר „דבר" מוסר: ארגון העובדים היציבים בחברת „חרות" שב„סולל בונה" דורש שהחברה תתנתק מהקונצרן ותפעל באופן עצמאי. „חרות" מעסיקה כ־3,000 עובדים, מהם 2,600 העוסקים בעיקר בעבודות אינסטלציה, מערכות תיפעול למיזוג אויר והתקנת מעליות ועוד 400 המועסקים בתפקידים משרדיים. לחברה 13 סניפים ברחבי הארץ וכן חברת־בת המבצעת התקנות של מערכות מיזוג אויר בניגריה ובחוף השנהב. „חרות" היא אחת משתי החטיבות הרווחיות בקונצרן „סולל בונה" שלא צברו הפסדים.

יו"ר ארגון העובדים היציבים ב„חרות", יגאל גרינשטיין, מסר אמש ל„דבר", כי אין סיבה לתבוע מחברת „חרות" שתשלם את מחיר כשלונו של הקונצרן כולו. לדבריו, החברה מסוגלת לתפקד גם להבא ללא שינוי במספר העובדים שהיא מעסיקה ובצורה רווחית. גרינשטיין הוסיף, כי עובדי החברה דורשים שלתפקיד המנכ"ל ימונה אדם „מבפנים" ולא אישיות חיצונית. זאת, לאחר שנודע כי המנכ"ל הנוכחי, צבי הירשטיין, עומד לסיים את תפקידו ולהתמנות כמנכ"ל „סולל־בונה ארצות חוץ".

ראש הממשלה שמעון פרס בסיור בחיפה

קיום הרוטאציה תלוי במילוי הסכמים שנחתמו בין הצדדים

מאת אריאלה ראובני
ויוסף מיכלסקי,
סופרי „דבר"

ראש־הממשלה שמעון פרס אמר אתמול, שקיום הסכם הרוטציה מותנה במילוי ההסכמים האחרים שנחתמו על־ידי הצדדים והם הבראת הכלכלה והמשך המאמצים לקידום השלום.

„אם מישהו חושב שתוכנית ההבראה הכלכלית מיועדת להרוס את ההסתדרות, והחקלאות והתעשיה, הרי הוא טועה והמערך לא יתן את ידו לכך" — אמר ראש הממשלה שהיה אורח מועצת העתונות בחיפה.

פרס אמר, כי השאלות שהעלה נשיא פקיסטאן בראיון לעתונות הערבית הן שאלות אמיתיות ועל הפלשתינאים לתת תשובה עליהן. „אם הם לא יעשו זאת לא יישאר חלל ריק", הדגיש. „בצינו שאשיף איננו מעוניין לפתור את בעיית הסכסוך אלא לקיימו, והדגיש ראש הממשלה, כי יימשכו המאמצים לקדם את השלום ובהקשר לכך הוא העלה כמה יוזמות בפגישתו עם מרפי.

פרס ציין, כי גם הוא כמו שר־הבטחון תומך בהסדרי ביניים, אך גם עיצוב אוטונומיה או האצלת לאומי. אפשרויות הן בבחינת הסדרי ביניים.

באשר ליחסים עם סוריה אמר פרס שאין כוונה להגדיל את תקציב הבטחון בעקבות נאומו של הנשיא אסד: „אין לנו רזרבות כספיות, אנו חייבים לשמור על יציבות כלכלית ואם תתעורר בעיה, נדון בה בהתאם לצרכים". ראש הממשלה אמר עוד בנושא הסורי, שישראל תשמור על מעמד עירני „ובתחום התמיל על איפוק מירבי. לא ניכנס לתחרות מילולית עם הסורים מדי יום ואני אומר זאת בתחושה של בטחון".

מחבל נהרג ליד חצבייה בקרב עם צד"ל

מאת שמעון ויס,
סופר „דבר" בצפון

מחבל אחד נהרג הלילה אך כמה אחרים נמלטו, במהלך היתקלות בין כוח צד"ל לבין חוליה של 10 מחבלים שפרצה לפנות־בוקר ליד העיירה הדרוזית חצבייה בגיזרה המזרחית ברצועת הבטחון.

אנשי צד"ל נתקלו בחוליה וניהלו נגדה קרב אש שנמשך קרוב לחצי שעה. עם אור ראשון נערכו סריקות בשטח ובמהלכן התגלתה גופתו של מחבל הרוג וסימני דם בשטח המעידים על נפגעים נוספים. נראה, כי החוליה עמדה לבצע פיגוע גדול בגבול ישראל־לבנון. ברשות המחבל נמצא נשקו האישי.

ההערכה בקרב גורמי הבטחון היא, כי החוליה היתה שייכת לאחד הארגונים המצליחים בבקעת הלבנון בחסות הסורים. יצויין, כי לאחרונה הגבירו ארגוני המחבלים, בעיקר מחזית הסירוב, את כוונותיהם באיזור בקעת הלבנון.

שר האוצר בחופשת סקי

מאת יוסי מלמן,
סופרו המדיני של „דבר"

שרים במפלגת העבודה הביעו פליאה על ששר־האוצר עושה בימים אלה בחופשת סקי בשווייץ.

נודע, כי שר האוצר יצא מטעם ארגון ה„בונדס" לשווייץ לישא דברים בפני תורמים יהודים. השר מודעי משלב זאת גם בחופשה פרטית באחד מאתרי הנופש של שווייץ.

השרים במפלגת העבודה ציינו, כי בתקופה שיש קשיים רבים בפתרון בעיות מצוקות של המשק ובמיוחד סכנת התמוטטות מפעלים, יצא השר מודעי למסע של כשבוע בחו"ל.

זוהר ארגוב הורשע בדין

(עי). — הזמר זוהר ארגוב הודה והורשע אתמול בהחזקת 0.14 גרם הרואין. גזר הדין יינתן בבית־משפט השלום בתל־אביב בעוד 10 ימים.

בכתב האישום נאמר, כי בינואר 1985, בעת התפשה בתל־אביב, בשעה שתיים לפנות בוקר, נראה ע"י שוטרים כשהוא משליך מידיו 0.14 גרם הרואין. התובע, עו"ד רוזנברג, ביקש מבית המשפט להאשים את הנאשם ולגזור עליו מאסר על תנאי וקנס כספי גבוה.

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות •

14 מכוניות מארצות שונות יצאו לדרך לאחד ממרוצי המכוניות הקשים בעולם — 2,000 מילין לרוחבה של יבשת אוסטרליה. צילום: אי.פ.פ.א.

מועצת המנהלים של חברת „אל־על" לדיון בהסתבכות חברת „פורן־טורס"

הממונה על החברה דורש להסיק מסקנות אישיות

מאת אריה ארז, סופר „דבר"

בתביעה להסיק מסקנות אישיות מצד האחראים לכשלון חברת התיירות האמריקאית „פורן טורס", השייכת ל„אל־על", יוצא יצחק פלאי, שהיה הממונה האחרון על החברה לפני שחדלה לפעול בשל הפסד של שני מיליון דולר.

מועצת המנהלים של החברה עומדת להתכנס בשבוע הבא לאשר את סקירת החברה ולהחליט על האופן שבו תטפל בתביעה הר־כותיה המסתכמים ב־700 אלף ד'. החברה חייבת כספים אלה ל„אמי" ולבתי מלון שונים ביש־ראל.

„פורן טורס" הוקמה לפני כמה שנים, כחברה־בת של תש"ת, ש־היא עצמה חברה־בת של „אל־על". בסוף שנת העבודה 1983/4 הראה המאזן של „פורן טורס" רווח מצטבר של 310 אלף דולר.

ביוני 1984 הוחלף מנכ"ל החברה ובמקומו מונה ברוך לילו, שהיה עד אז סגן מנהל „אל על" בניו־יורק. לילו — מקורבו של נחמן פורל, יו"ר מועצת המנהלים ה־אחרונה של „אל־על" — היה ידוע כאיש שיווק מעולה. אולם מש־עזב לילו את התפקיד הותיר אח־ריו הפסד של כשני מיליון דולר, מזה 335 אלף דולר. שהושבים כי נגנבו על ידי חשב „פורן טורס" בתשעה חודשי עבודתו בחברה.

כאשר התגלה לקראת חודש אוקטובר האחרון היקף ההפסדים של „פורן טורס", התבקש פלאי, שהיה עד כחודשיים לפני כן מנהל הסניף הישראלי של החברה, ל־צאת לארה"ב כדי לבדוק מקרוב את מצב החברה ולנסות לשקמה. פלאי אומר, כי לבד מהמעילה נובעים הפסדי החברה מניהול כושל. כך, למשל, פיטר פלאי מיד עם תחילת עבודתו תשעה מ־32 עובדי החברה בארה"ב. עוד גילה פלאי, כי החברה קנתה מראש שטח לפירסום בעתון ה־יומבכת בניו־יורק. „ישראל שלנו" ב־8,000 דולר, אולם במשך שנה ניצלה רק שטח בשווי של 2,000 דולר.

פלאי אומר עוד, כי לא היתה בקרה על הוצאות החברה והתנ־הלות הספרים שלה שרר תוהו ובוהו. לקראת סוף השנה שעברה החליט למכור את החברה בשני מיליון דולר בארה"ב. אולם לא נמצא גורם אמריקאי שהיה מוכן לקנות אותה. אז הציעה חברת „דילנהויל" הישראלית, השייכת לקונצרן „כלל", לרכוש את החב־רה. אבל בתוך כך דרשה „אל־על" מ„פורן טורס" להחזיר לה את כרטיסי הטיסה שנמצאו בר־שותה וביטלה את הרשאתה למ־כור כרטיסים. כתוצאה מכך ירד ערכה של החברה ולבסוף הסכימה „דילנהויל" לרכוש אותה ב־400 אלף דולר בלבד.

העיסקה עם „הילהויל" לא יצ־אה אל הפועל מפני ששר האוצר יצחק מודעי סירב לאשר אותה.

בין כה וכה מאשים פלאי את „אל־על", כי בכך שהפסיקה את פעילותה השוטפת של „פורן טו־רס" — בעוד היתה אפשרות למכור אותה כעסק חי — ובכך שלא בדקה מראש את עמדת שר האוצר, היא גזרה על „פורן טורס" מיתה. פלאי סבור, כי ה־אנשים שטיפלו בנושא חייבים ל־שאת באחריות אישית לכשלון זה. פלאי מביע תמיהה כיצד החזיר ברוך לילו לתפקידו הבכיר ב„אל על" בניו יורק, לאחר שהביא את „פורן טורס" לפשיטת רגל וכן איך זה לא נתבע חיים חכם, ה־ממונה של „פורן טורס", לשאת באחריות להידרדרות החברה.

מנכ"ל תש"ת, אליו הפנה דו־בר „אל־על" את סופר „דבר", סירב אתמול להגיב על האשמותיו של פלאי. אולם גורמים אחרים הקרובים לנושא אומרים, כי ה־הפסדים נגרמו לא בזמנו של ברוך לילו, אלא רק כאשר החל לעבוד שם כבטחון לשקם את ה־חברה, משום כך הוחלט להחזירו לתפקיד הקודם. אותם גורמים אומרים, כי בתפקידו כמנכ"ל תש"ת ממונה חיים חכם על מספר חברות־בת שכולן רווחיות, כמו גם תש"ת עצמה. הפסדים באחת מחברות־הבת אינם מחייבים, לד־עת גורמים אלה, הסקת מסק־נות אישיות נגד המנכ"ל.

חברי ועד של „פוספטים בנגב" נענשו על הפרת צו בית המשפט

צעד חסר תקדים של שופט בית משפט בבאר־שבע

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

בצעד נדיר וחסר־תקדים הי־טיל אמש שופט בית־הדין ה־איזורי לעבודה בבאר־שבע, ב־רוך אולאי, עונשים כבדים על 11 חברי ועד של חברת „פוס־פטים בנגב", שהפרו את צו בית־המשפט לפני כ־10 ימים.

חלק מאנשי הועד, בהם יו"ר אבי מלול, נקנסו ב־2,000 ש"ח כל אחד וכן קנס של 25 ש"ח שיוטל על כל חבר ועד על כל שעה שלא יוחזר לעבודה החל מאמש בחצות. חברי ועד אחרים נקנסו ב־1,600 ש"ח כל אחד וכן 20 ש"ח על כל שעת היעדרות מהעבודה החל מאמש בחצות. ה־שופט אולאי קבע, כי תשלום הקנסות ייגבה באופן מיידי ועל בסיס אישי, תוך הטלת איסור מפורש לערוך מגבית או להוציא כספים לתשלום הקנס מקופת ה־ועד.

פסק דין זה ניתן בעקבות הפרת צו־המניעה שניתן לפני 10 ימים בבית־הדין האיזורי לעבודה ב־באר־שבע, המורה לעובדים לח־זור לעבודה מלאה. חברי הועד ומאות העובדים שצרו על פתח הבניין מאז שעות הבוקר המוק־דמות, קיבלו את גזר הדין בתד־המה. חלק מהם קיללו את חברי ההנהלה, השמיעו לעברם קריאות גנאי ומנעו את יציאתם מהמקום: „השופט ישלם את הקנסות. החב־רה הזו מחוסלת ואנחנו לא חוז־רים לעבודה", אמרו העובדים. בא־כוח העובדים, עו"ד מנחם הכ־מה, ביקש שהות של 64 שעות כדי לערער על גזר הדין, אולם השופט סירב להיענות לבקשה.

עשרות שוטרים ממשטרת מרחב הנגב, בפיקודו של קצין המבצעים המרחבי סנ"צ יעקב סימנה, נער־כו במקום כדי לשמור על השקט ולמנוע אפשרות של התלהטות יצ־רים וגילויי אלימות.

בעקבות עיצומים חוזרים ונש־נים שננקטו על ידי עובדי חברת „פוספטים בנגב", פנתה הנהלת החברה לפני כ־10 ימים לבית־הדין האיזורי לעבודה בבקשה ל־הוציא צו־מניעה זמני האוסר על העובדים לנקוט בעיצומים. לאחר שהעובדים הפרו את הצו, שבה החברה והגישה בקשה, באמצעות עו"ד נחום פיינברג, לנקוט בהלי־כים נגד ועד העובדים על ביזיון בית־המשפט. הועד טען אתמול בבית הדין, כי העיצומים נגרמים עקב התמרמרותם של העובדים ושלא על דעת הועד. מנגד טען בא כוח ההנהלה, כי ועד העובדים פועל מאחורי הקלעים בחוסר תום־לב ומבזה את החלטת בית הדין בעניין צו־המניעה.

תחילתו של הסיכסוך, לפני ל־מעלה מ־10 ימים, כאשר מנהל משמרת בחברה זייף דו"חות תפו־קה והושעה מהעבודה. עקב כך החלו עיצומי העובדים. עתה, ל־אחר שהעובד נענש בהסכמת שני הצדדים, מתמקד הסיכסוך בדרי־שת הועד לקבל בונוס מריווחי החברה והחזרת הכספים שהחברה ניכתה משכר העובדים שהשתתפו בעיצומים. במהלך הדיון אתמול, שנמשך כ־11 שעות, עלו על ה־דוכן עשרות עדים מקרב עובדי החברה וחשפו מערכת יחסים עכורה עם ההנהלה. תוך כך התג־לו נתונים שונים המצביעים על נסיעות של עובדים בכירים ב־חברה לחו"ל; רכישת רכבים חד־שים „מפוארים", התקנת מזגנים בתוך הרכבים, ריבוי מנהלים ב־חברה, וזאת בתקופה של הקפאה כללית במשק.

הוקפאו נכסי חברת „פיט" בהוראת בית משפט בתל אביב

נדחתה בקשה לפרק את החברה ולמנות לה מפרק

(ע.) — צו־מניעה זמני המק־פיא את נכסי חברת הברוקרים „פיט" ואוסר על כל גוף או אדם לעשות העברות של כספים וניי־רות ערך הרשומים בחברה זו — הוציאה אתמול נשיאת בית ה־משפט המחוזי בת"א השופטת חנה אבנור. הבקשה הוצאה לבקשת לקוח של חברה זו, המחזיק אצ־לה תיק ניירות ערך בשווי של למעלה ממיליון דולר.

השופטת גם הורתה באותו מע־מד למנות את עורכי הדין מ. שגב וט. שפיגלמן לכונסי נכסים זמניים של „פיט" למטרת תפי־סת כל מסמכי החברה באשר הם שם — ואף לשים ידם על נכסי חברה זו, אם יימצאו. הם רשאים לצורך זה להיכנס למשרדי החב־רה ולתפוס את מסמכיה.

השופטת דוחה בינתיים את בקשת המבקש, לקוח „פיט", ל־פרק את החברה ולמנות לה מפרק זמני משום ש„הנושא עדיין אינו בשל" ואין מספיק ידע אם צריך למנות לחברה מפרק זמני. השו־פטת אומרת, כי השתכנעה בינ־תיים שמכיוון שמנהלי „פיט" חגי בליך ויורי סלנט ברחו מן הארץ, קיים חשש של העברת כספים, ניירות ערך ומסמכים למקומות אחרים ולכן הורתה בשלב זה על איסור העברת כספים ניירות ומס־מכים כלשהם.

עו"ד י. זיסמן טען, כי הוא מייצג לקוח שבעבורו מוחזקים ב־חברת „פיט" מניות וניירות ערך בשווי של 1.4 מיליון דולר. „מש־רדי החברה סגורים ואין עם מי לדבר", טען הפרקליט. הוא ביקש לכן למנות כונס נכסים לניירות הערך של „פיט" בבורסה, בבנ־קים ובכל מקום אחר. כמו כן בי־קש להביא לפירוק חברת „פיט" ולמנות לה מפרק זמני על מנת שיוכל לממש את השקעותיו באו־תה חברה.

בהגרלת הפיס

בהגרלת רב פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 11/86 שהתקיימה ביום 13.3.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 150,000.00 ש"ח זכה ה־מספר 522263.

כדור המזל לא עלה בגורל ו־הפרס בסך 90,000.00 ש"ח יועבר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 330,000.00 ש"ח (כו־לל צבירה).

בסך 7,500.00 ש"ח זכה המספר: 780425.

בסך 4,000.00 ש"ח זכו המס־פרים: 524548, 881984.

בסך 200.00 ש"ח זכו המספרים: 018407; 029745; 093720; 095690; 120715; 151807; 184041; 236531; 280497; 293522; 321249; 407569; 411110; 418085; 428869; 438286; 475953; 516471; 563296; 630572; 656213; 661544; 670151; 681017; 682592; 701221; 708221; 719028; 726991; 776741; 776926; 780054.

בסך 100.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 012; 1491.

בסך 18.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 395; 583.

בסך 12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 436; 493; 787.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיי־מים בספרה 9 זכו בסך של 1.80 ש"ח.

בסך 3.60 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 002; 006; 038; 067; 075; 131; 211; 246; 394; 462; 480; 488; 526; 540; 571; 580; 652; 686; 754; 777; 797; 818; 862; 877; 908; 961.

בסך 1.80 ש"ח זכו המספרים הדו ספרתיים: 03; 09; 16; 17; 18; 22; 24; 27; 28; 34; 35; 37; 42; 45; 50; 62; 63; 64; 72; 74; 84; 89; 99.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

דבר DAVAR دافار
מאוחד עם [illegible]

העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מנהל כללי: אהרן קראוס

המו"ל – „דבר" בע"מ
מודפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מ.מ 65233
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים: 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים, המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאוריה קומה ג' טל. 222451, 222353, 241306/7
המינהלה: רח' הלל 16, טל. 231251
חיפה, רח' הנביאים 27 טלפונים 642111־3, ת.ד. 33104

חשוד ברצח פאלמה נעצר בשטוקהולם

שטוקהולם (ע"צ, „רויטר" ועתי"ם). — אזרח שוודי, החשוד כי השתתף ברציחתו של ראש הממשלה אולוף פאלמה ב־28 בפברואר, נעצר על ידי משטרת שוודיה — כך מסרו סוכנות הידיעות ותחנות השידור של שוודיה.

זהו המעצר הראשון מאז רצח פאלמה, בדרכו מקולנוע חזרה לביתו בשטוקהולם.

בידיעות נאמר, כי האיש נעצר ביום ד' בערב בשטוק־הולם, ימים ספורים לפני הלווייתו של פאלמה, שתהיה מחר, שבה ישתתפו מנהיגים רבים מרחבי העולם.

פרקליטו של החשוד אמר, כי הוא נעצר „משום שהיה במקום הפשע בערב הרצח, אולם עברו נקי, ואני בטוח כי יינקה מכל חשד".

בית משפט במילאנו להסגיר: את פלאטו

מילאנו (ע"צ) — בית המשפט לערעורים במילאנו הורה להסגיר לצרפת את איש העסקים הישראלי שמואל פלאטו־שרון, ופרקליטיו של זה האחרון הודיעו מיד כי יערערו — נודע ביום חמישי ממקור מוסמך.

פלאטו שרון נידון שלא בפניו בצרפת ל־10 שנות מאסר על הונאת שירותי המיסים ומעילה באמון. הוא נעצר בנמל התעופה של מילאנו בסוף אוקטובר אשתקד, לאחר שהוצאה נגדו פקודת מעצר בינלאומית על פי בקשת שלטונות המשפט הצרפתיים.

קרן ישראל גרמניה תפסיק את פעולתה

מאת זאב סמרומינסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון, (מיוחד ל„דבר") — ייתכן שקרן המחקר הדו־לאומית בין ישראל לגרמניה תחל לפעול עוד השנה, אך היא תגיע לתקרת ההון המתוכננת שלה רק בתוך ארבע שנים. כך אמרו לסופר „דבר" מקורות בבון. שתי המדי־נות יממנו את הקרן ב־75 מיליון מארק כל אחת — והס־כום הכולל של 150 מיליון מארק נופל בהרבה מהסכום שביקש להשיג ראש הממשלה שמעון פרס תחילה.

משרד האוצר הגרמני התנגד לקרן מטעמי תקציב. הדבר גרם, כנראה, לסכום של 150 מיליון מארק בלבד. עתה מתברר כי בגלל קשיי תקציב יוכנס סכום זה רק בהדרגה והתקרה של 150 מיליון מארק (פחות מ־60 מיל־יון דולאר לפי שער החליפין הנוכחי) תושג, כאמור, רק תוך ארבע שנים.

עוד נודע כי כספי הקרן לא ישמשו למימון מחקר תעשייתי, אלא למחקר מדעי בלבד. יצויין כי מקורות מוסמכים בתעשייה הישראלית אמרו לאחרונה כי התעשייה זקוקה בטווח הקצר למחקר תעשייתי יותר מאשר למחקר המדעי.

צרפת עלולה לבטל שיתוף פעולה מודיעיני

מאת גדעון קרן, סופר „דבר" בצרפת

פאריס, (מיוחד ל„דבר") — השלטון החדש בצרפת עלול לבטל את התוכנית לאספקת שני כורים גרעיניים צרפתיים לישראל. כך אומר אחד ממקורביו של הנשיא פרנסואה מיטראן, עורך השבועון „לה נובל אובסרבאטור" ז'אן דניאל בראיון ל„דבר". הראיון מתפרסם במלואו היום.

מקורות דיפלומטיים יודעי דבר בפאריס הביעו גם את החשש שאם יהיה המנהיג הגוליסטי ז'אק שיראק ראש־ממשלה לאחר הבחירות ביום ראשון הוא יחדש את שיקום הכור הגרעיני הצרפתי בעיראק. שיראק היה זה שחתם על ההסכם להקמת הכור כשהיה ראש ממשלה ב־1975 וידוע בקשריו ההדוקים עם נשיא עיראק סאדאם חוסיין.

עם זאת הביעו מקורות בפאריס השערה כי ייתכן שחידוש עבודות שיקום הכור הובטח לסאדאם חוסיין על־ידי הנשיא פראנסואה מיטראן בתמורה לשחרור שני אנשי האופוזיציה העיראקים שגירשה צרפת „בטעות" לבגדאד. פרשה שהביאה למשבר בני הערובה עם ה„חיזבאללה" בלבנון.

שר ההגנה הגרמני יבוא לביקור בארץ

מאת זאב סמרומינסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון, (מיוחד ל„דבר") — שר ההגנה של מערב גר־מניה, מאנפרד ורנר, העומד לבקר בארץ בחודש אפריל יבדוק גם את האפשרויות של שיתוף פעולה עם ישראל בתחום צבאי. כך אמרו לסופר „דבר" מקורות בבון. ביקורו של ורנר יהיה הביקור הראשון בישראל של שר הגנה גרמני, ציינו המקורות, באומרם כי אין מדובר ב־ביקור שיגרתי.

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
המדור ללימודי חוץ מודיע על פתיחת
לימודי תעודה
אשר יתקיימו בשעות הערב בתל־אביב

★ ניהול הייצור
לימודים חד־שנתיים המיועדים לסגל טכני ומינהלי בכיר בתעשיה ובשירותים ולמנהלי עבודה בכירים, המעוניינים להתמחות בניהול הייצור. כן יתקבלו מנהלי ייצור בפועל, המעוניינים לחדש ולהרחיב ידיעותיהם בטכניקות ובשיטות מעודכנות.
מועד הפתיחה: יום רביעי, 26.3.1986.

★ ניהול שיווק בינלאומי
לימודים חד־שנתיים המיועדים למנהלי מפעלים, לדרג מינהלי בכיר, לבעלי מקצועות חפשיים ואקדמאים המעוניינים להשתלם בשיווק בינלאומי.
מועד הפתיחה: יום חמישי, 27.3.1986.

★ ניהול משרד
לימודים חד־שנתיים המיועדים לעובדי משרד בכירים ולמזכירות בכירות, המבקשים להשלים ולהרחיב ידיעותיהם במטרה להכשיר עצמם כמנהלי משרדים או מנהלי לשכות של מנהלים בדרג בכיר.
מועד הפתיחה: יום רביעי, 2.4.1986.

★ הכשרת בודקים למתקני לחץ ודודי קיטור
הקורס נערך בשיתוף עם משרד העבודה, מפקח העבודה הראשי.
לימודים חד־שנתיים המיועדים למהנדסי מכונות שעוברים הכשרה מקצועית לקראת הסמכה לבודקים מוסמכים של משרד העבודה והרווחה.
מועד הפתיחה: יום שני, 7.4.1986.

פרטים והרשמה: הטכניון, המדור ללימודי חוץ, רח' ליסין 14, תל־אביב טלפון: 268126/7, 266992.

ארה"ב תעשה ככל יכולתה להביא לשחרור אידה נודל

תומס פיקרינג קיבל משלחת „נשי אמונה"

(ע). — שגריר ארה"ב ב־ישראל מר תומס פיקרינג אמר אתמול כי יש לפעול למען מת־ן היתר יציאה לישראל לאידה נודל, כדי שתוכל להצטרף ל־משפחתה בארץ. ארה"ב תעשה כל אשר ביכולתה, כמו שעש־תה בעבר, אמר.

השגריר אמר זאת למשלחת נשי אמונה — תנועת האישה ה־דתית לאומית, שהגישה לו בשג־רירות בתל־אביב. עצומה חתומה על ידי אלפי חברות ופעילות אמונה בארץ הקוראות לסייע ל־אידה נודל.

העצומה, המופנית לנשיא אר־ה"ב מר רונלד רייגן, הוחתמה בשבוע אמונה שבמרכזו עמדה ה־פעילות למען אידה נודל ואסירי ציון האחרים בבריה"מ.

אל משלחת נשי אמונה בראשות הנשיאה העולמית הרבנית צביה גורן, יו"ר אמונה בישראל שרה שטרן־קטן, והגברות חוה אידלמן ופנינה נמיר, הצטרפה אחותה של אידה נודל הגברת אילנה פרידמן.

לשאלת השגריר וממלא מקומו מר רוברט פלאטו שנוכח גם הוא בפגישה היא סיפרה, שאחותה נמ־צאת בבידוד כמעט מלא, על אף שאינה עוד במאסר. זאת, בגלל איומי השלטונות על אלה הבאים עימה בקשרים. כן הדגישה אילנה פרידמן כי חלה הידרדרות במצב בריאותה של אידה והיא מתרגשת יאוש ואובדן תקוה.

במכתב אל הנשיא רייגן שנמסר לשגריר, מגוללות נשי אמונה את תלאותיה וקורות מאבקה של אידה נודל לעלות לישראל.

שגריר הבטיח להעביר העצומה לנשיא ארה"ב ושיבח את נשי אמונה על יוזמתן ופעילותן.

יהודי ממרוקו ניצל ממשפט ריגול ע"י ח"כ לשעבר א. סבאג

אלברט אלבז הואשם בפגיעה בבטחון מרוקו

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

אלברט אלבז, יהודי כבן 40, תושב קזבלנקה שבמרוקו, ני־צל ממשפט ריגול בעקבות התע־רבותו של חבר כנסת לש־עבר אורי סבג, שפעל לשיח־רורו אצל שלטונות צרפת.

אלברט, שאחיו רפי אלבז, מתג־ורר במקצועו בבאר שבע, נהג להתקשר תדיר לבני משפחתו בישראל ולשוחח עמם ארוכות. לפני כחודשיים נפתח משפטו של אלבז במרוקו, לאחר שנעצר על ידי שלטונות והואשם בפגיעה בבטחונה של מרוקו בכך שהעביר, כביכול, ידיעות בעלות „ערך לאומי" ל־ישראל.

לדברי בני משפחתו לא היה ל־זה כל שחר: האיש אמנם נהג לשוחח עם מקורביו בבאר שבע ואף ביקר בישראל פעם אחת, אך מכאן ועד לפגיעה בבטחונה של מרוקו הדרך ארוכה.

בעקבות פנייתו של רפי אלבז אל אורי סבג, אף הוא תושב באר שבע, שיתערב אצל השלטונות הצרפתיים והמרוקאים למען אחיו החליט זה להפעיל את השפעתו ו־קשריו הענפים. סבג הפעיל את יצחק חליווה, תושב באר־שבע, בעבר אחד האישים הפעילים ב־קהילה היהודית במרוקו. במקביל פנה סבג לחוגים בשלטונות צר־פת בעלי קשר הדוק לשלטונות מרוקו ועם מקורבים של נשיא צרפת פרנסואה מיטראן.

אורי סבאג

פניה זו הועילה ומשפטו של אלבז לא הגיע לשלב של הקראת פסק הדין. המרוקאים ניצלו את אחד מ„ימי החסד" (ככל הנראה יום־הולדתו של המלך חסן) וב־מסגרת החנינה הכללית הניתנת בהזדמנות זו הוא שוחרר ונשלח לביתו.

דבר שיחרורו של אלברט אלבז פורסם בעתונות הצרפתית וכתו, הלומדת בשטרסבורג, התקשרה לישראל ובישרה למשפחה כי אביה חש בטוב וחזר לעסקי ה־מסחר שלו. במוצאי שבת האחרונה נערכה בדרך הנשיאים בשכונה ד' בבאר שבע קבלת פנים, בה נטלו חלק האנשים שפעלו לשיחרורו של אלבז והרימו כו־סות לחיים.

יצויין, כי אין זו הפעם הרא־שונה שאורי סבג פועל לשחרורו של יהודי במצוקה בחו"ל. ב־1983 בעקבות התערבות כח"כ, שוחרר ממעצר במוזמביק הקיבוצניק עמיקם אפרתי, לאחר שנתפס כש־הוא מצלם במקום ובמשפט מהיר נידון למות באשמת ריגול. אפ־רתי, ששהה במוזמביק כתייר — שוחרר לאחר התערבותו של ח"כ סבג אצל שלטונות צרפת והוא נמצא כיום בישראל.

כינוס בי"ל לשימור אתרים היסטוריים — בשבוע הבא בי־ם

יוזרז חתימת ישראל על האמנה הבי"ל לשימור

מאת יעל אורמני, סופרת „דבר" בירושלים

150 מומחים מהארץ ומחו"ל יתכנסו בשבוע הבא בירושלים לכינוס בין־לאומי בנושא שי־מור אתרים היסטוריים. גור־מים שונים בירושלים סבורים כי הכינוס ישמש תמריץ ל־חקיקת חוק שימור אתרים ו־יזרז את חתימתה של ישראל על האמנה הבין־לאומית לשי־מור.

בכינוס ישתתפו מומחים מא־ליה, מקסיקו, ונצואלה, הודו, ארה"ב, בריטניה, הולנד ובלגיה, בנוסף לאנשי מקצוע ישראלים, שידונו באספקטים שונים של שי־מור אתרים בירושלים וביניהם ארכיטקטים, היסטוריונים ואנשי משפט. גורמים בירושלים הביעו תקוה, כי הכינוס יזרז לחץ מגו־רש על הממשלה לחוקק חוק שיאפשר שימורם של אתרים היס־טוריים. עיריית ירושלים נתקלה במשך השנים בבעיות קשות בכל הנוגע לשימור, בעיקר בשל קש־יים תקציביים. עם חקיקתו של חוק זה תוכל העירייה להעמיק את פעילותה בנושא.

כן מעורר הכינוס תקוות שיש־ראל תצטרף לאמנה הבין־לאומית לשימור. עד עתה לא חתמה יש־ראל על אמנה זו ולא אחת נוצר מצב בו ממשלת ירדן ייצגה בפני גורמים בינלאומיים את בעיית השימור של ירושלים והגישה להם דרישות לשימור אתרים בעיר.

במהלך חמשת ימי הכינוס יסיי־רו המשתתפים באתרים שונים ב־עיר ויקיימו דיונים שיעסקו בין־השאר ברובע היהודי, הקריה, ממילא, מוסררה ונחלאות. את הכינוס מארגנת עיריית ירושלים בשיתוף הקרן לשימור מוואשינג־טון ובסיוע גופים שונים ובהם „איקומוס", „אינגליש הריטג'" „איטליה נוסטרה" ו„המכון המל־כותי לתכנון ערים — לונדון".

רופאי בתי החולים אינם מרוצים מדרך הטיפול בקופ"ח

מוכנים להיאבק נגד הורדת רמת השרותים

מאת רנקה הרניש, סופרת „דבר"

„אין לרופאים כל ענין לק־חת חלק במאבק הפוליטי ה־מתנהל בין האוצר להסתדרות, באמצעות משרד הבריאות, על גבם של שירותי הרפואה ב־ארץ", כך טוען ד"ר חיים סולן יו"ר הסתדרות רופאי בתי החולים של קופת חולים הכללית ב־מאמר המתפרסם בחוברת הד־ראשונה של ביטאון רופאי ה־הסתדרות, שיוצאה זה עתה לאור.

במאמר, שכותרתו „קיפוח בקו־פ"ח", אומר ד"ר סולן: „כרופ־אים המופקדים בקופה על מתן שירותי הרפואה הציבורית והאיש־פוזית והנושאים בעול האחריות הישירה כלפי החולה, אנו רואים בדאגה רבה את המגמות הקיימות בהנהלת הקופה לפתרון בעיות על גבו של ציבור המבוטחים ועל גבם של נותני השירות הרפואי — דהיינו הרופאים.

„רופאי בתי החולים מסתייגים מדרך הטיפול במשבר הנוכחי, ה־כוללת הפחתה בהיקף שירותי ה־אישפוז לציבור המבוטחים והור־דת רמת השירות הניתנת להם על ידי פגיעה ברמת התעסוקה של הרופאים וצימצום תקציבים".

לטענת ד"ר סולן „יש להעדיף את הדרך הקשה הכוללת מחד גיסא הגדרת היקף השירות הרפואי הניתן למבוטח („סל ה־בריאות") התייעלות — ומאידך, הגדלת מקורותיה הכספיים של קופת חולים". ד"ר סולן קובע: „רופאי בתי החולים יצאו למאבק שהוא גם מאבקו של הציבור ה־רחב, וזו בהנהגת ההסתדרות ה־אמונה על המשאבים הכספיים של הקופה וזו בהנהלה המרכזית של קופת חולים האמונה על דרכי ני־הולה. מגמת המאבק הזה היא למנוע סגירת שירותים ושאיפים בקופת חולים וירידת רמתו של הטיפול הרפואי".

פאריס („רויטר" ועתי"ם). — צרפת הורתה לשני הים־תיכוני שלה להאריך עד שבת סיורה של ת־מרונים ימיים. — שאמורים היו להסתיים אתמול — כך מסר מש־רד ההגנה.

הארכת התמרונים בים התיכון נעשית בשעה שצרפת עושה מא־מצים למען שחרורם של 8 בני־ערובה כלואים בלבנון.

בתמרונים משתתפות נושאת־מטוסים, שתי משחתות, שתי קור־בטות ומספר צוללות.

במלאת שלושים לפטירת יקירתנו
מלכה גלדשטיין־ברזובסקי
ז"ל
נעלה לקברה בהר המנוחות ירושלים ביום שני, ז' באדר ב' תשמ"ו (17.3.86) בשעה 4.00 אחה"צ. לאחר מכן נתכנס בביתה בבית הכרם, רחוב הסוחה 11, ירושלים.
אהרן ונעמי גילשטן — ירושלים
רחלה וליאון סקרה — תשעי
אהרן ברזובסקי — חולון
ויתר בני המשפחה

הכנסת
הכנסת אבלה
על מותו של
ארי אנקוריון
חבר הכנסת השישית, השביעית והשמינית
ומשתתפת בצער המשפחה

היום שאחרי פיצוץ ועידת תנועת החרות — הדים אחרונים

מאת עליזה ולך,
סופרת „דבר" לענייני מפלגות

אנשי דוד לוי תיכננו לשבש את בחירת יצחק שמיר ליו"ר הוועידה עוד לפני שנפתחה, במחאה על הסרבנות של מחנה שמיר־ארנס להגיע להסכמות על פי המתכונת שהציעו. את ההחלטה לפוצץ את הוועידה הם קיבלו רק כשהשתכנעו שהלכה היה ברור, שאנשי שמיר־ארנס גמרו אומר לנעול את הוועידה, כמתוכנן, ביום רביעי בלילה.

האות ניתן כשהעלה יו"ר נשיאות הוועידה, משה קצב, את ההצעה לבחור ביצחק שמיר ליו"ר התנועה באין מתמודדים מולו לתפקיד. אנשי מחנה לוי הביעו תרעומת קולנית, הזעיקו את דוד לוי, שישב במטהו ב„גן אורנים", מול „אולם הקונגרסים". ועל הבמה עלה יעקב שמאי כדי למחות על צעדו של יו"ר הנשיאות.

נציגי מחנה שרון־לוי בנשיאות קראו לקצב להתייעצות של כל חברי הנשיאות ולא לקבל את ההחלטה על ההצבעה ליו"ר התנועה על דעת עצמו. קצב נעתר להם, נעל את הישיבה ויצא להתייעצות עם היועץ המשפטי של התנועה. קריאות „קצב הביתה" ליוו אותו בדרכו.

הדיחו את קצב

קצב ישב בהתייעצות המשפטית ודוד מגן, איש מחנהו של שרון, עלה על הבמה והודיע, כי „רוב חברי נשיאות הוועידה החליטו להמשיך בדיונים". עמית לנשיאות הרחיק לכת עוד יותר והציע להדיח את קצב מראשות הנשיאות בהצבעה גלויה ובלתי מאורגנת. ההצעה „זכתה" ב„רוב" ומיד הוכתר דוד מגן ליו"ר הנשיאות.

צעדו הראשון של מגן, שאיש לא הופתע ממנו, היה להעביר בהצבעה גלויה, אף היא מבולגנת, את הרכב ועדת המנדטים שהציע אריאל שרון, יו"ר ועדת המנדטים, ושזכתה בהתנגדות מחנה שמיר־ארנס, שאיש מציריהם לא נכלל בה. „ועדת המנדטים" בראשות שרון התכנסה מיד באחד האולמות ובנשיאות „נעלו" את הישיבה בשירת „התקווה".

שרון מתפטר מתפקידו

כל מהלך הדחת קצב והשתלטות על ניהול הישיבה לא היו חוקיים והעלו רק חיוכים בקרב אנשי שמיר־ארנס, אך היתה בו הסלמה לקראת פיצוץ הוועידה. כשנגמרה ההתייעצות שקצב היה מעורב בה, הוא שב לאולם, מלווה ביצחק שמיר, בשעה 2.15 וחידש את הישיבה.

קצב לא הספיק לדווח לצירים שהתקבצו מחדש באולם את המסקנות של ההתייעצות, כשלבמה עלה אריאל שרון, בסער. „יבורר, שאין לך כל בעיות אתי יותר", אמר לקצב אחרי שתקף אותו על אופן ניהול הישיבות. „אני מודיע בזאת שאני מסיר את הצעתי בדבר הרכב ועדת המנדטים ואני מתפטר מהתפקיד של יו"ר המועצה".

ההודעה הדרמטית של שרון הפתיעה את אנשיו, שכן לא היה להם שום רמז שהוא עומד לנקוט צעד זה. את אנשי לוי היא הסעירה והיו ביניהם שהטיחו בו „בוגד", „אתה עוזב את המערכה".

דוד לוי עלה אף הוא לבמה והציע, במתינות, לנעול את הישיבה, כיוון שלכל החלטה שתתקבל לא יהיה תוקף. „ברגע קריטי זה אני קורא לשכל הישר ולאחריות", אמר לוי. „לנעול את הוועידה לשבועיים־שלושה ואז נוכל לקבל החלטות שיהיה אפשר לקבלן. מי שלא יעשה זאת יעשה דבר אסור ביותר ויהיה כגנבים בלילה. מי שמציע לקבל עתה החלטות כלשהן, לא יהיה ראוי למלא שום תפקיד בתנועה".

„אידיוט, נבל, פושע"

בשעה זו, 3 לפנות בוקר, נותרו באולם שמיר וארנס ורבים מאנשיהם. נעדרו ממנו שרון ולוי ורוב הצירים במחנם. יצחק שמיר עלה על הבמה כדי למסור הודעה, אך מישהו מאנשי הגוש חירות מנע ממנו זאת בניתוק המיקרופונים ובכיבוי האורות באולם לסירוגין, שלא לדבר על ההפרעות „אתה זקן", „אתה ציוני?" ואף וולגריות מזו. גם שמיר לא גילה עוד איפוק ונשמע מסיח במתפרע „לך אידיוט, נבל, פושע".

היו"ר משה קצב התעשת והודיע על נעילת הוועידה. „אני מקווה שהפסקת הביניים עד למושב הבא תהיה קצרה", אמר. „אני מאמין שנצליח להתגבר ונמשיך לפעול, ובכל מקום נעשה כל מאמץ בכיוון זה".

המשורות הקיימות שרירות

השורה התחתונה של הוועידה היא: לא היה אף דיון אידיאולוגי אחד; לא התקבלה המלצה על איחוד „חירות" עם המפלגה הליברלית; לא נבחרו מוסדות חדשים ויו"ר תנועה. היו שלוש התמודדויות בין־אישיות.

את פניה של „חירות" בהופעתה אפיין אחד הצירים, לאראשכנזי בהגדרה: „זו הפעם הראשונה בהיסטוריה, שעל הריסותיה של מפלגה, תמ"י, קמה תנועה אחרת".

לוי ושרון, בני בגין, שמיר, ארנס — והמהומה הגדולה. צילום: אי.פ.פ.א.

אנשים · אנשים · אנשים

הבנין שוקע

מארק גולדינג הבריטי, שנקבע כמחליפו של בריאן ארקהרדט סגן מזכיר האו"ם, סיים אתמול ביקור קצר שערך בישראל בלווית ז'אן קלוד אמה ממזכירות האו"ם המבקר כאן לעתים תכופות ובקי בענייני האזור. השניים עסקו בעיקר בענייני יחידות יוניפי"ל המוצבות בדרום לבנון ושלאחרונה פרצו שוב חיכוכים בינהן ובין צד"ל.

„תגלית" קטנה של השניים היתה שבבנין מטה האו"ם בארמון הנציב בירושלים נבעו סדקים גדולים בתקרה ובקירות. בדיקה קצרה העלתה כי הבנין שוקע משום שיסודותיו לא נבנו כיאות. הבנין נבנה בתחילת שנות ה־30 לשמש כמשכנו של הנציב הבריטי העליון בא"י, ובשיטות הבניה שהיו נהוגות אז, לא נלקחו בחשבון תנאי הקרקע באזור שכונת תלפיות. הגורמים לכך: קופת האו"ם תאלץ כמובן לבצע תיקונים ושיפוצים בבנין המשקיף על העיר.

פעם ראשונה

מפקד חי"א אלוף עמוס לפידות (בתמונה), מסתגל במהירות גם לסביבה שאיננה סביבתו הטבעית. אתמול הופיע בהרצאה בפני חברי איגוד חברות הביטוח במלון פלאזה בתל־אביב. אלפרד סולץ, יו"ר האיגוד, הציג את המרצה וציין שזו הפעם הראשונה שקצין בכיר בשורות פעיל מוזמן לפורום זה, שעד כה ארח שרים ומפקדים במיל. אלוף לפידות השיב בדברי הפתיחה להרצאה: „לפי הקדמה זו, הפורום הזה הולך ומדרדר". הוא המשיך וציין שיש קשר בין איגוד חברות הביטוח ובין חיל אויר שכן חיל אויר הוא תעודת הביטוח לבטחון מדינת ישראל.

פלי זלינגר

תואר כבוד

השבוע נחנך בית הכנסת החדש של העדה הגרוזינית באשדוד, בנוכחותם של שני אורחי כבוד: ראש הממשלה, שמעון פרס וח"כ לשעבר זלמן שובל (בתמונה). כאשר התעניינו המארחים בייחוסו המשפחתי של שובל ותהו האם יש קירבה בין השם הגרוזיני הנפוץ — שווילי — לבין שם המשפחה שלו, השיב להם שובל בהומור כי לפי שעה לא הוכח כל קשר כזה, אך אם תתחיל העדה במסורת של הענקת תואר „גרוזיני כבוד" — יסכים בשמחה להיות החבר הראשון באגודה זו.

כח הפרסומת

סמנכ"ל השיווק של תדיראן, צחי רביב (בתמונה) קובל כי תדמיתה של החברה נקבעת במידה רבה על ידי מוצרי צריכה חשמליים המהווים רק 11 אחוז מכלל מכירותיה, וזאת בגלל הפרסומת הרבה המוכרת אותם מול גלי האתר, העיתונות והקולנוע. רביב מציין כי מכירות תדיראן יגיעו השנה ל־600 מיליון דולאר, מזה 70 אחוז ציוד צבאי, 11 אחוז רכיבים ורק 11 אחוז מוצרי צריכה חשמליים. מחצית המכירות מופנות ליצוא, כאשר מחצית היצוא נעשה לארה"ב.

אריה אגיד

דוגמא

האלוף (מיל.) עוזי נרקיס, ראש מחלקת ההסברה של ההסתדרות הציונית היה אורח קבוצת הידידות עם ישראל בפרלמנט האירופי בשטרסבורג. לקבוצה, בראשותו של הציר הבריטי טום נורמנטון, הצטרפו באחרונה צירים ספרדים ופורטוגזים. סימון וייל הצרפתיה שהגיעה לישיבה מפאריס, שם השתתפה בהפגנת מחאה נגד חטיפת בני הערובה הצרפתים בלבנון, תמכה בדבריה בלוחמה פעילה בטרור ואיחלה לישראל „המשך פעולות מוצלחות בכיוון".

אפילו ז'אן מארי לה פאן, מנהיג ה„חזית הלאומית" הניאו־פאשיסטית גילה „מילון ישראלי" בנושא הטרור. הנאום בפגישה טען כי הוא „חסיד מבצע הקשה" לפי הדוגמא שנותנת ישראל". אגב, באותו יום הורשע לה־פאן על ידי בית משפט בהסתה גזענית, בעקבות תלונה שהגישה הליגה נגד גזענות ואנטישמיות. התלונה הוגשה אחרי שלה־פאן כינה ארבעה עתונאים ממוצא יהודי — „מאפיה של שקרנים".

פתרון

ד"ר שאול הראל, הנציג הישראלי בוועד המנהל של הארגון הבינלאומי לגינקולוגיה של הילד, נכשל פעמיים בנסיונו להשיג הסכמת הוועד לאירוח קונגרס הארגון בארץ. בקהילה הרפואית נחשב הקונגרס כאירוע יוקרתי ומדינות רבות מתחרות ביניהן. ההתנגדות לקיום הקונגרס בישראל נבעה גם מנימוקים פוליטיים, שהועלו על־ידי נציגי ארצות מזרח אירופה. בנסיונו השלישי ערך ד"ר הראל שיחה מקדימה על כוס יין, עם נציגי ארצות המערב, ובמהלכה סיפר על קסמי ישראל הבטוחה — לאחר תאום מוקדם עם הגורמים בארץ — כמו הצבעה לנציגי מזרח אירופה אם הקונגרס ייערך בישראל. מאמציו נשאו פרי ובעת הישיבה המכרעת של הוועד המנהל הושגה הסכמה לקיום הקונגרס בארץ, הוא ייפתח בירושלים ביום ב' הקרוב בהשתתפות כ־300 חוקרים ורופאים מרחבי העולם, מהם כ־30 מארצות אירופה המזרחית.

דנקה הרניש

התערוכה מיוחדת על יהודות מרוקו, שצולמה ע"י החוקר בני מטלמן נפתחה שלשום בבית התפוצות בנוכחות קהל רב.
(צילום: י.פ.פ.א.)
בתמונה: ח"כ רפי אדרי בתערוכה.

הילל צורי ופני קוניבסקי זוכי תחרות פרנסואה שפירא השנה, הופיעו ביום ד' בערב עם התזמורת הפילהרמונית בקונצרט מיוחד שהתקיים בהיכל התרבות. לפני הקונצרט, שנערך במסגרת אירועי „שבוע האמן הצעיר" של קרן התרבות אמריקה ישראל, ניגנה באכסדרה תזמורת הנוער של עפולה בניצוחו של לוי שער.
צילום: יפפ"א.
בתמונה: הצלן הילל צורי בהופעתו עם הפילהרמונית.

המדור נערך ע"י אסתר ושינקנבר

המסוכנים ביותר הם אלה שאצלם כביכול הכל בסדר

מאת דינה רייס,
כתבת עת"ם

(עת). — הורים אינם מסוגלים להבחין תמיד באותות מצוקה נפשית של בניהם ושל תגובות ההתנהגותיות משלת האנדריות לאתגרים ולדווח על כך — אמרה ד"ר יוליה קרונבנברג, רופאה פסיכיאטרית ביום עיון שנערך על ידי המרכז לבריאות הנפש „שלוותה", — אליו הוזמנו רופאים פסיכיאטרים, פסיכולוגים, אנשי חינוך והורים שנערך ביום ד' ברעננה.

„הבעיה הכללית", כי „כאשר התאבדות הופכת להיות אופנה, חייבת האוכלוסיה להתערב ולחזק אצל נוער שעבר את האינציפה־דואל שבר".

ביום העיון העלו מורים את המבוכה שבה שרויים אנשי חינוך נוכח התגברות מעשי ההתאבדות בקרב הנוער. הם חששו את הבילבול, הדאגה והחרדה שלהם מפני התופעה ובהיבטי משאלות כיצד הם אמורים לארגן שעורי חברה, כאשר תלמידים מבקשים לדבר על התאבדות.

התשובות שהושמעו ע"י הפסיכיאטרים לא היו חד־משמעיות.

ד"ר קרונבנברג עמדה על מצוקת הנוער המתבגר, שמצד אחד נמצא בתהליך של סערה רגשית ותגברות דחפים ומצד שני נמצא במצב של חולשה, בדידות וחוסר קשר עם עולם המבוגרים.

„אותם מתבגרים שאינם מסוגלים לפרוק כעס כזה אלה המגבירים כעס כלפי עצמם. גם אם אין הכעס מובהק, הרי שהוא יכול להוביל להתאבדות", טענה.

המסוכנים באמת בקרב בני הנוער הם אלה שאצלם כביכול „הכל בסדר" כלפי חוץ והם אינם משתפים אף אחד במצוקתם. אלה האומרים „רע לי, אני רוצה למות", אינם מראים בדרך כלל משום שרוב המתבגרים חושבים על מוות אך מעטים מאד מביאים לידי מימוש, הסבירה.

עוד עמדה ד"ר קרונבנברג על חשיבות הקשר הקרוב עם המתבגר ועל תפקידם החשוב של ידידים, אשר הם לעתים היחידים שמסוגלים לחוש את השדרים שנער מתבגר מאותת, כאשר הוא נמצא במצוקה. הביטוי לכך יכול לבוא בירידה בריכוז או בשינויים אחרים באישיותו. המורים לעתים, לא מבחינים בכך.

עוד ציינו רופאים ומורים, כי תנועות הנוער של היום אינן מתפקדות כראוי בנושא זה ואינן תורמות לנוער המתבגר כפי שתרמו בעבר.

היועץ המשפטי יבדוק את נסיעת שר הקליטה לדרא"פ

מאת טובה צימוקי,
סופרת „דבר" בירושלים

ח"כ פנחס גולדשטיין פנה השבוע ליועץ המשפטי לממשלה בבקשה לבדוק האם החלטת הממשלה על יציאתו של שר הקליטה יעקב צור לדרום־אפריקה כדי לטפל בעליה לישראל היא הולמה חוקית.

ח"כ גולדשטיין טוען, כי חוק מעמד ההסתדרות הציונית העולמית והאמנה הקיימת בין הממשלה וההסתדרות הציונית אוסרת איסור מוחלט טיפולה של הממשלה בנושא העליה ועידודה בחו"ל ומפקידה אותה מסיבות היסטוריות וברורות, בידי ההסתדרות הציונית.

ח"כ גולדשטיין טען, כי החלטת הממשלה היא שגיאה שכבר גרמה נזק חמור ליחסים בין ישראל ודרום־אפריקה ועלולה לגרום לבעיות חמורות ליהודי דרום־אפריקה.

דוברו של שר הקליטה מסר בתגובה כי השר צור הוזמן ע"י הפדרציה הציונית של דרום אפריקה ובכוונתו לצאת ולהיפגש עם מנהיגי היהדות לשם ביקור פרטי המתואם עם גורמי סוכנות ומשום כך הטענה כלפי חוק המעמד אינה רלבנטית. בימים אלה, מסר הדובר, יש לנצל כל אפשרות להגביר את מספר העולים מדרום־אפריקה ובדעת השר להציג למנהיגי הקהילה היהודית תכניות קליטה.

לדבריו, מתכוון השר צור להעמיק את מאמציו להגביר את העליה נוכח השפל חסר התקדים בו היא נתונה.

סוף סוף משהו טוב מכיוון הבעל...

ועכשיו...
*מחיר מוקפא!
*הספקה מיידית!

carad
מדיח כלים קומפקטי
כלי רציני!

מאז ש carad נחת במטבח נפתרה בעיית הכלים לחלוטין.

carad כלי רציני - ניתן להצבה על כל שיש או לשילוב בארון המטבח (או ?[illegible]).
carad כלי רציני - מדיח בבת־אחת 14 צלחות גדולות (או 24 קטנות), 10 כוסות וסכו"ים או סירים ומחבתות.
carad כלי רציני - מנקה מצוין במים חמים וקרים בצריכה נמוכה של מים וחשמל.
carad כלי רציני - מבריק ומייבש את הכלים.
carad כלי רציני - בנוי מפלדת אל חלד ויציקת ABS.

חוסן

יבוא ושווק בלעדי בישראל: חוסן חברה למוצרי חשמל בע"מ, רח' סעדיה גאון 19 ת"א, טל. 03-201622

[illegible]

להשיג ברשתות השיווק: שק"ם, סולוד ומ.ת.ם. ת"א ... [illegible]

החקלאות עלולה ליפול על הממשלה להבטיח סיוע

מאת דויד מרשיק,
סופר „דבר" לענייני חקלאות

הממשלה הזו לא תישאר אם מחיר הישארותה יהיה התמוטטות החקלאות. אי אפשר לעשות ציונות המושתתת על פריפריה שאין לה קרקע. ענין החקלאות הוא רציני, הוא נוגע לשורשי הציונות ליסוד הקרקעיים שלנו. בעניין זה לא תהיה פשרה — דברים אלה אמר אתמול ראש הממשלה שמעון פרס בהופיעו בפני מליאת המרכז החקלאי שהתכנסה לדון במשבר, הפוקד את החקלאות.

ראש הממשלה שגילה בקיאות רבה בנושא החקלאות אמר, כי הבעייה הקשה ביותר של החקלאות היא הריבית והמעבות של החקלאים וללא דבר זה החקלאות היתה מוזיקה מעמד.

לדבריו יש להוריד את מחיר המים לחקלאות על ידי כך שיורידו לחקלאים את כל ההוולה של מחיר הדלק. דבר זה יקטין את הוצאות החקלאים.

פרס אמר, כי הממשלה מסבסדת את החקלאות בסכום של 230 מיליון דולר. לפי החלוקה כדלהלן: 130 מיליון דולר מיועדים לסבסוד הצרכנים על ידי סבסוד מוצרי חקלאות. 50 מיליון דולר מיועדים לסבסוד מחירי המים ו־50 מיליון דולר מיועדים לסבסוד היצוא החקלאי. לדברי ראש הממשלה יש לבדוק הקטנת הסבסוד לצריכה הפנימית ובמקום זה להגדיל את הסבסוד ליצוא החקלאי, כדי לשאוף להגדיל למשל את היצוא של התוצרת החקלאית מחצי מיליארד דולר בשנה לכדי מיליארד דולר בשנה.

דבר שלישי שיש לעשות הוא לסייע לחקלאים להחלץ מטירוף בסל החובות והריבית הרובץ עליהם. פרס הסביר כי האיטיות בנושא פתרון הבעייה נובעת מהיקף העצום של הסכום וזאת משום שעל הממשלה להזהר מהארמה למשק, כדי למנוע חידוש האינפלציה.

8 שנים להתקפה בכביש החוף

טכס זיכרון לקורבנות אוטובוס הדמים צילום: י.פ.פ.א.

ציור זה, פרי מכחולו של הצייר ההולאנדי בן המאה ה־17, יאן ווייק, נמכר ביום ד' בבית המכירות הפומביות של „סות'בי" בלונדון לאספן אמריקאי עלום־שם במחיר 319,000 לישי"ט (כ־450,000 דולר). שמה המלא של התמונה: „צייד בחברת כלבי הציד שלו, בהארטפורדשייר". (צילום: א.פ.)

צרפת מקווה שיושג הסכם שחרור בני הערובה עד יום א'

מאת גדעון קורץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). — בפאריס מקווים לשחרור קרוב של ארבעת כתבי הטלוויזיה הצרפתית שנישבו על־ידי קיצוניים שיעים בלבנון, אך אין יודעים אם שלושת בני הערובה שנחטפו בידי אנשי ה„חיזבאללה" ישוחררו אף הם עוד לפני הבחירות בצרפת, ביום ראשון.

המתווך הרשמי מטעם ממשלת צרפת, הרופא ממוצא לבנוני ד"ר ראאד, אמר לעיתון הבירותי „אל נהאר" לאחר פגישותיו עם החוטפים, כי „יש הסכם בדרך".

ראאד אומר לשוב היום לפאריס, לאחר שיחות בדמשק. סוריה אמורה להיות „ערבה" להסכם.

לאחר שנשיא עיראק סאדאם חוסיין הסכים לתת את שני אנשי האופוזיציה שהסגירה צרפת „בטעות" לידיו, דבר שעורר את זעמם של אנשי „הג'יהאד האיסלאמי", דורשים החוטפים את שחרור המחבלים שניסו לרצוח ב־1980 בפאריס את ראש ממשלת איראן לשעבר שהפור באחתיאר והרגו במקומו שכנה ושוטר.

ראש הקומנדו הזה, אניס נאקאש, קרא אתמול באמצעות עורכי הדין שלו להבריח בלבנון „לא להיגרר אחרי הפרובוקציות של ראש הממשלה פאביוס (שאמר, כי צרפת לא תיכנע לטרור) ולא לפגוע בבני הערובה".

„פרא הוצא להורג כבר מזמן"

מקורות בשירותי הביון הצרפתיים אומרים, כי המזרחן מישל סרא הוצא להורג עוד לפני חודשים אחדים, אך החוטפים ניצלו את פרשת המגורשים לעיראק כדי להודיע על מותו, ולהשתמש בו כבאמצעי סחיטה לפני הבחירות.

בשתי ועידות פיסגה בלוב

ראשי הפלשתינים החליטו להגביר פעילות המתאבדים

מאת דליה שחורי, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). — בשתי ועידות שהתקיימו בלוב, הוחלט על הגברת הפעילות של קבוצות מתאבדים נגד מטרות מערביות.

בפגישה הראשונה של „הפיקוד הפאן־ערבי של המהפכה הערבית", השתתפו ראשי קבוצות פלשתינאיות קיצוניות, ביניהם ראש החזית העממית לשחרור פלשתין ד"ר ג'ורג' חבש, ראש פיקוד „החזית העממית" אחמד ג'יבריל, ראש הפלג הסורי של אש"ף אבו מוסא, ראש הצבא הסורי של קבוצת אבו־ניזאל מוסטאפה מוראד, ועבדוללה אלאמר, סגן ראש מפלגת הבעת' הסורית. הפגישה נערכה על ידי מועמר קדאפי, מנהיג „הפיקוד".

בדו"ח רשמי לסיכום הפגישה, הוחלט „להעביר כוחות להקמת „הלוחמים מהפכנים ערביים באמצעות הלשכת את יכולת הלוחמה שלהם כדי ליצור כוחות לוחמים מהפכניים וקבוצות מתאבדים שיצטרפו באינטרסים האמריקאיים, „בהתגבה להתקפות נגד ארצות ערביות".

הוועידה קראה לשחרור הרוב לבנון משלטון ישראלי ולשיתוף פעולה פאן־ערבי להחזיק התנגדות הפטריוטית וההוראות הלבנונית, בעיקר ההתאבדויות, המיוצגות „את התעצמה הבולטת ביותר בתשובה הערבית לאימפריאליזם הציוני".

הפגישה השנייה של „הקונגרס הכללי של העם הלובי" התקיימה בבנגזאי, וקראה „להצטרף לקבוצות מתאבדים, הסכות בעצמו, בהרוס הפעולה סוקף בכל „צבא משרתיה עם סוריה, איראן, ואתיו. הפעולה למגר את המבעבים ולאשר את בריתה עם השיטה הסוציאליסטית, שבראשה עומדת ברית המועצות".

עיראק מדווחת על הצלחה במתקפת־הנגד בצי־האי פאו

חצי האי פאו (א.פ.) — כוחותיה של עיראק שבו וכבשו אתמול 18 קילומטרים רבועים של שטח בחצי מידי הכוחות ה־איראניים בחצי האי פאו, הה־חלו להכשיר את הקרקע ל־מתקפת־נגד גדולה של כוחות שריון — כך הודיע אתמול מפקד בכיר בכוחות השדה ה־עיראקיים.

לפי חשבונם של העיראקים, ה־איראנים שולטים עתה ב־72 קי־לומטרים של שטח עיראקי בחצי האי פאו — כעשירים מ־700 ה־קילומטרים הרבועים שטענו ה־איראנים שכבשו.

מתקפת־הנגד העיראקית של חיל הרגלים „בעשותה תוך לחימה עק־שנית ברובי סער, רימונים יד ל־קרבות פנים אל פנים", כך אמר אתמול לכתבים מייג'ור־ג'נראל מאהר עבדול ראשיד, מפקד כוח המשימה המיוחד שערך את ה־מתקפה.

המתקפה, שנערכה בשני רא־שים, בוצעה על ידי האגפים ה־דרומיים המזרחיים של כוח המ־שימה, לאורך שטח בין טובעני שרוחבו שישה קילומטרים ועומקו שלושה קילומטר.

בין הכוח העיראקי התוקף ובין שטח האדמה הקשה שעליו אפשר להסיע טאנקים עדיין מפרידים קילומטר וחצי של אגם מלח. „ב־רגע שייבש האגם הזה, נוכל ל־העביר את הטאנקים למתקפה על פאו (העיר)", אמר גנראל ראשיד.

יצויין, כי רדיו טהראן שידר הודעה שבה נאמר, כי הכוחות ה־איראניים הדפו התקפה שנערכה בשעות הלילה על עמדותיהם ו־הרגו מאות חיילים עיראקיים.

נשיא פאקיסטן קרא לאש"ף להכיר בישראל ובהחלטה 242

מאנאמה (ע"צ) — נשיא פאקיסטן מוחמד זיא אול־חאק הכריז אתמול, כי העם הפלשתיני ואש"ף חייבים להכיר ב„קיום מדינת ישראל, כדי שמדינתם זו תוכר באש"ף".

הגנרל זיא הוסיף, בראיון בעיתון „אחבר אל־חאליג'", המופיע בבאחריין, כי אש"ף „חייב להנות מתמיכת ירדן ולהכיר בישראל... ישראל, מצידה, צריכה להכיר בלגיטימיות של אש"ף ולפתוח במו"מ עם ארגון זה, בתור נציג לגיטימי יחיד של העם הפלשתיני".

הכרה הדדית זאת, אמר נשיא פאקיסטן, תהווה בסיס ליישוב הבעיה הפלשתינית.

נשיא פאקיסטן גם קרא לאש"ף, בהנהגת יאסר ערפאת, להכיר בהחלטת מועצת הבטחון 242.

שיקאגו הכריזה על עצמה כעל „עיר מפורזת־גרעין"

שיקאגו (ע"צ) — עיריית שיקאגו, עיר שבה נערכה התגובה הגרעינית הראשונה לפני 43 שנה, הצביעה אתמול בעד החלטה המכריזה על העיר כאיזור מפורז מאנרגיה גרעינית.

בכך היתה שיקאגו לעיר הגדולה ביותר בארה"ב שהכריזה על עצמה כאיזור חופשי מאנרגיה גרעינית. לפני כן קיבלו מאות ישובים אמריקאים אחרים החלטות דומות.

ההחלטה שאושרה אוסרת על כל פעילות הקשורה בצורה כלשהי לנשק גרעיני או למרכיביו, כלומר, „מחקרים, ייצור, פריסה, שיגור, תחזוקה או אחסון".

חבר העירייה דייויד אור אמר, כי ייתכן שההחלטה החדשה תיפגע בחוזים מסויימים שנחתמו בין הפנטגון ובין מפעלים בשיקאגו.

ההחלטה החדשה אף קובעת כי יש לקיים מדי שנה בשנה טקס זכרון רשמי לרגל הטלת הפצצה הגרעינית על העיר היפאנית הירושימה, ב־6 באוגוסט 1945.

בכור של אוניברסיטת שיקאגו בוצעה ב־2 בדצמבר 1942 התגובה הגרעינית הראשונה בעולם.

אלף גנבים סינים החזירו שללם בעקבות מבצע חנינה

פקין („רויטר" ועתי"ם) — יותר מ־1,300 גנבים בפקין החזירו מזומנים ומוצרים גנובים, בכלל זה 270 זוגות אופניים, במסגרת חנינה כללית של המשטרה — כך מסר אתמול העיתון „ליבריישן".

המשטרה הסינית הודיעה ב־1 במארס, כי גנבים יכולים להחזיר את שללם לתחנות המשטרה עד ל־10 במארס, ואז לא ייענשו.

בסך הכל הופיעו עד כה 1,374 גנבים — שרבים מהם הובאו לתחנות המשטרה על ידי אבותיהם, רעיותיהם או המשפחה כולה — והם החזירו כספים במזומנים ורכוש בשווי של חצי מיליון יואן (156,000 דולר).

בשלל, שהוחזר לאחר מכן בטקס גדול להנויות ול־בעלים הפרטיים, היו גם יותר מ־2,000 שעונים.

תובע איטלקי פתח במסע משפטי נגד עבדות ילדים

מילאנו („רויטר" ועתי"ם). — תובע במילאנו הודיע אתמול על מסע נגד עבדות־ילדים, והוציא פקודות מעצר נגד 77 יוגוסלבים ואיטלקי אחד, המואשמים בהכשרת קטינים לביצוע פשעים.

רוב הנאשמים, ש־21 מהם נעצרו, הם מוסלמים בוחים ממקדוניה היוגוסלאבית ומאזור קוסובו, שבאותה מדינה, מסר התובע לכתב „רויטר".

מקורות מקורבים לחקירה אמרו, כי הילדים נקנים ממשפחות עניות בדרום יוגוסלאביה, בסכומים המגיעים עד 3,000 דולר, על ידי ספסרים המבריחים אותם בדרך כלל לאיטליה, בתא המטען של מכוניתם.

כאשר מגיעים הילדים לאיטליה, הם נמסרים ל„אדוניהם", שרובם חיים במחנות בעיבורי מילאנו וטורינו, והללו מאמנים אותם בפריצות לדירות ובכייסות.

התובע לואיג'י קרנבאלי אמר, כי זו הפעם הראשונה שמסתמכים בפקודת מעצר על סעיף 600 של החוק הפלילי האיטלקי, המבוסס על אמנת ז'נווה, האוסר על עבדות.

המקורות אמרו, כי ההכנסות היומיות של ילד־גנב מוכשר עשויות להגיע ליותר מ־500 דולר. הפחות כשרו־ניים שבהם זוכים לעתים תכופות למכות נמרצות מ„אדוניהם"־מעבידיהם.

תנאי חשוב למכירת הילדים הוא, שגילם יהיה מתחת ל־14 שנה, הגיל המינימאלי שלפיו אפשר להעמיד למשפט קטינים באיטליה.

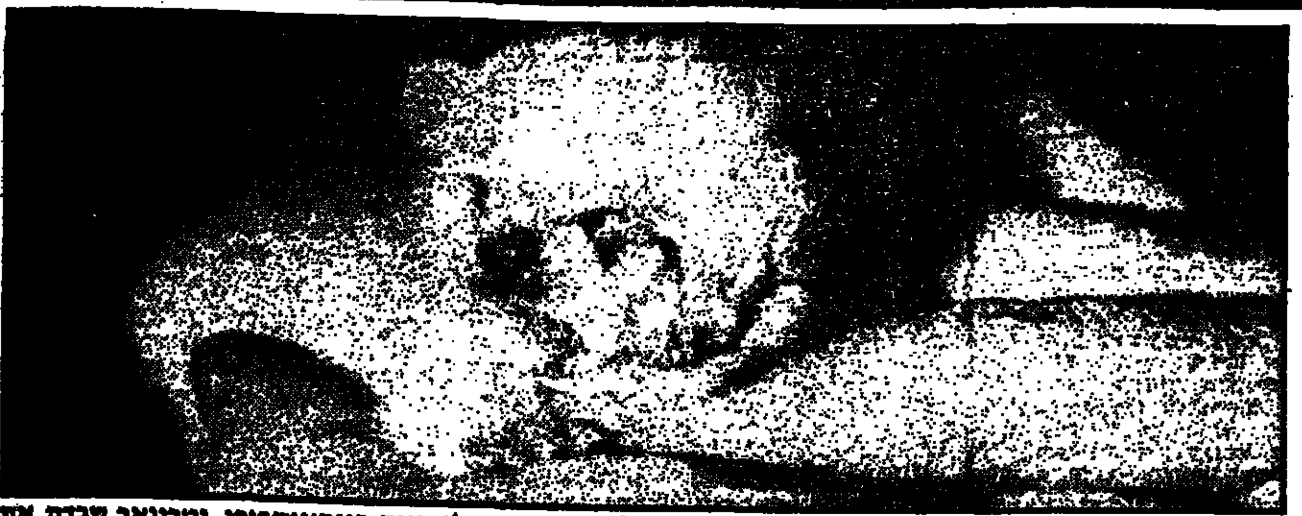

חתלתולון זה, שנולד עם שני ראשים שלמים, הובא השבוע לאגודת צער בעלי חיים ביוהאנסבורג. וטרינאר שבדק את הגור אמר, כי בכל הנראה יש לו מוח אחד, ולכן הוא פוער את שני פיותיו בו־זמנית כשהוא מיילל (צילום: א.פ.)

משאל העם בספרד - נצחון לגונסאלס: מדינות השוק המשותף הגיבו בברכה

מאדריד (ע"צ, רויטר ו־עתיים). — הצבעתה של ספרד בעד המשך התחברות בברית נאט"ו חיזקה את מעמדה בי־שוק האירופי המשותף, לאחר שנים רבות של בידוד מדיני כמעט מוחלט.

ראש הממשלה הסוציאליסטי פליפה גונסאלס, שהראשם במשחק ב„רולטה רוסית" כאשר קרא לע־רוך משאל־עם, זכה בהימור זה.

דוברים במפלגתו הסוציאליסטית אמרו, כי גונסאלס בן ה־44 בא לנהל את הקרב הקשה ביותר בקאריירה הפוליטית שלו, כדי להסביר מדוע שינה את דעתו, לאחר שהתנגד לכניסת ספרד ל־נאט"ו, לפני 4 שנים.

גונסאלס נזקק לכל כושר השכ־נוע שלו כדי להסביר למתנגדי נאט"ו, ביניהם רבים מתומכיו הסוציאליסטים, כי פרישה מה־ברית תגרור מהלומה קשה על השתלבותה של ספרד במערב־אירופה.

הוא אמר, בין היתר, כי לספרד המודרנית „צפויות תוצאות כלכ־ליות קשות", אם תפנה עורף ל־מדינות שעמן היא מנהלת 75 אחוז מהסחר שלה.

הניצחון הברור של אומרי ה„הן" הוא נצחון אישי של גונ־סאלס לאחר הנצחון קרא גונסאלס לספרדים שהצביעו נגד הברית להצטרף למאמצי הממשלה, כדי להשתלב „בצורה איתנה" בשוק ה־אירופי המשותף.

משקיפים אמרו כי בזירה הבין־לאומית, „תחזק ההצבעה החיובית של ספרד את מעמדה המוסרי בתוך הקהילה האירופית".

בעלות הברית של נאט"ו העלו אתמול על נס את החלטת ספרד להשאר בברית, אולם מוסקווה אמרה, כי הממשלה הסוציאליסטית ה„ית בספרד „כפתה את שמ־דתה על הבוחרים".

ארה"ב קידמה בברכה חמה את התוצאות. „בכך שחיזקה את ה־ערכים הדמוקראטיים שלה, חיזקה ספרד גם את אלה של ידידותיה ובעלות־בריתה", אמר דובר מש־רד החוץ האמריקאי.

שר החוץ המערב גרמני הייגץ דיטריך גנשר אמר בדיון, כי תו־צאות משאל העם הוכיחו, „כי לעם הספרדי כושר שיפוט בריא מאוד".

משרד החוץ הבריטי תיאר את התוצאות כ„בעלות חשיבות היס־טורית לעולם המערבי".

ההצבעה החיובית עוררה שמחה גם בקרב קהילת העסקים בספרד עצמה, ונראה כי הבעיה בצורך נוסף של הסוציאליסטים בבחירות שיהיו השנה.

נצחון הסוציאליסטים במשאל־העם — ב־52.5 אחוז לעומת 39.8 אחוז למתנגדים, תוך השתתפות של כ־60 אחוז מבעלי זכות ההצ־בעה — העלה את שערי מניות הערך בבורסת מאדריד, ב־6.8 נקודות. היה זה שיא של עליית שערים ביום אחד.

אתמול שוגרו שני הקוסמונאוטים שיאיישו מעבדה ראשונה קבועה בחלל

מוסקווה (א.פ.) — שני קוסמונאוטים סובייטיים נסקו אתמול אל החלל, בנסיון ראשון במינו לכונן מעבדת חלל מאוישת קבועה. השיגור, ששודר בשידור חי בטלוויזיה הסובייטית, היה מיפת החלל המאוישת הראשונה מאז מב־צוּרת החלל האמריקאית „צ'לנג'ר".

"טלוויזיה: הסובייטית" הראתה לצופיה את שיגור החללית „סויוז טי־15", בשידור שהיה בו חריגה בולטת ממסורת הסודיות הנהוגה בדרך כלל את כל פעילות תוכנית החלל של ברית המועצות.

בשידור נראתה החללית נוסקת אל השמים הצחים על בסיס ה־שיגור בבאיקונור שבקאזאכסטאן, כשהיא נושאת על סיפונה את הקוסמונאוטים ליאוניד קיזים, בן 39 ואת מהנדס החלל ולאדימיר סולוביוב, בן 44.

לאחר מכן, יכלו הצופים הסוב־ייטים להתבונן בשידור ישיר ב־שחור־לבן מתוך החללית ולשמוע את הקוסמונאוטים מדווחים על מהלך משימתם, ביכולתם להביט ה־ארה על הקרקע. משקיפים מער־ביים אמרו, כי מעולם לא ניתנו לכיסוי כזה, תמורה ומשודרים בכלי התקשורת של משימת חלל סוב־ייטית.

ישיבת ראש רשות החלל הלאו־מית האמריקאית מארשה סמית אמרה אתמול בוואשינגטון, כי לדעתה, מלבד הכיסוי התקשורתי הגלוי הזה על רצונם הכן של הסובייטים להוכיח לעולם המערבי, כי תוכנית החלל שלהם מיועדת למטרות שלום בלבד.

שני הקוסמונאוטים נראו עוב־רים בדיקות רפואיות אחרונות לפני השיגור ומודיעים למפקדיהם על הקרקע, כי הם „מוכנים ומזו־מנים למלא את כל משימותיהם". פרשני הטלוויזיה המסבירים הסעים לצופים, כי השיגור נעשה מאותו כן־שיגור עצמו שממנו המריא ב־1961 גיבורה הלאומי של ברה"מ יורי גאגארין, שהיה לאדם הרא־שון שהגיע לחלל.

התחברות בעוד יומיים

סוכנות הידיעות הסובייטית „טאס"ס" מסרה אתמול, להפתעת המשקיפים המערביים, על המועד המדוייק שנקבע להתחברות „סא־יוז ט־15" למעבדת החלל „מיר", שתוגרה ב־20 בפברואר. הקוס־מונאוטים קיזים וסולוביוב יעלו על „מיר" — לפי דיווח „טאס"ס" — בבוקר יום א' לפי שעון יש־ראל.

ברה"מ דורשת הסגרת פושע מלחמה נאצי

מוסקווה (ע"צ). — ברה"מ הגישה בקשה רשמית לקוסטה ריקה להסגרת של בוהדאן קוסי, שומר אוקראיני לשעבר, המואשם בפשעי מלחמה, כדי להעמידו למשפט — כך „מסרה אתמול סוכנות „טאס"ס".

הבקשה נמסרה על ידי משרד החוץ הסובייטי לשגרירות קוסטה ריקה במוסקווה.

בוהדאן קוסי בן 62, נמלט מברה"מ ב־1944, השתקע בארה"ב. בארה"ב אשתקד בשלילת מעמד אזרחותו האמריקאית, תוא גורש מארה"ב הנכנס כתוקף לקוסטה־ריקה.

משרד המשפטים האמריקאי מסר באמנו, כי קוסי גורש מאר־ה"ב „על שהשתתף, בתור שומר, בשירות כוחות הכיבוש הנאציים באוקראינה, ברדיפתם וברציחתם של אזרחים חפים מפשע, ומסר הצהרה כוזבת על עברו לשלטו־נות האמריקאיים כשהגיע לארה"ב".

בילוי אשתקד נעצר קוסי ב־קוסטה־ריקה, אך שוחרר 3 ימים לאחר מכן — מתוסר הוכחות.

קוסטה ריקה הודיעה אז, כי יוכל להשאר במדינה לפחות עד אוקטובר השנה, מועד שבו יפקע רשיון השהות שלו במדינה.

וינה (ע"צ). — מדינות אירופה המזרחית חייבות למערב סכום שנאמד ב־90 מיליארד דולר ב־סוף שנת 1985 — כך עולה מ־מחקר שהוגש אתמול על ידי ה־מכון למחקרים כלכליים בוינה.

ברה"מ מאריכה המוראטוריום על הניסויים הגרעיניים

מוסקווה („רויטר" ועתי"ם). — ברה"מ הודיעה אתמול, כי היא מאריכה את המוראטוריום על ניסויים בנשק גרעיני שעמד לפקוע בסוף החודש.

סוכנות „טאס"ס" מסרה, כי מוסקווה תשים קץ למוראטוריום, שהתחיל באוגוסט אשתקד, רק כאשר ארה"ב תבצע את הניסוי הגרעיני הראשון שלה, אחרי סוף המוראטוריום.

על ההארכה נמסר באיגרת ששיגר מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבאצ'וב למנהיגים של 6 מדינות בלתי־מזדהות, שקראו להפסקת הניסויים הגרעיניים.

בצער רב ובכאב קודר אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו

בנימין (ניומה) שוכמן

מפינסק

ההלויה תצא היום יום שישי ג' באדר ב' תשמ"ו 14.3.86 בשעה 11.30 לפנה"צ מבית ההלויות העירוני רחוב וצנה 5 תל־אביב לבית העלמין בקרית שאול

אוטובוס יעמוד לרשות המלווים.

המשפחה המתאבלת

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של יקירנו

עודדי ארצי

ההלויה תתקיים היום יום שישי ג' באדר ב' תשמ"ו (14.3.86) ותצא מבית התרבות בשעה 13.30.

המשפחה ובית יפעת

נשיא המדינה והגברת הרצוג
אבלים על מות

נינה קציר ז"ל

רעיית הנשיא הרביעי למדינת ישראל

ומשתתפים בצער המשפחה.

אבלים על מותה של

נינה קציר

הרעיה, האם והמחנכת

בית אפרים קציר
משפחת רחל גוטסמן
משפחת אהרן קציר

ההלויה תצא היום, יום שישי, ג' באדר ב' תשמ"ו, 14.3.86, בשעה 11.00, מבית קציר, במכון ויצמן למדע ברחובות אל בית העלמין החדש ברחובות.

לאסתי קדם ומשפחתה
אתכם באבלכם הכבד על מותה הפתאומי של

האם

הסתדרות עובדי המתכת, חשמל ואלקטרוניקה
הוועד הפועל של ההסתדרות

לדוד ליפשיץ ולכל המשפחה
אנו משתתפים באבלכם על מות האב

יעקב ז"ל

חברי בית קשת

עם נעמי, עמוס, רחלה, אורי, רעיה וכל המשפחה
על מות חברנו

ארתור בן ישראל

ממייסדי הקיבוץ

אבל
קיבוץ בית אלפא

ההלויה היום, יום ו' 14.3.86 בשעה 14.00.

אנו מבכים את מותו של איש התיירות

דב אשכול

(בבלה)

מחלוצי האירוח בקיבוצים ובעל עיטור המלונאות

התאחדות המלונות בישראל

שר התיירות, המנהל הכללי ועובדי משרד התיירות,
אבלים על פטירתו של

דב אשכול ז"ל

מקיבוץ איילת השחר
וחלוץ התיירות בישראל

לבית הארחה איילת השחר
אתכם באבלכם על מות

דב אשכול (בבלה)

הנהלת רשת מלונות בזל

בנק בוקלים דיסקונט בגוש

הודעה לציבור לקוחותינו

הננו להודיעכם כי החל מיום ה' 13.3.86 הופחתת הרבית הבסיסית שאנו גובים מלקוחותינו על אשראי במט"י ב־0.5% לחודש (6% לשנה).
הרבית הבסיסית החדשה תעמוד איפא על 1.25% לחודש, דהיינו רבית שנתית של 15% שהיא 16.3% מתואמת (אפקטיבית) שנתית. כמו כן הופחתה הרבית שאנו גובים בגין חריגה מקו אשראי ב־0.75% לחודש (9% לשנה).

בצער רב אנו מודיעים כי אמנו וסבתנו היקרה

רחל שומכר ז"ל

לבית שטמפפר

איננה עוד אתנו

ההלויה תצא היום, יום שישי ג' באדר ב' 14.3.86 בשעה 13.30 מביתה במושב ניר בנים אל בית העלמין במושב.

ילדיה: רותי ויוחנן מיינץ
יעל ויורם נאמן
נתן וחליה בן־ארי
הנכדים והנינים

בית המשפט המחוזי — נצרת
ת. א. (פירוק) 1204/85
בענין: פקודת החברות (נוסח חדש) 1983
ובענין: פירוק החברה רוני הלוי — חברה לשיווק חומרים ומוצרי בניה בע"מ (להלן „החברה")
המבקש: רוני הלוי
ע"י ב"כ עו"ד מ. זנטי
מקרית שמונה 069—40813
נמסרת בזה הודעה כי ביום 4 לדצמבר 1985, הוגשה בקשה ל־ביהמ"ש המחוזי בנצרת לפרק את החברה הנזכרת לעיל וכי בקשת פירוק זו תישמע בפני ביהמ"ש היושב בדין ביום 30 למרץ 1986, בשעה 09.00.
כל נושה או משתתף של החברה האמורה, הרוצה לתמוך במתן צו בענין הבקשה או להתנגד לכך רשאי להופיע בשעת הבירור אם בעצמו או באמצעות עורך הדין שלו. העתק מן הבקשה ינתן לכל נושה או משתתף של החברה ש־ידרוש זאת מן החתום מטה תמו־רת התשלום הקבוע עבורו.
מאיר זנטי, עו"ד
ב"כ המבקש
הערה: כל הרוצה להופיע בשעת בירור הבקשה האמורה חייב למ־סור או לשלוח על ידי הדואר, לחתום לעיל הודעה על רצונו זה. ההודעה, בציון השם והמען של האיש או הפירמה והחתימתם או בהתיצבות בא כוחם, צריכה להימסר או להישלח כאופן שתגיע אל ה־חתום לעיל לא יאוחר משעה 14.00 של יום 29 במרץ 1986.

מלחמת לבנון בעיני הערבים — בלעדי ל"דבר"

מתוך קובץ מסמכים שיראה אור בסדרת "מרכז כורי" בהוצאת "מערכות", מאת ראובן אבירן — מוסמך בחוג ה... באוניברסיטת ת"א המתמחה בענייני סוריה ולבנון

הסורים טעו בהערכה

מסמך של מפקד הכוחות הסוריים בלבנון: בידי סוריה היה היקף מודיעין דומה לזה של ארגוני המחבלים, אך הסורים טעו בהערכה, הם סברו שישראל תפעל רק בדרום לבנון נגד ארגוני המחבלים שם – ולא העלו אפשרות של פעולה רחבה, שבה אף הם עלולים להיפגע.

הקטעים שלהלן לקוחים מתזכיר שהוצא על־ידי מיפקדת הכוחות הסוריים בלבנון ונתפס בשלל..

ההכנות הישראליות למלחמה (אפריל 1982)

הרפובליקה הערבית הסורית
המפקדה הכללית של הצבא והכוחות המזוינים
מפקדת הכוחות הסוריים בלבנון — מספר/2160
אל: הגזרה המרכזית, פלג' 35 — תאריך הגזרה 617/1402, תאריך 28/4/1982

הגיעו אלינו הידיעות הבאות: המצב הכללי בלבנון בחודש מארס 1982 מסתמן כמסוכן בשל מספר נסיונות של גורמים חשודים (לפגוע) בלבנון. עם נסיונות אלה נמנים:

א. נסיונות עיראקים לפגוע בסוריה.

ב. תזוזות והכנות חשודות של הבדלנים (המיליציות הנוצריות) באזור המזרחי: הכנת מצב כוננות, תגבור בסיסים הקדמיים, הכרזות על "פיצוץ" המצב הבטחוני והצבאי הנוכחי: "לבינלאום" שאלת לבנון.

ג. תזוזות והיכונים ישראליים חשודים "בגבול (הישראלי) לבנוני" וקיומה אפשרות שהאויב יערוך מבצע צבאי בדרום (לבנון) ובבקעה המערבי (ההדגשה שלי – ה.א.)
● המיליציות הנוצריות
● כנראה הכוונה למובלעת הנוצרית האוטונומית.
● עדות מעניינת לכך שמספר שבועות לפני המלחמה לא העריכו הסורים כי צה"ל מתכוון להגיע עד לבירות ולכבוש המשק־בירות.

ד. המצב בגיזרה הצפונית: שקט יחסי

ה. המצב באזור ביירות: שקט אך יש לעמוד על המשמר.

ו. המצב בגזרה המזרחית: טוב, חוץ ממספר תזוזות חשודות של הבדלנים בעיר זחלה (ביצורים: משמרות, פטרולים: הבעת אמליה ולוחמים)

ז. בנוסף לכל אלה קיימת פעילות חשודה של כמה מהשגרירויות הזרות והשגרירויות הערביות בבירות שכוונתה ללבות מתיחות ולפעול נגד סוריה.

החזית הלבנונית:

א. החזית הלבנונית ממשיכה בהכנותיה הצבאיות והמדיניות בגזרה הלבנונית. כמו כן היא ממשיכה בתאום עם רס"ן חדאד ובתגבור רצועת הגבול.

ב. פעילות צבאית של החזית הלבנונית:

1. יש שלושה תותחים כבדים של החזית הלבנונית מעל מערת ג'יעיתא המשקיפה על האזור ... מצביעות על כך שמשאיות מובילות תחמושת מג'ונייה למערה הנ"ל.

2. יש בסיס אימונים צפונית לתל זעתר הנקרא "המחנה לשחרור דאמור"
● מסגרת הגג של המחנה הנוצרי
● רצועת אר"ל
● דאמור נפלה בידי המחבלים השמאל בעת מלחמת האזרחים ב־1976. (במחנה) מתאמנים בעת כ־50 איש, וכמה נערות, מפקדים עליהם 8 מומחים ציוניים ושלוש מדריכות מהאזמות הכבושות. האימונים במחנה כוללים סוגים שונים של נשק כבד וקל.

2. מפלגת ה"פלנגות" הורתה לכל בסיסיה בקו המגע להקים מתרסים מזויינים על גגות הבתים ולהקים מיצריות באל־נבעה, סן אל־פול ואל־אשרפיה.

3. באזור המזרחי שורר עתה מצב של כוננות ונראו גם טנקים על דוורות במחנה אל־שחרורי. בבית הספר אל־כרמליה בג'ונייה יש ריכוז של כ־1700 – 1800 חיילים של הבדלנים

4. עוד מוסרות הידיעות כי הוגבר מצב המוכנות הקרבית בשורות החזית הלבנונית בכל עמדותיה ובסיסיה באזור כתרון..

דרום לבנון – באזור דרום לבנון נראו תנועות חשודות של ישראל ושל הבדלנים: ריכוזים, תגבור, עמדות, סיורים, תמרונים, פעולות תצפית קבועות, הנחת מוקשים בצמתי הדרכים הרגישים. הדעה הרווחת באזור היא שהאויב הישראלי מכין פעולות תוקפנות רחבות היקף שמטרת הבסיסים הפלשתיניים והלאומיים בדרום (ההדגשה שלי – ה.א.) פעולה שתימשך עד כיבוש אזורים חשים בלבנון.

א. הפעולות המתבצעות באזור כעת:

1. ידיעות מוסרות כי האויב מרכז בארבע דיביזיות של צבאו באזור בגבול הלבנוני (מרחוק – יארין – אל־בסתאן).

2. בתאריך ה' 7 בפברואר ביצע כוח אויב בן 750 חיילים פעולות סיור באזור סיבה וחזר לישראל באותו יום.

3. בתאריך 4 במארס 1982 הציב חיל ההנדסה של האויב מוקשים בדרכים שמצודת דיר מימאס עד העיירה קליעה, ומפאתי אקורה עד עלמא אל־שעבה, ומהכניסה לסר אל־ביאצה, עד הגבעות של הכפר שמע. כמו כן הציב האויב מראני רדאר נגד אדם בעלמא אל־שער, קלעה וצומת אק אל חאן.

4. מקורות מטעם עוזי מוכיר וארם, שביקר לאחרונה את כוחות אונפי"ל בדרום, מסרו כי הוא התרשם בעקבות סיורו שהאויב עומד לפתוח בפעולה צבאית בגזרה המזרחית הבבקעה המערבית. פעולה זאת תלווה במבצע הנחתה של חלק מיחידותיו מהים לאזור הזהראני, כדי לחסום את דרך האספקה לארגוני המחבלים באזור (דרום לבנון). המטרה של פעולה זאת, הסבת תשומת הלב של דעת הקהל העולמית לדרום לבנון במקום הגזרה המערבית. בו בזמן מתכוון (האויב) לגרום מבוכה בקרב הכוחות הסורים בלבנון, להפחית את הלחץ מכנופיות האחים המוסלמים בסוריה, לשבור את היכולת הצבאית הפלשתינית ולהרוס את ארגוני המחבלים אל מעבר לזהראני..

חתום: מפקד הכוחות הסורים בלבנון

האופציה הצבאית

מסמך של מפקדת אש"ף ניסה להעריך באיזו אופציה מתכוונת ישראל לפעול.
● הכל מוביל לכיוון אופציה צבאית
● המאמץ העיקרי יופנה לדרום לבנון – עד לזהראני
● פעולת נחיתה בביירות בלתי־מתקבלת על הדעת
● אפשרות לפעולה מוגבלת בביירות – תוך כדי פעולה רחבה גם נגד הסורים בבקעת הלבנון

הקטע הבא הוא חלק ממסמך מודיעיני של מיפקדת אש"ף על ההכנות הישראליות למלחמה, אפריל 1982:

ארגון השחרור הפלשתיני
המפקד הכללי
מס...
תאריך 8.4.1982
סודי ביותר

ישיבת המועצה הצבאית העליונה

הנוכחים (בישיבה): אבו ג'יהאד, אבו אל ואליד, עבד אל־ראזק, אבו אחמיד, עבדאללה צ'יאם, אבו ג'מאל, אבו האני, פתחי, עלי אסחאק, ממדוח, אבו אברהים, אבו אחמד פואד, אבו מוסא, מחמד דועמאן.

בישיבה נדונו הנושאים הבאים:

1. המצב הצבאי והמדיני.
2. האופציות (העומדות בפני ישראל)
3. הצעדים הדרושים.

1. המצב הצבאי והמדיני

בישיבה התקיים דיון אודות הידיעות הנוגעות לאיומים הישראלים החדשים, כדלהלן:

1. איומי שמיר על הצורך להכות את מרכזי ההנהגה (של אש"ף) ואת כוחו של אש"ף ללא רחם.

2. הזמנת אנשי האופוזיציה לפגישה עם (מנחם) בגין. בגין נפגש עם פרס, רבין וגד לב. הפגישה התקיימה על מנת לדון בנושא הקואליציה הממשלתית אולם נידונו בה גם בעיות מדיניות ובטחוניות. במהלך הפגישה הצהיר פרס כי לא הועלה נושא הרכבת הממשלה אולם נדונו ענייני בטחון.

3. מירושלים הגיעו הידיעות כדלהלן:

א. נערכות הכנות צבאיות בפקוד הצפון והן (מצויות) במלוא עוצמתן.

ב. ננקטים אמצעי הגנה אזרחיים בלתי שגרתיים בערים ובישובים בצפון.

ג. ננקטו אמצעים הדרושים למתן כיסוי עתונאי.

ד. מספר חברות טלוויזיה ועתונים שכרו מטוסים מחברות ציוניות לשם העברת חומר עיתונאי לכיסוי הפעולות.

ה. החוגים שמהם נאספו הידיעות (הנ"ל) הסכימו כי הצבא הישראלי יבצע פעולה תוך 48 שעות.

4. מחוגי... בכנסת נמסר כי (מנחם) בגין ... להשיג את הסכמת האופוזיציה.

5. (רפאל) איתן הביע את הדעה ... שטח ישראל או מחוצה לה מהווה הפרה של (הסכם) הפסקת האש (עם המחבלים)

6. הצנזורה הצבאית אסרה לפרסם בעיתונים הישראלים את הצהרות מפקדת ההתנגדות (הפלשתינית) אודות כוונותיה לפעול.

7. מסאים נמסר כי (העיתון) "הארץ" פירסם מאמר של זאב שיף, בו ניתחו את דעותיו של שר הביטחון סביב הצעדים בהם יש לנקוט בדרום לבנון:

א. אין המדובר ב"מבצע ליטאני" נוסף וכמו כן אין המדובר בהריגת מספר אנשים. מטרת הפעולה הינה השמדת הבסיס הצבאי והמדיני של אש"ף ושל ארגונים המזויינים באופן שיקשה עליהם להתקיים בלבנון פעם נוספת.

ב. הרכבת ממשלה חוקית חדשה בלבנון שתכרות הסכם שלום עם ישראל.

ג. גירוש סוריה מלבנון.

שבועוני המחבלים נחשב לבר סמכא המייצג את דעת הממסד הבטחוני. – (לדעת שר הביטחון) יש לבצע פעולה זו במהירות משום שלוח הזמנים הינו קצר. הוא הוסיף כי תמריס זה אינו חייב להעלים את הצד האחר של העניין והוא האבידות.

8. מבירות אירופאיות העבירו (אלינו) התראות לנקוט אמצעי זהירות.

2. האופציות (העומדות בפני ישראל)

1. האופציות הניצבות בפני ישראל הן:

א. פתרון הבעיה הפלשתינית באמצעות ירדן

ב. שלטון אזרחי והולתו באמצעות אגודות הכפרים

ג. הנחתת מכה צבאית.

כל האופציות הללו מסתמכות על כוח. הסבירה שביניהן הינה המכה הצבאית. האופציה הצבאית הועלתה על־ידי הגורמים הצבאיים (בישראל) כוונותיהם של אלה ברורות וביחוד לאחר הפגישה שהתקיימה אתמול בין הממשלה לאופוזיציה, (פגישה) אשר קרבה את מועד המכה הצבאית. כאשר שוקלים את האופציות (הללו) יש (גם) לקחת בחשבון את התעסקותו של המערב בבעייה הבריטית. ארגנטינית (משבר איי פוקלנד) משום שבגין ינצל הזדמנות זו.

יעדי הפעולה הצבאית (הצפויה):

א. המאמץ הישראלי יופנה לדרום לבנון עד לזהראני תוך ביצוע פעולות הטעיה שיכללו הפצצת מפקדות. אמצעי הקשר, האספקה ודרכי התחבורה צפונה עד לטריפולי. פעולת נחיתה בבירות היא בלתי מתקבלת על הדעת (ההדגשה שלי ה.א.) אך יתכן וסוכני ישראל יופעלו לביצוע פיצוצים ולחיסול המפקדים לאור תוצאות (פעולות הנחיתה) יופעלו (גם) "הפלנגות".

ב. או שהמכה הישראלית תהייה מקפת יותר ותכלול גם את הסורים בבקעת הלבנון.

חתום:
עקיד (אל"מ) קצין מטה, עבד אל־ראזק
אל־מג'אידה, מנהל המשרד הצבאי (של המפקד הכללי)

הפלישה לאוואלי כמפנה

מעדותו של אבו מוסה:
● המודיעין של המחבלים העריך שתי אופציות: מלחמה מוגבלת בדרום־לבנון כמו מבצע ליטאני, או מלחמה רחבת היקף שתכלול את הסורים ● עד הפלישה לאוואלי האמינו המחבלים כי ישראל פועלת באופציה המוגבלת ושינו התארגנותם רק ביום הפלישה

ב־1984 יצא לאור בדמשק הספר: "הסיבות לפרוץ המלחמה, וכיווני התפתחותה". להלן קטעים מעדותו של אבו מוסה, כפי שנמסרה למחבר, אבו עדנאן:

במועצה הצבאית העליונה של המהפכה הפלשתינית בחנו את סיכויי המלחמה וממדיה, חודשים מספר בטרם פרצה. באותו יום הסכימו נציגי הפלגים (השונים) של המהפכה הפלשתינית כי קיימות שתי אפשרויות:

א. הפלישה הציונית תוגבל לדרום (לבנון) ותכלול את צור אל־נבטיה עד לזהראני. קרי, ישראל תחזור על הפלישה של 1978 עם הרחבה מסוימת עד לזהראני. הערכנו כי אפשרות זאת הינה מינימאליסטית וכי לא כדאי להסתמך עליה בתכנון קוי הפעולה לעמידה בפני האויב. זאת, מאחר שחזרה על המערך של שנת ה־70 על־ידי הישות הציונית פירושה חזרה לשם כישלון. שכן, למרות שהאויב הציוני הצליח אז (קרי – 1978) לכבוש חלקים גדולים מהדרום, לא עלה בידיו למנוע ממהפכנינו להמשיך במאבקם המזוין מצפון פלשתין.

ב. היות והערכנו כי אין תועלת (לאויב) לחזור ולכבוש את הדרום בלבד, הכרענו באפשרות השניה, משום שהיא מקיפה יותר הפעולות הצבאיות של האויב, על פי אפשרות זאת, כוללות אזורים נרחבים יותר מאשר בשנת 1978. דעתנו היתה, כי כל מלחמה חדשה, שהאויב הציוני יהיה מעורב בה, תכלול בהכרח את איזור בקעת הלבנון וכי האויב ישאף לפגוע בטילי הסאם – 6 שהוכנסו לאזור זה, שהציונים קיבלו עליהם מידע מהממשל האמריקאי בעקבות הצטרפותו ל"קמפ דייויד". כמו כן צפינו כי כוחות האויב יסתערו לאזורי השוף הסמוכים ללבנון, כגון צומת תאלצה המהווה את השער החשוב ביותר לבירות מצד דרום.

כאשר נפגשנו עם החבר אבו אחמד פואד ביום שני ה־7 ביוני בלילה 1982, במחנה הפליטים עין אל־חילווה, היתה הערכתנו שהכיבוש לא יחרוג מגבולות הזהראני, עובדה המעידה על כך, כי האפשרות הראשונה היתה מקובלת יותר עד ליום הפלישה.

ההערכה כי אנו עומדים נוכח האפשרות השניה – דהיינו – מלחמה בהיקף רחב התקבלה ביום ו', ה־4 ביוני 1982, בשעות אחר הצהריים, וליתר דיוק, בשעה 15:30 בידינו היו נתונים רבים: אינטנסיביות ההפצצות האוויריות, הידיעות שהגיעו אלינו על ... התנועות הצבאיות, תנועות ספינות המלחמה של הצי ... בים לאורך החוף מראש־הנקרה מדרום ועד לטריפולי בצפון. ולבסוף: ההאזנה לקשר של האויב, כאשר התחלנו לקלוט רשתות אלחוט חדשות ואינטנסיביות שנפתחו מייד לאחר המכה האווירית הראשונה.

מפלגת העבודה הישראלית מחוז ירושלים
ועדת הבחירות המחוזית

הודעה לבוחר

חבר יקר, חברה יקרה,
ביום ג' ז' אדר ב' 18.3.86 תתקיימנה בחירות לועידה הרביעית, לנציגי מועצת המחוז באיגוד המקצועי ולמועצות סניפי המשנה.
זכות הבחירה ניתנת למופיעים בפנקסי הבוחרים בסניפי המשנה באיזור המגורים של הבוחר.
שעות ההצבעה: משעה 08.00 עד 21.00
להלן רשימת הקלפיות:

סניף משנה	מקום הקלפי
בקעה	סניף המפלגה רח' מרדכי היהודי
ג. רם – ניות	רח' בורלא 24 בית הח' דרור נחמה
גבעת שפירא	גני הגיה רח' בר כוכבא
גילה	מועדון "הסמה" בגילה רח' אריה בן אליעזר
דרום	אבישי 3
הרובע היהודי	בית המפלגה רח' יפו 62
זכרונות (אזור מחנה יהודה)	שילה 4 מחנה יהודה
ימין משה	כורש 14 בבית הח' משה לוי
מבשרת ירושלים	הברוש 56
מורשה (מוסררה)	סניף המפלגה רח' שבטי ישראל
מעוז ציון	מצפה הבירה 34
מערב איזור בית הכרם – קרית משה	שד' הרצל 56
מעלה אדומים	סניף המפלגה רח' אבני החושן 22/1
מ. דפנה – שמואל הנביא	שמואל הנביא 112/40
מקור ברוך	ישעיהו 10
מרכז (מרכז העיר)	יפו 62, מפלגת העבודה
מזרח ירושלים	בית ההסתדרות הצרכאי – רח' שטראוס 17
נוה יעקב	בנין בנק הפועלים (הישן) בנוה יעקב
נחלאות – שערי חסד	טבריה 20, בבית החבר רחלים עמר
עין כרם	מועדון המפלגה בעין כרם
צפון (איזור שכונת הבוכרים בית ישראל)	בית ההסתדרות, שטראוס 17
קטמונים א' – ד'	מועדון ההסתדרות רח' יהודה הנשיא 1
קטמונים ח' – ט'	מועדון האוהלים גן נעמת לשעבר רח' בר יוחאי
קרית יובל	מועדון המפלגה רח' ארנונאי 1
	רח' בריאל 103, במועדון
קרית מנחם	מועדון ההסתדרות בקרית מנחם
רוממה	זכרון יעקב 1
רחביה	מועדון בארי אלחריזי 9
רמות אלון	בנין 15 דירה 18, אצל הח' אבנר דוד
רמת אשכול	רח' המיתלה 4
רסקו	במועדון רח' הפלמ"ח 16
תלפיות מזרח	קן מחנות העולים, רח' אליעזר קשאני, תלפיות

בעריכת הבחירות הפנימיות, מיישמת מפלגת העבודה את עקרון הדמוקרטיה הלכה למעשה!
בהשתתפותך בהצבעה, הנך מבטא את זיקתך למפלגת העבודה, לערכיה ולעקרונותיה הבסיסיים.
בוא לקלפי והצבע!

עמנואל זיסמן
יו"ר ועדת הבחירות

זמני הדלקת נרות

ע"ש		מוצ"ש	
ירושלים	5.07	ירושלים	6.22
תל־אביב	5.25	תל־אביב	6.20
חיפה	5.17	חיפה	6.23

מכרז 10/86
"מכרזים" – יפעת הוצאה לאור מכרזים ארציים ובינלאומיים לקבלנים, ספקים, תעשיינים ומהנדסים.
הוצאת "מכרזים" 20 שנה רק בדרך פ"ת 7 03-612192

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	1–2 מעונן
אמסטרדם	5–1 מעונן
בואנוס איירס	26–17 בהיר
הלסינקי	2–1– מעונן
הונג קונג	22–18 בהיר
וינה	11–2 מעונן
ז'נבה	3–0 מעונן
טוקיו	15–3 בהיר
טורונטו	1–0 גשום
יוהנסבורג	26–14 בהיר
לונדון	7–1 מעונן
ליסבון	15–6 גשום
מדריד	16–1 גשום
מונטריאול	8–0 מעונן
ניו יורק	9–2 גשום
סאן פאולו	29–20 מעונן
פאריס	9–5 מעונן
פרנקפורט	6–3 מעונן
ריו דה ז'נירו	36–21 בהיר
סטוקהולם	2–0 מעונן
שיקאגו	3–0 גשום

swissair

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ TEVA

בתי מרקחת ליום ששי 14.3.86

תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
ירושלים
מרשאת רוממה – המג' 28 – 523191
חיפה
מוזר – המגינים 97 – 524113
פתח תקוה
מיניפרם – שפרינצק 20 – 9321067
בני־ברק–רמת־גן
אבי – תל־חי 34 רמת־גן – 742369
בת־ים–חולון
מוזר – חביבה רייך 20 בת־ים – 583360
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
אדרין – הנפין 52 חולון – 889153
רחובות
מאוחדת – בנימין 23 רחובות – 457991

ליום שבת 15.3.86

תל־אביב
בם – פרישמן 66 – 237326
צפון – יהודה המכבי 33 – 449995
שדה רב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510 – מוצ"ש
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרשאת רוממה – המג' 28 – 523191 – מוצ"ש
חיפה
בלפור – סמרה 1 – 662289

פתח־תקוה
סופרפארם – שפירא 43 – 909030
בני־ברק–רמת־גן
רש"י – רש"י 13 רמת־גן – 790971
בת־ים–חולון
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
מרכז – וייצמן 12 חולון – 845236
רחובות
כללית – בני משה, רחובות – 452381

מוקד מידע מלב"מ

של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי־חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.
בתל־אביב
בימים א' עד ה' מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב. ביום ו' מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ – טלפונים 03-433300, 03-433500.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה

אזור תל־אביב
רחוב בר־כוכבא 49 תל־אביב – 03-284649 בימים א'–ה' בין 21.00 עד 23.00, בימי ו' וערב חג בין 18.00 עד 24.00, שבתות חגים – בין 15.00 עד 21.00.
חיפה
רחוב הגפן 26, קומה ב' – 04-623566 יום יום כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00.

אלמקס לכל המשפחה!

לשון הרע ולשון רעים

יום עיון הארגון
אגוד העורכים של כתבי העת בישראל
בשיתוף: עיריית הרצליה, לשכת הדובר

האודיטוריום במלון דניאל בהרצליה
יום א', י"ב באדר־ב' תשמ"ו – 23.3.86, בשעה 9.00 בבוקר

על סדר היום:
9.00– 9.30 התכנסות וכיבוד קל.
9.30–10.00 דברי פתיחה: אלי לנדאו ראש עיריית הרצליה
דברים: יוסף פרנקל (יו"ר הנהלת האיגוד) ד"ר דן בן כנען (דובר מרכז השלטון המקומי) משה נגבי (עורך חדשות בקול ישראל)

מושב א' — 10.00–13.00 העתונות היומית למול העתונות התקופתית
מבוא: עו"ד עפרה זיו
מנחה: נח הלפרין
משתתפים: משה אילת (שקים) אלי דנון (מעריב) משה רונן (ידיעות) חיים ממן (ירושלים) הרב דב בן מאיר, חה"כ בני שליטא

מושב ב' — 14.00–16.00 העתונות המקומית
מנחה: ד"ר דן כספי – האוניברסיטה העברית, ירושלים
יו"ר הדיון – צבי אידלמן

מושב ג' — 16.30–18.30 חופש העתונות לשון הרע ולשון רעים
מבוא: הרב יוסף באזגד, "הדן חברו לזכות דנים אותו לזכות"
יו"ר הדיון אלכסנדר מגור
מנחה: יוסי קוסטר
משתתפים: אלי לנדאו, משה נגבי (קול ישראל) רוני מילוא סגן שר החוץ, בועז מואב, גבריאל שטרסמן (מעריב)
18.30–19.15 סכומים ודברי נעילה – יצחק קולמאנר – יו"ר נשיאות מועצת האיגוד
ניהול יום העיון: אותי אביגדור (אראל)

עתונאים, דוברי רשויות ומוסדות ואנשי תקשורת המעוניינים להשתתף מתבקשים להתקשר ללשכת הדובר בעיריית הרצליה 052-83195
וכן למשרדי האיגוד בימים א',ג',ה' בין השעות 08.00–13.00
03-430262

מגמה מעורבת בשוק המניות, עקב ההסתבכות של חברת „כ"ט"

מאת [illegible]

[illegible]

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

אהה.ב ש	17051	34.0	+1		+15.0
הפועלים 0.1	1228	5630	+40	+3.4	+3446
הפועלים א 0.5	778	5115	+1	+.1	+725
בנק ספנות אפ'ב	773	4655	+20	+2.7	+9397
כללי לא בהסדר	32200 תב	278	-3100	-8.8	-333
בנק צפ' אמריק 1.	— הפסקת מסחר				
בנק צפ' אמריק 5.	— הפסקת מסחר				
בנק צפ' אמ אפ1	— הפסקת מסחר				
דנות א 1.0	— הפסקת מסחר				
דנות 5.0	— הפסקת מסחר				
הבינלאומי 5.0	3759	6245	-50	-1.3	-7090
פ.ע.ב. 0.5	3595	7179			-5149

בנקים בהסדר הצמדה

אידיבי רג 100.0	80150	486			-66.0
אידיבי ב 100.0	82000	10.0	+1000	+1.2	+5.0
אידיבי בב 2.0א	498108	20.0			+6.0
אגוד 0.1	60000	148	-180	-.3	-158
דיסקונט ב	102700	84.0			+16.0
דיסקונט א	101700	594	+1000	+1.0	+669
דיסקונט שה ב	11910	8.0	-50	-.3	-8.0
המזרחי ש	33000	1070	-50	-.2	-383
המזרחי ם	35150	99.0			+56.0
הפועלים שה 9	15150	42.0	+50	+.3	+58.0
הפועלים מבב	120000	.8	-5995	-4.8	-4.1
הפועלים ש	54640	735			-42.0
הפועלים מ	54150	908			-544
כללי א 1.0	141215	6.0	-200	-.1	-25.0
כללי אפ 9	133200	4.0	+200	+.2	+17.0
כללי שה 5	108000	5.0	-2000	-1.8	-18.0
כללי שה 7	6830	26.0	-100	-1.4	-129
בלל 100.0	34650	2405			-1316
בלל שה 9	47080	11.0	+600	+1.3	+339
בלל שה 11	13070	723	-80	-.6	-817
מימון וסחר 1.0	47700	1.0	+500	+1.1	+1.0
מימון וסחר 5.0	23620	1.0	+100	+.4	+49.0

בנקים למשכנתאות

ארפים 0.1	5650 תב	46.0	-450	-7.4	-129
לאומי משכנתאי ש	4640	391	-150	-3.1	-469
לאומי משכנתאי מ	4635	146	-90	-1.9	-646
כרמל ש	3830	36.0	-120	-3.0	-89.0
כרמל שה 1	2648	69.0	+8	+.3	+61.0
בנין ב' 5.0	4853 תב	35.9	+441	+10.0	+575
פת משכ ש	1090	1380	+10	+.9	+514
משכן ב ש	2100 תב	1177	-160	-7.1	-1482
עצמאות 0.1	5480 תב	954	+545	+11.0	+1020
טפחות מבכ ש	14289	26.0			-3.0
טפחות רג ש	12232	80.0			-44.0
טפחות שה 1	7150	59.0	-200	-2.7	-9.0
טפחות שה 2	3570	44.0	-10	-.3	-147
יעמור 1.0	920	647	-10	-1.1	-167
יעמור 5.0	478 תב	1560	+62	+14.9	+1295
מירב 1.0	2517 תב	4530	+180	+7.7	+6106

מוסדות מימון

שלמון א ש	399	8249	-6	-1.5	-10230
החקלאות מבב א	32000	5.9	+1001	+3.2	+9.6
החקלאות מבב ג	— לא נסחר				
לאומי תעשיה א ש	5610 תב	500	-300	-5.1	-463
פתוח תעשיה מבב	— לא נסחר				
פת תעש בב ג	— לא נסחר				
פת תעש בב גג	— לא נסחר				
פת תעש בב גג1	— לא נסחר				
פת תעש בב ד	— לא נסחר				
פת תעש בב דד	— לא נסחר				
מרכז קבלנים 5.0	730	4622	+30	+4.3	+3713
תיירות בב	— לא נסחר				
כלל לסינג 0.1א	8545	120	+1		+118
כלל לסינג 0.5ב	3431	725	+1		+598
כלל לסינג אב'10	10493	21.0	-300	-2.8	-32.0

ביטוח

ארדים 0.1	4120	288	-150	-3.5	-580
ארדים א 0.5	2855	1646			-1587
בטוח משנה 0.1	807 תב	1605	+73	+10.0	+2610
בטוח משנה 0.5	294	3910	-16	-5.2	-5512
הדר 1.0	1864	828	+10	+.5	+258
הדר 5.0	987	1734	+2	+.2	+205
הסנה ש	3095	9387			+2342
הפניקס 0.1	1471 מ		-77	-5.0	-3336
הפניקס 0.5	817 מ		-43	-5.0	-1666
המסנה-הראל 1.0	6200 תב	45.0	-600	-8.8	-184
המסנה-הראל 5.0	2376 תב	3229	-264	-10.0	-2219
ירדניה 0.1	— הפסקת מסחר				
ירדניה 0.5	— הפסקת מסחר				
מנורה 1.0	6500	78.0	-320	-4.7	-66.0
מנורה 5.0	2693 קמ		-142	-5.0	-485
סהר ג 1.0	4079	579			-167
סהר 0.1	2650 תב	2029	-236	-8.2	-4422
צור ש	1455	561	-45	-3.0	-882
ציון החזקות 1.0	13300	2.0			-36.0
ציון החזקות 5.0	2844	175	+9	+.5	+53.0

מסחר ושרותים

מסחר

אלקטרוכאבא 1.0	3320	60.0	-93	-2.7	-110
אלקטרוכאבא 5.0	1090	180			-50.0
אלקטרוכאבא אפ 1	680	730	+20	+3.0	+892
מאיר עזרא 1.0	4480	90.0	-120	-2.6	-82.0
מאיר עזרא אפ 1	4250	40.0	-129	-3.0	-59.0
מתה 1.0	— הפסקת מסחר				
מתה 5.0	— הפסקת מסחר				
כלל סוד 1.0	3925	701			-555
קריסטל 1.0	3514 מ		-185	-5.0	-310
רפק 0.1	33800				-5.0
רפק 0.5	8071 תב	37.0	-600	-6.9	-68.0
שופרסל א 2.0	4409	2286			-385
שופרסל ב 10.0	2740	2816			+1005

שרותים

רלק ב ש	4875	6968			+5763
הראל 1.0	2517 מ		-133	-5.0	-510
הראל 5.0	1146 מ		-60	-5.0	-552
ספנות הספקה 0.1	8850	149			-96.0
ספנות הספ' 0.5א	3501 מ		-184	-5.0	-344
קידר 0.1	1200 תב	776	-108	-8.3	-962
קידר 1.0	353 מ		-19	-5.1	-14021
חברת החשמל 0.1	— הפסקת מסחר				
מחסני ערובה 0.1	2790 תב	496	-180	-6.1	-527
מחסני ערובה 0.5	1020 תב	4913	-60	-5.6	-6419
קנסורטיום 0.1	1218 *	299	-64	-5.0	-425
* ביצוע חלקי 81.80%					
קנסורטיום 0.5	556 מ		-29	-5.0	-1030
קופל 1.0	— הפסקת מסחר				
קופל אפ 1	— הפסקת מסחר				

מלונות ושרותי תיירות

גלי זהר 1.0	10069	11.5			-6.5
גלי זהר 5.0	3350	35.0	-50	-1.5	-20.0
מלונות דן 1.0	3686	219	+1		+98.0
מלונות דן 5.0	2795	90.0			-54.0
חוף האלמוג 0.1	3155	697	+126	+4.2	+280
כנס 1.0	2100	50.0	+99	+5.0	+7.0
מלונות ירדן 1.0	3625 תב	1959	+473	+15.0	+935
מלונות יהלום 1	— הפסקת מסחר				

מחשבים ושרותי מחשב

רשת מיכון 1.0	2897 *	179	-152	-5.0	-904
* ביצוע חלקי 89.30%					
ת.י.ל.ב. 1.0	14500	26.0			+9.0
יעבא 1.0	3950 קן		+187	+5.0	+582
יעבא אפ 1	3489 תב	496	+374	+12.0	+455
כלל מחשבים 1.0	4601	30.0	+1		+414
מ.ל.ל. 1.0	5700	85.0	-150	-2.6	-131
מ.ל.ל. 5.0	3800	67.0			+14.0
משוב מחשבים 1.0	2271 *	266	+108	+5.0	+339
* ביצוע חלקי 80.40%					
ניקוב מחשבים 1.	5150	82.0	+10	+.2	+4.0
ניקוב מחשבים 5.	2860	409			-236
תים מחשבים 1.0	1706	1202			+42.0
תים מחשב אפ 1	16400	26.0			-22.0

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אבהים גינדי 1.0	836 מ		-44	-5.0	-10277
אבהים גינדי 5.0	699 מ		-37	-5.0	-8702
אורן מבנים 1.0	873	491	-2	-.2	-471
אורן מבנים 5.0	384	1375			-275
אזורים 1.0	4200	2455	-50	-1.2	-2761
אילון 1.0	1150	1464	-50	-4.2	-563
אילון אפ 1	1010 תב	989	-103	-9.3	-1503
אל-רוב 1.0	2640	100	+120	+4.8	+9.0
אל-רוב 5.0	2218 תב	40.0	-247	-10.0	-38.0
אבגורים 1.0	1653 מ		-87	-5.0	-688
אבגורים אפ 1	1443 מ		-87	-5.7	-385
אפריקה 0.1	40000	286			-24.0
אפריקה 1.0	30600	297			+308
ארזים 1.0	1099	447	-52	-4.5	-532
אלרון 0.1	2214 תב	787	-246	-10.0	-1349
אלרון 0.5	1349 מ		-71	-5.0	-5959
בנ-יקר נת 1.0	2969	182			-316
ברנוביץ 1.0	4260 תב	973	+387	+10.0	+1747
ברנוביץ 5.0	2587 תב	1364	+169	+7.0	+1734
דניבר 1.0	3700	183	+96	+2.7	+274
דורקר 1.0	633 מ		-34	-5.1	-5556
דורקר 5.0	400	538	-5	-1.2	-14.8
דורקר אפ 1	330 מ		-30	-8.3	-2214
דרור 0.1	4474 תב	210	-497	-10.0	-260
דרור 0.5	2440 תב	250	-139	-5.4	-247
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר				
נכסים ובנין 1.0	2910	5074			+2424
נב-ים 0.1	4510	171	+180	+2.5	+275
נב-ים 0.5	2707	1213			+526
הכשרת הישוב 1.0	47400	537	+500	+1.1	+623
ישפרו 0.1	2383	4741	-37	-2.3	-5469
ישראלום 1.0	6350	28.0	+38	+.5	+2.0
ישרס 10.0	12793	575			-498
בטן פיתוח 1.0	8125 תב	59.0	-450	-5.3	-880
כלל בנין 0.1	349	30430	-18	-4.9	-66909
לומיר 1.0	3100 תב	172	+277	+9.8	+118
לומיר 5.0	1449	420			-220
מ.ת.ם. 1.0	1620 תב	1152	-157	-8.8	-1277
מגורי בניה 1.0	527	17540			+8665
מגורי בניה אפ1	378	4411	+11	+3.0	+3264
מודול בטון 1.0	2470 *	81.0	-130	-5.0	-123
* ביצוע חלקי 52.50%					
מישבאל 5.0	504 תב	3479	-46	-8.4	-3040
מגדל 5.0	713	3794			+3265
מר-לו 1.0	408	3848	-20	-4.7	-6183
מר-לו אפ 1	4125 *	81.0	+235	+6.0	+186
* ביצוע חלקי 65.80%					
לוינשטין 1.0	5051	119	+1		+17.0
לוינשטין 5.0	1480	2086	-11	-.7	-1153
ליפשיץ 1.0	930 תב	971	-53	-5.4	-3518
ליפשיץ 5.0	425 תב	2086	-25	-5.6	-8184
נאות אביב 0.5	22000	13.0	+400	+1.9	+5.0
נכסי אזורים 1.0	4935	608			+180
סהר החזקות 1.0	9830	172	-400	-3.9	-127
סהר החזקות 5.0	6506	61.0	+50	+.8	+43.0
סוללבונה מבב א	— הפסקת מסחר				
סקי 1.0	2300	117	+70	+3.1	+33.0
סקי 5.0	1380	150	+10	+.7	+140
עמר וסלע 1.0	982	1936	+47	+5.0	+1553
קיסריה 0.1	2115	1082			-1194
קיסריה 0.5	938	2128	-1	-.1	-1788
רובינשטיין 1.0	— הפסקת מסחר				
רובינשטיין 5.0	— הפסקת מסחר				
רומבין 1.0	2570 תב	1979	+160	+6.6	+2286
רומבין 5.0	1645	2396			+960
רסקו כמבל	6380 קפ		+304	+5.0	+1164
רסקו רג	6608 קפ		+315	+5.0	+773

חקלאות

מטעי הדר 0.1	2780 תב	688	-180	-6.1	-911
מטעי הדר 0.5	1139 תב	1391	-127	-10.0	-2247
מהדרין 0.1	11500	300			+13.0
נכסי הדרים 1.0	1302	5309	+26	+2.0	+9393
פרי אור 0.5	6100	243			+285
פז-הר 5.0	8688	346	-2		-199

תעשייה

מזון וטבק

אוסם 1.0	1250	76.0	-65	-4.9	-585
אולגסיק 1.0	— הפסקת מסחר				
גולדפרוסט 1.0	1510	343	-60	-3.8	-197
גולדפרוסט 5.0	713 מ		-38	-5.1	-2356
גולדפרוסט אפ 1	638 קו		+38	+6.3	+1087
דובק בב ש	3490	1185			-678
דובק בב ם	3440	1063			-535
זוגלב 1.0	1115	1252	-52	-2.8	-1242
זוגלב 5.0	615	1848	-25	-3.9	-1473
פרי-זה 1.0	2439 תב	660	-271	-10.0	-1948
פרי-זה 5.0	1930 *	426	-101	-5.0	-511
* ביצוע חלקי 57.60%					
טמפו בירה 1.0	11000	188			-3.0
טמפו בירה 5.0	8100 תב	32.0	+600	+8.0	+36.0
יבוד 1.0	1500	880	-51	-3.3	-510
יבוד א 5.0	850	1255			-1792
כן 1.0	10611	22.0	-559	-5.0	-910
כן 5.0	5328 תב	28.0	-592	-10.0	-48.0
ממפרוטס 1.0	5630	200	-50	-.9	-120
עלית 0.1	16857	1270	+400	+2.4	+1076
עסיס ב 0.5	42000	142	-1000	-2.3	-177
שלמה אבגל 1.0	1855	150			-41.0
שמן מבבל ש'	5200 תב	323	-441	-7.8	-706

טקסטיל והלבשה

ארגר 1.0	750 תב	8929	-55	-6.8	-14761
אופים 1.0	1567 תב	443	-128	-7.6	-443
אופנת בגוך 1.0	1820	1004	+15	+.8	+38.0
אופנת בגוך 5.0	943	194	-17	-1.8	-840
אפתן 1.0	— הפסקת מסחר				
אפתן אפ 1	— הפסקת מסחר				
ארגמן רג ש	8300	622	-258	-3.0	-441
דלתא-גליל 1.0	4920	646	-100	-2.0	-242
דלתא-גליל א 3.0	3490	729	+10	+.3	+361
מטוויות נאמן 1.	1640	15.0	-80	-4.7	-115
מטוויות נאמן 5.	642	522	-18	-2.7	-395
מטוויות אפ 1	500 תב	278	-37	-6.9	-523
וישלב 1.0	3950	588	-50	-1.3	-449
וישלב 5.0	3200 תב	331	-188	-5.6	-491
הדרבן 1.0	4496	412			-312
ויקית 1.0	5600 תב	255	-300	-5.1	-259
ויקית 5.0	3635	185	+35	+1.0	+215
סיב-כוב 1.0	— הפסקת מסחר				
סיב-כוב אפ 1	— הפסקת מסחר				
יוסטר 1.0	— הפסקת מסחר				
לודזיה 0.1	1892 תב	314	+172	+10.0	+936
לודזיה 0.4	750 תב	1595	-51	-6.4	-3106
ליגת 1.0	900 תב	2715	-60	-5.8	-5788
מים גלייק 1.0	612 תב	570	-68	-10.0	-716
מקס 0.1	24000				
מקס 0.5	8082	347	+280	+3.6	+217
עיט 1.0	10810	109			+25.0
עיט 5.0	5500	375	-250	-4.4	-448
עמק 1.0	2270	445	-110	-4.6	-1142
פולגת א 0.1	9110	953	-60	-.7	-669
פולגת ב 0.4	6730	930			-818
פולינגן א 0.5	4200	240	-101	-2.4	-394
פרגור 1.0	1657	1450	-83	-4.8	-1295
גבור סברינה בשם	14300 תב	260	-1200	-7.7	-296
תעש רוגוזין 1.0	3520 תב	1376	-187	-5.0	-2734

מתכת ומוצריה

אקספנן 5.0	1520	748	-10	-.7	-686
אורדן 10.0	11560	58.0			-50.0
אורדן 50.0	9400	63.0	-100	-1.1	-82.0
כבלים ש	14700	10.0			
התכוף 1.0	10000	93.0			+7.0
התכוף 5.0	6080	150	-20	-.3	-68.0
קסטמות פח 1.0	1080	5259			-3311
קסטמות פח 5.0	743	916	+23	+3.2	+235
מודגן 1.0	559 תב	719	-62	-10.0	-2896
מודגן אפ א	530	215	-30	-5.4	-159
מתכת מרום 1.0	2190	226	-3	-.1	-128
מתכת מרום אפ 1	1221	209	-1	-.1	-171
כבלי ציון 1.0	2249	1028	-51	-2.2	-846
כבלי ציון 5.0	890	6506			-1679
כבלי ציון אפב	770 תב	1396	-65	-7.8	-2867
קרגבי 1.0	772	2761	+37	+5.0	+2606
קרגבי 5.0	395	5039	+6	+1.5	+1371
נחושתן 0.1	15225 קו		+725	+5.0	+165
נחושתן 0.5	5168	266	+120	+2.4	+321
עוד 3.0	1800 תב	2859	+183	+11.3	+1480
עמר פלדה 1.0	5400 תב	541	+631	+13.2	+731
קינג 1.0	1044 תב	1910	-116	-10.0	-2672
קינג 5.0	666	1675			-1450
קליל 1.0	5140	210	+142	+4.7	+268
קליל 5.0	1590	157	+8	+.5	+43.0
שלדות 5.0	2185	380			-566
תעשיות לכיש 1.0	1098 תב	1297	-122	-10.0	-1627
תעשיות לכיש 5.0	575	809			-229

חשמל, אלקטרוניקה ואפטיקה

אלביט 5.0	430000	23.0			-1.0
אלקו 0.1	3990	97.0	-210	-5.0	-176
אלקו 0.25 ש	2630 תב	353	-220	-7.7	-495
אלקו 0.25 מ	2696 תב	151	-220	-7.5	-36.0
אלקטרה 0.1	13054	32.0	+100	+.8	+20.0
אלקטרה א 0.5	7000	204	-200	-2.8	-78.0
אלרון 3.0	374500	17.0	+6750	+1.8	+22.0
ארית 1.0	32650	406	-1400	-4.1	-549
כלל תעש אלקטרו	2965	3589	-5	-2	-3766
ספקטרוניקס 1.0	2070	1175			+664
ספקטרוניקס 5.0	1250	1580			-946
פרומנטר 1.0	1920	463	+20	+1.1	+19.0
פרומנטר 5.0	948	1871			-131
ציקלון 1.0	5016 מ		-264	-5.0	-778
ציקלון 5.0	2990 תב	567	-300	-9.1	-1059
קוונטין אילר 1.	3358 תב	160	-288	-7.9	-345
קוונטין אילר 5.	2260	131	+60	+2.7	+169
ת.א.ת. 1.0	4080	268	-200	-4.8	-142
ת.א.ת. 5.0	1760	3139			-3056
ת.א.ת. אפ 1	14700	62.0			-57.0
תדיראן 1.0	5600	175	+50	+.9	+189

מוצרי בניה

אי.פ.כלל בנין 1	5030	659	+40	+.8	+84.0
אלקול 5.0	6800	147			-43.0
אקרשטיין 1.0	1400 תב	10.0	-80	-5.4	-694
אקרשטיין 5.0	1145	1155			-917
בטון תדיר 1.0	15080	19.8	-696	-4.4	-19.8
בטון תדיר 5.0	— הפסקת מסחר				
בר-טון 1.0	2950 *	39.0	+138	+4.9	+66.0
* ביצוע חלקי 55.50%					
בר-טון 5.0	765 *	471	-40	-5.0	-351
* ביצוע חלקי 10.20%					
המסלול 1.0	— הפסקת מסחר				
המסלול 5.0	— הפסקת מסחר				
טרומאסבסט 1.0	7540 תב	82.0	+440	+6.4	+47.0
טרומאסבסט 5.0	1995 מ		-105	-5.0	-673
מ.ל.ט. 1.0	1140 תב	561	+84	+8.0	+327
מ.ל.ט. 5.0	500 תב	911	+40	+8.7	+258
מודול השק בתעש	3260 תב	614	+424	+15.0	+1403
מתועקה ולפמן 1	— לא נסחר				
מתועקה ולפמן 5	— לא נסחר				

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	18216	105			+45.0
אליאנס ב 200.0	1327 מ		-70	-5.0	-2243
גל תעשיות 1.0	7194 תב	332	+654	+10.0	+424
גל תעשיות 5.0	3520	232	+30	+.9	+490
דקסטר 1.0	3450	43.0	-50	-1.4	-74.0
דשנים 0.1	9785	68.0	-515	-5.0	-59.0
דשנים 0.5	3940	231			-122
חיפה כימיקל 10.0	940	7877	-21	-2.2	-10006
טבע ש	53100	137			+19.0
טבע אפ 4	48800	16.0	+1680	+3.4	+12.0
ליפסקי 1.0	1578	1654	+75	+5.8	+762
ים המלח 0.1	14455	1758			-732
מכתשים 10.0	388	24634	-3	-.8	-13153
מקסימה 1.0	5049	39.0	-1		-26.0
מקסימה 5.0	2100	1109			-145
נקה כמיקל 1.0	3497	200	+97	+2.9	+262
סנו 1.0	7300 תב	296	-249	-9.3	-217
סנו 5.0	5550	160			+140
קים כימיקל 1.0	4500	173	-200	-4.3	-93.0
ת.ב.ל. 1.0	1900	132	-100	-5.0	-97.0
ת.ב.ל. 5.0	1135	258	+10	+.9	+18.0
תיא 5.0	5302	6.0			-9.0
פרוטארום 10.0	9261 קפ		+441	+5.0	+348
תרד א 5.0	3491 מ		-184	-5.0	-903

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

דפרון 1.0	4330 תב	51.0	-472	-9.8	-122
דפרון 5.0	2200	93.0	-34	-1.5	-13.0
חב.ב. 1.0	3050	347	-40	-1.3	-510
חב.ב. אפ 1	2730	370			-610
יאה 1.0	4350	247	-130	-2.9	-272
לבידי אשקלון 1.	535 מ		-28	-5.0	-15142
לבידיאשקלון אפ1	838 מ		-56	-6.3	-1287
מולט ב 0.5	30000	40.0	-1000	-3.2	-58.0
מפעלי נייר 10.0	191500	123			-66.0
סקאנדיה 1.0	1815	283	-5	-.3	-185
רים 0.1	3215 תב	291	-357	-10.0	-729
רים 0.4	1845 תב	1065	-205	-10.0	-1803
תעל ב 0.2	12270	78.0	-340	-2.7	-108

תעשיות שונות

אלומית 1.0	3690	146	-160	-4.2	-305
אלומית 5.0	2793 מ		-147	-5.0	-590
אברין 1.0	3000	258	-92	-3.0	-248
אברין 5.0	1650	679			-30.0
אברין אפ א	917 *	185	-83	-8.3	-387
* ביצוע חלקי 84.90%					
חרושת יוד 1.0	8550	77.0			-90.0
דיקה 1.0	5950	57.6	+208	+3.6	+170
דיקה 5.0	2900 תב	89.5	-200	-6.5	-81.1
ה.ג.מולק 1.0	7000	67.0	-300	-4.1	-49.0
ה.ג.מולק 5.0	3980	83.0			-52.0

השקעות תעשייה

מרכזית ב 0.1	6850	559	-60	-.9	-272
כור בכ' 1.0	5300000	3	-50000		
				-.9	-1.6
כלל תעשיות 1.0	1620	21093			-3778
מאגרי טכנולוגיה	563	4817	-10	-1.8	-3130
מאגריטכנו אפ 1	446 תב	3355	-44	-9.8	-5894

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אתיקו ש	5210	286			+42.0
אידיבי פתוח 2.0	4070	2163			-24.0
אינקובה 0.1	1557 תב	944	-152	-8.9	-1292
אינקובה 0.5	839 תב	775	-70	-7.7	-1425
אלגר ש	5936 תב	685	+560	+10.4	+1215
אלגר ם	6027 תב	361	+320	+5.6	+334
אלרן ש	3100	2721	+80	+2.7	+2136
אלרן ם	3210	670	+115	+3.7	+300
אמישר בכ' 1.0	29100	19.0			+9.0
אפיק 1.0	— הפסקת מסחר				
אפיק 5.0	— הפסקת מסחר				
גחלת 1.0	1350 תב	227	-150	-10.0	-227
חברה לישראל 1.0	7013 מ		-369	-5.0	-1357
חברה לישראל 5.0	3936 מ		-207	-5.0	-2471
חלפסון 0.1	66500	1.2	+1000	+1.5	+1.2
חלפסון 1.0 ש	18800	34.0	+100	+.5	+30.0
אמפא א 0.5	8550 תב	63.0	-478	-5.2	-205
פועלים השק ש	4668	958	-40	-.9	-775
לאומי השק 0.1	5398	960	+5	+.1	+10.0
דיסקונט השק ש	2403	8967			-8932
מזרחי השק ש	12607	186			+83.0
כור השק אגח 124	12100 תב	30.0	+858	+7.6	+110
חירון 1.0	2195	232			-43.0
חירון 5.0	740 תב	7763	+79	+12.0	+7395
יצוא ש	9559 תב	1466	+869	+10.0	+1564
ירדן א 0.1	2990 תב	991	+247	+9.0	+1248
כלל ישראל 10.0	2700	2330			-1322
כלל ישראל 50.0	1950	1111			-745
לנדקו 0.1	8200	30.0			-9.0
לנדקו 0.5	2305	278			-310
מגור 0.1	6800	269	-200	-2.9	-678
מגור א 0.5	4300	498	+5	+.1	+168
עוז השק ב 0.1	2597 *	192	+124	+6.0	+126
* ביצוע חלקי 64.00%					
עוז השק ב 0.5	1157 קו		+56	+5.0	+1061
פז השק ש	19610	307			-9.0
פמה א 0.1	10000	562			-595
פמה 0.5	4894	1462			-963
פריון ב 2.5	2545 תב	2371	-210	-7.6	-2364
שול סוריה 1.0	— הפסקת מסחר				
שול סוריהאפ ב	— הפסקת מסחר				
שול סוריה שה 1	— הפסקת מסחר				

מחקר ופיתוח

אמצעים מתוחכמים	1807 תב	342	-120	-6.2	-449
גליל טכנולוגיות	581	5903			-2500

דלק ונפט

דלק חישושינפט.1	3010	1002			-591
דלק חישושינפט.5	1415	3596			-2686
דלק נפט אפ 2	730	2097	-31	-4.1	-2174
פז וישוטי נפט	11580	216	-120	-1.0	-191
מראויל 1.0	1768 תב	103	-196	-10.0	-97.0
מראויל 5.0	645 תב	150	-60	-8.5	-1023
י.נ.ו.ג. 5.0	1205	2340	-55	-4.4	-4236
נ.ו.ג. 1.0	1750	231	+20	+1.2	+26.0
נ.ו.ג. 5.0	810	975	-10	-1.2	-1643
סיסמיקה 1.0	— הפסקת מסחר				
סיסמיקה 5.0	— הפסקת מסחר				
סיסמיקה אפ 1	— הפסקת מסחר				
פראויל ב 0.3	3000	358			-15.0
צפון אמר נפט 1.	260	2692	-10	-3.7	-4211
צפון אמר נפט 5.	189.0	5434	-2.0	-1.1	-5721
צפון אמר אפ 2	510	516	+20	+4.1	+590
נפטא ש	1050000				

נסחרות במט"ח

בית מ	231				-320

שערי מטבע חוץ ביום 14.3.86

[illegible]	1.4794	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	2.1869	2.2121	2.1942	[illegible]
[illegible]	0.3477	[illegible]	0.3480	[illegible]
[illegible]	0.2104	0.2128	0.2085	[illegible]
[illegible]	0.5795	0.5776	0.5707	[illegible]
[illegible]	0.7676	0.7714	0.7640	[illegible]
[illegible]	0.2030	0.2040	0.2014	[illegible]
[illegible]	0.2052	0.2062	0.2032	[illegible]
[illegible]	0.1753	0.1763	0.1740	[illegible]
[illegible]	0.7063	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	1.0306	1.0660	1.0277	[illegible]
[illegible]	1.0672	1.0498	1.0085	[illegible]
[illegible]	0.7484	0.7600	0.7460	[illegible]
[illegible]	0.3362	0.3129	0.3148	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	0.0912	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	0.8272	0.8271	0.8160	[illegible]

דולר יציג: 1.4794

דולר נוסעים: 1.765

דולר שחור: 1.60

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנק'
4% מלווה פיתוח (100% הצמדה)		
4001ש	476500.0	
4002ש	470801.0	
4003ש	462101.0	
4004ש	473800.0	+13800
4.25% מלווה כבירה (שנים)		
ק-301 תשואה 4.70%		
4101	266.5	+.2
ק-302 תשואה 4.31%		
4102	108.4	+1.9
4103	104.0	+1.9
4104	100.6	+1.9
ק-321 תשואה 4.85%		
4301	98.4	-.2
4302	95.6	-.2
4303	92.9	-.2
4304	91.3	-.2
311 תשואה 4.95%		
4201	90.1	+.1
3% מלווה כבירה (גליל)		
ק-201א תשואה 2.88%		
3601ש	30599.0	+25.0
ק-202ב תשואה 2.89%		
3602ש	28169.0	+22.0
2027 א תשואה 2.70%		
3603ש	26405.0	+153.0
ק-202 תשואה 2.85%		
3604	23571.0	+19.0
ק-203 תשואה 2.89%		
3605ש	21459.0	-76.0
3606ש	20216.0	-75.0
3607ש	18780.0	-69.0
3608ש	17770.0	-67.0
ק-204 תשואה 2.89%		
3609ש	16919.0	+91.0
3610ש	15255.0	+83.0
3611ש	15032.0	+83.0
3612ש	14590.0	+82.0
ק-205 תשואה 3.07%		
3613	13604.0	+11.0
3614ש	13050.0	+11.0
3615ש	12045.0	+9.0
3616ש	11022.0	+9.0
ק-206 תשואה 2.95%		
3617ש	10455.0	+84.0
3618ש	9918.0	+81.0
3619ש	9120.0	+75.0
ק-207 תשואה 3.25%		
3620ש	8481.0	+7.0
3621ש	8053.0	+7.0
3622ש	7257.0	+5.0
ק-208 תשואה 2.65%		
3623ש	7188.0	+145.0
3624ש	6769.0	+138.0
ק-209 תשואה 3.05%		
3625ש	6045.0	+121.0
3626ש	5589.0	+113.0
3627ש	5182.0	+107.0
ק-210 תשואה 3.45%		
3628ש	4657.0	-1.0
3629ש	4360.0	-2.0
3630ש	4119.0	-2.0
ק-211 תשואה 3.50%		
3631ש	3769.0	-37.0
3632ש	3548.0	-35.0
3633ש	3350.0	-33.0
ק-212 תשואה 2.99%		
3634	3047.0	+91.0
3635ש	2941.0	+87.0
3636ש	2832.0	+85.0
ק-213 תשואה 3.62%		
3637ש	2551.0	-32.0
3638ש	2374.0	-29.0
3639ש	2171.0	-28.0
ק-214 תשואה 3.52%		
3640ש	1800.0	+20.0
3641ש	1559.0	+19.0
ק-215 תשואה 3.55%		
3642	1390.0	-7.0
3643ש	1205.0	-6.0
ק-216 תשואה 3.23%		
3644	1098.0	+1.0
3645	989.9	+.8
4.25% מלווה כבירה (גליל)		
ק-251 תשואה 4.10%		
3701	843.5	+9.9
ק-252 תשואה 3.73%		
3702	662.3	+28.0
ק-253 תשואה 4.65%		
3703	549.2	+2.4
3704	470.1	+2.1
ק-261 תשואה 4.70%		
3751	246.4	+1.2
ק-262 תשואה 4.64%		
3752	99.6	+1.3
3753	95.3	+1.3
ק-263 תשואה 4.80%		
3754	85.2	
ק-271 תשואה 4.85%		
3901	90.7	-.9
3902	86.3	-.9
3903	85.5	-.9
3904	84.1	-.9
4% מלווה פיתוח (80% הצמדה)		
3105ש	245500.0	-1000.0
3106ש	238500.0	+1500.0
3107ש	238200.0	
3108ש	225500.0	
3109ש	223000.0	
3110ש	222500.0	-500.0
3111ש	217000.0	-1000.0
3112ש	216800.0	
3113ש	216100.0	+100.0
3114ש	210000.0	+1000.0
3115ש	207000.0	
3116ש	199700.0	+500.0
3117ש	208500.0	+1000.0
3118ש	203000.0	
4%-6%-7% מלווה פיתוח ובריבית (80% הצמדה)		
3201ש	171500.0	
3202ש	171500.0	
3203ש	170000.0	
3204ש	165000.0	
3205ש	164000.0	
3206ש	159500.0	
3210ש	161000.0	-310.0
3211ש	156700.0	
3212ש	153000.0	
3213ש	146000.0	
3214ש	141000.0	-200.0
8%		
3501ש	139500.0	
3502ש	138500.0	
3503ש	123800.0	
3504ש	122000.0	
3505ש	117500.0	
7%		
ק-701 תשואה 3.92%		
3521ש	119996.0	+55.0
3524ש	113277.0	+50.0
ק-702 תשואה 4.30%		
3522ש	114225.0	-539.0
3523ש	107783.0	-548.0
ק-703 תשואה 4.20%		
3525ש	110451.0	+305.0
3526ש	110250.0	+312.0
3527ש	108024.0	+307.0
3528ש	105065.0	+307.0
ק-704 תשואה 4.22%		
3529ש	104746.0	+314.0
3530ש	102297.0	+308.0
3531ש	101950.0	+315.0
3532ש	98962.0	+306.0
3533ש	98780.0	+312.0
3534ש	93051.0	+295.0
ק-705 תשואה 4.20%		
3535ש	93287.0	+390.0
3539ש	87917.0	+376.0
ק-706 תשואה 4.20%		
3536ש	93143.0	+436.0
3537ש	92998.0	+436.0
3538ש	87531.0	+410.0
3540ש	87303.0	+419.0
3541ש	84337.0	+406.0
3542ש	84183.0	+415.0
3543ש	80022.0	+396.0
ק-707 תשואה 4.20%		
3544ש	80188.0	+278.0
3546ש	78193.0	+277.0
3547ש	77949.0	+277.0
3548ש	77828.0	+276.0
3550ש	73802.0	+259.0
3551ש	73400.0	+258.0
ק-708 תשואה 4.17%		
3545ש	77972.0	+354.0
3549ש	73594.0	+322.0
3552ש	67487.0	+295.0
3554ש	70344.0	+310.0
3555ש	70344.0	+310.0
ק-709 תשואה 4.32%		
3553ש	66679.0	+236.0
3571ש	60256.0	+228.0
ק-710 תשואה 4.19%		
3556ש	66953.0	+222.0
3558ש	66832.0	+227.0
3559ש	64438.0	+219.0
3560ש	60962.0	+212.0
3561ש	60724.0	+211.0
ק-711 תשואה 4.15%		
3557ש	67641.0	+152.0
3572ש	61352.0	+142.0
ק-712 תשואה 4.13%		
3573ש	60913.0	+270.0
3574ש	56154.0	+249.0
3577ש	56098.0	+253.0
3578ש	51778.0	+235.0
ק-713 תשואה 4.20%		
3575ש	55774.0	+198.0
3576ש	55557.0	+198.0
3579ש	51224.0	+186.0
ק-714 תשואה 3.89%		
3580ש	48229.0	+724.0
3581ש	43844.0	+674.0
3582ש	40399.0	+635.0
3583ש	37521.0	+603.0
ק-715 תשואה 4.20%		
3584ש	35286.0	+30.0
3585ש	33413.0	+27.0
3586ש	30236.0	+22.0
3588ש	31540.0	+27.0
ק-716 תשואה 4.10%		
3587ש	31825.0	+26.0
3591ש	28978.0	+24.0
3592ש	28933.0	+24.0
3593ש	28866.0	+24.0
ק-717 תשואה 4.20%		
3589ש	28791.0	-27.0
3594ש	27424.0	-27.0
3596ש	26185.0	-27.0
3597ש	26063.0	-27.0
ק-718 תשואה 4.24%		
3590ש	28593.0	+24.0
3595ש	27213.0	+23.8
5% מלווה פיתוח ובריבית (בריבית בסדרה צמודה)		
ק-101 תשואה 3.00%		
2001ש	119100.0	+2242.0
2002ש	118656.0	+2248.0
ק-102 תשואה 3.80%		
2003ש	112491.0	+94.0
ק-103 תשואה 4.19%		
2004ש	112521.0	+81.8
ק-104 תשואה 3.75%		
2005ש	106295.0	+1085.0
2006ש	109620.0	+1053.0
2007ש	107466.0	+1035.0
ק-105 תשואה 3.95%		
2008ש	105972.0	-231.0
2012ש	103664.0	-238.0
2015ש	100923.0	-244.0
ק-106 תשואה 4.10%		
2009ש	107289.0	-780.0
ק-107 תשואה 4.00%		
2010ש	106677.0	-348.0
2011ש	104605.0	-341.0
2013ש	104510.0	-357.0
2014ש	101756.0	-349.0
ק-108 תשואה 4.00%		
2016ש	102693.0	+86.0
2018ש	99969.0	+83.0
2021ש	96652.0	+81.0
ק-109 תשואה 3.90%		
2017ש	99352.0	+83.0
2019ש	99040.0	+82.0
2020ש	96139.0	+80.0
ק-110 תשואה 3.60%		
2022ש	91069.0	+1151.0
ק-111 תשואה 3.60%		
2023ש	91991.0	+1505.0
ק-112 תשואה 4.00%		
2024ש	84829.0	+71.0
2027ש	81746.0	+68.0
2031ש	75541.0	+63.0
ק-113 תשואה 3.50%		
2025ש	86616.0	+71.0
2026ש	86221.0	+71.0
ק-114 תשואה 4.29%		
2028ש	81761.0	-2062.0
2030ש	77693.0	-2023.0
ק-115 תשואה 3.27%		
2029ש	79074.0	+64.0
2033ש	72767.0	+60.0
2035ש	66777.0	+48.0
ק-116 תשואה 3.75%		
2032ש	76699.0	-889.0
2034ש	72416.0	-870.0
2036ש	68619.0	-816.0
ק-117 תשואה 2.51%		
2037ש	66989.0	+53.0
2052ש	56308.0	+44.0
ק-118 תשואה 3.90%		
2038ש	65021.0	+54.0
2040ש	62544.0	+52.0
2051	59137.0	+49.0
ק-119 תשואה 2.80%		
2039ש	64009.0	+51.0
2041ש	60619.0	+49.0
ק-120 תשואה 2.92%		
2053ש	56085.0	+45.0
ק-121 תשואה 0.84%		
2054ש	54883.0	+41.0
2056ש	50867.0	+38.0
2058ש	46355.0	+35.0
ק-1121 תשואה -0.13%		
2060ש	44316.0	+31.0
ק-122 תשואה 2.40%		
2055ש	52687.0	+41.0
2057ש	48770.0	+38.0
2059ש	44356.0	+35.0
ק-123א תשואה 0.34%		
2061ש	34385.0	-915.0
ק-123ב תשואה -1.24%		
2062ש	33471.0	+991.0
ק-3123 תשואה -0.83%		
2063ש	31539.0	+936.0
[illegible]		
16 ם	103.8	-.2
17 ם	105.5	06/03/
18 ם	100.0	-2.0
19 ם	102.7	-.8
20 ם	102.0	-1.5
21 ם	103.0	-1.4
22 ם	100.8	+.1
23 ם	92.7	
24ש	90.4	-.2
25ש	92.8	+.5
26ש	91.2	11/03/
27ש	89.1	-.5
28ש	95.1	+.4
29ש	93.4	10/03/
30ש	95.0	+.5
31ש	100.0	+1.9
32	92.1 ם	12/03/
33	99.0	03/03/
34 מר"ג	101.2	-2.0
אגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)		
מר"ס	200.5	+.5
מר"ס	1160.0	
אלסינט	— הפסקת מסחר	
תדיראן 84	93.8	
תדיראן 85	400.0	
ת' דסק'	178	
"אדמות" צמוד דולר ריבית קבועה	102.8	+2.6
ק-601 תשואה 5.37%		
סד' 2501	158.5	+.9
סד' 2502	155.7	+.8
סד' 2503	150.8	+.9
ק-602 תשואה 5.40%		
סד' 2504	150.1	+.9
סד' 2505	144.4	+.9
ק-603 תשואה 5.70%		
סד' 2506	139.0	-1.2
סד' 2507	134.2	-1.1
ק-604 תשואה 5.76%		
סד' 2508	99.5	-3.0
[illegible]-צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 6.82%		
7001	241.9	+.7
7002	234.6	+.6
ק-902 תשואה 6.67%		
7003	225.3	+2.4
7004	208.1	+2.0
ק-903 תשואה 6.90%		
7005	193.1	-1.0
ק-904 תשואה 6.75%		
7006	182.9	+2.4
ק-905 תשואה 6.90%		
7007	169.7	-.1
7008	161.3	-.1
ק-906 תשואה 6.75%		
7009	162.2	+1.8
ק-907 תשואה 6.75%		
7010	152.9	+1.7
ק-908 תשואה 6.97%		
7011	143.5	
7012	138.5	-.1
ק-909 תשואה 7.00%		
7013	130.7	-.1
ק-910 תשואה 6.77%		
7014	114.8	+1.3
ק-911 תשואה 7.20%		
7015	94.2	-.1
7016	96.5	-.1
7017	95.9	
7018	95.7	
7019	96.1	
7020	95.9	-.1
7021	95.0	-.1
7022	94.7	
ק-951 תשואה 7.23%		
7201	94.2	+1.5
"גלבוע" צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 2.80%		
6101ש	12500.0	-67.8
ק-802 תשואה 1.97%		
6102ש	7537.0	+62.0
ק-803 תשואה 2.15%		
6103ש	6760.0	
ק-804 תשואה 2.25%		
6104ש	6199.0	
6105ש	5866.0	+1.8
ק-805 תשואה 2.28%		
6106ש	5686.0	+1.8
6107ש	5477.0	+1.8
ק-806 תשואה 2.24%		
6108ש	3978.0	-39.8
6109ש	3787.0	-37.8
6110ש	3724.0	-37.8
ק-807 תשואה 2.20%		
6111ש	3128.0	
6112ש	3034.0	
ק-808 תשואה 2.20%		
6113ש	2059.0	
ק-821 תשואה 3.16%		
6151ש	788.8	+.8
6152ש	755.6	+.8
ק-822 תשואה 3.18%		
6153ש	662.0	+7.6
6154ש	650.2	+7.4
ק-823 תשואה 2.39%		
6155ש	442.8	+12.9
ק-824 תשואה 2.94%		
6156ש	346.4	+6.3
ק-825 תשואה 3.04%		
6157ש	258.4	+2.9
6158ש	244.8	+2.8
ק-826 תשואה 3.14%		
6159	205.1	
ק-827 תשואה 3.10%		
6160	193.2	+1.9
6161	187.0	+1.9
ק-828 תשואה 3.06%		
6162	169.4	+2.1
ק-829 תשואה 3.17%		
6163	155.9	
6164	149.7	
ק-830 תשואה 3.16%		
6165	140.9	
ק-831 תשואה 3.19%		
6166	134.3	
6167	131.3	
6168	129.3	+.1
ק-832 תשואה 2.14%		
סד' 6169	122.0	
ק-833 תשואה 3.17%		
6170	114.6	+.1
ק-834 תשואה 3.10%		
6171	81.9	-.6
6172	80.9	-.5

פק"מ נייד
השקעה כדאית לטווח קצר בריבית משתנה
ריבית פק"מ ל-7 ימים או ריבית במרווח קבוע מה פר"ים: הגבוה מבין השנים
בנק לאומי

שערי קרנות נאמנות

שם הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	שם הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
[illegible]	3764.64	3710.36	[illegible]	97635.97	99918.05
[illegible]	26533.54	26098.46	[illegible]	7055.38	6879.99
[illegible]	—	—	[illegible]	1391.52	1363.16
[illegible]	1145.35	1122.85	[illegible]	733.64	719.33
[illegible]	1257.22	1253.32	[illegible]	—	—
[illegible]	1571.12	1548.69	[illegible]	—	—
[illegible]	1444.35	1415.53	[illegible]	—	—
[illegible]	414.52	405.69	[illegible]	—	—
[illegible]	326.32	317.71	[illegible]	582.78	571.37
[illegible]	19841.41	19261.92	[illegible]	—	—
[illegible]	6970.06	6795.53	[illegible]	616.59	615.58
[illegible]	2807.80	2753.11	[illegible]	23460.36	23655.32
[illegible]	3768.82	3678.71	[illegible]	—	—
[illegible]	3936.38	3851.29	[illegible]	—	—
[illegible]	545.76	534.47	[illegible]	—	—
[illegible]	7721.89	7559.64	[illegible]	761.80	746.86
[illegible]	559.62	548.67	[illegible]	962.94	944.62
[illegible]	642.11	639.80	[illegible]	—	—
[illegible]	113.47	111.07	[illegible]	19846.21	19548.17
[illegible]	488.94	[illegible]	[illegible]	612.34	600.60
[illegible]	3108.57	3097.73	[illegible]	361.74	354.54
[illegible]	1619.55	1588.46	[illegible]	5713.23	5656.32
[illegible]	5743.49	5716.07	[illegible]	411.96	404.83
[illegible]	5895.15	5863.15	[illegible]	114.88	112.58
[illegible]	758.99	739.15	[illegible]	765.54	750.43
[illegible]	3094.89	3073.12	[illegible]	535.66	525.11
[illegible]	799.29	782.42	[illegible]	535.69	525.06
[illegible]	548.83	538.05	[illegible]	539.22	536.54
[illegible]	7338.24	7225.38	[illegible]	625.98	614.66
[illegible]	2146.88	2106.34	[illegible]	1673.95	1641.30
[illegible]	491.38	488.47	[illegible]	5474.88	5396.14
[illegible]	1612.63	1603.11	[illegible]	1195.12	1178.48
[illegible]	528.48	516.01	[illegible]	2013.63	1996.83
[illegible]	1156.83	1129.79	[illegible]	520.33	508.87
[illegible]	1176.98	1156.24	[illegible]	386.16	380.18
[illegible]	212.65	200.39	[illegible]	1178.85	1155.62
[illegible]	378.99	371.48	[illegible]	545.14	534.53
[illegible]	3249.35	3185.99	[illegible]	506.69	498.27
[illegible]	4172.62	4093.54	[illegible]	287.84	279.85
[illegible]	26816.47	26578.56	[illegible]	6001.95	5917.08
[illegible]	481.83	475.60	[illegible]	1456.94	1428.03
[illegible]	3478.57	3421.04	[illegible]	1631.26	1622.99
[illegible]	15066.39	14820.11	[illegible]	15477.11	15358.55
[illegible]	6345.38	6138.76	[illegible]	482.55	478.32
[illegible]	639.52	632.40	[illegible]	643.32	629.30
[illegible]	[illegible]	129.81	[illegible]	601.43	589.71
[illegible]	108.98	108.39	[illegible]	815.73	798.53
[illegible]	540.42	529.33	[illegible]	29906.59	29713.81
[illegible]	398.68	388.07	[illegible]	64596.84	64297.86
[illegible]	[illegible]	4177.23	[illegible]	536.38	528.47
[illegible]	[illegible]	3821.51	[illegible]	16818.38	16416.68
[illegible]	401.47	391.76	[illegible]	641.89	629.52
[illegible]	[illegible]	1673.32	[illegible]	1611.84	1582.47
[illegible]	32003.34	31716.72	[illegible]	715.85	708.52
[illegible]	578.72	573.14	[illegible]	5705.70	5672.36
[illegible]	730.22	716.66	[illegible]	499.30	497.16
[illegible]	122.40	120.36	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	409.54	[illegible]	1041.86	1029.61
[illegible]	440.21	433.98	[illegible]	1035.52	1018.17
[illegible]	137.00	134.66	[illegible]	1215.05	1192.26
[illegible]	875.23	837.96	[illegible]	365.20	364.91
[illegible]	[illegible]	3236.32			

הליגות הנמוכות טומנות פח ללאומיות בסיבוב ה־8 בגביע

מאת שמואל טל

הליגה הלאומית מבשרת מוד למגעל משחקי הגביע במסגרת הסיבוב השמיני. למרות שעל פי השיטה הישראלית נכנסו לכל הלאומיות יריבות מליגות נמוכות, צפויים כמה מפגשים מעניינים העשויים להוליד הפתעות.

כך למשל תארח מחזיקת הגביע, בית"ר ירושלים, את אחותה

וולי סימס היה מכוכבי אליצור נתניה שגברה על הפועל חולון 80:93 והעפילה למשחק הגמר. בצילום: סימס מרחף באוויר בדרכו לסל החולוני. (צילום: א. קנפר)

התל־אביבית, המדורגת שניה בליגה הארצית. התל־אביבים, העושים מאמץ לשוב לליגה הבכירה, ישאפו להוכיח, כי זהו, אכן מקומם הטבעי.

גם לבני־יהודה (בשכונה) צפוי ודיקרב מרתק נגד המוליכה הארצית, בית"ר נתניה. גם כאן תנסה הנציגה הארצית להוכיח את יכולתה מול יריבה שלפחות על הנייר יש לה עדיפות.

המוליכה הלאומית, הפועל ת"א, תיטול פסק זמן מהמרוץ לאליפות ותתארח אצל הפועל הדרה הארצית. במפגש נוסף בהדרה תארח מכבי המקומית מליגה א' צפון את סוגרת הטבלה הלאומית – מכבי שעריים.

האלופה והפיינליסטית מאשתקד מכבי חיפה תרד מהאולימפוס לאחר התמודדותה ביום רביעי עם מנצ'סטר־יונייטד כדי לארח במגרשה הביתי את נציגת עיר הכנרת, הפועל טבריה.

את הסיבוב השמיני יפתחו כבר היום הפועל עכו והפועל כפ"ס, שיפגשו במגרשה של הראשונה.

מפגש כפול יהיה באיצטדיון העירוני באבו־קושבות. במשחק הראשון תארח הנציגה האחרונה של ליגה ג', בית"ר פרדס־כץ, את מכבי ת"א ובמשחק השני תשחק מכבי פ"ת עם הפועל צפרירים חולון.

משחק מסקרן נוסף, בו תהיה מעורבת קבוצת צמרת מהארצית, יהיה המשחק בו תארח מכבי רמת־עמידר את מכבי נתניה. ב"גדרליי" חיפאי תארח הפועל מתחתית הליגה הלאומית את בית"ר, המוגרת את טבלת הליגה הארצית.

הפועל ירושלים, הסובלת באחרונה משרשרת רצופה של הפסדים, תנסה ל"קטוף" אותה על חשבון בנינת ליגה ב' האחרונה, הפועל כפר־שלם, במשחק מוקדם ל"גדרכי" הבית־דירות בימק"א.

גם להפועל באר־שבע נכונה משימה נמוכה ברמתה של הפועל אור־יהודה מליגה א' דרום.

יתר הלאומיות יתמודדו נגד נציגות מהליגה הארצית מה שמבטיח מתח, עניין ואולי גם הפתעות. כך תתארח הפועל פ"ת אצל הכח ר"ג שבשלוותיה בליגה ירדנו אותה להצליח בגביע. שמשון תארח את מחזיקת הגביע לשעבר, הפועל יהוד; מכבי יפו תרדים לבירות הנגב כדי לשחק נגד בית"ר באר־שבע ומכבי יבנה תצפין לקריית־אתא כדי לשחק שם נגד הפועל המקומי.

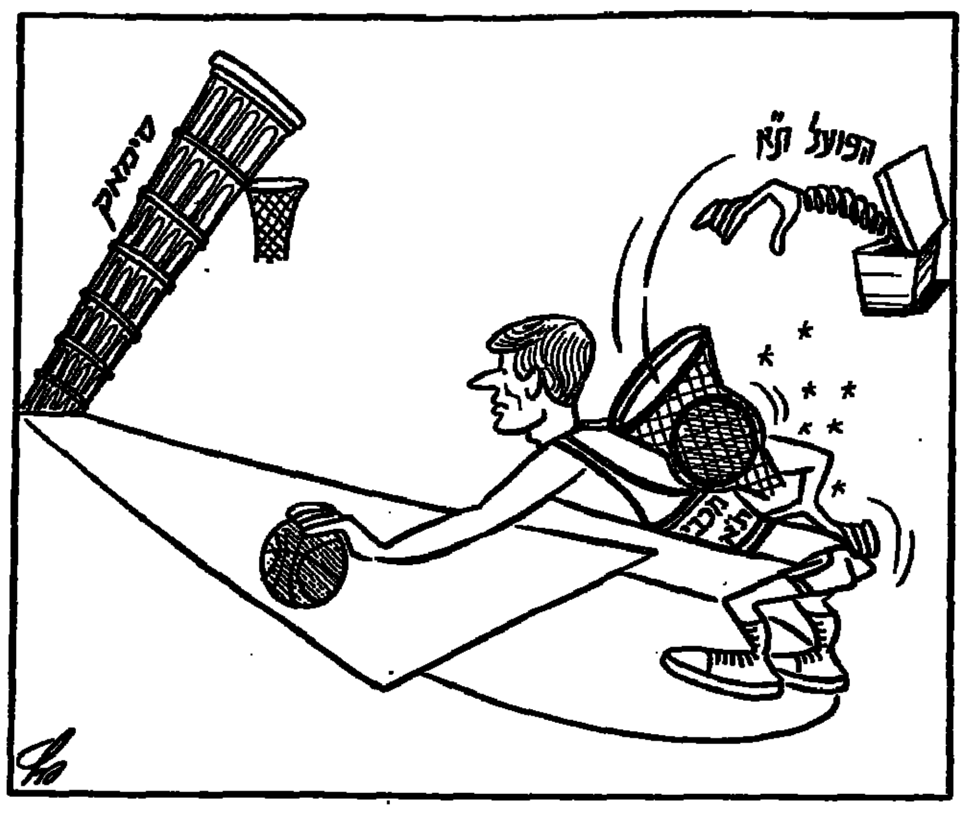

היונייטד חזרו מחיפה למשחק נגד ריינג'רס

מאת ג. שרון

24 שעות לאחר שובה לאי הבריטי מביקורה לארץ תתייצב מחר מנצ'סטר־יונייטד בלונדון למשחק חוץ לא קל נגד קווינס־פארק־ריינג'רס במסגרת התחרות המחודשת על פיסגת הליגה האנגלית.

היונייטד, תנסה לנצל את העובדה שמשחקה של אברטון, האלופה המוליכה, נגד צ'לסי (המשחק המרכזי של המחזור יערך רק ביום ראשון כדי לצמק ולו זמנית את הפער בין השתיים העומד על שש נקודות.

ליברפול המדורגת שניה, והמקדימה את היונייטד בנקודה תצא אף היא למשחק חוץ קשה נגד סאותהמפטון.

ב"המבורי" דרבי לונדוני. ארסנל תארח בו את טוטנהאם הטועטת אף היא לכתר האליפות.

ביתר המשחקים: בירמינגהאם – טוטנהאם; קובנטרי – שפילד ונסדיי; לוטון – אוקספורד; מנצ'סטר־סיטי – ווטפורד; ניוקאסל – איפסוויץ'; נוטינגהאם־פורסט – אסטון־וילה; ווסט־ברומיץ' – לסטר.

בליגה הגרמנית

שתי הראשונות בבונדסליגה יוצאות מחר למשחקי חוץ. באיירן מינכן תארח את וולדהוף מאנהיים בשעה שוורדר ברמן תשחק בפרנקפורט נגד איינטרכט.

ביתר המשחקים: קייזרסלאוטרן – לברקוזן; אורדינגן – דורטמונד; המבורג – סארבריקן; קלן – האנובר; נירנברג – שאלקה; דיסלדורף – שטוטגארט; בוכום – מינשנגלדבאך.

מצרים – מוזמביק 0:2

נבחרת הכדורגל של מצרים ניצחה בקהיר לעיני 50,000 צופים, את מוזמביק 0:2 משערים של טאהר אבו־זייד בדקות 13 ו־16. זה היה ניצחונה השני של מצרים במסגרת גביע אפריקה לאומות.

עד 21: שוודיה – איטליה 1:1

נבחרות הכדורגל של שוודיה ואיטליה עד גיל 21, סיימו בתיקו 1:1 בשטוקהולם. היה זה ברבע־גמר אליפות אירופה לנבחרות צעירות. באותה מסגרת, גברה ספרד על צרפת 1:3 באוקסר, צרפת.

אלופי מירוצים מבריטניה ל"ראלי" באשקלון

מאת דני צדיקוני

אלוף אנגליה במירוץ מכוניות מסוג "ראלי קרוס" פרנסיס דאטה ועמיתו הוולשי ג'ון ולס ועוד שני נהגים בינלאומיים מבריטניה עשויים להשתתף במירוץ "ראלי קרוס" הראשון לשנת 1986 שייערך ב־26 לאפריל (חוה"מ פסח) באתר המירוצים באשקלון. ראש העיריה אלי דיין שביקר לאחרונה בבריטניה בא במגע עם האלופים הבריטיים. עתה הוא מנסה לגייס סכום של 40 אלף לישט כדי להביא את ארבעת הנהגים על רכבם ארצה.

בביקורו בבריטניה ביקר דיין באתרי מירוצים ונפגש עם ראשי מועדונים וחברות. כלכליות העוסקות בספורט המוטורי, והסתבר לו שנתוני האתר האשקלוני ומגע האיגוד הישראלי הם שני גורמים שבפיתוח מסויים עשויים להעלות את עירו על מפת הספורט המוטורי, כולל התחרויות במכוניות מסוג "פורמולה" שהוגשו לקיים בזמנו מרוץ כזה בעיר המתים בשפרעם.

כדי לקדם את נושא הספורט המוטורי בעיר המצפה שבמרוץ הראשון העומד בתחומה יצפו 40 אלף איש עומד לקום בעיר מועדון למטרה זו, שאותו ירשום מייסדיו בחוק במרכז הבינ"ל בפריס ויפעלו לפי תקנותיו.

נצחון נוסף למנסדורף במילאנו

הטניסאי הישראלי עמוס מנסדורף, הגביע במיסבוב השני במילאנו את קייטמר פטיין בדרום־אפריקה 6:1, 8:1 ועלה לסיבוב השלישי.

בסיבוב הראשון ניצח סטיין את שלמה גליקשטיין.

[illegible]

על הספרדי חואן אגילרה 6:3, 6:1, הבדרוילנדי רסל סימפסון ניצח במפתיע את השוודי הנריך סונדסטרום 4:6, 7:6, 2:6.

במין נגד האמריקאי ביל סקלון על פרנציסקו גונזאלס מפאראגוואי 6:2, [illegible]

המערב־גרמני פטר מוראיינג המדורג 242 בעולם ניצח במפתיע את היוגוסלאבי סלובאן זיבוייגוביץ' 7:6, 7:6.

ביל סקלון נוצח אחר כך על ידי מיכאל מקייסים 6:6, 6:4, 6:3.

הסופר לריאל

המוליכה בליגה הספרדית, קבוצת ריאל מאדריד, הפסידה בסאראגוסה ע"י ריאל המקומית 2:0, במשחק הראשון בניקון בחצי גמר הגביע הספרדי.

במשחק נוסף, ניצחה ברצלונה את בילבאו 0:1. משחקי הגומלין ייערכו ב־9 באפריל.

הגביע לצפון־קוריאה

קבוצת האוניברסיטה של פיונגיאנג, זכתה בגביע המלך בכדורגל, כאשר ניצחה במשחק הגמר בבנגקוק, את אחרוס הדנית 1:1.

תאילנד סיימה שלישית, לאחר שניצחה את סין 0:1.

חדש: מחבט טניס עם ידית בולמת זעזועים

(ע.) סידרה של מחבטי טניס, המצוידים בהמצאות החדשה של ידית בולמת זעזועים, הוצגה אתמול במסיבת עיתונאים בבית סוקולוב בתל־אביב.

מנכ"ל "בש גל", מתתיהו בש, שהציג את הסידרה הסביר, כי המחבטים מתוצרת "הד" האמריקנית הבולמים את הזעזועים, מונעים כאבי מרפק מהשחקנים. ידית המחבט, שם נמצא בולם הזעזועים, קולטת את התנודות הנוצרות במחבט כשהוא מכה בכדור הטניס ובכך נמנעת העברת הזעזועים על זרוע השחקן. תודות לכך נמנעים כאבי המרפק אצל שחקני טניס רבים.

סידרת המחבטים החדשה של "הד" מיוצרת בשלושה גדלים ומחיריהם 138 עד 280 שקל.

מאמן נבחרת מרוקו מרגל בשירות ברזיל

מאת ג. שרון

נבחרת הכדורגל של בראזיל תשחק בשלב הראשון של טורניר הגביע העולמי בין היתר גם נגד נציגי אפריקה נבחרת אלג'יריה.

אולם למרות זאת לא מתאמן מאמן הנבחרת הברזילאית טלה סאנטאנה, לעקוב אחרי הופעת האלג'יראים הנוטלים עתה חלק במשחקי הגביע האפריקאי במצרים.

טלה סאנטאנה נהנה משרותיו הטובים של בראזילאי נודע פאריה שהוא במקרה גם מאמן נבחרת מרוקו הנוטלת אף היא חלק בטורניר במצרים.

סאנטנה הוא ידידו האישי של פאריה מזה זמן רב. הם שיחקו בצוותא במדי פלומיננזה ולאחר שפאריה הוליך את מדי השחקן במדי המאמן כלל בין היתר בקבוצתו ריו רזה וזיכו את בנו של סאנטנה.

פאריה הפך לאחרונה לגיבור לאומי במרוקו. זאת בעקבות הצלחתו להוליך את הנבחרת הלאומית להשתתפות בגביע העולמי ובגביע היבשת השחורה.

פאריה בן ה־50 שוהה במרוקו כבר שלוש שנים. אבל העבר שלו בכדורגל הערבי עשיר מאד. לפני מרוקו הוא עשה שלוש שנים בקאטר וגם שם תרם להעלאת הרמה.

פאריה הוא פטריוט ברזילאי. ולכן אינו מהסס לתרום מידע להצלחת נבחרת ארץ מוצאו. כבר בחופשתו האחרונה בחודש דצמבר נסע לבראזיל ומסר מידע על אלג'יר לחברו סאנטאנה.

את יתר המידע על יכולתה של אלג'יר יעביר פאריה לסאנטאנה בתום משחקי הגביע האפריקאי. (אגב מרוקו ואלג'יריה נפרדו בתיקו אפס במפגשים באלכסנדריה בסוף השבוע שעבר).

לפי מה שראה פאריה במשחק התבססה אלג'יר בעיקר על הגנה מתוגברת בהעדיפה לשלוח את חלוציה להתקפות מתפרצות. אולם הוא אינו מזלזל בכוחה של הנבחרת האלג'ירית.

"אומר לסאנטאנה – סיפר פאריה – כי אלג'יריה משחקת כדורגל טוב והיא עשויה להיות יריבה מסוכנת. כשתתגבר שורותיה בשחקניה המקצוענים המופיעים באירופה".

אולם מדגיש פאריה – בראזיל אינה צריכה לפחד מפני שהיא מנוסה הרבה יותר. יתרה מזאת, אני סבור שהנבחרות הדרום־אמריקאיות וכמובן בראזיל בתוכן תהיינה טובות הרבה יותר מאשר לפני ארבע שנים בספרד.

באשר לנבחרתו, מרוקו, מאמין פאריה בכוחה להעפיל לסיבוב השני.

פיליפס בת 13 בנעלי ראטון

מאת ש. פלברט

בלונדית קטנה בת 13 ושמה קריסטי פיליפס היא היורשת של גדולת מתעמלות ארה"ב, מרי לו ראטון. גילה אותה המאמן בלה קארולי, הערייק מרומניה.

בלה קארולי, המאמן שפיתח את כשרונותיה של מרי לו ראטון וקודם־לכן את הגדולה מכולן, נאדיה קומאנץ', בעלת חמש מדליות זהב, הצהיר בתום התחרות הבינלאומית בפרפאקס, ארה"ב, כי פיליפס הצעירה תהיה הגדולה מכולן, גובהה 1.45 מ' והיא שוקלת רק 35 ק"ג.

"יש בה כשרונות טבעיים עצומים, שאפילו קומאנץ' לא חונה בהם הקטנה. שלי תהיה הכוכבת מספר 1 באולימפיאדת סיאול ב־1988", אמר קארולי.

הקטנטונת ניצחה בתחרות האחרונה את הכוכבת מבולגריה, ססייאנובה.

משרד הבטחון / אגף השיקום
היחידה להנצחת החייל
טקס אזכרה לחללי מערכות ישראל שמקום קבורתם לא נודע
ייערך ביום שלישי – ז' באדר ב' תשמ"ו, ה־18.3.86 בשעה 11:00,
בבית העלמין הצבאי הר־הרצל, ירושלים
בהשתתפות:
המשפחות השכולות, נשיא המדינה, יו"ר הכנסת, שר הבטחון, הרמטכ"ל, קציני צה"ל ואישי ציבור.
מוקירי זכרם מוזמנים.

הלוח הכללי – ידיעות אחרונות – הלוח הנפוץ ביותר – דבר ראשון בבוקר

למפעל תעש באזור המרכז
העוסק במערכות מונחות ובמסגרת צוותים צעירים ודינמיים המיישמים טכנולוגיות חדשניות ומתקדמות דרושים/ות
משרה 20־77: מהנדס/ת פיזיקאי/ת לתפקיד ראש תחום אופטרוניקה
– בעל/ת ניסיון מקצועי מוכח בתחום האופטרוניקה.
– נדרשת יכולת הנהגה מקצועית וארגונית של צוות הפיתוח בתחום האופטיקה/אופטרוניקה.
משרה 21־77: מרכז/ת קבוצת אלקטרוניקה
– מהנדס/ת אלקטרוניקה בעל/ת ניסיון של 5 שנים לפחות בפיתוח ובניהול צוות.
– במסגרת התפקיד נדרש להפעיל ישירות צוות תכנון של מהנדסים, הנדסאים ומתכנתים ולעמוד מול קבלני משנה באשר למפרטים, פקוח ביצוע כתיבת מסמכי ICD וכו'.
משרה 22־77: מהנדס/ת נווט
– רצוי מהנדס/ת אלקטרוניקה בעל/ת תואר שני לפחות לריכוז פיתוח מערכת ניווט מוטסת חדשנית.
– המשרה כוללת אינטגרציה מערכתית, קשר עם קבלני משנה, תכנון ניסויי פיתוח, מעקב ביצוע, השתתפות בסקרי תיכון.
משרה 23־77: מרכז/ת נושא אמינות בפרוייקט
– רצוי מהנדס/ת אלקטרוניקה, בעל/ת רקע באמינות של מערכות אלקטרוניות משולבות.
– המשרה כוללת פקוח על קבלני משנה, הכנת תוכניות אמינות, מעקב ביצוע השתתפות בסקרי תיכון.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בצרוף קורות חיים ליחידת התעסוקה ת.ד. 1044 רמת השרון מיקוד 47100. נא לציין מספר המשרה המבוקשת, מספר תעודת זהות ומספר טלפון.
התעשיה הצבאית

למפעל תהליכי עתיר טכנולוגיה באזור המרכז
דרוש/ה
מנהל/ת מערכת הנדסית גדולה
הנתונים: מהנדס מכונות, רצוי בעל תואר שני.
נסיון רב בתכנון פרוייקטים תהליכיים משולבים.
נסיון בנהול צוות מקצועי.
יזם ונמרץ.
נדרש לשתוף פעולה עם מערכות מקבילות
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 397 הרצליה; 46103
– סודיות מובטחת –
רק מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל – ייענו.

אוניברסיטת תל־אביב
דרושים/ות
1. מזכירה לביה"ס ללימודי הפרעות בתקשורת – הפקולטה לרפואה
נסיון בעבודת מזכירות, ידיעת השפות עברית ואנגלית, הדפסה דו־לשונית.
העבודה בבית החולים תל־השומר.
2. מפעיל בית מכונות
אגף המשק והבינוי
הכישורים הדרושים:
מכונאי/חשמלאי בעל נסיון באחזקת מתקנים אלקטרומכניים מרכזיים, מדחסי אויר, מדחסי קירור, דודי קיטור ומשאבות מרכזיות.
העבודה במשמרות
3. אחות
אגף המשק והבינוי
אחות מוסמכת, נסיון בעבודה בחדרי מיון או במרפאות של קופות חולים.
היקף המשרה – 50%, העבודה במשמרות.
[illegible]
24.3.86

לחברת נגאי בע"מ – תכנון מערכות תקשורת
דרושים:
מנהל/ת חשבונות עצמאי
לחצי יום עבודה בשעות הבוקר.
מדפיסה
ברמה גבוהה רצוי אנגלית ומעבד תמלילים לשעות אחה"צ
לפנות [illegible] 03-335591 לקביעת פגישה.

למשרד שמאים
שמאי רכב
עם רשיון
טל. 615254

דרוש/ה
מומחה/ית לנסיעות
לנהול משרד נסיעות בירושלים יום עבודה רצוף.
03-463075
03-457184

אלתא
תעשיות אלקטרוניות בע"מ
חברה בת של התעשיה האוירית לישראל בע"מ
הצטרף לפיתוח מערכות ל"א מתקדמות
רבות אתגר בחזית הטכנולוגיה
לפיתוח ואינטגרציה של מערכות לוחמה אלקטרונית מתקדמות משובצות מחשב
דרושים:–
4491* מהנדסי מערכות RF
– תנתן עדיפות למועמדים בעלי ניסיון קודם בנושאי ל"א ו/או מכ"ם ו/או קשר.
4492* הנדסאי/טכנאי RF
– דרוש נסיון קודם של 2–3 שנים בנושאי ל"א ו/או מכ"ם ו/או קשר.
4411* מהנדסי לוגיקה ומחשבים
– דרוש נסיון קודם של 2–3 שנים בפיתוח מעגלים לוגיים משובצי מיקרומחשבים. עדיפות תנתן למועמדים בעלי נסיון במיקרומחשבים ממשפחת INTEL.
4412* הנדסאי/טכנאי לוגיקה ומחשבים
– דרוש נסיון קודם של 2–3 שנים בפיתוח מעגלים לוגיים משובצי מיקרומחשבים.
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם למחלקת התעסוקה, אלתא ת.ד. 330 אשדוד 77120
על הפנים לציין מס המשרה. הגשת סודיות מובטחת

לקבוצת מפעלי גלי
למפעל האופנה למחלקת פיתוח
דרושים/ות:
* מעצב/ת אופנה
בוגר/ת שנקר בבגמה לעיצוב אופנה.
* מעצב/ת טכסטיל
עם נסיון רב בתחום האופנה.
יפנו לקביעת ראיון לגלי מפעלים 9610545 לפנית לשרית או לאבי. 9613803

לקבוצת מפעלי גלי
דרושה/ה
נציג/ת מכירות
הכישורים הדרושים:
נסיון מוכח במכירות של שנתיים לפחות. גיל 25 – 35. נמרץ/ת ודינאמי/ת.
עדיפות תינתן לבעלי/ות רכב פרטי.
נא לפנות בכתב יד בלבד לא. הרטש, אגף השיווק, קבוצת מפעלי גלי, איזור התעשיה החדש ראשל"צ, ת.ד. 4429 רמת־אליהו, 75143.

קורנט בע"מ
חברה מובילה לשרותי תקשורת ממוחשבים
דרוש/ה
מפעיל/ת טלקס
• נסיון 3 שנים בהפעלת טלקס.
• שליטה מושלמת באנגלית כולל הדפסה.
• שפות נוספות יתרון.
• יכולת עבודה עם לקוחות.
לקביעת ראיון נא להתקשר 03 - 218274
בית כור, שדרות שאול המלך 8, תל־אביב 64733

לבית חולים ביקור־חולים ירושלים התפנתה משרה
אחות מוסמכת
אחראית ליחידת לב,
אחות בעלת כישורים מתאימים המעוניינת בעבודה תפנה למשרד האחות הראשית בשעות לפנה"צ.

טמסה טורס 1975 בע"מ
למשרדנו בכפר סבא
דרוש/ת
מנהל/ת חשבונות
דרגה ג'–ד'
[illegible]
בכתב יד בלבד לפנות [illegible] ת.ד. 300 כפר סבא.

בית ברל
דרושה מזכירה
למבקר פנים (חצי משרה)
הכישורים:
* יכולת לנהל משרד באופן עצמאי.
* יכולת לנסח מכתבים ותרשימים.
* הדפסה בעברית.
* התמצאות בהנה"ח ובחשבונאות.
על המעוניינים/ות לפנות [illegible] לאגף כ"א.
טלפון: 052-25151, 052-430062.

למפעל באיזור התעשיה חולון
דרושה מזכירה
בעלת נסיון של שנתיים לפחות
5 ימי עבודה בשבוע
נא להתקשר 809057 ; 03-809062

למושב באר־טוביה
דרוש
משווק פירות
לעונת קיץ 1986 טלפון 055-82235
בשעות הערב בלבד.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

תנובה רחובות
דרושים
עוזר לאמרכל
* בעל רקע בכלכלה ובחשבונות
* עדיפות לבעל השכלה אקדמאית
* כושר ארגון תוך קיום יחסי אנוש תקינים עם צוות העובדים וגורמי חוץ
* כושר ביטוי בכתב ובעל פה
* נכונות לעבודה במשמרות

למחלקת שיווק
רכז שיווק
* השכלה אקדמאית
* רצוי נסיון בשיווק בענף המזון
* רצוי ידע בהתחשבנות העקבית
מגורים ברחובות והסביבה הקרובה
המועמדים העונים על הדרישות יפנו בכתב יד לת.ד. 2 רחובות בציון קורות חיים ונסיון קודם בעבודה. רק מועמדים מתאימים ייענו.
מודעה זו מיועדת לגברים ונשים

חברת ליאו גולדברג בע"מ
אגף חלפים
למחסננו בקרית אריה פ"ת
דרושים
1. מחסנאי מתחיל
עם רשיון לקטנוע.
2. מחסנאים
עם נסיון (רצוי מפ"ס)
לקביעת ראיון נא לפנות
לטל: 03-9231873 לגילה

לחברה מסחרית
בדור גנרטורים וציוד
דרוש:
מהנדס/הנדסאי מכונות או חשמל
נסיון מוכח במכירות מוצרים טכניים דומים. יכולת ניהול משא ומתן בהיבטי הטכני, ידיעת השפה האנגלית (דיבור קריאה וכתיבה), גיל עד 45, בעל רשיון נהיגה, מגורים בגוש דן. לפנות לת.ד. 866 ת"א מיקוד 61008 עבור 447.

למושב משען
ד.נ. חוף אשקלון
דרוש
גיזבר/ מרכז משק
בעל נסיון
נא לפנות בכתב למושב
או בטלפונים 051-24736, 051-22915 בערב

לביח"ר לשוקולד ברמת-גן דרושים
* סוכן מכירות ומחלק
בעל רשיון נהיגה ג'
עדיפות לבעל נסיון
תנאים מצויינים
* עובד במחלקת הייצור
עדיפות לבעל נסיון בעשיית כתקים
לקביעת ראיון נא לפנות לטל' 03-7514776

למשרד פרסום דרוש/ה
תקציבאי/ת
שנה נסיון לפחות
טלפון: 03-283588

למוסך באזור עם מוניטין באזור המרכז
דרוש
מנהל מוסך רציני
מומחה לעריכת היגוי, עם תעודת הסמכה ונסיון מוכח. אפשרות גם למתלמד.
טלפון 08-228250, 06-240221, לפנות לפני יום ראשון בשעה 8.30 בבוקר.

לחברת תקשורת
דרושים:
1. דוברת וכותבת אנגלית—עברית על בוריה
העבודה כרוכה בהדפסה מרובה באנגלית, בשעות אחה"צ. שפות נוספות — יתרון
2. שליח עם רשיון וספה.
טלפון 03-245191

בית תקשורת
המראה
דרושה
כתבנית עברית מעולה
לעבודה מלאה — 5 ימי עבודה בשבוע
רצוי ידע בהדפסה באנגלית ונסיון במעבד תמלילים.
*
לפנות החל מיום א' לריבה, טלפון 03-492661.

לבית היוצר
בפתח תקוה
דרוש
* הנדסאי תעשיה וניהול
לפחות שנתיים נסיון תעשייתי בשילוב מחשב
תלדות חיים והמלצות לשלוח: לשבולה 2 פתח תקוה מיקוד 49277

התפנה
מנכ"ל חברה
אקדמאי וצעיר
עם רקע מינהלי שיווקי וניהולי לחברות בינלאומיות.
מעוניין בהצעות עבודה.
עדיפות לאמריקה בצפון
דוברת אנגלית.
ת.ד. 29789 ת"א 61296

דרוש
מנהל עבודה מעולה
לחברה לעבודות עפר סיתות ובכבישים
08-453538

לבית גיל הזהב
דרושה
אחות
נסיון הכרחי
לפנות 03-399176

נדן מהנדסים
למשרד תכנון קונסטרוקציה דרושים
הנדסאים/ות ו/או שרטטים/ות
03-235680

כלכלנים צעירים
לעבודה הכרוכה בקבלת קהל בת"א או בירושלים.
לפנות בכתב: ת.ד. 3010 חולון 58120

קבוץ בית קמה מחפש
אחות
עדיפות בלי ילדים או עם ילד
להתקשר לטלפון 057-67921

לחברה מובילה בענף המזון
דרוש
מנהל שיווק
לאזור חיפה והצפון
* השכלה בנושאי שיווק
* נסיון מוכח של 3 שנים בשיווק, רצוי בענף המזון
* תושב חיפה
מועמדים מתאימים יפנו את הצעותיהם בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4353 חיפה עבור מס' 2167 (מיקוד 31040)

לאמנויות פנים דרושים:
בחורים
בעלי רקע בציור לעבודה מעניינת עם אומן בתחום האמנות בירושלים.
משרה מלאה, חוזה אישי.
טלפון בין 13.00—16.00: 02-536778, 02-522702.

טל-יעד
שרותים לתעשיה בע"מ
מקבוצת תדיראן
דרוש **מחסנאי לרכיבים אלקטרוניים**
הכשורים הדרושים:
* נסיון מוכח של 4 שנים לפחות בנושא מחסנים בתחום האלקטרוניקה.
* ידע בשפה האנגלית.
מועמדים מתאימים יפנו בימים ג' ד' לטל-יעד רח' הסיבים 30 קרית מטלון פ"ת, לאברהם יצחק החל מעה 16.30.

תכלת
מפעלי צביעה ואשפרה (טכסטיל) בע"מ
אבולעפיה 19 17 ת"א
דרושים
* מסגרים; עובדי אחזקה.
* חשמלאי מוסמך.
* לבורנטית למעבדה.
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בשעות העבודה
לטל' 836995, 03-823862.

לאל-פל בע"מ
קרית-אריה פתח-תקוה
דרושים:
* עובדים בעלי נסיון
לעבודות ייצור הרכבת אלומיניום.
* מנהל/ת־חשבונות בעל/ת נסיון
03-9230035-6 לזאב או יוסי, ביום א'

למושב נאות הככר
דרושה
גננת מוסמכת
רווקה לשנת הלימודים תשמ"ז
רצוי בוגרת סמינר "אורנים" או סמינר הקיבוצים
בירור פרטים נוספים
לפנות לשאולה 057-950988

דרוש/ה
מהנדס/הנדסאי
לשיווק מערכות מתקדמות
דרישות התפקיד:
* לאחר שרות צבאי
* נסיון בשיווק ו/או רכש בינלאומי
* נכונות לנסיעות תכופות לחו"ל
* אנגלית — על בוריה.
לפרטים ת.ד. 26489 ת"א 61264.

לחברת א. ארגמן בע"מ
דרוש
מהנדס/הנדסאי ביצוע
לאזור הדרום — בעל נסיון של 3 שנים.
נא לפנות בטלפון: 051-36766

מזכירה כתבנית מעולה
למשרה מלאה, במשרד בגוש דן ת"א
לשעות 8.30—15.30, יום ו' 8.30—12.30
כישורים: עברית על בוריה, כתבנות, ניסוח מכתבים ופרוטוקולים. עצמאית, עבודות משרד.
03-463587 מ־9.00—14.00.

לעתון יומי
דרוש
אחראי לחלוקת עתונים
באזור גוש דן. על המועמד להיות בעל קטנוע.
לפרטים יש לפנות טלפונית למס' 286141 שלוחה 72 בשעות העבודה.

מפעל קיבוצי חדש
בגליל המערבי
מחפש
מנהל חשבונות ראשי
הכרחי נסיון קודם בתעשיה
נא לפנות בצירוף המלצות וקורות חיים לת.ד. 7095 תל־אביב 61070 עבור מס. 215

חכמי בע"מ
דרוש
ראש צוות תעמולה רפואית
מועמדים/ות בעלי/ות נסיון הרואים עצמם מתאימים יפנו בטל. 03-264756 למנהל המחלקה המדעית.
סודיות מובטחת.

לחברת ביטוח בת"א
דרושה
עוזרת למנהל חשבונות
עם נסיון בעבודה בהנה"ח.
להתקשר טלפונית 03-430911
מחלקת ביטוח חיים.

לרשת חנויות
לפיד נעמן
באזור גוש דן
דרושות
מוכרות
למשרה חלקית-מלאה.
נא לפנות לגב' לאה אייל ו/או גב' רבקה ליברמן ביום א' בין השעות 12.00—16.00.

ל"מאכליה" — שירותי קייטרינג
דרושים
1) עובד לארגון נושא הקייטרינג
בעל 12 שנות לימוד,
ידע בענף המזון — עדיפות.
רשיון רכב ג' חובה.
2) טבח מתלמד
3) טבח
בעל ותק של 5 שנים לפחות,
עדיפות עבודה בבתי־מלון.
טלפונים: 03-497295, 03-496626

למעון הורים דתי בחיפה
דרוש/ה
סגן/ית מנהל וממלא מקום
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, המלצות ונסיון קודם, השכלה ושפות עד 25.3.86 לת.ד. 4113 חיפה 31040.
סודיות מובטחת.

לשעוני MARVIN
דרושים
א) סוכן מכירות עד גיל 30
עם נסיון קודם במכירות ובעל רכב
ב) פקידה אחרי צבא
כתבנית, הופעה נאה.
מרוין יבוא שעונים בע"מ
רח' הס 1 ת"א, קומה א', 03-294492

דרושה
קלדנית - מסוף
להנה"ח מסחרית
ב־½ משרה בשעות אחה"צ.
להתקשר טל. 286141 שלוחה 72 בשעות העבודה הרגילות.

לחברה להשכרת רכב
דרוש/ה
מנהל/ת תחנה בטבריה
* ידע בשפות * רשיון נהיגה * נסיון קודם בענף התיירות רצוי. נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 3316 תל־אביב
(עבור גילי)

דרושים נציגי מכירות
למכירת פרסום
במדריכים מסווגים ומקצועיים
אצלנו תעבוד הרבה ותרוויח הרבה יותר
דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית.
* כושר ביטוי.
* גיל: 25—40.
* בעלי רכב.
* נסיון בשוק הפרסום — יתרון.
המעוניינים יפנו בכתב, בציון קורות חיים ומספר טלפון להתקשרות, לת.ד. 33023 תל־אביב 61330 — למירה.
דפי זהב

למושב חצב
דרוש
מרכז משק (מזכיר)
עם נסיון.
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים פרטים 055-91087.

דרושות
מתפרות
קטנות
שמסוגלות לבצע עבודה מעולה תמורת מחירים גבוהים
או תופרות בעלות נסיון לעבודה בביתן.
03-425561
03-421539
בין 8.00—12.00 בלבד.

לחברה בחיפה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
בעל נסיון וידע מתאים
השפה האנגלית הכרחית
לקבלת ראיון לפנות בכתב לת.ד. 8081 מיקוד 31080 חיפה ולציין על המעטפה "עבור מועמדים"

לחברה העשייתית בת"א
מנהל חשבונות ראשי
יוזמה ויכולת ניהול מערכת באופן עצמאי + המחשוב. נסיון 7 שנים.
טל. 260117, 218717 10.00—16.00.

דרוש
סוכן מנוסה
לשיווק תמרוקים בצפון
רכב צמוד למתאים.
03-2515594

מפעל טכסטיל המייצר ליצוא
באזור התעשיה בת־ים
דרושים
* אורג למשמרות
* צבעי למצבעת טכסטיל
* פועלת למחלקת אריזה וביקורת
אפשרי עובדים בלתי מקצועיים המוכנים לעבור הכשרה במקום העבודה
בטלפונים: 5515870 — 5518676

לחברה פיננסית בתל־אביב
דרושה
פקידת הנהלת חשבונות
למשרה מלאה
הכישורים המבוקשים:
1. ידע ונסיון מוכח בהנהלת חשבונות (סוג 2—3).
2. בקיאות בביצוע התאמות בנקים.
3. רצוי נסיון בעבודה עם מחשב.
4. נסיון בעבודת פקידות ומזכירות.
רק מועמדים רציניים מתבקשים להתקשר בטלפונים: 03-680513/4.

"ישפרא"
החברה הישראלית למחקר מוצרים בע"מ
לעבודה בעלת אתגר ועניין רב
דרוש
הנדסאי אלקטרוניקה
אופי העבודה: פיתוח מערכות מתוחכמות ייחודיות המשלבות סיבים אופטיים והתאמתן לייצור.
כישורים נדרשים: נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בפיתוח מעגלים אנלוגיים־דיגיטליים המשלבים מיקרופרוססורים * כושר ניתוח אנליטי ולוגי * חשיבה מקורית ויוזמה אישית * יכולת עבודה בצוות * ידיעת השפה האנגלית.
נא לפנות בכתב בלבד בצירוף קורות־חיים, השכלה ונסיון מקצועי אל ת. ד. 3061, הרצליה ב' 46130. סודיות מובטחת.

לחברת מזון תעשיות מזון בע"מ
ייצור דברי מאפה וביסקוויטים
דרושים
סיטונאי מזון
עצמאים לשווק קמעונאי
בחלק מאזורי הארץ
המעוניינים יפנו לטלפון 057-72316
או בכתב לת"ד 5018 באר־שבע,
עבור "סיטונאים"

למוסד ממלכתי
באיזור תל־אביב
דרושים
מסגר מכני
(משרה 72/1)
* לביצוע עבודות מסגרות כללית
* דרוש ידע בריתוך.
* בעל נסיון של 4—5 שנים.
* בוגר בי"ס מקצועי.
מבלטן לעבודות עדינות
(משרה 72/2)
* להכנת אבי טיפוס בתחום המכניקה העדינה.
* בוגר בית ספר מקצועי.
* בעל נסיון של 3 שנים אחרי צבא.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת כח־אדם ת.ד. 21117 תל־אביב (מיקוד 61210) בצירוף קורות חיים, מס' טלפון ומספר זהות לקביעת מועד לראיון.
— סודיות מובטחת —
— תנאים טובים —

למחלקת השיווק למוצר יוקרתי
דרושים
אנשי מכירות
דרישות:
* כושר לניהול מו"מ והופעה נאה
* השכלה תיכונית ומעלה
* גיל עד 35
* נסיון של שנה לפחות במכירות לעסקים, משרדים ומפעלים
* רכב פרטי — חובה.
התפקיד מיועד לאנשים רציניים
בעלי נכונות לעבודה קשה
עם שכר יפה בצידה.
לראיון נא להתקשר לירום
03-7512666 (10 קווים)
גמא תקשורת בע"מ
ת.ד.7219, רמת גן 52171

למוסד ממלכתי
דרושים
אקדמאים
לעבודה קבועה
מעניינת ובלתי שגרתית.
תנאי שכר טובים ותנאי
[illegible]
מועמדים בגילאים 24—31, לאחר שירות צבאי יפנו בכתב לת.ד. 17224 ת"א, מיקוד 61170 בצירוף פרטים אישיים מלאים, כולל מס' תיק וטלפון להתקשרות.
— רק מתאימים ייענו —

יותר טוב במנפאואר

לסניפנו בתל־אביב
למחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'—ה' 8.00—14.00
טל: 03-298877
דרושים
* קלדניות (מסוף)
בעלות נסיון של שנה לפחות בהעברת חומר של הנהה"ח לעבודה של לפחות 6 שעות ביום.
* מנהלי חשבונות
סוג 3,2, עצמאיים ו/או מתמחים בעלי נסיון רב, ליום עבודה מלא.
* חשב/ת שכר
מנוסה במערכת שכר ממוחשבת בחברה גדולה, ליום עבודה מלא, לתקופה ממושכת.
* מזכירות בכירות
שליטה בעברית ואנגלית כולל הדפסה, להפקידים אחראים ועצמאיים. למשרות מלאות, 5 ימי עבודה בשבוע, באיזור נס־ציונה, רחובות וגוש דן.
* מעבדות תמלילים
מנוסות, בעברית ו/או אנגלית, י.ב.מ. P.C., תוכנית והדמיל, א"ב וודסטר, WANG, לניר. משרות מגוונות, מלאות ו/או גמישות.
* כתבניות עברית ו/או אנגלית
מנוסות בלבד. למשרות מלאות, חלקיות. אפשרות ללימוד בקורס עיבוד תמלילים ללא תשלום.

* * *

למחלקה הטכנית
בן־יהודה 12, א'—ה' 8.00—14.00
טל: 298877, 03-284128
דרושים
* הנדסאי מכונות
נסיון בתכנון ושרטוט.
* כתב טכני
נסיון בכתיבה בנושא האלקטרוניקה.
שכר גבוה ותנאים טובים למועמדים המתאימים.

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

למעבדות מחקר ופיתוח שימושי
באיזור תל־אביב
דרושים
* מהנדסי RF
לעבודה בצוות תכנון ופיתוח של מתנדים, מסננים וכיו"ב בתחום ה־VHF ומיקרוגלים.
* מהנדסי אנטנות
לעבודה בצוות תכנון ופיתוח אנטנות קליטה ושידור מיוחדות בעזרת מחשב.
* מהנדסי אלקטרוניקה
לעבודה בתחום הבאים:
ניהול מערכת תיב"ם
SYSTEM MANAGER
מחשבים:
הכרת מבנה מחשבים, ציוד פריפרלי ותקשורת בין מחשבים.
כתיבת מפרטים טכניים בנושאים הנ"ל.
בעלי נסיון של 3 שנים לפחות.
* מהנדסי אלקטרוניקה
לעבודה בנושאי תאימות אלקטרומגנטית ר"ג R.F.I.
נדרש ידע ונסיון בתחום ה־RF, מערכות קליטה ואבחון אותות.
* הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
לתפקידי פיקוח על העברת פרויקטים מפיתוח לייצור בתחום מערכות קשר.
איפיון בדיקות סופיות וביצוען.
בעלי נסיון של 4 שנים לפחות.
בוגרי בתי ספר מקצועיים.
מועמדים מתאימים מתבקשים: לפנות בכתב למח' משאבי אנוש ת. ד. 39054 מיקוד 61390 בצירוף קורות חיים, מס' טלפון ומספר זהות לקביעת מועד לראיון.

לחברת יבוא גדולה
בר"ג (גבול ת"א)
דרושה
מזכירת מחלקה
במשרה מלאה, 6 ימים בשבוע
הכישורים: אנגלית ברמה של שפת־אם; כושר הבעה בכתב ובע"פ באנגלית ובעברית כולל הדפסה; ותק ונסיון בניהול משרד; ידע בהליכי יבוא — יתרון.
* תנאים טובים למתאימה.
נא לפנות טלפונית בשעות העבודה לזהבה: 03/7518158.

למוסד שקומי ברעננה דרוש
חשמלאי מוסמך להדרכה
052-445871 052-445034

שירות התעסוקה

מחפש עבודה מאוית?

באזורי ההדרים יש כעת אפשרויות רבות בקטיף, פיקות, בקבות סיב, אריזה ועוד.

מחפש עבודה?

אנו נעזור לך בעבודה, ייעוץ תעסוקתי, והכוונה לקורסים מקצועיים.
גם אתה תוכל למצוא עבודה מתאימה לך, במגוון ההצעות שבידינו.

הזדמנות שווה לכל.

שירות התעסוקה לשירותך

לשכות תעסוקה למבוגרים

מרחב ירושלים

- עורך מעגלים מודפסים. 4602/19
- תמלילניות. עברית אנגלית, אנגלית שפת אם חובה. 4603/19
- קופאים. בחניון. 4604/19
- חשמלאי עוזר. 5 שנות נסיון + רשיון נהיגה. 4605/19
- מנהל חשבונות. 4606/19
- מנהל עבודה במחסן. חברה להפצת סרטי וידיאו. 4607/19
- מלצרים במלון. 4608/19
- סוכני מכירות. 4609/19
- מנהל ייצור. (מפעל טקסטיל). 4610/19
- קונדיטור למגדניה. 4611/19
- שרברבים עצמאים. בעלי רכב, לחב' אינסטלציה. 4612/19
- פיזיותרפיסטית. (בית חולים). 4613/19

מרחב תל-אביב

- סוכנאי ייצוא. 4614/19
- מכונאי בניין. 4615/19
- מחסנאים. צעירים אחרי צבא, בעלי רשיון נהיגה. 4616/19
- פועלות לעבודות הרכבה. מפעל פלסטיק, יפו. 4617/19
- מנהלת חשבונות. (רשת חנויות ספרים) סוג 2. 4618/19
- מסגר נגרשות. 4619/19
- טבחים מקצועיים. למסעדה יוקרתית. 4620/19
- מודליסט. 4621/19
- מורן. 4622/19
- שליח. (משרד עמילות מכס) בעל רשיון לאופנוע. 4623/19
- פקידה מתחילה. (משרד עמילות מכס). 4624/19
- תופרות. למפעל אופנה. 4625/19
- נהגי סמיטריילר. 4626/19
- עובד קירור. 4627/19
- דפס אופסט. 4628/19
- מכונאי רכב. 4629/19
- קלדניות. 4630/19
- עובד בעל רקע טכני. להרכבת מזגנים ברכב. 4631/19
- אלונקאים. לבית חולים. 4632/19
- קופאיות. לצרכניה. 4633/19
- חרש C.N.C. 4634/19
- בוגר בי"ס מקצועי. בעל ידע באלקטרוניקה. 4635/19
- איש שיווק ומינהלה. 4636/19
- עובדים בלתי מקצועיים. מפעל למיחזור נייר. 4637/19
- מבלטן. מפעל מיסבים, ראשון לציון. 4638/19
- מנהלי חשבונות. 4639/19
- מזכירות. עברית אנגלית. 4640/19
- מזכירות מנכ"ל. בעלת ידע בעברית ואנגלית. 4641/19
- עובדים למלון 5 כוכבים. קונדיטורים, טבחים, בל בויס. 4642/19
- שוטפי כלים, חדרניות ערב, מרכזנית (בעלת ידע בגרמנית) נציגת מכירות. 4643/19

מרחב השרון הדרומי

- עובדי אריגה. למפעל טקסטיל, פ"ת. (שתי משמרות). 4644/19
- עובדי ייצור. למפעל לבידים, פ"ת. (שלוש משמרות). 4645/19
- עובדי ייצור. למפעל מצות, (שתי משמרות) עבודה זמנית פ"ת. 4646/19
- עובדי ייצור. למפעל גלידה, פ"ת. 4647/19
- חשמלאי מטוסים, מכונאי מטוסים, חשמלאי רכב. פ"ת. 4648/19
- מחסנאי. לחלקי חילוף לרכב, בעל נסיון, מוסך מרכזי פ"ת. 4649/19
- משגר, מכונאי החזקה. בוגרי בתי ספר מקצועיים, למאפיה באיזור פ"ת ולמפעל טקסטיל באיזור פ"ת. 4650/19
- מבלטן מעולה. בעל נסיון, למפעל פלסטיק, פ"ת. 4651/19
- רתך C.O.2. למפעל מתכת פ"ת. 4652/19
- רתך ארגון. למפעל מתכת פ"ת. 4653/19
- הנדסאי מכונות. ידע ונסיון (לפחות 3 שנים) בעיבוד שבבי, ומכונות עם בקרה ספרתית, C.N.C. למפעל לייצור מעגלים מודפסים באיזור סגולה פ"ת. 4654/19
- בוגרי בתי ספר מקצועיים, או טכנאי מכונות. בעלי נסיון בביקורת מכנית וידע באנגלית טכנית בסיסית. לבעלי ידע במעגלים מודפסים יתרון. 4655/19
- הנדסאי חשמל. 4656/19
- כח עזר (גברים). מוסד סיעודי רעננה. 4657/19

השרון הצפוני

- עוזרי טפסנים. (נתניה). 4658/19
- נגרים. (נתניה). 4659/19
- תופרות. (קדימה). 4660/19
- נגרים. (כפר יונה). 4661/19
- רתכים. (כפר יונה). 4662/19
- צבעי מתכת. (כפר יונה). 4663/19

הגליל העליון

- אופה פיתות. מקצועי, בעל נסיון במאפיה. (טבריה). 4664/19
- מנהל חדר אוכל. לבית מלון (טבריה). 4665/19
- מלצרים מקצועיים. לבתי מלון (טבריה). 4666/19
- מנהל חשבונות. סוג 2, לחב' תיירות באיזור טבריה. 4667/19
- הנדסאי כימיה מקצועי. למפעל באיזור טבריה 4668/19
- מנהל חשבונות. סוג 2 ר-3 למפעל באיזור טבריה. 4669/19
- מכונאי מסגר מקצועי. בעל נסיון, למפעל באיזור טבריה. 4670/19
- מכשירן חשמלאי מקצועי. בעל נסיון, למפעל באיזור טבריה. 4671/19
- חשמלאים מוסמכים וראשיים. אזרחים עובדי צה"ל באיזור שיפוט חצור. 4672/19

אזור השומרון

- לבורנט. בעל נסיון, מפעל, חדרה. 4673/19
- מכונאי למכונות תפירה. מפעל אור עקיבא. 4674/19
- מסגר חרש כרסם. - מפעל, אור עקיבא. 4675/19
- חיילים משוחררים. בעלי כושר בריאותי סביר לקורס אריגה (לאחר הקורס, עבודה במשמרות). 4676/19
- אחראי קו יצור. מפעל פרדס חנה. 4677/19
- מכונאי אחזקה. מפעל פרדס חנה. 4678/19
- מחסנאי טכני. עם נסיון, מפעל פרדס חנה. 4679/19

הגליל מערבי

- מורן עור. 5 שנות ותק, מפעל קונפקציה (עכו). 4680/19
- תופרות. בעלות נסיון, למפעל קונפקציה (עכו). 4681/19
- כרסמים C.N.C. בעלי נסיון, מפעל תעשיה (שלומי). 4682/19
- כרסם. בעל נסיון, למפעל תעשיה (שלומי). 4863/19
- חשמלאי מוסמך. בעל נסיון, למפעל מתכת (נהריה). 4684/19
- רתך תעופתי. בעל ותק, מפעל מתכת (נהריה). 4685/19

עמק יזרעאל

- מבלטנים. מפעל מגדל העמק + נצרת עלית. 4686/19
- אורגים. למפעל נצרת עלית. 4687/19
- נגרים. לנגריה נצרת עלית. 4688/19
- מכונאי. למכונות תפירה מפעל נ. עלית. 4689/19
- טכנאי מכונות. מפעל בקיבוץ דוברת. 4690/19
- מנהלת חשבונות. דרגה ד' לחברה בעפולה. 4691/19
- פקידה. עברית אנגלית שפת אם מפעל בעפולה. 4692/19

אזור הדרום

- מסגרים. לתחנת הכח, אשקלון 4693/19
- תופרות. למתפרות אשדוד. 4694/19
- ברזלן. למפעל מזון אשדוד. 4695/19
- בנאי. מפעל מזון אשדוד. 4696/19
- מכונאי רכב. מוסך אשדוד. 4697/19
- מכונאי רכב. למפעל מזון אשדוד 4698/19
- מכונאי דיזל. למוסך אשדוד. 4699/19
- רתכים מעולים. לחב' מהנדסים אשדוד. 4700/19
- נגרי רהיטים. לנגריות אשדוד. 4701/19
- נגר בנין. לקבלן, אשדוד. 4702/19
- מסגרים מעולים. למסגריה אשדוד. 4703/19
- מסגרים רתכים. מפעל במצפה רמון. 4704/19
- מהנדסי מכונות. מפעל במצפה רמון. 4705/19
- הנדסאי מכונות. מפעל מצפה רמון. 4706/19
- מדריכה בידיעת הארץ. מועצה מקומית מצפה רמון. 4707/19
- מפעיל מחשב. למפעל במצפה רמון. 4708/19

אזור חיפה

- תופרות ותופרים. לבתי מלאכה 4709/19
- חרטים מנוסים וכרסמים. 4710/19
- רתכי CO2. 4711/19

רוצה לעבוד? – יש עבודה!!

בפרטים נוספים גש ללשכת התעסוקה במקום מגוריך הבא אתך תעודת זהות וכל תעודה המעידה על השכלה, מקצוע, נסיון, וכן תלוש זה.

רוצה לעבוד? – יש עבודה!!
שם המשפחה: ______
שם: ______
מרען: ______
כתובת: ______
סדרה מס' 19
12.3.86 N.7

הזדמנות שווה לכל

מעסיק אני לשירותך

באיתור ובמיון כוח אדם מתאים ובהכשרתו. התקשר ללשכת התעסוקה הקרובה והודע נא על כל משרה פנויה.

תוכל לקבל סיוע ממלכתי משמעותי לקליטת עובדים חדשים ובהכשרה כנים מפעלית באזורי פיתוח במוקדי אבטלה ולעירים

תרכובות ברום

כימיה עתירת ידע

לאגף מחקר דרושים:

כימאים בעלי תואר שלישי לניהול פרוייקטים

בתחומים הבאים:

(1) סינטזות אורגניות.
(2) שימושי חומרים חקלאיים.
(3) כימיה אנליטית.
(4) כימיה אי-אורגנית/אלקטרוכימיה – רצוי ניסיון במחקר שימושי

(מועמדים בעלי תואר שני עם נסיון יישקלו על-פי כישוריהם)

(פרטים נוספים לגבי מישרה זו ניתן לקבל בטל: 057 – 74917).

מנהל מעבדת מחקר ופתוח לחומרים פלסטיים

תאור התפקיד:
* אחראי על מעבדה אפליקטיבית.
* ניהול צוות עובדים.
* ניהול ופיקוח על פרוייקטים.

כישורים:
* כימאי Ph.D או מהנדס כימיה בעל נסיון בחומרים פלסטיים ופולימרים.
* היכרות עם טכנולוגיות עיבוד של חומרים פלסטיים – רצוי
* יכולת ניהול ואירגון.
* נסיון בעבודת מחקר, פיתוח ותעשיה.

מהנדס כימיה

למחלקת פיתוח תהליכים עבודה מעניינת במעבדות ומתקנים חצי חרושתיים. נסיון קודם בתעשיה – יתרון.

למפעלנו דרוש:

טכנאי/הנדסאי כימיה

* בוגר מכללה מוכרת להכשרת הנדסאים/טכנאים לכימיה.
* ידע בסיסי באנגלית טכנית.
* רצוי נסיון בסינתזה אורגנית/אנליטית.
* העבודה במשמרות.

עבוד היום בכימיה של המחר

סודיות מובטחת
- מועמדים העונים לכישורים המבוקשים מוזמנים לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים (נא לציין ת.ז) למדור כח אדם ת.ד. 180 באר-שבע 84101
- מודעה זו מתייחסת לנשים וגברים כאחד

דשנים וחמרים כימיים בע"מ מקבוצת כימיקלים לישראל

מהנדס כימיה

צעיר

לאגף הייצור בחברתנו אנו מחפשים מהנדס אשר יוכשר לתפקיד מנהל מתקן

תאור התפקיד:
★ פתרונות הנדסיים במתקנים כימיים משולבים
★ שינויים ושיפורים בתהליכים
★ שיתוף פעולה צמוד עם אגף מחקר ופיתוח
★ אחריות על צוות עובדים

הכישורים הדרושים:
★ בוגר הנדסה כימית
★ כושר ניהול והנעת עובדים
★ נסיון של שנתיים עבודה במפעל תעשייתי - יתרון
★ בעל כושר טכני
★ ידיעת השפה האנגלית

מנתח/ת מערכות

ליחידת עב"א

הכישורים הדרושים:
★ בוגר/ת הנדסת תעשיה וניהול (מערכות מידע) או מדעי המחשב
★ נסיון מעשי בעבודה על VAX/VMS - יתרון
★ נסיון בעבודה במערכות מידע בסביבה מסחרית/תעשייתית - יתרון
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית

על המועמדים להיות תושבי חיפה והסביבה

למתאימים מובטחת עבודה מגוונת ושבוע עבודה בן 5 ימים

אם הנך בעל הכישורים הנ"ל, נמרץ ובעל יוזמה ואינך חושש להתמודד עם אתגר מקצועי ואישי הנך מוזמן לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים, השכלה ונסיון עבודה קודם אל מחלקת משאבי אנוש, ת.ד. 1428 חיפה 31013.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

סודיות מובטחת

בוא/י ניצור כימיה!!

TEVA טבע

לחברתנו דרושים/ות

למפעלנו בירושלים

מנהל/ת כח אדם

הכישורים: • מוסמך/בוגר במדעי ההתנהגות או לימודי עבודה
• 5 שנות נסיון בתעשיה
— מגורים באיזור ירושלים

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב יד למנהל כח אדם ת.ד. 3190 פתח תקוה 49131, עבור משרה 224.

למשרדי החברה בפתח תקוה

כלכלן בכיר

ליחידה הכלכלית

הכישורים:
• מוסמך במינהל עסקים
• התמחות במימון/ חשבונאות
• 5 שנות נסיון.

מהנדס תעשיה וניהול

למחלקת תעשיה וניהול

הכישורים
• מוסמך/בוגר הנדסת תעשיה וניהול
• שתי שנות נסיון בתעשיה, רצוי בנושא תפ"י.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב יד למנהל כח אדם ת.ד. 3190 פתח תקוה 49131.

למפעלנו "אסיא" בפתח תקוה

עובדי ייצור

לעבודה ב-3 משמרות

הדרישות:
• השכלה של 11 שנות לימוד
• בריאות טובה
• ידיעה בסיסית של השפה האנגלית
• מגורים באזור גוש-דן.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב יד למנהל כח אדם ת.ד. 3190, פתח תקוה 49131.

למפעלנו "פאקאי" בבת-ים

עוזר מנהל אחזקה

הכישורים:
• בוגר בית ספר מקצועי/טכני במגמת מכונות.
• ניסיון בניהול צוות עובדים.

המועמדים מתבקשים לפנות טלפונית למנהל כח האדם טלפון 03-6519447

חבר

תל-אביב, רח' בן יהודה 100, טל: 03-221214
חיפה, רח' שמריהו לוין 5, טל: 04-663868
ירושלים, רח' ינאי 5, טל: 02-225164

המרכז הגדול לכח אדם מקצועי
מיסודה של חבר המתרגמים

דרושים *יש עבודה!*

למחלקה המשרדית:
■ ממעילת מעבד תמלילים
■ כתבנית עברית
■ כתבנית אנגלית
■ כתבנית עברית/אנגלית
■ כתבנית דיקטפון
■ ממעילת טלקס
■ קלדנית
■ מנהל/ת חשבונות

למחלקה הטכנית:
■ שרטטים/חרטים קונבנציונליים, עם נסיון וידע בקריאת שרטוטים
■ הנדסאים אלקטרוניקה, חשמל, מכונות + נסיון
■ צבעים לתעשיה
■ שרטטים
■ מבלטנים לעבודות פח
■ גרפיקאים
חשמלים + נסיון

שכר גבוה · עבודה זמנית או חלקית · הטבות סוציאליות

ל"אימפריה של קולנוע"

דרושים:

1. מנהלי אזורים
למרכז הארץ
• רקע ונסיון מוכחים במכירות.
• כושר אירגוני/ניהולי.
• יכולת ניהול צוות עובדים גדול.

2. מזכירה בכירה
• נסיון ורקע בניהול ובארגון משרד.
• יכולת קשר עם לקוחות וספקים.
• הדפסה עברית/אנגלית.

נא לפנות בכתב בלבד ל"אימפריה של קולנוע" רח' העמל 3, ר"ג מיקוד 52521 ולציין את שם התפקיד המבוקש.

3. מנהלי/ות ספריות/ ספרנים/ות
(גם משרות חלקיות)
לאזורים הבאים:
אופקים, קרית-גת, אשקלון, אילת, באר-שבע, ת"א, קידאן, רמת-השרון, הרצליה, יפו, יבנה, בית-שאן, ירושלים.
נא לפנות טלפונית 03-7518855

מכון וינגייט לחינוך גופני ולספורט

מכרז לתפקיד:

מנהל האגף להוצאה לאור ולעזרי לימוד

תאור התפקיד:
אכסון הכוונת מדיניות ההוצאה לאור של מכון ... את ספרית המכון, ארכיון והנהלת ההסברה. המנהל יהיה אחראי... לעזרי לימוד התפקיד כולל ניהול ישיר של אנשי המחלקה והאגף והכנת בוועדה המדעית של מכון וינגייט.

דרישות המשרה:
תואר שלישי בחינוך המוני או באחד הנושאים הקרובים לנושאי האגף (סוציולוגיה של החינוך, ספרות וכדו') או בעלי תואר שני עם נסיון המוכיח מקצועי באחד השטחים הנ"ל.
כושר הבעה בע"פ ובכתב
כושר ליצור יחסי עבודה תקינים
ידיעת השפות עברית ואנגלית לפחות.

תנאי העבודה:
משרה מלאה
דרגה: עובד הוראה – דירוג פיקוח
אקדמאי תואר שלישי – מחדר 8-10
אקדמאי תואר שני – מחדר 7-9

על המעוניינים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ותעודות השכלה למכון וינגייט דאר מכון וינגייט 42902, למעגה ראשית למינהל אישי.

מכון התקנים הישראלי

דרושים

1. מהנדס אלקטרוניקה
לפיתוח נושאים חדשים

2. קלדנית
להדפסה על מעבד תמלילים
העבודה בשעות אחה"צ
מ-14.00
ביכור פרטים נא לפנות למכון
התקנים הישראלי רח' האוניברסיטה 42 רמת-אביב.

סמל המתוגה סמל האיכות

ברמלה דרוש

רכז דתי ודינמי
להפעלה בנושאי חברה ויהדות לילדים ונוער בשעות אחה"צ.
טל: 08-221251 בלילה 08-491811

למשרד אדריכלים בנתניה
בן עמר – בר און בע"מ
דרוש
אדריכל
– בעל נסיון
טלפון 053-23075

למפעל מתכת באזור ראשל"צ דרושים

בקר איכות

כישורים: טכנאי/הנדסאי מכונות; בעל 2 שנות נסיון.

איש אחזקה

כישורים: נסיון במכבשים, פניאומטיקה, רולפורמרים ושטנצים.

נא לפנות טלפונית ללאה: 03/9611846 או אישית למשרדי המפעל, דרך בן-צבי 180, רמת-אליהו, ראשל"צ.

מרנית בע"מ
דרושים

סורגים ומתלמדים

למתאימים תנאים מצויינים
לפנות לאפרים 03-9222146

לחברת בניה
דרושים:

תיקונציקים ובעלי מקצוע

מעולים לעבודה באילת
לפנות לטלפון 03-5323835

דרושה

קלדנית
בעלת ניסיון
בהדפסה עברית – אנגלית על מעבד תמלילים מסוג I.B.M – P.C תוכנת וורדמיל
טלפון 03-288352

לתנועת נוער "מכבי צעיר"
דרוש/ה בוגר/ת "מכבי צעיר"
לתפקיד

רכזות בוגרים ונח"ל

בבשורה מלאה ● רשיון נהיגה חובה
טל. 773566, 715738 בשעות 9.00—16.00

תלמה

למפעלנו בחיפה
דרוש/ה

חשמלאי/ת אחזקה

הכישורים הדרושים:
★ בוגר ת בי"ס מקצועי טכני
★ נסיון במערכות חשמל ופיקוד, וקירור בתעשיה
★ רשיון חשמלאי מוסמך (חובה)
★ גיל 25-40

המעוניינים יפנו בכתב יד, בצרוף קורות חיים, למחלקת כ"א, ת.ד. 707 חיפה 31006.

מיקרודוקים בע"מ
הברת בת של M/A-COM INC

דרושים

טכנאים מומחים בכל הרמות

* הכרחי – נסיון מוכח של 3-5 שנים בתחום המיקרוגל.
אנו מציעים: * תנאים אישיים
* פוטנציאל התקדמות
אישית ומקצועית.
המודעה מיועדת לנשים וגברים. נא לפנות אל: ת.ד. 1797 חיפה 31016 או טלפונית: 04-536211

רביטקס

למפעלנו בבני ברק
דרוש

אורג
למכונות פיקנול

לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית 03-700196 למר קליין.

–סודיות מובטחת–

לחברת אגיס בע"מ
דרושים

רוקח אחראי
לניהול מחסן תרופות
דרוש נסיון קודם בהפעלת צוות עובדים

תעמלנים רפואיים
לאזורי המרכז והצפון

הכישורים הדרושים:
תואר אקדמאי באחד ממדעי הטבע או השכלה מקבילה
שליטה באנגלית
רשיון נהיגה

המועמדים העונים על הדרישות הנ"ל יפנו בכתב לחברת אגיס, ת.ד. 20087 ת"א 61200
רק פניות מתאימות תענינה
סודיות מובטחת

שיאים חדשים בתקשורת ממוחשבת

בטלדטה עוסקים בפיתוח מערכות עתידיות בתחום הטלקומוניקציה:

מנהל שיווק

להקמת רשת שיווק בינלאומית.
★ בעל נסיון מוכח בשיווק מערכות טלפוניה בשוק הבינלאומי.
★ רקע וידע בתחום מערכות מיתוג דיגיטליות.
★ כושר ארגון.
★ תקשורת בין אישית.
★ שליטה בשפה האנגלית.
נא לפנות ישירות למנכ"ל בטלפון: 052-556230 ו/או בכתב לת.ד. 2003 הרצליה פיתוח 46120.

סודיות תשמר בקפדנות.

TELEDATA COMMUNICATION LTD

Systematics
סיסטמטיקס בערבון מוגבל

לחברת מחשבים צעירה, ודינמית, עם התרחבות פעילותנו, דרושים

מזכירה אדמיניסטרטיבית
• עבודות משרד שונות • תמיכה בשיווק
• הדפסה עברית ואנגלית
חמישה ימי עבודה בשבוע. 3-4
רח' ביאליק 155 רמת-גן
טל. 03-7510351

ליחידת המחשב של מגדל חברה לביטוח
(מאסטרו בע"מ)
ד ר ו ש :
ראש צוות תוכנה
הכישורים הדרושים:
* נסיון של 5 שנים לפחות בעבוד נתונים.
* נסיון מספר שנים בניהול צוות תוכניתנים.
* הכרת מערכי ביטוח אלמנטרי – יתרון.
* הכרת מחשבי IBM S/38 – יתרון.
למתאים מובטחת עבודה רבת ענין ותנאים הולמים.
לקביעת ראיון נא לפנות לאריאלה טל' 03-647282.

אלימק חברה בת של אלינה
המייצגת חברות מובילות
בתחום רכיבים אלקטרומכניים
ד ר ו ש י ם
מהנדס חשמל
עם רקע במכניקה ו/או אלקטרוניקה
מהנדס מכונות
עם רקע בחשמל
כיועצים/מהנדסי מכירות
התפקידים מתאימים לאנשים חרוצים, בעלי ידע רחב ושליטה באנגלית.
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט מירבי של השכלה, נסיון מקצועי וסוגי המוצרים המוכרים.
בעלי הנסיון במכירות לשוק הצבאי מוזמנים לטלפן למיכאל: 03-7814129
ת.ד. 4130 ר"ג 52141
סודיות מובטחת

לסי בי אס — תקליטים
ד ר ו ש ה
מזכירה
למחלקת מכירות
כישורים דרושים:
* ידיעת השפה האנגלית
* כושר עבודה בתנאי לחץ
* לאחר שרות צבאי, נסיון
* קודם בעבודה.
* נסיון בעבודה במערכות ממוחשבות — יתרון.
יצירת הקשרות איזית, בצורה טובה.
יום עבודה מלא. 5 ימים בשבוע
נא לפנות לדוד לפטיר 03-800191
סודיות מובטחת.

ד ר ו ש ה :
כתבנית אנגלית
לעבודה במשרה מלאה
(6 ימים בשבוע)
* בעלת תעודת בגרות.
* ידיעה מושלמת בשפה האנגלית.
* ידיעה בסיסית בשפה העברית.
* מגורים באזור תל-אביב — יתרון.
לפנות ליעל כהן בין השעות
09.00—12.00 לטלפון 03-636404

לרשת מדריכי "תרבות דיור"
לבתים משותפים – דרושים :
* **מנהל/ת - רכז/ת מכירות**
* **אנשי מכירות**
לרכש מודעות
בגוש-דן, ירושלים וחיפה.
להתקשר לשרה מיום א' 03-...

כל-בו **שלום**
דרושים
1. **עוזר/ת למנהל הגזברות**
הכישורים הדרושים:
* ידע ונסיון מוכח בניהול מערכת גזברות גדולה
* מנהליש סוג 3
* נסיון בעבודה במערכות ממוחשבות
* יכולת ניהול צוות עובדים
2. **אחראי למחלקת המעדניה בסופרמרקט**
המעוניינים מתבקשים לפנות למחי המנגנון אחר הצהריים 9 ת"א, בין השעות 11.00–9.00
– סודיות מובטחת –

מוכנים לקבל עבודה
לייסי.אן.סי.
(מרכז עיבוד)
שולחן מכונה 800x700
טלפון: 03-748482

לצ'יפס מפעל אופנה דרושים:
1. **גזרן מקצועי**
2. **פקידת מכירות**
בעלת תושבת נאה
ח... מעולים
מטפלת ממושמעת
46, שכונת מונטיפיורי
שבת ,02-332732
03-414770

דרוש
מטפל
בעל נסיון
לבחורה נכה
+ רשיון נהיגה
03-456071

להברה תעשייתית
בענף ציוד חשמל לתעשיה
ד ר ו ש
מהנדס מכירות
כישורים:
* מהנדס/הנדסאי חשמל
* נסיון מוכח בשיווק
* התמצאות בשוק החשמל לתעשיה
מועמדים יפנו בכתב-יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 91 בני-ברק לידי ה-מנכ"ל או טלפונית : 03-776063
— סודיות מובטחת ! —

רשת מוסדות חינוך **אמלה**
לכפר הילדים "נוה מיכאל" בפרדס-חנה דרוש/ה
מנהל/ת כללי/ת
הכישורים הדרושים:
* השכלה אקדמאית בתחום החינוך והשכלה תורנית.
* נסיון בתחום החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי.
* נסיון בניהול חינוכי וחינוך פנימייתי.
* מגורים במקום – חובה.
הפניות נא לפנות בכתב, עד ל' אדר ב' תשמ"ו, 31.3.86, בצירוף קורות חיים, השכלה ונסיון, למחלקה למוסדות חינוך של אמלה, רח' אבן גבירול 166, ת"א. 62032

לקבוצת **השמירה**
סניף חדרה
ד ר ו ש
מפקח אזורי
הכישורים הדרושים:
* נסיון בניהול צוות עובדים גדול • כושר ארגון • בעל רשיון נהיגה • בעל טלפון בבית • תושב חדרה והסביבה.
העבודה רבת אתגר ועניין, כולל שעות עבודה ...
עבודה מתאימה גם למשוחררי צבא.
לפנייה ראיון, נא לפנות בין השעות 16.00–8.00 לטל. 063-34565 ,063-27877 – למחלקת המנוי.

דנאל עובדים זמניים לפי שעות
יהושע אדיר בע"מ
ד ר ו ש
פקיד רישוי
+ **תעודה**
* לסיווג תיקי רכב
* לעבודה באיזור לוד
...

לחברה תעשייתית ותיקה
ד ר ו ש / ה
אחראי/ת למערכת מידע ממוחשבת
הגדרת התפקיד:
* ליזום, חברה ואחריות להפעלת תוכנות מחשב קיימות בחברה: יבמ 36, הנדויש, מלאי, חשיב, תפ"י (חלקי).
* הפעלה, תכנון (בעזרת בית תוכנה חיצוני) קליטה ואחריות להפעלה של תוכנות נוספות – בשילוב תקינות כלל – בנושאי: תפוחר, תקציב, שיווק ותפ"י מורחב – כל זאת תוך עמידה בכל"ה.
* קשר הדוק ויעוץ עם בעלי תפקידים בכירים בחברה לאספקה שוטפת של מידע עדכני ע"י תכנון והפקה של דוחות ממוחשבים.
* הלוקה יעילה של "זמן מחשב" בין המשתמשים השונים.
כישורים דרושים:
* השכלה תוכניתית ריאלית
* יוצא/ת צבא (ממרך – יתרון)
* השכלה נוספת בתחומי מחשב ותפוחר (בנוסף, חשבונאות – יתרון).
* כושר ונסיון מוכחים (3 שנים לפחות) בעיסוק ישיר בנושאי מערכות מידע ממוחשבות ותפוחר בנוסף חשבונאות – יתרון.
* תפיסה מהירה, כושר החלטה, דייקנות, סובלנות ויחסי אנוש מעולים.
כפיפות: לסמנכ"ל מינהל.
כפיפים ישירים: קלדנית ופקידה
זיקת אחריות: מפעיל/ות מסופים במח' שונות (5–3)
מקום עבודה: אזור תעשיה ליד פ"ת
ימי עבודה: א – ו'.
המעוניינים מוזמנים לשלוח פרטים כפי שפורטו, יפנו בכתב-יד, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 23120 ת"א, תוך ציון עבור אחראי/ת למערכת מידע.
— סודיות מובטחת —

יצרני וינאומי אפנה
אפנה
דרך יפו-ת"א 25, ת"א
טלפון: 03-651155
דרושים/ות:
1. **מבקר טיב** למתפרת חוץ.
א. בעל נסיון ויכולת במתן הדרכה למתפרה.
ב. בעל רשיון נהיגה.
2. **גזרן/ית בעל/ת נסיון.**
3. **תופרת דוגמאות**
בעלת נסיון.
4. **פקידה להנהלת-חשבונות**
בעלת סוג נסיון.
– סודיות מובטחת –
באוו לעבוד בבית האפנה מס' 1 בישראל!

ל"דבורנית"
דרושים
1) **פועלות**
בלתי מקצועיות
למכונה ועבודת יד
(אפשרות במשמרות)
2) **סורג**
3) **מתפרות**
לסריגי תינוקות
03-813224

קומטק COMTEC
עם התרחבות החברה
דרושים לנו
1. **מדריכה**
למערכות ממוחשבות בביטוח
הכישורים הנדרשים:
* יכולת הדרכה ויחסי אנוש טובים
* ידע במחשבים – רצוי
* ידע בביטוח – רצוי
2. **איש/ת ביטוח חיים**
להדרכה ותמיכה במערכות ממוחשבות.
הכישורים הנדרשים:
* ידע רחב בביטוח חיים
* כושר הדרכה ודיוק.
נא לפנות לטלפונים:
03-330714 ,03-336818 ,03-339472
– סודיות מובטחת –

כל-בו **שלום**
לחנות כלבו שלום ברב מכר
ד ר ו ש י ם
1. **מנהל/ת למחלקת האופנה**
בעל/ת נסיון
2. **עוזר מחסנאי**
המעוניינים המתאימים (עדיפות לתושבי השרון) יפנו לחנות כלבו שלום ברב מכר בין השעות 11.30–9.30

סי.או.אים. טלקומוניקציה בע"מ
ד ר ו ש ו ת
נציגת מכירות
למערכות תקשורת למפעלים ומוסדות
תפקידה: איתור לקוחות חדשים, טיפול בפניות אל החברה.
כישורים: גיל 23–30, השכלה תיכונית, נסיון מוכח במכירות למוסדות.
נציגת מכירות
באמצעות טלפון, למשרה חלקית
כישורים: בעלת נסיון קודם במכירות.
אנו מציעים תמורה הולמת להצלחה, הדרכה מקצועית ואפשרויות קידום.
נא לפנות עם פירוט קורות-חיים אל ת.ד. 7136, תל-אביב 61071
– סודיות מובטחת.

U-MAN ISRAEL
עבור אחד מלקוחותינו
ד ר ו ש י ם
1. **מהנדס מכירות**
מהנדס מכונות למכירות ציוד בתחום ...
מגורים בגוש דן, נסיון לא הכרחי. בעל מרץ רב.
2. **טכנאי מכירות**
...
טלפון 03-292949 ...

דרוש/ה
מומחה/ית להדפסות משי
על המועמדים לפנות בכתב יד לת.ד. 50360 ת"א בציון עבור מומחה.

AUREC INFORMATION & DIRECTORY SYSTEMS LTD
אנו עוסקים בפיתוח ויצוא תוכנה לשוק הבינלאומי.
לחברתנו דרוש:
* **כתב/עורך טכני**
לכתוב, לערוך ולתרגם מסמכים טכניים.
כישורים דרושים:
– שפת אם אנגלית
– עברית על בוריה
– נסיון קודם בעריכת מסמכים טכניים
***
המועמדים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לכתובת: אבא הלל 17 א' רמת-גן 52522 – לאהובה

למפעל אמקא
דרוש
עוזר למבקר איכות
נא לפנות לטל' 382141 לשולה

דרושים
מדפיסי אופסט
תנאים טובים למתאימים
לפנות לדפוס תבנית תל-אביב
טל. 03-383929, 03-384441

דבי רביד
תן לעצמך הזדמנות!!
איש/ת מכירות דינמיים
לעבודה בגוש דן
הופעה נאה וכושר שכנוע
* עבודה קבועה בצוות צעיר
* הכשרה והדרכה מלאים
* הכנסת מינימום בתקופת הנסיון
* אחזקת רכב מלאה
* אפשרויות קידום למתאימים
טל. 542664, 052-540952
בין השעות 11.00 – 08.00

דרושים
1. **אדריכל**
2. **הנדסאי**
עם נסיון של 4 שנים לפחות
03-722944 לפנות בין השעות
16.00 – 8.00 בימים א' – ה'

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
אנו מחפשים את הטובים ביותר במקצועם
* **מהנדס ייצור**
כתפקיד ניהולי בכיר
נסיון של 5 שנים לפחות בטכסטיל
* **טכנאי אלקטרוניקה**
נסיון בבקורת איכות
או בדיקות סופיות ב-R.F.
* **מזכירה עברית אנגלית**
במשרה מלאה או חלקית
* **מלחימות/ מחווטות**
תנאים טובים מאד
טל': 03-203053, 03-203052
רחוב בלפור 19 תל-אביב

לקבוצת **השמירה**
סניף אשדוד
מאבטחים
ליחידת אבטחה במתקן בטחוני,
בתנאי שכר טובים.
הכישורים הדרושים:
* פרופיל 65 ומעלה. * עד גיל 45. * עבר ללא דופי. * יוצאי צבא.
ועדות קבלה תתקיימנה בימים ראשון עד חמישי (16–20.3.86) בשעות 19.00–8.00, וביום שישי (21.3.86) בשעות 13.00–8.00, במשרדי הסניף – מגדל המים הישן, אזור א', אשדוד.
נא להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות ותמונה.

למפעל מתכת באזור התעשיה חולון
ד ר ו ש י ם :
מהנדס מכונות
עם ידע בתכנות מכונות CNC ותכנון כלים ומתקנים לתפקיד טכנולוג המפעל.
הנדסאי/טכנאי יצור
עם נסיון בענף המתכת למשרד הפ"י
לפנות 03-809555 מ- 16.30–7.00

דרושה
עובדת
לעבודה משולבת
מזכירות + תכנות
בוגרת קורס בסיסי לתכנות
לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 31848 ת"א 61316

דלתא DELTA גליל תעשיות בע"מ
למשרדנו בת"א
ד ר ו ש / ה
מפעילת טלקס באנגלית
* שליטה מלאה באנגלית, רצוי ברמת שפת אם
* נסיון קודם, כולל הדפסה באנגלית
המשרה מלאה. 6 ימי עבודה בשבוע
לשם קביעת ראיון נא להתקשר עם בוורלי, טל' 663633 (03)

לחברה תעשייתית
בחולון
* קצין בטיחות רכב
* לבורנט תעשייתי
* חשב שכר
דינמי, אחראי, אפשרות להכשרה במקום.
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות לת.ד. 14132 מיקוד : 61141.

למשרד גדול של רואי-חשבון בתל-אביב, דרושים
* **רואי-חשבון**
* **בוחנים ראשיים ומרכזים**
* **סטודנטים** בעלי נסיון מעשי
תלמידי שנים ג' ד' ומסיימים.
למועמדים שיתקבלו יינתנו:
– תנאי שכר טובים ואפשרות לקידום מהיר.
– השתלמויות קבועות ועזרה בלימודים
– אפשרויות לקבלת "התמחות"
– אפשרות לרכוש נסיון מקצועי רחב ומגוון.
לפנות בכתב לרח' ויצמן 18 ת"א ת.ד. 18116 ת"א או טלפונית למספר 267231.

לחברת מחשבים
דרושים:
1. **מזכירה**
ניסיון במעבד תמלילים ובהפעלת מחשב.
2. **הנדסאי אלקטרוניקה**
נסיון במיקרופרוססורים 80286, 8088 וב I.B.M. P.C. בדרגות רכיב.
3. **טכנאי/הנדסאי**
מיקרו-מחשבים, ניסיון והכרת מחשב I.B.M. P.C.
לפרטים ולקביעת ראיון טל: 03-9230255, 03-9234900, 03-913149

לחברת מזון ארצית
באיזור פתח-תקוה
ד ר ו ש ה
קלדנית
עם נסיון
ל-5 שעות עבודה אחה"צ.
נא לפנות לטלפון 9234122.

למפעל לטריקו סריגמיש
דרושים:
* **מכונאי**
בעל ניסיון במכונות תפירה
* **תופרות**
מקצועיות ובלתי מקצועיות
לפנות למחלקת כח-אדם, רח' הרכבת 32 תל-אביב (התחנה המרכזית)

לפרויקט חדשני
דרוש
מהנדס מים וביוב
צעיר מאזור פתח-תקוה
שליטה בשפות עברית ואנגלית
לפנות בצירוף קורות חיים וידע כללי לת.ד. 390 פתח-תקוה

מיג"ל מרכז ידע גליל עליון
דרושה
כתבנית אנגלית
שפת אם — אנגלית
ידע בשיכתוב אנגלית,
עדיפות לבעלות דרגה אקדמאית
לפנות למזכירות מיג"ל
טלפון 4—069-44961

MAOR מאור בע"מ
תל-אביב, פינסקר 7
שרותי הכוונת כח-אדם
ללקוח שלנו דרושה
מזכירה בכירה
* שליטה מלאה באנגלית כולל הדפסה
* הפעלת טלקס ומעבד תמלילים
* איזור מגורים – רחובות והסביבה
משרה מלאה
5 ימי עבודה, נכונות לעבודה בשעות נוספות.
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 26296 ת"א מיקוד 61262

למכון לאופטיקה בקניון רמת-גן
דרושים:
1. **מוכרות**
בעלות נסיון בענף האופטיקה
2. **חותכים/ות לאוטומטים**
3. **אופטומטריסטים**
ליום עבודה מלא.
לפנות אופטיקנית קניון רמת-גן כל יום בשעות 16.00 – 18.00

לחברת יבוא
דרושה
פקידה
נאה ומסודרת
לנהול משרד
לפנות: יפו שרי ירושלים 70
טל: 03/838768
אברמנטו חיים בע"מ
יבוא ושיווק, זיתים, חמוצים ומליחים

שופרסל
ד ר ו ש ה
אחראית צוות קופאיות
באזור רמת-אביב
התפקיד כרוך באחריות על צוות הקופאיות בסניף, רישום דו"חות כספיים, קיום קשר עם הבנק ועם המשרד הראשי.
נסיון קודם אינו הכרחי - הכשרה תינתן במקום.
מועמדות בעלות השכלה תיכונית מתבקשות לפנות אישית אל בית-שופרסל למחלקת כח-אדם, רוטשילד 79 פ"ת ביום ראשון 16.3.86 בין השעות 11.00–08.30.
אוטובוסים: 49, 50, 51, 62, 66.

לנעלי קנגורו (דובון)
ד ר ו ש י ם
* **עוזר מעצב (מודליר)**
* **תפרים/יות**
תפרחי נסיון בענף ההנעלה.
נא לפנות : טלפון 03-824988 ל י א י ר.

קופת חולים מאוחדת
לסניפנו באזור דן
ד ר ו ש
רופא ילדים
בעל נסיון של 3 שנים לפחות
למשרה חלקית (18 שעות בשבוע).
אורטודנט/ית
בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל סניף רמת גן, רח' נתן 6 א' טלפון: 03-734196.

לודז'יה
למפעלנו המתרחב
דרושים:
* **אחראי יחידת דפוס** - נסיון בהדפסת גזירים וחולצות.
* **עובדת לסלילה ושזירה.**
* **עובדים בלתי מקצועיים.**
לפנות ת.ד. 34 חולון טל: 807111.

התנועה הקיבוצית קדימה
ד ר ו ש י ם
1. **עובד לקידום נוער**
תאור העיסוק : טיפול פרטני וקבוצתי ל-נערים מנותקים. השכלה ונסיון : בי.אי ב-מדעי התנהגות ונסיון בעבודה עם נוער.
הקף המשרה : מלאה.
העבודה בשעות לא שגרתיות.
הדירוג : דירוג עובדי הוראה + גמול תפקיד.
2. **רכז נוער ישובי**
תאור העיסוק: רכוז הדרכת נוער, כתיבת תוכניות עבודה בנושא החינוך הבלתי פורמלי. השכלה ונסיון : בוגר במדעי ה-חברה + נסיון 5 שנים בעבודה עם מסגרות בלתי פורמליות.
הקף המשרה : מלאה.
עבודה בשעות גמישות ונכונות לעבודה במאמץ.
הדירוג : דירוג עובדי הוראה.
השכר : על-פי כישורי העובד.

מבצע פסח החלו!!
שווק מוצרים ביתיים
רווחים גבוהים!
לרציניים בלבד!
"נור" דיזנגוף 117 ת"א.

לקבוץ ניר
דרושה
* **אחות מוסמכת**
לפנות בכתב קיבוץ ניר, ד.נ. גליל עליון מיקוד 12250 או בטלפון 069-44401 – פנינה

אם אתה איש מקצוע מנוסה באחד מתחומי
המחשב
אותך אנחנו מחפשים!!!
חייג 6-624565-03 ויחד נמצא לך משרה מתאימה עם אתגר ותמורה (ללא תשלום מעיד)
אלעד • רח' יהודה הלוי 77 ת"א

לגדעון אוברזון רמת-גן
תדמנית
רצוי בעלת נסיון בבגדי-ים
משרה מלאה, 5 ימים.
טל': 7511627/9

לבית אבות עם מחלקה סיעודית
דרושים/ות
אחים/ות מעשיים
המעוניינים יפנו לטלפון: 03/294622 לקביעת ראיון

למלון שלמה המלך נתניה
דרוש
מנהל מכירות עם נסיון
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 1129 נתניה.

למשרד חקירות דרושים
חוקרים פרטיים
בעלי רקע מתאים, השכלה אקדמאית ורכב פרטי, מגורים בגוש-דן.
– תנאים מצוינים למתאימים –
לפנות בכתב לת.ד. 21186 ת"א.

אסטרונאוטיקה

קניין בכיר
לרכש רכיבים אלקטרוניים בארץ ובחו"ל

* רקע טכני באלקטרוניקה.
* ידיעת השפה האנגלית.
* נסיון קודם ברכש במפעל תעשייתי.

לפנות לאסטרונאוטיקה, רח' הירקון 23 בני ברק, ת.ד. 882 מיקוד 51261, או טלפונית 03-784212.

למרפאת שיניים גדולה בפתח תקווה
1) סייעות מנוסות
2) סייעות מתלמדות
(12 שנות לימוד)
03-914388 (ערב) 052-83379

פזקר בע"מ
איזור התעשייה אילון תבור
דרוש
חשמלאי ראשי
הדרישות: נסיון כחשמלאי ראשי - רצוי מתח גבוה. ידע בבקרים מתוכנתים.
נא לשלוח קורות חיים ת.ד. 2030 עפולה 18000

מכבית
שירותי כח-אדם
ללקוחותינו דרושים:
* מבלטן
* מחסנאי
* עובדי יצור
03-230831

למפעל תעשייתי דרוש
חרט
כרסם
מעולה

למפעל תעשייתי בגוש דן דרוש
חשבונאי בכיר

למלון השרון
דרוש
מנהל בריכה
בעל תעודת מציל מוסמך ובעל נסיון.
גיל - עד 40
טל. 052-78777 לפנות למאיר

ישל לך עתיד בתעשיית העתיד
התעשייה האוירית לישראל בע"מ
למפעלנו מבת בית מערכות הנשק
דרושים/ות
מהנדסים
בעלי יכולת אישית גבוהה המוכנים להתמודד עם טכנולוגיות מתקדמות

משרה מס' 312: מהנדסי מערכת
משרה מס' 313: מהנדסי בקרה
משרה מס' 314: מהנדסי אלקטרוניקה בכירים
משרה מס' 315: מרכז/ת קבוצת תוכנה
מועמדים מתאימים ייענו
סודיות מובטחת

האוניברסיטה העברית בירושלים
דרוש
מכרז מס' 101/85
תכניתן יישומים בכיר
נסיון בשפת FORTRAN, CDC

עבור חברה אירופאית למוצרי חשמל ביתיים
דרוש
מפיץ בלעדי

מנהל חשבונות
(ברמת ג' לפחות)

לחברת צבעות באזור הגליל
דרוש
מהנדס ראשי
נסיון של 10 שנים בעבודות בניה, חוזים ומכרזים.
סודיות מובטחת

לחברת יבוא ושיווק ותיקה באזור התעשיה הרצליה
דרוש
איש מכירות בכיר

דרושה מזכירה
למפעל חדש מתחיל
רצוי ידע בהנה"ח, נסיון בעבודה והמלצות.
03-387105

הדסה-נעורים
לשנת הלימודים תשמ"ו
דרושים
1. מורה לאנגלית.
2. מורה ומרכז ללימודי האנגלית.
3. מורה למתמטיקה.
4. מורה ומרכז ללימודי המתמטיקה.
5. מהנדס אלקטרוניקה להוראה (כתות י"ג-י"ד, טכנאים - הנדסאים).
6. הנדסאי אלקטרוניקה להוראה והדרכה.
7. מורה לנגרות - (עיוני ומעשי).
8. מדריך חברתי בפנימיה - (חובת מגורים במקום).

להברת יבוא ותיקה
דרוש
מנהל עסקים
נמרץ ובעל נסיון

לפרויקט במרכז הארץ דרוש
מכנאי/ הנדסאי

מהנדסי-הנדסאי מכונות

להברת יבוא
דרוש
מנהל חשבונות/פקיד יבוא

קצין במילואים
אתה המחפש אתגר אישי, המעוניין בעיסוק בלתי שגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח.
אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה לפחות
וגילך 23 - 31
בוא והצטרף אלינו
אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא:
* תפקיד הכרוך במגע עם אנשים, המשלב בתוכו פעילות שטח.
* עצמאות, עניין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
* אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמאיים מלאים.
* שכר ותנאי שירות טובים (לרבות רכב צמוד).
פנה נא אלינו לת.ד. 39888, ת"א, מיקוד 61398 עבור עונת.
ציין מס' ת"ז וטלפון ופרט בנא את תולדות חייך.
- סודיות מובטחת -

לבנק בתל-אביב
דרושים:
מבקרים
למחלקה לביקורת פנימית
* בוגרי החוג לחשבונאות באוניברסיטה.
* עד גיל 30.
* המועמדים המתאימים יעברו הכשרה מקצועית.
- סודיות מובטחת -

למפעל תעשייתי גדול
דרוש
בוגר אוניברסיטה
בעל מעוניינות ומגוונות בנושאי בת אדם.
רצוי ידע בהפעלת מחשב IBM-PC
גיל עד 30.
סודיות מובטחת.

לטלדר דרושה אחות
לניהול מרפאת המפעל

נציבות שירות המדינה
למשרד הבריאות
דרושים
פסיכולוג קליני
בחצי משרה
פסיכולוג קליני ראשי
במשרה מלאה
רופאים פסיכיאטרים
אחיות מוסמכות ומעשיות

למפעל בהקמה באזור חיפה
דרוש
מנהל מפעל
* נסיון 5 שנים לפחות בתחומי היצור והניהול
סודיות מובטחת

למוסד בנקאי גדול
דרושים
מתמחים בראיית חשבון
לעבודה בביקורת פנימית עם אפשרות לסטז'

דרוש
מנהל מסחרי וטכני

להברה מסחרית גדולה בתל-אביב
דרוש/ה לאגף החשבונות
מנהל/ת חשבונות
ידע בהנה"ח ממוחשבת
גיל 30-31

דרושה
פקידת יצוא
לעבודה מידית בעלת ידע מושלם בתהליכי יצוא, ידיעת השפה האנגלית חובה, נסיון בהדפסה והפעלת טלקס באנגלית הכרחי.
להתקשר: 03-681988

להברה העוסקת בתכנון פתוח והקמה של מערכות תקשורת ומחשבים ובפרוייקטים טכנולוגיים מתקדמים
דרושים/ות

א. לפרוייקט עתיר טכנולוגיה בתחום מיחשוב:
מהנדסי תוכנה/חומרה ללווי פיתוח מערכות מחשבים רחבות היקף:
1. משרה מס' 301:
תאור התפקיד:
- לווי פיתוח מערכות מחשבי קצה.
- לווי יצור, בדיקות, הקמה.
- שלובי מערכות, פקוח.
כשורים דרושים:
- נסיון של 3 שנים לפחות בפיתוח מערכות משובצות מחשב.
- הכרה טובה של מחשבי VAX/PDP לשימושי זמן אמת.
- ידע טוב באנגלית, כושר בטוי בכתב ובע"פ.
- יכולת הדברות עם יצרנים
- רצוי נסיון באינטגרציה של מערכות משובצות מחשב.
2. משרה מס' 302:
תאור התפקיד:
- לווי פיתוח מערכת מחשבים מרכזית.
- לווי יצור, בדיקות, הקמת המערכת.
- שילוב עם מחשבי קצה וציוד מדידה, פקוח.
כשורים דרושים:
- נסיון של 3 שנים לפחות בפיתוח מערכות ומ"א בהיקף גדול (מיני מחשבים, בהיקף פיתוח של 10 שנות אדם ומעלה).
- הכרת מערכות שליטה ובקרה ממוחשבות, לרבות תצוגה גראפית בומ"א.
- רצוי: הכרת VAX/VMS, הכרת תקשורת מחשבים KMS, X25.
- רצוי: ידע ב"חשובים מדעיים" בזמן אמת.

ב. לפרוייקט תוכנה רחב היקף:
מפתחי תוכנה מדעית לנושאי מצוי נתונים ו/או זמן אמת:
1. משרה מס' 311:
תאור התפקיד והכישורים הדרושים:
א. נסיון בתכנון ובפיתוח של תוכנה מדעית (עבודים מתמטיים על נתונים פיזיקליים).
ב. הכנת מערכות VAX/VMS, לרבות מיומנות בשמוש ב-RUN TIME LIBRARY וב-SYSTEM SERVICES.
ג. נסיון של לפחות 3 שנים בתכנון מסודר ובפתות ובחינות מוצרים (מהן לפחות שנת נסיון על VAX/VMS) ובתכנות בשפה אלגוריטמית. (כגון: FORTRAN, PASCAL, PL-1).
ד. תואר ראשון לפחות במדעים מדויקים (מתמטיקה, פיסיקה), או רקע דומה.
ה. יתרון לבעלי נסיון בשיטות הנדסת תוכנה (שמוש ב-PDL, פיתוח לפי נהלים).
ו. רצוי: נסיון קודם בהנחיית צוות פיתוח תוכנה.

ג. לפרוייקט טכנולוגי חדשני:
מהנדסי חומרה/תוכנה לנושא עיבוד תמונות ממוחשב:
1. משרה מס' 321:
תאור התפקיד:
- אפיון, הגדרה ותכנון מערכת לעבוד תמונה.
- ניתוח דרישות, לווי ומעקב אחרי ייצור, בדיקות, אינטגרציה.
כשורים נדרשים:
- 5 שנות נסיון באפיון ופתוח מערכות לטפול ועבוד תמונה ומערכות גרפיות.
- הכרת חומרה לנ"ל, כולל מערכות זכרון תמונות.
- הכרת וכתיבת תוכנה ספציפית בתחומים הנ"ל.

הצעות נא להפנות לת.ד. 25104 תל-אביב 62150 עבור ר.ה. (נא לציין מס' טלפון לצורך קביעת ראיון. נא לציין מספר המשרה).

לתעשיה הצבאית באזור המרכז לתשלובת מפעלים
דרושים/ות

6615 - **מהנדס/ת מכונות - מהנדס פרוייקט במשרד הנדסי**
לתיכון בפיתוח מוצרים לשימושים בטחוניים, תיכון אמצעי ייצור מגוונים, ותהליכים בלתי שגרתיים.
נדרשת יכולת לריכוז צוות, היכרות טובה עם שוק היצרנים המקומי ונסיון של 3 שנים לפחות בתחומי תיכון ומעורבות בייצור.

6616 - **מהנדס/ת מכונות - מהנדס פיתוח**
לתכנון ופיתוח רכיבים פירוטכניים והכנסתם לקו ייצור. נדרשת יכולת עבודה בצוות ונסיון של שנתיים

6617 - **מהנדס/ת מכונות - למשרד הנדסי**
לתכנון חלקי מכונות במערכי ייצור בתחומי תשינוע. נדרש ידע באנגלית טכנית. יועדפו בעלי נסיון בעבודת תיב"מ או חסרי נסיון בעלי פוטנציאל כישורים גבוה.

6618 - **מהנדסי/ות אווירונאוטיקה - לצוות פיתוח**
לתכנון ופיתוח של מערכות תעופתיות מתקדמות בעזרת מחשב. נדרש נסיון של שנתיים לפחות בנושאי פיתוח.

6619 - **מנהל/ת חשבונות סוג 3**
בעל נסיון של 3 שנים בתחום התעשיה, רצוי ידע בתמחיר.
מועמדים/ות מתאימים/ות מתבקשים/ות לפנות בצרוף קורות חיים ליחידת התעסוקה ת.ד. 1044, רמת השרון מיקוד 47100.

נא לציין מספר תעודת זהות ומספר טלפון ולהדגיש המשרה המבוקשת.

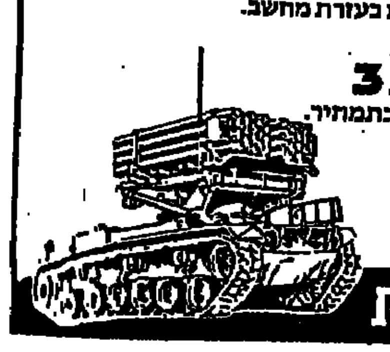

התעשיה הצבאית

דרוש/ה
רוקח/ת מוסמכ/ת
למערכת אספקת תרופות גדולה.
בעל/ת ידע ונסיון רב בנהול.
התמחות נוספת בתחומי כלכלה או מינהל עסקים - רצויה.
מועמדים רציניים מתבקשים לפנות לת.ד. 4397 ת"א עבור "רוקח מוסמך".

למשרד ביטוח ברמת גן
דרוש
מנהל חשבונות
סוג ג' ומעלה
נמרץ ויעיל לניהול עצמאי של המחלקה.
דרוש ידע בעבודה עם מחשב יתרון לבעלי נסיון בענף הביטוח
- להתקשר עם אלי אומר טלפונים: 727919, 738720.

דרוש
סוכן נוסע
לחלפי רכב BOSCH
לחיפה וצפון הארץ
לפנות בכתב על לדיקו בע"מ
ת.ד. 34041 חיפה 31339

DORINA
אופנת סריגה
דרוש/ה
מעצבת אופנה
עם נסיון בסריגים
נא לפנות - אבא הלל 25, רמת-גן 7514702

RS שירותי כוח אדם — דרושים

לאו.אר.אס. ירושלים

★ **איש אחזקה**
מכונאי בעל נסיון • בוגר בי"ס מקצועי • ידע חשמל • בעל 3 שנות נסיון רצוי. בוגר שבכי

★ **מסגר מכני**
בוגר בי"ס מקצועי • ידע ונסיון בעיבוד שבבי • עבודה במשמרות.

★ **מנהל רכש ומחסנים**
מוסמך בעל ידע טכני • כלכלן יתרון • אנגלית חובה וגרמנית יתרון.

או.אר.אס. רחוב אבן ישראל 5, ירושלים טל. 02-242159, 245561

ג'נרל מיקרוויב ישראל GENERAL MICROWAVE ISRAEL

למפעלנו בירושלים דרוש:

הנדסאי/טכנאי מיקרוגלים

לעבודות פיתוח ובדיקות סופיות של רכיבי מיקרוגלים מתקדמים

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 8444, ירושלים 91083

חדשנות בתדירות גבוהה

RAD data communications ltd

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

לעבודה במחלקת הנה"ח בנושא ספקים

הכישורים הנדרשים:
• בעל/ת סוג 3 בהנה"ח. • לפחות 3 שנים נסיון בהנה"ח.
• ידע באנגלית. • השכלה תיכונית מלאה.
נסיון בספקים בתעשיה ו/או ידע ביבוא ויצוא — יתרון.

תחילת עבודה מיידית — משרה מלאה

מועמדים מתאימים בלבד מוזמנים לכתוב אלינו ולפרט קורות חיים ונסיון מקצועי לפי הכתובת:
רח' הנחושת 8, תל-אביב 69710
כל הפונים ייענו — סודיות מובטחת

רד תקשורת מחשבים בע"מ... חברה צעירה ודינמית.

אורן תעשיות בע"מ
חצור מפעלי מתכת

חברת "אורן תעשיות בע"מ" נמנית על קבוצת כלל ומאגדת בתוכה 11 מפעלים בארץ ובחו"ל העוסקים בתחום המתכת וקשורים למערכת הבטחון.

דרושים:

טכנולוג יציקה
מהנדס מכונות / מטלורג
★ בעל נסיון בתחום טכנולוגיה של יציקות.
★ אחראי על תכנון וייצור תבניות ליציקה.
★ נמנה על הצוות הבכיר של המפעל.

מהנדס כלים
לתפקיד מהנדס מפעל העבוד השבבי
★ נדרש נסיון של 3 שנים בתכנון מתקני כלים לעבוד שבבי.
★ הכרה והפעלת מכונות C.N.C.

מנהל מחי חשמליה
חשמלאי בכיר
★ בעל נסיון של 5 שנים במפעל תעשייתי.
★ בעל יכולת ניהול צוות עובדים.

מבקר איכות
הנדסאי מכונות
★ בעל נסיון של 3—2 שנים בבקרת איכות במפעל מתכת.

★ ★ ★

לעובדים המתאימים מובטחת עבודה קבועה, בטחון כלכלי, ומסלול קידום.
כמו כן נוכל להציע למתאימים דיור באמצעות משרד השיכון ותנאים באיזור הצפון.
לפרטים נא לפנות בימים א-ה 069-38877/8/9 למנהל כח-אדם או בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 164
חצור הגלילית מיקוד 10381

א. זליג
בכירים לקריירה חדשה

אנשים מעולים לתפקידים בכירים

ללקוחותינו:

1) חברה מבוססת בתחומי מסחר, נכסים ומלונאות — באיזור ת"א.
דרוש
חשב
מן השורה הראשונה

תאור התפקיד: אחריות על המערכת החשבונאית של קבוצת חברות, הכנת מאזנים ומאזן מאוחד, מעורבות בתחום הפיננסי והעסקי, ניהול צוות עובדים.
השכלה וכישורים: רואה-חשבון מוסמך (או בעל נסיון ניכר בראיית-חשבון), מומחיות בתחום המיסוי ונסיון מוכח וניכר בהנהלת חשבונות. יתרון לבעל נסיון בעסקי נכסים. ידיעה טובה של השפה האנגלית.

2) חברה מסחרית-שיווקית באיזור ת"א
3) תשלובת תעשייתית באיזור ת"א
דרוש
מנהל כספים

תאור התפקיד: אחריות על המערך הכספי והחשבונאי, פיקוח ובקרה ממוחשבים, דיווח, ניהול מו"מ עם חברות, הכנת מכרזים והשקעות.
השכלה: רו"ח/בוגר כלכלה — מנהל עסקים. שליטה טובה בשפה האנגלית.

— סודיות מובטחת — מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

נא לשלוח קורות-חיים כתובים בעט כדורי על ניר ללא שורות וללא את חיד הכתובת אל: א. זליג, ת.ד. 4230 ת"א 61041.
לפרטים נוספים: טל. 03-657610, בימים א'—ה' בין השעות 09.00—17.00, רח' גאולה 42 ת"א.

אלקטרוטרול בע"מ
הנדסת בקרה ומחשבים

דרוש

מהנדס/הנדסאי חשמל/אלקטרוניקה

כישורים נדרשים:
• נסיון בתכנות ובהפעלת בקרים מתוכנתים
• נסיון במערכות פיקוד ואוטומציה

על המעוניינים לפנות בכתב לאלקטרוטרול בע"מ לפי הכתובת הרשומה מטה.

סודיות מובטחת

רח' ז'בוטינסקי 23 רמת-גן 52101

דרושים

1. **מזכירה כתבנית**
שפת אם אנגלית וידיעת עברית הדפסה באנגלית ורצוי בעברית קורספונדנציה.
רצוי עם נסיון במעבד תמלילים
משרה חלקית — שעות עבודה גמישות

2. **מנהל חשבונות**
לניהול מערכת הנה"ח באופן עצמאי
ידע בעבודה עם מחשב
משרה חלקית — שעות עבודה גמישות

תנאים טובים למתאימים.
להתקשר טל. 03-653312
בין השעות 08.30—13.00

הסנה
חברה ישראלית לבטוח בע"מ

ל"הסנה" חברה ישראלית לבטוח בע"מ דרוש/ה

מנהל/ת מדור אשראי

מהות התפקיד:
• טיפול בכל הלוואות וניכיון
• טיפול בגביית ערבויות
הכישורים הנדרשים:
• בוגר/ת אוניברסיטה במגמת כלכלה. • יכולת ניהול מו"מ עם גורמי חוץ. • כושר ביטוי בכתב ובע"פ • הכרת משק הכספים בארץ. • ידע ממשק בחישובים מסחריים וחישובי ריבית. • נסיון בעבודה עם מערכות ממוחשבות בתחום הפיננסי.
מועמדים/ות מתאימים/ות יפנו למור, בת אדם, טל. 03-623253.

הנוער העובד — מפעלי הנוער

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לנוער והחלוץ

האגף למפעלים קצרים

דרושים

מדריכי שבת

לקראת מפעלי הקיץ של הנוער והחלוץ תשמ"ו 1986, דרושים מדריכים לתוכניות שבת ותוכניות אחרות ביחידות לקבוצות נוער וסטודנטים דוברי אנגלית.
יתקבלו מדריכים בעלי ידע ונסיון בהסברה והדרכה בנושאים הקשורים ליהדות, כגון: שבת, חגים, ארץ ישראל, ציונות, תפילה וכדו'.
כמו-כן שליטה מלאה באנגלית.
המדריכים צריכים להיות שומרי מצוות חייבים להוות דוגמא אישית לאורח חיים דתי-ציוני. תינתן עדיפות לרווקים ולרווקות בין גילאי 18—30.

[illegible]

ארגמן תעשיות

יבנה, ת.ד. 172, טל' 08-437811

למפעלינו דרושים:

מפעילי מכונות בכירים

הכישורים:
★ בוגרי צה"ל, בעלי כושר בריאותי תקין.
★ 10 שנות לימוד.
★ ידע בסיסי בשפה האנגלית (קריאה וכתוב).
★ כושר טכני.
★ נכונות לעבודה ב-3 משמרות.
★ מועמדים אשר יתקבלו לעבודה, יוכשרו במסגרת מרכז ההדרכה שבמפעלינו.

לבורנטית למעבדה (בייצור)

★ נסיון קודם בצביעה של בדי כותנה ואו סיבים סינטטיים.

באשר לפרטים נוספים, נא לפנות למחלקת כח-אדם, לאמירה.

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ

לעבודה במערב אפריקה ודרום אמריקה

דרושים

מנהלי חשבונות עצמאיים

כישורים:
★ רואה חשבון או השכלה מקבילה בחשבונאות.
★ נסיון של 5 שנים לפחות, רצוי במערכות ממוחשבות.
★ נסיון בהכנת דו"חות כספיים.
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית, או עברית וספרדית.

מועמדים בעלי נסיון מוכח מתבקשים לפנות בכתב לראש אגף החשבונאות ת.ד. 44494 חיפה 31048.

דרושים

★ **סורגים**
מוסמים למשמרות במכונות עגולות
תנאים טובים
03-821387
03-611617

כתר — KETER

תעשיה ומובילה באמנות מוצרי פלסטיק

למפעלנו בכרמיאל
דרוש/ה

טכנאי אלקטרוניקה

בוגר טכניון
• יוצאי צבא בעלי תפקיד טכני בצה"ל
• ידע בפיקוד ובקרה, אוטומציה ומיקרופרוססור
• בעל נסיון של שנתיים בתעשיה
לפרטים לפנות בכתב לת.ד. 550 כרמיאל מיקוד 20101
סודיות מובטחת

לחברת "חלאבין" קוסמטיקה
דרושות

דיילות/יועצות יופי

לכל רחבי הארץ

• נסיון בייעוץ ומכירת קוסמטיקה-הכרחי.
• נאות, מטופחות ובעלות כושר ביטוי
לקביעת ראיון נא לטלפן בין 15:30—17:00
052-453762, 052-452636

לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ
דרוש/ה

כימאי/ת אנאורגני/אנליטי

בעל תואר ראשון/שני
התחלה העבודה מיידית
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ומניין לת.ד. 8030 חיפה

למשרד ביטוח בהרצליה
דרושים:

1. **מנהל/ת חשבונות**
סוג 3 עם נסיון.

2. **מתכנת/ת קובול**
רצוי בעל/ת נסיון בעבודה על מחשב 3000 HP.

3. **קלדניות**
לעבודות יום ואחה"צ.
לפנות: 052-558055 כרמל.

למסעדת "הטולה" בת"א
דרוש
שף למטבח
10 שנות נסיון במטבח
בעל כושר שליטה בצוות עובדים
שליטה באנגלית — יתרון.
טל. 03-662493

למוסד צבורי
דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

* ידיעה בהדפסה
* לאחר שרות צבאי
*שעות העבודה: 15.30—7.30
לטלפן — 03-335716

אפיקול בע"מ
צביעה אלקטרוסטטית באבקות
אזור התעשיה ראשל"צ
דרוש

איש אחזקה

לפנות ביום א' לאבי טלפון: 9611648, 9611288

דרושים במכתשים

למפעלנו בבאר-שבע ובנאות חובב

פרמקולוג/ית

בעל/ת תואר שלישי בפרמקולוגיה

נסיון בתחומי הביוכימיה ומדעי החיים, ידיעת השפה עברית ואנגלית על בוריין ובוריין ידיעת השפות גרמנית ו/או צרפתית, יכולת ניהול משא ומתן, ארגון מעקב, וניתוח של ניסויים טוקסיקולוגיים.
השתתפות בצוות אינטרדיסציפלינרי לקידום רישוי מוצרי החברה.

Eldan

אלדן ציוד אלקטרוני בע"מ

1) **מהנדס מכירות**
בעל נסיון בשטח הביוכימיה/ביולוגיה ונסיון בהפעלה ציוד לכרומטוגרפיה וספקטרופוטומטריה.

2) **טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה**
למתן שרות לציוד רפואי וציוד מדעי רפואי לאזור תל-אביב והסביבה.
נסיון קודם יתרון.
רכב צמוד, השתלמויות בחו"ל, 5 ימי עבודה.

נא לפנות בכתב לת.ד. 1270 ירושלים 91012
— סודיות מובטחת —

דרושה

מזכירה-כתבנית

מעולה
רצוי בקיאות במעבד תמלילים.
י.ב.מ לעבודה במשרד עורכי דין.
בין השעות 15.00—18.00
נא לפנות לאמיר
טלפון: 03-261330

למפעל תעשייתי **עלית**
דרוש

מנהל חשבונות עצמאי

לפנות "עלית" ת.ה. 19, רמת-גן
(העבודה בחברה בת בלוד).

לחברת ביטוח בתל-אביב
דרוש

מנהל חשבונות ראשי – חשב

הכישורים הדרושים:
• בעל נסיון של שנתיים לפחות בתפקיד דומה או בעל נסיון בביקורת חשבונות בגוף הבר שרה.
• שליטה בעברית ובאנגלית.
• כושר ניהול צוות עובדים.
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב לת.ד. 8002 תל-אביב עבור "המבוקש", תוך פירוט קורות החיים בעבודה.
— סודיות מובטחת —

לחברה לשרותי אוטומציה
דרוש

אוטומטוליסט

לעבודה בדיוננות, למשרה מלאה.
03-652402, 03-659911

לרשת שווק ארצית
דרושים

אנשי מכירות

לאומלות תצוגה בת"א
בעלי נסיון מוכח במכירות
עדיפות לבעלי נסיון במכירות מוצרי חשמל ביתיים
מועמדים יפנו לקביעת ראיון אישי לעדנה 03-374222

מנהל כח אדם

מסור מודעתך ב **דחף** — ב **דחף** תקבל יותר

לפרטים נוספים:
תל-אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 אמיר דורון
חיפה: 04-645333-4 אריה טל 04-662571-2

עובדים קהילתיים
דרושים

במושבי שיקום באזורים:
לכיש, נגב, פרוזדור ירושלים, פתח-תקוה, חדרה, תענך.

הדרישות: השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית או בסוציולוגיה או במדעי ההתנהגות. בעלות על רכב פרטיות.
העובדים יועסקו במשרה מלאה או חלקית לפי הוזה מיוחד.
המעוניינים יפנו לדרישות תנ"ל, יפנו בכתב: יד. אל: תייר 37212 ת"א 61372.

דחף

ת"א דחף מרכז — סמטת בית השואבה 8 (פינת אלנבי 94) מול קולנוע מוגרבי, טל' 622547
ת"א דחף דיזנגוף — רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות, טל' 239952
ת"א דחף בן יהודה — רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי), טל' 656120
ת"א דחף אלנבי — רח' אלנבי 123 (ככר המושבות), טל' 611806
לפרסם מודעה! **דחף** סניפים — ב **דחף** תקבל יותר ובמחירי העיתון
חיפה דחף — רח' הרצל 11 (הדר), טל' 645333-4
ירושלים דחף — רח' יפו 43 (ככר ציון), טל' 226335
רחובות דחף — שרות מודעות טלפוני 03-611001
ועוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

לחברה יצרנית בינלאומית
דרושה בתל־אביב

מנהל/ת חשבונות

בעל/ת נסיון — סוג ג'
לתקופה של עד 6 חודשים
תחום העבודה כולל ספקים,
התאמות ספקים ובנקים.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב,
בציון קורות־חיים ונסיון ובצירוף
תעודות המעידות על הנסיון
המקצועי לת.ד. 21137, תל־אביב
61211 לפילי.

דרוש לנו:

SYSTEM PROGRAMER *

(משרה מס' 101)

לתמיכה במוצרי תוכנה
במעי הפעלה DOS/VSE

* בעל ניסיון של שלוש שנים ומעלה
* הכרות עם מוצרי A.D.R. — יתרון.

נא לפנות ל"פרוייקטה"
תוכנה וארגון (ישראל) בע"מ
TEL: 052-72868 ,72350

דרושים

מתקינים

למערכות תקשורת טלפונים ומחשבים

לעבודות חוץ
בכל רחבי הארץ.

כישורים:
* מיומנות טכנית כללית
* נסיון בעבודה עם כבלי טלפון ומחשבים
* עד גיל 35
* אחרי שרות צבאי מלא
* גרים באזור תל־אביב רבה

תנאים טובים למתאימים
טל: 03-229631

לחברה תעשייתית גדולה
דרוש:

רואה חשבון

לתפקיד מקצועי בכיר

התפקיד מתאים במיוחד לרו"ח (מוסמך) צעיר,
לאחר סיום ההתמחות, השואף לעבור לתעשיה
ולהשתלב בחברה דינמית ומתפתחת, בעל מוטיבציה,
יכולת ניהולית ופוטנציאל קידום.
התפקיד כולל טיפול בנושאי הנהח"ש,
חשבונאות ומחשוב.
מקום העבודה — אזור המרכז.

נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם בעבודה לת.ד. 4665, תל־אביב 61046.

אסטרונאוטיקס

ביתוח ריבוד מערכות ממוחשבות, מסוכות ונבאות

קורס לעריכת מעגלים מודפסים בעזרת מחשב

מועמדים:
* עורכי מעגלים מודפסים
* טכנאי אלקטרוניקה
* שרטטי אלקטרוניקה.

כישורים:
נסיון מוכח של שנתיים לפחות באחד מהמקצועות הנ"ל.
המסיימים את הקורס בהצלחה יועסקו בחברתנו בתפקידי עריכת מעגלים מודפסים במערכות ממוחשבות.

5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח' הירקון 23 בני־ברק
ת.ד. 882 מיקוד 51261,
או טלפונית 03-784212.

למפעלנו בדרום הארץ
דרוש

מנהל מפעל

הכישורים הנדרשים:
* השכלה בתחומי הנדסה מכונות או הנדסת תעשיה וניהול
* נסיון מוכח בתפקידי ניהול בכירים
* גיל עד 45
* מגורים בדרום הארץ הרחיים.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב — בצירוף קורות חיים לת.ד. 33263 ת"א — מס' 63.
— סודיות מובטחת —

לחברת שילב דרושות

לעבודה כיועצות

אם צעירה
לעבודה בשעות 08.00—15.00

לבנין ת"א

סטודנטית

לעבודה בשעות 15.00—21.00

לבנין הקניון ברמת־גן

פקידה

בעלת רקע בעבודה משרדית
לעבודה קבועה, אחראית ומעניינת.

להתקשר: 03-258335 להני

איגוד ציבורי ידוע והנהלת בירושלים
מחפש

עוזר/ת למנכ"ל

לענייני התכתבות עם גורמי חו"ל בשפה האנגלית

הכישורים הדרושים:
1) כושר ביטוי בכתב (כתיבת מכתבים, הכנת תזכירים וחומר כתוב בשפה האנגלית)
2) שפת אם אנגלית — הכרחי. (ידיעת השפה העברית יתרון)
3) נכונות לעבוד עבודה מאומצת בשעות בלתי שגרתיות.
4) נסיון מינהלי בניהול משרד.
5) תואר אקדמאי.

שעות העבודה: ימים א'—ה' 12.00—20.00
יום ו' 9.00—15.00

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ופירוט הנסיון המקצועי למנכ"ל,
ת.ד. 1312 ירושלים (91012)

לקונצרן תעשייתי
למשרדים הראשיים בתל־אביב דרוש/ה

מזכיר/ה מנוסה

לאגף הכספים בנושאי מימון בינלאומי

* בעלת נסיון בעבודת מזכירות בחברה עסקית (רצוי בחו"ל)
* שליטה מלאה באנגלית ברמה גבוהה כולל הדפסה
* שליטה בעברית
* נסיון בעבודה על מעבד תמלילים

אם את בעלת הכישורים הנדרשים ומוכנה לעבור לקידום בתנאי יוקרה, נשמח לצרפך לצוות עובדים צעיר בסביבה נעימה ודינמית.

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 7164 ת"א 61071
עבור כח־אדם או לטלפן 03-253364 בשעות העבודה.

חברה דינמית וצעירה העוסקת בתכנון
פיננסי ובייעוץ פנסיוני מחפשת איתך:
* דינמי
* בעל יוזמה
* דמיון ומחשבה עצמית
* רצון להשקעה מרובה בעבודה

הפונים המתאימים יעברו הכשרה מקיפה.
לשם קביעת ראיון אישי — 03-863146-7.

דרוש עובד
למסגור תמונות
רציני ובעל נסיון
267873

לבית הספר
בקבוצת כנרת
דרושים

א. מורה למדעי הטבע
ב. מורה לאנגלית
ג. מורה מחנך לחטיבת הביניים.

נא לפנות
ליאיר לין בטלפון
בעבודה 067-56724
בבית 067-56604.

למשרד פרסום
דרוש/ה

בציג/ת מכירות
ועוזר/ת תקציבאי

לעבודה מעניינת
ורבת אתגרים.

הכישורים הדרושים:
מעל גיל 26
רצויה השכלה בתחומי אלקטרוניקה ומחשבים
נסיון קודם במשרד פרסום או במכירות כדיה.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם ל:
ת.ד. 21051 ת"א 61210

לחברה מסחרית ארצית גדולה
דרוש:

מנהל סניף בבאר־שבע

הכישורים הדרושים:
* נסיון מינהלי
* יכולת טיפול בלקוחות ומוכרות
* כושר ניהול צוות עובדים
* תושב באר־שבע

על המעוניינים לפנות בכתב יד בצרוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1049 ת"א 61009 עבור "מנהל סניף באר־שבע"
— סודיות מובטחת —

לחברת יבוא מוצרים רפואיים
דרושה

מזכירה/מנהלת משרד

לעבודה מלאה

● השכלה אקדמאית ● שליטה מלאה באנגלית (כולל ניסות והדפסה) ● נסיון בניהול משרד והפעלת צוות עובדים — יתרון.
● למתאימה תנאים טובים

לפנות בכתב בצירוף פרטים ונסיון קודם לת.ד. 4333 ת"א 61042 למס' 200.

"פרוגרס" ביח"ר לשוקולד וממתקים
דרוש

טכנאי ייצור

לניהול קווי ייצור

* נסיון קודם בענף המזון
* נסיון קודם בניהול צוות עובדים

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים,
לנהלת בגימין 142 תל־אביב.

לבית ספר תיכון בתל־אביב
דרושים לשנה"ל תשמ"ז

מורים

במקצועות: חינוך גופני, אנגלית, מתמטיקה.

● מורים בעלי רשיון הוראה קבוע ונסיון בהוראה יפנו לת.ד. 14247 תל־אביב
בציון השכלה ונסיון.

דרושים

סורגים

ואנשי עזר
למחלקת הסריגה
בפתח־תקוה
03-9224915 .טל
תנאים טובים
למתאימים

לקרדיומיקס בת"א

אחות

הכרחי ידע טוב בהפרעות קצב.
יתרון לבעלת נסיון במחלקה לטיפול נמרץ לב.
אפשרי משמרת בוקר בלבד!
תנאים טובים וקידום
לראיון: 03-286872

למשרד חקירות בתל־אביב דרושים
חוקרים רשויים
לפנות בכתב־יד לת.ד. 1834
ל׳ א/37868 ת"א.

לאגף קונגרסים של
חברה גדולה בת"א
דרושות:

מזכירת תפעול קונגרסים בינלאומיים

* ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין וניהול תכתובת עצמאית בשפות הנ"ל
* כושר ניהול משא ומתן עם לקוחות
* נסיון קודם בעבודה ארגונית — יתרון
* נכונות לעבודה בשעות לא שגרתיות
* הדפסה בעברית ו/או אנגלית — יתרון

מפעילת מעבד תמלילים

* נסיון קודם בהפעלת CPT — יתרון.
* ידיעת הדפסה אנגלית־עברית
* לאחר שרות צבאי

מועמדות מתאימות בלבד מתבקשות לפנות בכתב־יד, בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 2136 תל־אביב 61020, בציון המשרה על גבי המעטפה.

למפעל למוצרי מאפה

דרושים סוכנים

באיזורים: נתניה, חדרה, עפולה, נצרת, טבריה, צפת, קרית־שמונה.
עדיפות לסוכנויות סיגריות

פרטים נוספים בטלפון 04-916252
אבי או זכריה

לחברה ישראלית למובילים בע"מ

MF Massey Ferguson

דרושים

אנשי מכירות מעולים לקיבוצים

לאזורים צפון — מרכז — דרום

הכישורים הדרושים:
* מרכז משק או מרכז ענף פלחה
* בעל ידע מעשי בהפעלת טרקטורים מילים וכלי עיבוד
* נסיון קודם במכירות — יתרון
* בעל רשיון נהיגה לטרקטורים ורכב.

— סודיות מובטחת —
נא לפנות בכתב־יד ובצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 429 חיפה 31003 ולציין מס' טלפון.

לבית תוכנה בתל־אביב
דרוש/ה

איש ביטוח

לצורך הדרכת שימוש במחשב
רצוי עם נסיון במחשבים ובהדרכה
נא לפנות טלפונית 03-231710 לייקל
5 ימי עבודה בשבוע.

ליקב ראשל"צ
דרוש

שליח

בחור רציני
לאחר שרות צבאי מלא

* בעל רשיון נהיגה בוספה לעבודה קבועה ואחראית
טלפון: 03-942021 מיום א'

---

* **מהנדס מכונות**
לתכנון חלקי מכונות מפלסטיק
* **חרש ברסם**
יכולת עבודה עצמאית
03-9233163

ככל חברה לביטוח בע"מ

דרושה/ה

מכין/ה בודק/ת פוליסות

אנו מצפים לעובד/ת עם נסיון קודם, מוצלח ומוכח, בהבנה ובדיקת פוליסות בכל ענפי ביטוח אלמנטרי, במערכת ממוחשבת.

הפעלת מסוף והקשה שוטפת ומדויקת, הכרחית.
רק מועמדים/ות העונים/ות על הדרישות יפנו בכתב יד בצירוף תולדות חיים והפירוט המקצועי אל: גבי צ. גלון, ת.ד. 326 תל־אביב 61002
סודיות מובטחת.

אוניברסיטת בר־אילן

למחלקה לפיסיקה
דרוש

פיסיקאי נסיוני

לניהול מעבדה חדשה והתלבות בתכנית מחקר רבגונית בתחום קרני — X.
עדיפות לבעלי תואר שלישי ונסיון במחקר בתחום הנ"ל.

● בפרטים נא לפנות לד"ר משה דויטש המחלקה לפיסיקה, אוניברסיטת בר־אילן רמת־גן 52100, טלפון: 718424, 718433/4.

למפעל מזון גדול בראשל"צ
דרוש

נהג משאית

לחלוקת סחורה
חייל משוחרר לאחר שרות צבאי מלא
טלפון: 03-942026 מיום א'

למפעל מזון
בגוש־דן,
דרוש

מנהל אחזקה

הכישורים הדרושים:
* השכלה הנדסית בתחום המכונות (בעל תואר מהנדס או הנדסאי)
* ידע ונסיון בקירור עמוק, פניאומטיקה והידראוליקה
* גיל עד 45
* מגורים — רצוי באיזור פתח־תקוה והסביבה.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, בציון קורות חיים, לת.ד. 1144 תל־אביב, 61010 עבור "מנהל אחזקה".
— סודיות מובטחת —

למושב משואה
בבקעת הירדן
דרוש

גזבר

נא לפנות: 02-941472, 02-941542

לחברה תעשייתית באזור
המרכז דרוש/ה

מהנדס/ת ייצור

לעבודה בתחומי תפ"י/הנדסת ייצור שונים,
עם אפשרויות קידום בעתיד.
נדרשים 2-3 שנות נסיון.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בצירוף קורות־חיים, נסיון קודם ומס' טלפון להתקשרות אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517.
— סודיות מובטחת —

לחברת אלקטרוניקה
דרוש/ה

כלכלן/ית

* לריכוז ותיאום נושאי המימון בחברה
* בעל/ת נסיון קודם של 2-3 שנים בנושא, כולל קשר עם מוסדות מימון ומשרדי ממשלה
* יכולת ניהול מו"מ עם גורמי חוץ
* בעל/ת ידיעה טובה באנגלית
* רצוי עם תואר שני במינהל עסקים — התמחות. נושא מימון.

נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים לת.ד. 29588 ת"א, ולציין על גבי המעטפה "כלכלן"

לחברת מזון ארצית
דרושים

מחלקים ואנשי מכירות

1. לאיזור ת"א
2. לאיזור חיפה והצפון

הכישורים:
* נסיון של 3 שנים במכירת מוצרי מזון לקמעונאים ולרשתות שיווק
* רשיון נהיגה ג'
* ערבות בנקאית נדרשת

להתקשר מיום א' 03-331360

לחברת בניה גדולה
למשרדיה בירושלים דרוש/ה

איש/ת מכירות

הכישורים הדרושים:
* נסיון של מספר שנים בשטח המכירות
* יכולת לנהל מו"מ וידע בחשבונאות
* ידיעת השפה האנגלית (שליטה מלאה).

מועמדים ראויים יפנו בכתב לת.ד. 11050 ת"א עבור "איש מכירות"

דרורי שלומי פרסומאים בע"מ

מחפשים:

עוזר/ת תקציבאי

עם נסיון של שנה לפחות במשרד גדול,
שיודע את העבודה ואוהב לעבוד.
רק אם אתה כזה התקשר ובקש את
טובית או יורם טל. 460626.

THE CARLTON HOTEL
TEL AVIV

דרושים:

* **טבח** סוג 1
* **קונדיטור** בעל נסיון
* **חדרניות** ערב ובקר – הכשרה תינתן במקום.
* **אחראית קומה במשק בית**
* **מפקחת משק בית** למשמרת ערב
* **מרכזנית** למשרה מלאה, הכרת עברית, אנגלית וגרמנית.

נא להתקשר לטל. 03-287671.

רוברט הלף
ROBERT HALF

החברה המובילה בעולם בהשמת כח־אדם בתחומי מחשבים וחשבונאות.

* **מנה"ח ראשי**
רואה־חשבון מוסמך, רצוי נסיון בתעשיה או בחברה מסחרית
* **מנה"ח בכיר**
רצוי רואה־חשבון מוסמך
* **מנה"ח סוגים 2-3**
מינימום 3 שנות נסיון
* **קלדנית IBM**
הכרחי רקע בהנה"ח (רצוי סוג 2)

אנא התקשרו ללא כל התחייבות או תשלום:
ת"א בן־יהודה 32, בית אל־על, חדר 826
טל' 03-203423
03-291616
סודיות מובטחת

EFRAT
FUTURE TECHNOLOGY LTD

לחברה אמריקאית־ישראלית העוסקת במו"פ וייצור של מערכות מתקדמות בתחום הטלקומוניקציה ועיבוד אותות

דרוש

מנהל תחום עיבוד אותות

לניהול צוות עיבוד אותות,
בעל 5 שנות נסיון לפחות
בפיתוח ותכנון אלגוריתמים
ותומרה לעיבוד אותות שמע

נא לפנות לאפרת טכנולוגיה עתידית בע"מ
ת.ד 9050 מיקוד 61090 תל־אביב
או טלפונית, לנתן 03-337224/57

---

pilat פילת
פסיכולוגיה יישומית

למפעל חדש
ההולך ומוקם באזור אשקלון, השייך לקונצרן
גדול בתעשיית המזון
אנו מחפשים

מנהל ייצור

מהנדס תעשיה וניהול, בעל נסיון של כעשר שנים בתעשיה, רצוי בתעשיית המזון, המסוגל להנהיג עובדים ומנהלים, לייעל שיטות ולשפר תפוקות.

מנהל כח אדם

בעל נסיון בניהול כ"א, רצוי בתעשיית המזון, המסוגל לטפל באופן יסודי ושיטתי בכל המרכיבים של תחום זה (שכר, תכנון מצבה, גיוס, מיון, רווחה, מעקב וכו') ולראות גם את ההיבט המערכתי־כלכלי וגם את ההיבט האנושי.

לשני התפקידים יועדפו תושבי האזור.

נא לפנות בכתב יד בפירוט מכסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 53 תל־אביב, 67138.
נא לציין על המעטפה "מנהל ייצור"
מס. משרה 1390/
"מנהל כוח־אדם" מס. משרה 1400.
סודיות תשמר בקפידה

משאבי אנוש
מיון והערכת מנהלים בע"מ

An Israeli company is searching for

A MANAGER FOR A TOURIST ENTERPRISE

- If you are a born marketing person
- If you are experienced in the field of hotel trade
- If you are a proficient team manager
- If you are effective in human relations
- If you are dynamic and enterprising
- If your mother tongue is English

YOU MAY BE OUR MAN IN THE CARIBBEAN ISLANDS

Preference will be given to candidates over the age of 35, unaccompanied by children.

Suitably qualified candidates should submit handwritten resumes to "Human Resources," P.O.Box 189, Ramat Gan 52101.

All applications treated in confidence.

למפעל פלסטיק חדיש בבני־ברק
העובר לראשל"צ בתוך חודש וחצי
דרושים

1. **לבורנט/ית**
לבקרת איכות עם ידע וניסיון בגז כרומטוגרף.
2. **פקידה**
לעבודות משרד, טלפון, הדפסות וכו'.

לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים (ולציין המשרה) לת.ד. 81 בני ברק 51100

עלית

למפעלנו ברמת־גן

דרושים

1. **מכונאי למכונת אריזת מזון**
בעל ניסיון מוכח של 3 שנים לפחות.
2. **מסגר/שרברב**
בעל 5 שנות ניסיון.
3. **מבקרי/ות איכות בוגרי/ות תיכון**
לעבודה קבועה במשמרות.
עדיפות ללבורנטים/ות ולבעלי/ות ניסיון בנושא בקרת איכות.
4. **צבעי** בעל ניסיון.

המעוניינים יפנו למחלקת כח־אדם מיום א'
טלפון 03-731111

לחברה בין־לאומית
דרושים

1. **מהנדס חקלאי**
להקמת וניהול פרויקט לול במערב אפריקה
דרישות:
• שליטה מוחלטת באנגלית.
• ידע במערכות לול.
• ידע בתכנון פרויקטים של בעלי חיים.
• רצוי נסיון מוכח בעבודה באפריקה.
2. **למשרדנו בהרצליה**
מזכירה
עברית אנגלית (כולל הדפסה)
כישורים:
• שליטה מוחלטת באנגלית.
• ידע בהפעלת פקסימוליה וטלקס.
• ידע ביצוא.

קורות חיים בכתב יד נא לשלוח לת.ד. 346, הרצליה מיקוד 46103 עבור מספר 200
סודיות מובטחת

לקשר בבראל
דרוש/ה
ביזנעיסט/ית מעולה
עם נסיון מוכח של שנתיים לפחות
טלפון: 287222 לפנות למוזי.

חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות

בתקרית בראשית השבוע שהותרה לפירסום עתה

צה"ל הרג משליך בקבוק תבערה במחנה בלאטה

מאת אוריאל בן־עמי, סופר "דבר"

כוחות צה"ל הרגו ביום ראשון שעבר צעיר ערבי במחנה הפליטים בלאטה, לאחר שנמלט מהם בעת סיור שגרתי.

ביום ראשון בערב ערך כוח צה"ל סיור שיגרתי במחנה הפליטים בלאטה, סמוך לשכם. הכוח נתקל בקבוצת נערים שיידו אבנים לעבר מפקד. המפקד ירה באוויר והחל מרדף אחר הצעירים. במהלך המרדף סמוך למנזר באר־יעקב במחנה הפליטים, הורו החיילים לצעירים לעצור, אולם אלה המשיכו בבריחתם. החיילים ירו תחילה באוויר לעבר רגלי החשודים, ולאחר מכן בכדורי גומי – ומשלא נעצרו, ירו לעבר החשודים עצמם ופגעו באחד מהם, בן 19, והרגוהו.

במרדף אחר הצעיר השני התגלו מיכל בנזין וסמרטוטים שנועדו להבערה.

דובר צה"ל מסר, כי לחוליה זו מיוחסים הבערת בקבוקי תבערה לעבר אוטובוס אזרחי והצתת עמדת תצפית של צה"ל, שלא היתה מאוישת. כל הפעולות אירעו בחודשים האחרונים.

מפקד הכוח אמר אתמול, כי לא חלה התמורה במדיניות צה"ל בשכם לאחר רצח זאפר על מסרי. לדבריו, תושבי בלאטה הגיעו למסקנה שחיילי צה"ל אינם להוטים בהוראות על הנזיק, ודבר זה מעודדם ליידות אבנים ולהשליך בקבוקי תבערה לעברם, מתוך הנחה שיספיקו להימלט.

פועל חשוד בניסיון לרצוח מנהל עבודה

עמרי מיכאל נמלט וניצל בנס הודות להחטאות רודפו

(ע.) פועל באתר בנייה של סולל־בונה בירושלים, נעצר בחשד שניסה לרצוח בירייה אקדח את מנהל העבודה שלו.

מנהל העבודה, עמרי מיכאל, הצליח לברוח ולא נפגע מן היריות, אך במהלך המנוסה נפל ונפצע.

התקרית אירעה בשעות הבוקר באתר הבנייה של סולל־בונה באיזור קיבוץ רמת רחל ליד ירושלים.

הפועל בן 40, מקריית־ארבע, שעבד כטפסן באתר, בא בשעות הבוקר לעבודה, למרות שיום קודם אמר לו עמרי מיכאל לגשת להנהלת החברה כדי שתשבץ אותו לעבודה באתר בנייה אחר.

מיכאל שאל את הפועל למעשיו, וזה שלף לפי החשד – אקדח שהחזיק ברשיון והחל לירות לעבר המנהל.

עמרי מיכאל החל לברוח, בעוד הפועל דולק אחריו ויורה, אך למרבה המזל, לא פגע. התברר, כי תוך־כדי מרדף הצליח הפועל להחליף את מחסנית האקדח ולירות בעשרה כדורים. עמרי מיכאל נפל תוך־כדי בריחה על הקרקע ונפגע בראש וברגל. הוא הועבר לבית־החולים הדסה עין־כרם. הפועל נעצר בחשד ניסיון לרצח.

אם לא יוחל חוק עידוד התעשייה על המו"לות

הספרים העבריים יתייקרו עד 100% – מזהיר המנכ"ל שמואלי

(עשית). – מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, אליעזר שמואלי, מזהיר כי אם לא יוחל חוק עידוד התעשייה לגבי ענף המו"לות בישראל, יהיה ייקור של 100 – 60 אחוז בספרים העבריים המופיעים בארץ.

המנכ"ל התריע על כך במכתב ששיגר למנכ"ל משרד התעשייה והמסחר, יהושע פורר. שמואלי טוען, כי במשך שנים הגישו המו"לים את דו"חותיהם לשלטונות המס בהתאם להוראות חוק עידוד התעשייה, ולפי תחשיבי ייצור מוסכמים.

באחרונה הוציאה נציבות מס ההכנסה הנחיות חדשות, המבטלות נוהג זה למפרע משנת 1978. צעד זה, לדברי שמואלי, יחייב את המו"לים לערוך תחשיב חדש של הוצאות הייצור של הספרים ולהביא, כאמור, לידי ייקור משמעותי של הספרים – הן ספרי הקריאה לאזרחים והן ספרי הלימוד לתלמידים.

הוארך מעצר הנער שרצח אביו אמו ושתי אחיותיו

מאת אוריאל בן־עמי, סופר "דבר"

שופט הנוער בירושלים, האריך אתמול בעשרה ימים את מעצרו של הנער בן ה־14 שרצח את בני משפחתו בירושלים.

בבוקר, רצח הנער את הוריו, לאה ונסים כהן, ואת אחיותיו, שירה ועינת, במיטותיהם בעת שישנו בביתם בשכונת עין־כרם בירושלים.

הנער, שעל־פי העדויות נחשב נורמלי לחלוטין, נשלח על־פי צו השופט להסתכלות בביה"ח טלביה בירושלים.

אתמול קבע השופט, כי הנער יישאר בהסתכלות ולצורך קבלת חוות־דעת של פסיכיאטרים, לעוד עשרה ימים.

חלונות שגאל: סוף שיפוץ

השבוע הושלמה הרכבתם של חלונות שגאל בבית־הכנסת של הדסה עין־כרם, לאחר שהוטסו לפני כ־3 חודשים לבית־מלאכה של האמן לצורך שיפוץ יסודי. (צילום: אבי חיון)

סוכל ניסיון להצית עוד תחנת אוטובוסים בי"ם

(ע.) אלמונים ניסו אתמול לפנות־בוקר להצית תחנת אוטובוסים נוספת בשכונת מרחביה בירושלים.

סמוך לשעה 05:15 ניסו האלמונים להצית תחנת אוטובוסים ברחוב אוסישקין 40, לאחר שגילגלו לתוכה עגלת אשפה בוערת. אזרח שהבחין בכך, מיהר להציאה וסיכל את התלקחות התחנה.

בשבוע שעבר נגרם נזק ל־4 תחנות אוטובוסים באיזור, אחת מהן הוצתה. המשטרה עצרה בתחילת השבוע צעיר הלומד באחת הישיבות בשכונה, שהודה בגרימת נזק לשתי תחנות, והוא נעצר בפקודת בית המשפט ל־4 ימים.

משלחת מארוקאית מבקשת לסקר בירושלים נטיעת עץ לזכר אביו של חסן השני

מאת עמרם גבאי, סופר "דבר"

משלחת אנשי ציבור ותקשורת ממארוקו תבוא בקרוב לישראל, כדי לסקר טקס נטיעת עץ בהר הרצל בירושלים, לזכרו של מוחמד החמישי, מלך מארוקו, אביו של חסן השני.

פנייה רשמית בעניין זה הוגשה באחרונה לממשלת ישראל על־ידי ראשי הקהילה היהודית של מארוקו, שביקרו בישראל ונפגשו לצורך זה עם אישים מרכזיים בישראל. ח"כ רפי אדרי, אשר עמד בראש משלחת ישראלית שביקרה במארוקו במאי 1984, גילה השבוע את דבר הבקשה הרשמית לרגל חנוכת תערוכת צילומים של שרידי הקהילה היהודית במארוקו, המתקיימת בבית־התפוצות בתל־אביב.

לדברי אדרי, מתכוונים גורמים בישראל להיענות לבקשה, מתוך יחס הערכה למוחמד החמישי, שלא־חסך כל מאבק כדי להציל את הקהילה היהודית מהנאצים, במלחמת העולם השנייה.

9 מעובדי פוספטים בנגב נקנסו על עיצומים בניגוד לצו

(ע.) מנהל עבודה של ציוד מכאני כבד במפעל של חברת "פוספטים בנגב" התעלף אתמול במהלך מתן עדות בבית־הדין האזורי לעבודה בבאר־שבע. החברה מושבתת מאז יום שני, ומאות עובדים מפגינים בכל אחד משערי המפעלים של החברה בנגב.

מועצת העובדים איבדה את הרסן, והעובדים אינם נשמעים להוראותיה. "עד מכור", הם צועקים לעבר חברי הוועד, המנסים לשכנע את חבריהם לשוב לעבודה סדירה.

כמאתיים עובדים מירוחם, דימונה, באר־שבע ועוד ניצבים בכניסה לבית־הדין האזורי לעבודה, בו מתנהל דיון משפטי במתרחש במפעלי "פוספטים בנגב". החברה מעסיקה 1,430 עובדים קבלנים, שכולם מושבתים מעבודה, מאז תחילת השבוע.

נציגי העובדים טוענים, שהנהלת החברה נוקטת סחבת מכוונת בבירור תביעותיהם. בין היתר, דורשים העובדים להשוות את תנאי השכר והרווחה שלהם לתנאים שמקבלים עובדי מפעלים אחרים המשתייכים לקונצרן הממשלתי "כימיקלים לישראל", כמותם.

שופט בית־הדין האזורי לעבודה בבאר־שבע, השופט ברוך אוולאי, קנס ביום חמישי האחרון, אחרי נקיטת העיצומים בניגוד לצו שהוצא בבית־הדין לעבודה, תשעה מחברי מועצת העובדים ב־1,200 ש"ח לכל אחד, בשל ביזיון בית־המשפט.

מטה מיוחד הוקם בראשון־לציון לקליטת מאות עולי דרום־אפריקה

אחד מבתיה"ס בעיר ישמש מרכז קליטה ותוקם שכונה חדשה: "כפר הדר"

מאת דני צדקוני, סופר "דבר" בדרום

מאות משפחות יהודיות מדרום־אפריקה יתנקזו בראשון־לציון, שנקבעה על־ידי משרד הקליטה, הסוכנות והפדרציה היהודית בדרום־אפריקה כעיר היעד לעולי מדינה זו. נציגי עשרות משפחות המתכוננות לעלות ארצה, כבר ביקרו בעיר בחודשים האחרונים.

באחד מבתי־הספר בעיר יוקם מרכז קליטה מיוחד, שישרת ויגיש סיוע לעולים, שישכנו בדירות במקומות שונים בעיר. כן תוקם שכונה חדשה, "כפר הדר", שאליה יגיעו כ־200 משפחות, שגילן מעל 50 האשר ביקשו לקיים מסגרת חיים משותפת בתחומי העיר. תוכניות הכפר יישלחו בימים הקרובים לאישור הגורמים בדרום־אפריקה.

ראש עיריית ראשון־לציון, מאיר ניצן, יעמוד בראש המטה המיוחד לקליטת עולי דרום־אפריקה בעיר, שבו שותפים נציגי הסוכנות, משרד הקליטה, שירות התעסוקה והפדרציה היהודית בדרום־אפריקה.

המטה ינסה להבטיח לעולים, עוד בטרם בואם לארץ, לפי רשימות מוקדמות, תעסוקה ותנאי קליטה מתאימים. מרשימה ראשונה של עולים פוטנציאליים שהגיעה למטה מסתבר כי כשליש ביניהם מספרם של הרופאים. משפטנים רואי חשבון אנשי חינוך ותעשיה.

10% מתלמידי בתיה"ס בישראל – ילדים לגרושים

התייחסות שלילית בקרב מחנכים ל"ילדי גירושין"

מאת יעל משבייה, כתבת "דבר" לענייני חינוך

עשרה אחוז מתלמידי בתי־הספר בישראל הם ילדים להורים גרושים. אוכלוסיית תלמידים זו מרבה להעסיק את אנשי החינוך בשל הבעיות המיוחדות שהיא מעוררת. תגובת בני הכיתה למצבם של ילדי גירושין היא, ברוב המקרים, שלילית, מתוך בורות ודעות־קדומות. ההתייחסות השלילית לילדי גירושים רווחת גם בקרב מחנכים, למרות שלא בכל המקרים מדובר בילדים בעייתיים – נתונים אלה מתפרסמים בלקט שיצא לאור בימים אלה מטעם השירות הפסיכולוגי החינוכי של משרד החינוך, בשם "משפחות חד־הוריות והמערכת החינוכית".

הלקט כולל תדריכים להורים, כיצד להסביר את הגירושים לילדיהם וכיצד להביא את המורים בסוד העניין. מתדריך מצעות לילדים ודרכים כיצד להתמודד עם הגירושים של הוריהם: "חשוב להפסיק את האשליות שההורים ישלימו. במקום זאת, נסה לרכוש חברים חדשים" – מציע ד"ר סול ורדימן, אחד המשתתפים. "אין טעם להאשים את עצמך בפרידה של הוריך; הם התגרשו כי לא הסתדרו ביניהם".

שני חשודים ברצח השוטר ביאזי – היום להארכת מעצר

מאת אוריאל בן־עמי, סופר "דבר"

משטרת ירושלים טרם לכדה את החשוד השלישי ברצח השוטר אבי ביאזי, בסוף ינואר.

החשוד, מוחמד נורין (22) מסילואן, ניסה, כזכור, להימלט לאחר הרצח לירדן ונפצע בידי חיילי צה"ל מצפון ליריחו, בעת שניסה לחצות את הגבול. הוא הועבר לטיפול בבית־החולים הדסה בירושלים ועתה – לטענת המשטרה – החל לשתף פעולה עם חוקריו, לאחר 45 ימי מעצר.

הבוקר תבקש משטרת ירושלים את הארכת מעצרם של שני החשודים האחרים ברצח, על־פי פניית היועץ המשפטי לממשלה.

החשוד, סחאן בן חוסני חסאן, רזהאר בן 23 מאל־עיזריה, הצליח להימלט לאחר הרצח, וככל הנראה יש המסייעים לו להסתתר.

הבוקר יוארך מעצרו יחד עם החשוד העיקרי ברצח, עומאר פרג' (22) מסילואן, שנלכד בביתו מיד לאחר הרצח ואף הצליח להימלט ממעצרו בעודו נלכד לאחר־מכן.

קנס שיא על עבירה על חוק שמירת הניקיון הוטל בבימ"ש באשדוד

הפסולת התעופפה מהמשאיות וחברת התברואה תשלם 1600 שקלים חדשים

מאת צבי אילן, כתב "דבר"

הקנס הגבוה מסוגו על עבירה על חוק שמירת הניקיון הוטל בבית־משפט השלום באשדוד. השופט, אברהם ששון, קנס את חברת מרגלית לשירותי תברואה ואת מנהלה, דוד מרגלית, ב־1600 שקלים חדשים.

הם הואשמו כי משתי משאיות אשפה לא מכוסות של החברה התעופפה בשני מקרים פסולת במהלך נסיעתה באיזור התעשיה הצפוני של אשדוד. בדברי הנמקתו קבע השופט, כי בתי־המשפט חייבים לסייע במיצוי הדין עם נאשמים בעבירות כאלה, שהפכו למכת מדינה.

יעקב הולצמן, הממונה על חוק הניקיון בשירות לשמירת איכות הסביבה, מסר כי מאז כניסת החוק לתוקפו באוגוסט 1984, נפתחו על־ידי השירות 2000 תיקים על הפרת החוק. דו"חות העבירות נרשמים על־ידי 5000 מפקחים ונאמנים ברחבי הארץ. הקנס המירבי האחרון הוא 2500 ש"ח בבית־משפט, 125 ש"ח בברירת משפט.

עם יהודית
המשפחה
וקבוץ אשדות יעקב מאוחד
משתתפים באבלכם במות
אברהם שחטר ז"ל
קבוץ גשר

ביום השלושים לפטירת חברנו
אברהם גרזון ז"ל
נעלה לקברו ונכבד זכרו ביום א' 16.3.86 ה' באדר ב' תשמ"ו בשעה 16.00.
בית אלונים

מדור מיוחד לנושאי
קופות גמל, ביטוח וחסכון
יתפרסם בדבר השבוע
ביום שישי 21 מרץ 1986.
השנה, כחידוש, ניתן יהיה לפרסם את המודעות
גם בשבועון המנוקד
"שער למתחיל"
לפרטים נא לפנות למר י' פורת
מח' המודעות טל' – 286141, 281860, (03)286156

לחברינו **מרסל ואלפרד לוי**
ברכות מזל טוב
להולדת הנכדה
בית "דבר"

הננו מִשתתפים באבלם של החברות
שמחה עובד ואסתר קדם
על מות
אמן ז"ל
הועד הפועל של
ההסתדרות וחבר העובדים

ליקירתנו
רחל (רוסקה) לייבל ז"ל
איננה
ההלוויה תתקיים היום 14.3.86 בשעה 10.00 בבית העלמין בכפר סמיר חיפה.
המשפחה

מוזיאון תל אביב
שדרות שאול המלך 27
תערוכה חדשה
"כי – קרוב אליך הדבר מאד"
דלות החומר כאיכות באמנות הישראלית
אולמן, אורי, ארוך, גבע, גטר, גרבוז, גרוס, גרשוני, דוד, דורציו, דנציגר, דרוקס, טבת, כהן גן, לביא, לוין, נאמן, קדישמן, קופפרמן, ריב, שלאיאק.
הפתיחה היום, יום שישי, ג' באדר ב', 14.3.86, בשעה 2.00 אחה"צ.

לציונה, לילדים, לכל משפחת ארצי
ולקבוץ יפעת
אתכם באבלכם הכבד
במות היקר באדם
עודדי
מחבריכם במפעלי העמק
ובמשקי עמק־יזרעאל

למשפחת אשכול
ולבית אילת השחר
משתתפים באבלכם הכבד במות
דב אשכול (בבלה) ז"ל
חלוץ פיתוח התיירות בגליל
המועצה האזורית הגליל העליון
החברה לפיתוח הגליל
משקי גליל עליון

מנוי בבת־דור עכשיו!
הצטרף לסדרת המנויים למחול 86'
בהשתתפות הלהקה הלאומית של פולין

המנוי כולל 3 הופעות במחיר מבצע!
2 הופעות:
להקת בת־דור בתכנית חדשה
מרץ–אפריל, ספט׳–אוק׳ 86׳
באולמות בת דור ו/או הבימה ו/או הקאמרי
הופעה אחת:
מזובשה, הלהקה הלאומית של פולין
מאי 86׳, היכל התרבות ת"א
מנוי זוגי
(3 הופעות) –.65 ש"ח
מנוי יחיד
(3 הופעות) –.35 ש"ח
המחירים בתוקף עד סיום המבצע בלבד
מחיר הכרטיסים בנפרד (שלא במסגרת מנוי) –.110 ש"ח
מרכז מידע ומכירות: בת־דור,
ת"א, אבן־גבירול 30, טלפון 03-263175 וקבל המנוי בדואר!

מפלגת העבודה הישראלית/המרכז
ישיבת מרכז המפלגה
תתקיים ביום ראשון 16.3.86 בשעה 15.00 באולם "אהל־שם", רח' בלפור 30, תל־אביב
סדר־היום:
1. דיון והצבעה חוזרת בתוספת לתיקון התוקה הוראת שעה שנתקבלה ע"י מרכז המפלגה ביום 27.2.86 כמפורט להלן:
1. לעמוד 2 סעיף 2 מהחלטות המרכז מיום 27.2.86 85 (א) בסניף בו מתקיימת "הצבעה מתולקת" יבחרו הנציגים למועצה כל תא בבחירות ישירות.
2. לעמוד 2 סעיף 3 מההחלטה הכל 98 (א) בסניף / מחוז בו מתקיימת "הצבעה מתולקת" יבחרו הנציגים של כל תא ע"י מועצות התאים או בבחירות ישירות...
לפי קביעת ועדת הבחירות המקומית.

עירית תל־אביב - יפו
מִשתתפים בצערם העמוק של
אפרים קציר
אזרח הכבוד של תל־אביב־יפו
ובני ביתו
על מות
נינה קציר
אשה אמיצה גלוית לב ורגישה.
שלמה להט ראש העיר

סגן ראש הממשלה
ושר החינוך והתרבות
מביע צערו העמוק
על מות
נינה קציר ז"ל
ושולח תנחומיו למשפחה.

במלאות שנתיים לפטירת יקירנו
מיכאל (מישקה) גיפס ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום שלישי, ז' באדר ב' תשמ"ו 18.3.86 בשעה 16.00 בבית העלמין בכפר סבא.
נפגשים ליד השער הראשי.
המשפחה המתאבלת

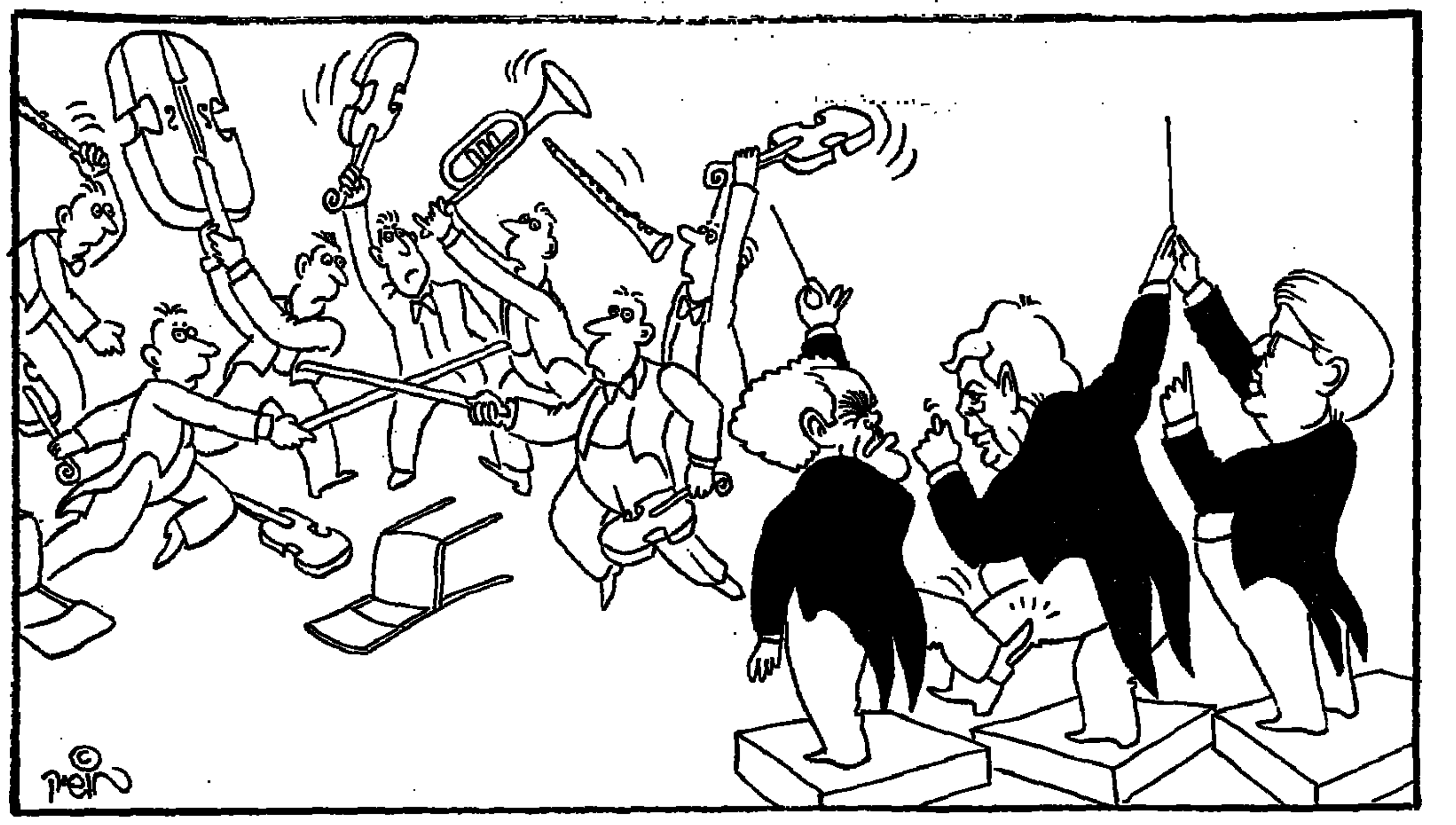

דבר היום

רק תנו להם את המפתחות...

התגובה הטבעית על מה שאירע בוועידת „חרות", במהלכה ובסיומה־מאונס, היא זעזוע וחרדה. לא שמחה לאיד, לא התבוננות מרוחקת. מדובר כאן במפלגה גדולה שהיא יותר מאשר עמוד השדרה של הליכוד: מבחינה אלקטורלית היא למעשה לבו של הליכוד, ואילו הליכוד הוא כמעט מחציתה של הממשלה. יש לה – גם עכשיו, לפני הרוטציה – זכות וטו על כל החלטה בעלת משמעות לעתיד. הוא מציב אנשים בעמדות מפתח בכל מערכות השלטון ורשויות הסמוכות לשלטון, ובעוד כמה חודשים אמורה לעבור אליו גם ראשות הממשלה.

ביום רביעי השבוע, בעיצומן של המהומות שקדמו לפיצוץ הוועידה, בתוככי המסכת של תככים ותמרונים והכפשות וגידופים, במה שהגדיר המנהיג הפורמאלי של התנועה כ„מערבולת של מאבקי כוח ברוטאליים", זעק־התרה יצחק שמיר: „זו התנועה שצריכה להבטיח את עתידו של עם ישראל ?" ואי־אפשר אלא לחזור על המלים האלה בתהייה וחרדה: זו התנועה שצריכה להבטיח את עתידו של עם ישראל ?

סגן ראש הממשלה ומנהיג אחד מן המחנות הניצים, הטיל בפומבי „ספק ביכולתו של יצחק שמיר לטפל בדברים גדולים וחשובים". אומר זאת קבל עם ועולם מי שיושב עם חבר־עמיתו־יריבו שנים רבות בממשלה ושנים רבות עוד יותר בהנהגת התנועה. איך לא נחרד ? אפשר לשכוח, או להשתדל לשכוח, הסתות הדדיות כמו „קרקס", „אידיוט". קשה יותר להדחיק את ה„גבל" וה„מאפיה". קשה שבעתיים לעמעם את ההדהוד של „חבורת פושעים", את העדויות המרות של היכרות הדדית. אך גם כאשר יקהה החוד של המלים, המעשים יישארו להעיד על עצמם ואלימותם.

אולי זה לא יכול להיות אחרת ב„חרות". אולי תנועה המכפיפה את עצמה עשרות שנים לשלטון של יחיד מוצאת עצמה בלעדיו חסרת אונים, בהיעדר מסורת של דפוסים דמוקרטיים. אולי תנועה שטיפחה במשך עשרות שנים את „תרבות הכיברות" בפוליטיקה, איננה יכולה להימלט ממיפגעי תרבות זו החוזרים אליה כבומרנג. אפשר לנסות לנתח ולהסביר, אי־אפשר להתעלם ואי־אפשר שלא להתחלחל.

ייתכן כי בקרוב יבינו גם ראשי „חרות" מה המשמעות הפוליטית־ציבורית של הצגת הבזיון הזאת. ייתכן שהם עצמם ייבהלו מן ההשלכה המעשית של כל מה שנתגלה בוועידה ברבים. ייתכן שישתדלו לטייח, לטשטש, להשכיח. אולי אפילו צריך לקוות כך. פשוט, מטעמים חינוכיים. אבל זה לא יסיר את האחריות של שאר הגורמים הפוליטיים במדינה, ובראש וראשונה של המערך, החייב עתה להשיב לעצמו, לבוחריו ולעם ישראל: האם מותר למסור את המפתחות בידי האנשים האלה? האם אפשר לראות ולשמוע ולקלוט, ולנהוג כאילו כל מה שהיה לא היה, כאילו כל מה שנחשף לא נחשף, וכל מה שהיה ידוע והוכח מחדש, לא הוכח מחדש. למעשה, זוהי השאלה הרלוונטית העיקרית בעת הזו.

מסרו להם את המפתחות, והם יעשו למדינה מה שעשו לוועידה.

פיצוץ „המלך דוד"

„אתמול גמרנו דוקטור (בן־אלישר), היום גמרנו דוקטור (בגין), מחר נגמור פרפסור (ארנס). כולם אלגנטים, אינטליגנטים ואשכנזים" – אמרו בוועידת „חירות". ואת זה הם עשו, ויותר מזה

המשקיף היחיד שנולד ב„חירות" השבוע הוא בנו של שמואל שבת, ציר שאשתו קיבלה צירים ביום רביעי בלילה וילדה בן. משה קצב הודיע על כך מעל במת הנשיאות בעיצומה של ההתגוששות המילולית בצמרת העקרה של התנועה, שהיבול שלה בשלושה ימים היה דפוק כולה. דוד לוי מצא רק אתנחתא, ממין זכר, ויצחק שמיר לא נבחר ליו"ר התנועה אף שלא התמודד מולו איש לתפקיד הבכיר ביותר.

על־פי התכנון המקורי יועד יום רביעי השבוע ליום נעילת הוועידה, אף כי לא כפי שנבעלה. עם זאת, מלכתחילה היה ברור שהיא תגלוש גם ליום חמישי והנהלת „אולם הקונגרסים" התבקשה לשמור על האופציה לשכירת האולם ליום נוסף. ברגע של אופטימיות, ואולי דווקא פסימיות, מצא לנכון מישהו בצאתי יום רביעי לבדוק את האפשרות לשריין את האולם גם ליום שישי. המאמצים הארגוניים עמדו בסתירה למהלכים העניניים להבטיח המשך תקין אל קו הסיום, שכן כבר בצהריים בישר דוד לוי לאנשי מחנהו, שיריביו מאיימים לנעול את הוועידה אם לא ייכנע לתכתיביהם.

איך קרה שלוי נהפך ממכתיב למוכתב, בניגוד לציפיותיו ערב הוועידה? הוא ואנשיו הרי העריכו, ששיעור כוחם בוועידה עולה על זה של מחנה שמיר־ארנס עוד לפני התגבורת שבהסכם עם אריאל שרון. ושבסיסמה ישירו „את חירותי", מיד אחרי הג'ינגל כמובן. זו הסיבה לתיאוריה שרווחה בוועידת „חירות" מרגע פתיחתה בהגיגיות מזויפות, כי אין להגיע להסכמות עם מחנה שמיר־ארנס ויש להתמודד מן הרגע הראשון. מי שיזכה בהתמודדות על ראשות נשיאות הוועידה יתן את הטון בוועידה כולה, כאשר לעיני כל יתגלה מחנהו של מי הגדול יותר.

זה שנבחר לראשות הנשיאות, השר משה קצב, אכן נתן את הטון, במידה רבה, אך לא מפני שהתיאוריה הוכחה כישימה. מחנה לוי־שרון הפסיד את ראשות נשיאות הוועידה, ומשה קצב ניהל את הוועידה ביד רמה והואשם כמשרת האינטרסים של המחנה שאיתו מזהים אותו, מחנה שמיר־ארנס. מתוקף תפקידו הוא שקבע את לוח־הזמנים בוועידה והכתיב כמה מהכרעותיה, או ליתר דיוק משך את הזמן כדי למנוע אותן, למורת־רוחם של שרון ולוי.

אבל נחזור לתיאוריה. אילו הגיעה הוועידה גם לבחירת היו"ר השלישי, יו"ר הוועדה המתמדת, קרוב לוודאי שהיתה קורסת גם במבחן האחרון שלה. אחרי נצחונו של מחנה שמיר־ארנס, בבחירתו של קצב, כאמור, קטף גם מחנה לוי־שרון הישג: נצחונו של אריאל שרון על בנימין בגין בהתמודדות על ראשות ועדת המנגדים. ניצחון זה הושג הודות להתגייסות הטוטאלית של אנשי לוי להבטחת התפקיד לשרון בידיעה, שכל התרשלות במילוי המשימה תחבל בסיכוייו של לוי לגבור על ארנס בסיבוב הבא.

הסיבוב הבא לא הגיע. עם זאת, בוועידה רווחה התחושה שנצחונו של לוי אינו מובטח. מחשבי החישובים, וניצחון בקלפי הוא כידוע עניין של חשבונאות וארגון, לא הסתירו את החששות, שלא כל הפתקים שנשאו את השם שרון ישאו גם את השם לוי, גם מקרב אנשי מחנה שרון, שלא עיכלו את הברית הכתובה עם לוי. למשל, מאיר כהן־אבידב ואנשיו מחיפה, שהתנגדו לברית עם לוי בגלל יריבות רבת שנים.

הברית בין שרון ללוי היא אחת הסיבות להיסלטלותה של ועידת „חירות" ממשבר למשבר. היה טבעי ששרון ישתף פעולה עם מחנה שמיר־ארנס, נגד לוי ומחנהו. טבעי משני הצדדים, שכן לוי הוא יריבו לעתיד של שרון במאבק על ירושת שמיר, ולוי הוא יריבו בהווה של שמיר, מפני ש„לקה בשיגעון גדלות", כפי שהגדיר שמיר את המחלה שבה הוא נגוע. הווטו של חברים דומיננטיים במחנה שמיר־ארנס, ביניהם בנימין בגין, על שיתוף־פעולה עם שרון הטיל את שרון לזרועות לוי. הווטו שירת את שרון, כי על אף התפטרותו מן התפקיד שעליו התמודד, באשמורת הבוקר המוקדמות הסוערות, את ההישג אי אפשר לקחת ממנו.

שמיר ומחנהו הפסידו, לעומת זאת, עניינית ואישית. ראשית, ימי הוועידה הארוכים היו נטולי תוכן רעיוני וערכי, ש„חירות" הצטיינה בהם תמיד, ושבעבר הוא שהסעיר את ועידותיה. שנית, שובשה בחירתו של יצחק שמיר ליו"ר התנועה, אף שלא היה מתמודד נגדו, וגרמה בסופו של דבר לפיצוץ הוועידה. שלא יהיו שום ספקות ואל יתחבט איש בניואנסים – ועידת „חירות" פוצצה בלילה שבין יום רביעי לחמישי על־ידי אנשי לוי.

אפשר להיתפס לענייני נוהל ולתמוה מה מצא לו יו"ר הנשיאות להעלות את נושא בחירת יו"ר התנועה במצב המשברי שאליו נקלעה הוועידה. מדוע לא המתין עד תום ההצבעות החשאיות על הצעה שהוועידה תיהפך למרכז החדש, שימנה יותר מ־2000 איש, וכן על ההצעה של שרון על הרכב ועדת המנגדים. החוקה אינה קובעת מסמרות בעניין עיתוי בחירתו של היו"ר, בעבר תמיד בגין, כשלא הודיע מראש שלא יהיה יו"ר (ובסוף, כמובן, חזר בו). עם זאת, גם מי שלא שמע את לוי מסכן לנאמניו את ההוראה לפוצץ את הוועידה, וגם לא התעוור והתחרש בישיבה הסוערת, לא יכול היה שלא להבחין במסע המאורגן של אנשיו לא לאפשר את ההצבעה הגלויה על מנהיג התנועה.

צמרת „חירות" ודאי תחפש עכשיו דרכים להשלים את מה שלא מומש בוועידה. קשה להניח שהיא תייסר את עצמה בבדיקה נוקבת בנוסח „איפה טעינו". גם אם תושלם המלאכה והמוסדות ייכונו, לא תוכל „חירות" להתעלם מהלקח שהיתה צריכה להפיק לפני שנים, כששיחררה מן הבקבוק את השד העדתי והשתמשה בו בתחילה כפתיל השהייה ואחר־כך כפצצת נפל"ים במאבקיה נגד מפלגת העבודה ונגד היו"ר שלה. מי שמאמין ב„שטה משוחרר לא יחזור" היה צריך לחשוב גם על „שד משוחרר לא יבוקבק". רימון שנצרתו שוחררה אי אפשר להשאיר ביד מבלי להתפוצץ יחד עמו. את השנאה הבלתי מרוסנת, ששמיר תהה מעל במת הנשיאות מי הרעיל בה את ה„בחורים" – שאלה רטורית שכוונה אל דוד לוי – היה מי שליבה מטעמים אגואיסטיים. הכתובת לה בוועידת חירות היתה רק אחת: פרופסור ארנס ומר שמיר.

את הביטוי המילולי לכך נתן אחד הצירים, בווריאציה על דברי עמיתו. הסיסמה הראשונה, אחרי נצחונו של שרון על ד"ר בני בגין היתה: היום גמרנו דוקטור (בגין), מחר נגמור פרופסור (ארנס). הווריאציה עליה היתה: שלשום גמרנו דוקטור (בן־אלישר), אתמול גמרנו דוקטור (בגין) ומחר נגמור פרופסור (ארנס). כולם אלגנטים, אינטליגנטים ואשכנזים.

הברברים באים

כולנו ראינו שמענו אותם. כעת כולם יודעים.

מחוץ לאלה שהציגו שם את ההצגה – הם בוודאי, כמו תמיד, גיבורי הצדק שכוחם המפליץ הוא כל צדקם.

האם אלה גם פני העם בישראל היום?

האמנם ראינו את פנינו במראה שם בבני התערוכה?

ישמור האל את עמו ישראל.

או, מי ישמור?

ערכים של הפסד הם הפסד ערכים

חברה מרוויחה היא נכס לעובדים ונציגתם, ההסתדרות, ואילו חברה מפסידה היא נטל. זמן נכון לחשבון נפש אידיאולוגי־כלכלי

המשימה הדחופה היא חילוץ "סולל בונה" וקופת חולים מהמשבר; המשימה החשובה היא עריכת דין וחשבון עצמי בדבר מקומה של חברת העובדים במירקם של תנועת העבודה. המפלגות והתנועות שאינן, בעקרון, נגד קיומו של משק עובדים חייבות לשבת באחד הימים ולערוך חשבון נפש אידיאולוגי־כלכלי.

נדמה שהימים בהם ניטש הוויכוח על חשיבותה של הרווחיות, והעדיפות שיש להעניק להשגתה, חלפו־עברו מן העולם. היום לא יקום איש שיאמר שהצידוק למשק ההסתדרותי הוא בנשיאת ערכים. הערך הראשון של מפעל כלכלי – להבדיל ממוסד שירותי כמו בית חולים, תיאטרון, כתב־עת או בית־ספר – הוא ברווח שהוא נושא. חברה עסקית שאינה מפיקה רווחים אינה "ערך" גם אם עובדיה קוראים למנהל יהושע ויהושע נוסע באוטובוס ולא במרצדס. זה בתיאוריה.

למעשה עדיין דבקים לא מעטים באמונה שכל מפעל הוא ערך בפני עצמו. זה איננו אמור לגבי מנהלי החברות ההסתדרותיות. רובם ככולם הם טכנוקראטים מקצועיים, רווחיהם נהירים להם, כולל הסוד שמפעל מפסיד הוא ערך שלילי. אולם בתת־הכרתם של פוליטיקאים ועסקנים עדיין רווח יחס נפשי לכל ארובה, מכונה ומנוף והשאלה אם זה נכס או נטל להסתדרות היא משנית בלבד. רבים בחברת העובדים נאבקים בחירוק שיניים נגד הוצאת כל חברה מרשות ההסתדרות, ויהיו הפסדיה גדולים ככל שיהיו. כמה יגיעות נאלצו כלכלני חברת העובדים להתיגע עד ש"ארקיע" המפסידה הוצאה אל מחוץ למסגרתו של משק העובדים וגרמה הפסדים לבעליה הפרטיים? או בעבר היותר רחוק, חברת "שרותי נמל מאוחדים", שהועברה לרשות הנמלים הממשלתית, שהסבה רק הפסדים, ריב וכאבי לב להסתדרות?

נחיתות מעמדו של הרווח הביאה את חברת העובדים להזדקק לחסדי הממשלה כדי שתחלץ חברות מפסידות ממצוקתן. "סולל בונה" היא הדוגמה שעל סדר היום – ומי יתן ותהיה מקרה הסעד האחרון. שיגור האס.או.אס. לממשלה שיכולה עתה לקבוע כמה, מתי ובאילו תנאים, יוגש לחברה סיוע מקופת המדינה (או בערבותה), מחליש ולא מחזק את מעמדה של ההסתדרות. ומאחר שהיא והממשלה אינן רואות עין בעין את בעיות המשק וצורכי העובדים, עלולה האחרונה לכפות על הראשונה תנאים שיפגעו בחברה. למשל (הדוגמה בינתיים דמיונית) שר האוצר, לא בדיוק תומך נלהב בהסתדרות, יאמר "או.קי. נעזור ל"סולל בונה", בתנאי שלא תציגו תביעות שכר שאינן עולות בקנה אחד עם השקפת הממשלה". משימתו של חיים הברפלד תהיה אז קשה הרבה יותר משיכולה להיות אילולא המתין "סולל בונה" כעני בפתח לשכתו של יצחק מודעי, או אפילו של שמעון פרס.

אילו היה הקבלן הגדול רווחי, היה המצב הפוך. אהרן שילה יכול היה להעלות את שכר עובדיו ולפרוץ בכך דרך לתביעותיהם של פועלים אצל קבלנים אחרים, ולאחר מכן במשק כולו. כי חברה מרוויחה היא נכס לעובדים ונציגתם (ההסתדרות) ואילו חברה מפסידה היא נטל. וכך גם למשק המדינה כולו.

השאלה העקרונית קיימת גם לגבי קופת חולים. בניגוד לחברה הקבלנית, אין היא מוסד למטרות רווח; היא שירות רווחה שהמדינה חייבת לאזרחיה. ראשי תנועת העבודה נאבקו על השארת קופת־חולים בידי ההסתדרות ונגד העברתה לידי המדינה. הם חשבו כי בדרך זו יגבירו את כוחו של הארגון ואת השפעתו הכללית. אין ספק כי מספר חברי ההסתדרות גדל בזכות בעלותה על ביטוח הבריאות, אך האם הגדילה תוספת החברים את השפעתה?

נראה שלא, כי רבים מהמבוטחים הצביעו נגד תנועת העבודה הן בבחירות להסתדרות והן בבחירות לכנסת, כמו בסיפור על האיש שנשאל אם הוא חבר מפא"י והשיב "חבר, אבל לא אוהד".

אנשי הליכוד גילו נוסחה זו והפעילו לחץ על ההסתדרות באמצעות השתתפות הממשלה בתקציב הקופה. אף שיכלו לגייס רוב בכנסת למען הלאמת קופת־חולים, הם נזהרו מלעשות כן. הם הבינו כי מוסד רפואי, כמו כל מוסד אחר הנזקק לחסדי הממשלה, מאבד מעצמאותו ומגדיל את תלותו. לאנשי "חרות" זה מצב רצוי ואין פלא איפוא שלבד מלדבר על הלאמה הם לא עשו מאומה.

עכשיו, משנקלעה קופת־חולים לחוב בסדר גודל של חצי מיליארד דולר, לא מעט מחמת התנכלות הליכוד, נעשתה תלותה בממשלה כמעט מוחלטת. יצר ההתרחבות וההתפשטות של ראשי קופת חולים שלא בחנו די את המגבלות התקציביות שיחק לידי הליכוד, וההסתדרות עוד תרגיש מה כבד המחיר שהיא תצטרך לפרוע בגין החריגות הכספיות שהקופה חרגה. האירוניה היא שההתפשטות וההתרחבות נעשו למען הציבור, ולא למען חיים דורון ועוזריו. הם נתנו שירות שבהרבה הארצות המדינה נותנת, ועתה ייאלץ ארגון הגג של קופת־חולים, ההסתדרות, לשלם מחיר פוליטי על נדיבותם (המופרזת). אילו הסכימה ההסתדרות כי חברי הקופה ישלמו יותר מכיסם תמורת העזרה הרפואית, היה מצבה טוב בהרבה. אך ראשיה התנגדו ליותר השתתפות עצמית, אם בצורת מס אחיד גבוה יותר ואם בצורת תשלום ישיר בעד טיפולי התרופות.

לא ברור כלל, אם העברת קופת־חולים לידי הממשלה תוזיל את השירות ו/או תשפר אותו (לדעתי לא). ברור רק כי הרחבת השירותים ללא תמורה מצד המבוטחים מקעקעת את מעמדה ואת מעמד ההסתדרות. התלות התקציבית, כמו הפסדים של חברה עסקית, מחלישה אותה וגורעת מהערכים שהן אמורות לשאת. שאלה זו ראויה לדיון במוסדות תנועת העבודה, ולא רק בקשר לקשיים הנוכחיים של "סולל בונה".

להרוג תורכי ולהתקדם

בוועד הפועל „קנו" את הגירסה האומרת שהברירה במצבו של המשק כיום היא בין תוספות שכר גדולות, ואבטלה, לבין גידול מרוסן בשכר שיאט את קצב הפיטורים

המשבר הפוקד גופים של המשק ההסתדרותי, כ„סולל בונה" וקופת־חולים, מאפיל על המשא־ומתן על הסכמי השכר החדשים, המתנהל ללא קולות וברקים, אך תוך חילוקי־דעות מהותיים.

נציגי ההסתדרות והמעסיקים החלו, בראשית השבוע, בדיונים על השכר כשעמדות הפתיחה של כל צד מנוגדות לא רק לגבי תשלום תוספת השכר לעובדים החל באפריל, אלא גם לגבי תוכן השיחות עצמן.

ההסתדרות מבקשת „להרוג תורכי ולהתקדם". יו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד וראשי האיגודים חותרים להשיג תחילה הסכם על תוספת יוקר, שבו הם רואים מכשיר בסיסי המגן על השכירים מפני זעזועים במשק. רק לאחר שיבטיחו את קיומו של מכשיר תוספת היוקר, יגשו נציגי ההסתדרות לשלב השני – משא־ומתן על הסכמי השכר עצמם, האמורים להביא לעלייה ריאלית ברמת השכר.

לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים – גוף־על של המעסיקים ממגזרי התעשייה, המסחר, הבנייה, המלונאות וענף היהלומים – לחצה שהמשא־ומתן יתנהל במישרין על הסכמי השכר החדשים, בנימוק שאין מקום לתוספת יוקר בתקופה שבה האינפלציה בבלימה כמעט מוחלטת. סמוך למועד פתיחת המשא־ומתן, נסוגו המעסיקים מעמדתם והסכימו לעצם הדיון על תשלום תוספת יוקר.

הברפלד, המסתייע בשני סגניו החדשים מאיר גת ואפרים דילוני, גורס שהסדר תוספת היוקר חייב להיות דומה ככל האפשר למתכונת הקיימת, דהיינו: תשלום תוספת יוקר לעובדים כל אימת שההתייקרות המצטברת מגיעה לכדי ארבעה אחוזים, או בכל שלושה חודשים – לפי המוקדם יותר. אנשי ההסתדרות מטעימים שאי הוודאות במשק, מסיבות כלכליות ופוליטיות כאחד, מחייבת להמשיך בהסדר הנוכחי של תוספת היוקר, במיוחד לאחר השחיקה החדשה שחלה בהכנסות השכירים בשנה האחרונה.

המעסיקים, שנואשו מסיכוייהם לבטל כליל את מכשיר תוספת היוקר, מתווכחים עתה על תכיפות התשלום של התוספת. הם מתנגדים להשארת ההסדר הקיים על כנו ומוכנים לשלם את תוספת היוקר לכל היותר פעם בשנה. גורמים המקורבים למשא־ומתן צופים פשרה בין הצדדים, שלפיה העובדים יקבלו תוספת יוקר פעמיים בשנה. גובה התוספת לא ישונה: 80 אחוז מההתייקרות ולא 50־60 אחוז כדרישת המעסיקים.

עד סוף מארס יסוכמו הדיונים על תוספת היוקר ואז תתפנה הזירה למאבק העיקרי על השכר עצמו. בוועד הפועל של ההסתדרות „קנו" את הגירסה האומרת שהברירה במצבו של המשק כיום היא בין תוספות שכר גדולות, תוך העמקת האבטלה, לבין גידול מרוסן בשכר, שיאט את קצב הפיטורים בתעשייה. אנשי האיגוד המקצועי יגבשו איפוא דרישות צנועות בהשוואה לשנים קודמות. אף שהם מעדיפים לערפל את כוונותיהם, נודע שבדעתם להסתפק בתוספת שכר שתנוע, ברמה הארצית, בין 5 ל־8 אחוזים.

אלא שבצד תוספת שכר זו, תאפשר ההסתדרות לכל איגוד מקצועי להגיש תביעות שכר ענפיות. כך, לדוגמא, איגוד עובדי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה, המייצג כ־100 אלף איש, כבר מקיים מגעים שקטים עם התאחדות התעשיינים, שתכליתם בניית סולמות שכר חדשים, ללא קשר לתוספת ה„ארצית" שתשולם לכלל השכירים. מזכיר איגוד עובדי המתכת, יצחק גלעדי, מעוניין להחליף את סולם השכר הקיים לעובדי המתכת, שלפיו הם משתכרים בין 300 שקל בדרגות התחתונות ל־1,000 שקל בעליונות, בסולם חדש – שלפיו הם ישתכרו בין 500 לבין 1,500 שקל. תביעותיו של גלעדי מכוונות איפוא להשגת תוספת בשיעור של 50 אחוז ומעלה.

לגבי אמירה אנדריאנוב, מזכירת הסתדרות פועלי הטקסטיל, ההלבשה והעור, בעיית השכר לוחצת יותר. אנדריאנוב מרבה לבקר ב„שטח", שם מציגים בפניה עובדי הייצור תלושי שכר שרבים מהם קרובים לשכר המינימום. לפיכך לא זעמה על אותו עובד במפעל טקסטיל שירק בפניה באחד מביקוריה. מזכירת הסתדרות פועלי הטקסטיל אינה מוכנה לפרט את התביעות הענפיות שתציג, מאחר ש„אם אדרוש" 10 אחוזי תוספת ואקבל רק שבעה, העובדים לא יסלחו לי על שלושת האחוזים שלא השגתי".

ואולם המעסיקים דוחים, לפי שעה, כל אפשרות של העלאת שכר, הן ברמה הארצית והן ברמה הענפית. אמנם לפני חודשיים הודה מנכ"ל התאחדות התעשיינים, ארנון טיברג, שהשכר נשחק בשנה האחרונה, אבל עתה, בפרוס המשא־ומתן עם ההסתדרות, גורסים המעסיקים שבאוקטובר 1985 נבלם הכרסום הריאלי בשכר, בשל התוספות ששולמו בנובמבר, דצמבר וינואר והוא התייצב על רמה שווה לזו של 1982־1984, הלא הן השנים שלאחר תקופת אירידור.

מתריעים כלכלני התעשיינים: הריבית הגבוהה, הקפאת המחירים והגידול בהוצאות העבודה עלולים להפוך את האינפלציה הכבושה להר־געש מתפרץ. אם ישולמו עכשיו תוספות שכר בתעשייה ובכלל המיגזר העסקי, תגבר הסכנה שבעתיים. כל תוספת שכר תגרור פיחות והתייקרויות כדי למנוע פגיעה ברווחיות המפעלים. ברגע שיבוצע פיחות בשקל והמחירים יועלו בהתאם לכך, תאבד השליטה על התהליך האינפלציוני. מכאן, אומרים כלכלני התעשיינים, שהסכנה הגדולה ביותר לאינפלציה אורבת בזירת השכר.

ראשי האוצר עוקבים בדריכות אחר מהלך המשא־ומתן על תוספת היוקר וההכנות לקרב האמיתי על תוספת השכר לשנה הקרובה, שכן ההישגים שיקנו לעצמם עובדי המגזר העסקי יחולו עקרונית על עובדי המדינה והשירות הציבורי. אתמול כבר התכנסו ראשי האיגודים המקצועיים במגזר הציבורי בחדרו של הברפלד לתיאום טאקטי. האיגודים הללו, הטוענים לשחיקת שכר של כ־15 אחוז, לא יסתפקו באחוזים הבודדים שישולמו ברמה הארצית ויציגו תביעות יחודיות שישמשו אתגר לא קל לאוצר.

אל תגנבו להם את ההצגה

תנו להם. אל תפריעו. תעשו את ההיפך ממה שהם עושים. תנהגו אחרת. שייראה לעין כל ההבדל בין „חירות" לבין מפלגת העבודה

לא היה חסר הרבה שמפלגת העבודה היתה מנסה אתמול לגנוב ל„חירות" את ההצגה הגדולה על־ידי הצגה קטנה של דיון במרכז מפלגת העבודה על ביטול הסכם הרוטציה. הדיון הזה נועד לאתמול ונדחה לעוד כשבוע. כדאי לדחות אותו עוד פעם, בלי לקבוע מועד חדש. למה לגנוב את ההצגה ל„חירות", שעוד יהיו לה המשכים רבים, בלי ספק, למה לגנוב את ההצגה הגדולה של ליכוד כל המלוכדים ואיחוד כל המאוחדים מ„חירות" ומהליברלים – שבת אחים גם יחד – יצחק מודעי וגדעון פת, יחד עם לוי ושמיר, ארנס ושרון. אם היא תתקיים בכלל. גם אי קיומה יהיה כרוך בסידרת הצגות קטנות וגדולות.

תנו להם. אל תפריעו. תעשו את ההיפך ממה שהם עושים. תנהגו אחרת. שייראה לעין כל ההבדל בין „חירות" והליכוד לבין מפלגת העבודה; שהציבור כולו יחוש על מי אפשר לסמוך ועל מי אי־אפשר לסמוך, מי שכן טוב ומי שכן רע שכל שומר נפשו ירחק ממנו, שייראה לעין כל ההבדל בין אלה לאלה. זה לעומת זה. מצד אחד – מתינות, התאפקות, ונכונות לפשרה ולוויתורים הדדיים, כדי שיהיה אפשר לחיות ביחד ולפעול ביחד ולהשיג את מה שניתן להשיג מבית ומחוץ.

ומהצד האחר – כל מה שראינו הפעם במנה מרוכזת – עירום ועריה – ומה שהיה קיים שם ביסוד הדברים כל הזמן. יצרי קיפוח ותאוות נקם והרס כמעט עד כדי „תמות נפשי עם פלישתים" או – כפי שהגדרתי זאת ערב הפתיחה החגיגי – „גם לך, גם לי לא יהיה". מה שפוצץ את ועידת „חירות" הפעם זוהי התפיסה הרוויזיוניסטית מתחילתה – התפיסה של „הכל או לא כלום" ו„למות או לכבוש את ההר" ולא להסתפק במה שהוא יותר מלא כלום ופחות מהכל ולא לנסות להמשיך לטפס במעלה ההר, צעד אחר צעד, במקום למות בהסתערות על פיסגתו. כאלה הם מאז ועד היום. עכשיו נוספה לכך רק הפראות החשופה והברוטאליות המגמתית והפיסית. עכשיו זה נאמר באגרופים בלבד ולא במלות השיר.

שיוחנן באדר ויצחק שמיר, דן מרידור ואהוד אולמרט לא ירחצו בנקיון כפיהם. דוד לוי ואריק שרון קוצרים את מה שזרעו מייסדי תנועת ז'בוטינסקי וממשיכיה ויורשיה גם בימי מנחם בגין – איש האופנועים והאבנים הזרוקות ושלהוב היצרים בכיכרות העיר. עכשיו זה עבר לאולמי הוועידה הסגורים. זהו השורש של שנאה ובוז לחכמת הויתור והפשרה, ההתאפקות והמתינות – חכמת ה„כן" וה„לא", שהם עיוורים וחרשים ביחס להכרחיותה ולתועלתה. גם כלפי חוץ וגם בינם לבין עצמם, בתוכם פנימה. עכשיו יש אולי סיכוי שיבינו סוף־סוף מה לקוי אצלם בשורשי הדברים. שבגין הבן יחוש מה עולל בגין האב. מבשרו חזה. כמו שכתוב: אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה.

זה לא הפיצוץ האחרון ב„חירות" ובליכוד. אם לא יהיה פילוג, תהיה אנרכיה. נסיונות התיווך והטיוח לא יועילו. הם זקוקים עכשיו לארכה ממושכת, כדי לברר לעצמם מי הם ומה הם, כדי לעשות סדר בביתם וכדי להבין היכן שגו בבניין תנועתם ואיך לתקן מה שקלקלו. הם עצמם צריכים להגיע למסקנה שאין להם בית ואין בעל־הבית ואי אפשר לפוצץ את ממשלת ישראל כמו שהם פוצצו את ועידת „חירות". אם הם לא ישתנו, אי־אפשר יהיה למסור את הממשלה לידיהם.

על סדר היום של מפלגת העבודה לא עומדת עכשיו השאלה של קיום הרוטציה – כן או לא. מה שעומד עכשיו על סדר היום שלה הוא לקיים את ועידתה ולהוכיח לעין כל שהיא מפלגה אחרת לגמרי ואין בדעתה לגנוב ל„חירות" את ההצגה. העם כולו צריך לראות את ההבדל ולהסיק את המסקנות בעצמו ולהשמיע את קולו לגבי ההבדל הזה והשלכותיו המעשיות. לא עכשיו.

עיתונאי.משוררת.פוליטיקאי.תעשיין.מה מריץ אותם

ז'אן דניאל, אינטלקטואל פוליטי מן הסוג ההולך ונעלם

■ גדעון קוץ, פאריס

עורך ומנהל „לה נובל אובזרבטור". עתונאים עם קשרים טובים בצמרת, בעיקר מיטראן – „עתון שאינו אופוזיציוני לא נחשב אמיץ". מוקף צעירים „הכותבים באינטליגנציה על נושאים לא אינטליגנטיים". ה„ניו־ז'ורנליזם" בצרפת נקשר בשמו. דיוקן וראיון מיוחד

ז'אן דניאל. עשרים ושתיים שנה קשור שמו בשבועון האיכות „לה נובל אובסרבטור" שהתחנכו עליו כמה וכמה דורות של אינטלקטואלים מן החלק השמאלי של הקשת הפוליטית. עשרים ושתיים שנים כ„עורך ראשי", אחר־כך „מנהל" – שיא צרפתי. עורך העתון היחיד, שבגיל 65 שמו מוכר עדיין לדור הצעיר.

אך דניאל הוא השריד האחרון של דור האינטלקטואלים שעמד בראש העתונות הצרפתית. בשנת 1964 עזב את „ל'אקספרס", שייסדו יחד עם ז'אן־ז'אק סרבאן שרייבר עשר שנים קודם. „נובל אובסרבטור" שלו היה ה„ניו ז'ורנאליזם" הצרפתי פלוס הנופך הפילוסופי־תרבותי־אירופי שחסר לחבורות המיילרים האמריקאית („ניו יורקר") באותן שנים. „ל'אקספרס" העמיד מולו בראש מועצת המערכת את ריימונד ארון המנוח. איזה קרב יפה. היום אין העתונים ממהרים להציב בראשם אינטלקטואלים בולטים דווקא.

הוא נולד כז'אן דניאל בן־סעיד לזול בן־סעיד ורחל לבית בנסימון, בבלידה, אלג'יריה, ב־1920. לחם בצבא צרפת החופשית. קריירה ממשלתית קצרה ב־1946. אחר־כך מרצה לפילוסופיה. מאז – עתונאי עם קשרים טובים בצמרת, בעיקר עם ידידו הוותיק פראנסואה מיטראן. „אנחנו ידידים, אך אינני היום מן האוכלים על שולחנו. אני עצמאי מדי. יש אי־התאמה באינטרסים בין נשיא ועורך ראשי כששניהם בתפקיד. אפשר להיות ידידים טובים לפני ואחרי. לראש מדינה אין ידידים ואילו עתונאי צריך לבקר את השלטון ולגלות מידע עליו". חמישה ספרים – רומן, מסות וזכרונות. שני פרסים ספרותיים חשובים.

יחסו לישראל וליהדות היה תמיד, בלשון המעטה, דו־משמעי (הוא יאמר כי ישראל היא „אמביוולנטית"). זה לא ימנע מז'אן מארי לה־פאן להצביע עליו כעל אחד מנציגי „מאפיית השקרנים" בצד עתונאים אחרים ממוצא יהודי. ב־1981, עם עליית הסוציאליסטים לשלטון, התחיל ה„נובל אובסרבטור" להפסיד קוראים. חשדו בו כי ישמש שופר לשלטון החדש. דניאל עצמו היה ל„אורקל" של הרדיו והטלוויזיה. הזמינו אותו להסביר־מה חושב מיטראן. „בצרפת, עתון שאינו אופוזיציוני לא נחשב אמיץ". אך היתה גם בעיה של הזדקנות, של עייפות החומר. דור הקוראים הצעיר של „ליבראסיון" או ירחונים כמו „אקטואל" לא מצא את עצמו בקודש־הקודשים של האינטלקטואלים הסטודנטים של שנות השישים והשבעים. ב־1984 הכניס העתון שינויים ניכרים בצורתו. ההגשה ה„רצינית" והקשה לקריאה שונתה ללא הכר בעזרת גראפיקה מבית־מדרשם של יוצרי „ליבראסיון". „לעתון באו צעירים עם הרבה אוויר טרי בריאותיהם", אומר ז'אן דניאל. האוויר הזה ניכר גם בהגשה. דפוס גדול, גראפיקה צעירה, צבע. הרבה אוויר. „בכל זאת, לא קיצרנו את המאמרים – הגדלנו את העתון".

המערכת עברה דירה. דניאל מקבל אותי במשרדו המרווח אך לא יותר מזה. מרוהט צעיר, מודרני, אם לא פוסט־מודרני – אפור על רקע קירות לבנים, תאורה „היי טק", שולחן ישיבות אוכלי. מולי איש זקן, בעל תווי פנים נאים, מוקף צעירים. עורך העתון בפועל שבחר – פרנץ אוליבייה גיסברט – הוא במחצית שנות השלושים שלו. דניאל יכול להפגין יחס של בוס נוקשה כלפי מזכירה טורדנית ולהשיב בחביבות לשאלות כתב צעיר.

„היום אנחנו מקדישים יותר מקום לנושאי חברה ופחות לפוליטיקה במובן המקובל – כלומר כתיבה על פוליטיקאים", מסביר ז'אן דניאל את השינוי בעתון שבא, לדבריו, בעקבות שינוי במנטליות של דור הקוראים הצעיר. הוא „מסכים" לכך לחלוטין, מוצא את עצמו כהולם במערכת הטעמים החדשה ואינו רואה כאן ירידה ברמה. „פוליטיקאים לא מעניינים יותר את הצרפתים. אמנם הפוליטיקאים הצרפתים הם בדרך כלל אנשי תרבות ובעלי שורשים בחברה, אבל מדובר תמיד באותם אנשים. מצד שני, הגדלנו את הפורטרטים. אם מישהו חשוב במידה מספקת – אפשר לדבר עליו בהרחבה. הרחבנו גם את מדורי המוסיקה והאמנות". מה שחשוב עדיין לז'אן דניאל ול„נובל אובסרבטור" זוהי הכתיבה הטובה. היחס לטקסט. הוא מוכן לקבל את הצעירים „הכותבים באינטליגנציה על נושאים לא אינטליגנטיים" – אך לא להיפך. לצעירים צורה חדשה, מקורית ומעניינת להתבונן בחיי החברה ובחיים הפוליטיים. הדור החדש מתרכז ברוק, מחשבים, מדע. התרדה שרדפה את דור שנות השישים לזרועות הסמים רודפת את הנוער של היום לעבודה. מכאן סכנה ראשונה – אגואיזם.

החלק השלילי, המרתיע והמסוכן בהתנהגותם של צרכני התקשורת החדשים הוא הפאסיביות שלהם מול אמצעי התקשורת האודיאורויזואלים. תוך שימוש בשפת מחשב הם קולטים „סימנים", שאינם אלא טקסט טלגראפי דל ומוגבל ומסוכן כמו התמונה. „התמונה לא תוליך לעולם את הטקסט", טוען־מקווה ז'אן דניאל. „אנשים שראו או שמעו דבר מה בטלוויזיה יחפשו אותו בכתב כדי לבדוק אם זה נכון". מכאן שעתונות איכותית היא היחידה היכולה להתחרות בטלוויזיה. הוא מצטט מחקרי תקשורת אמריקאיים, שהעלו שעתונים „אינטליגנטיים" יותר, כמו ה„ניו־יורק טיימס", הגבירו את תפוצתם, ואילו העתונות העממית היא שנפגעה ביותר על־ידי הטלוויזיה. לכן כתבים צעירים ששפתם דלה הם הגילוי השלילי של התקופה. עתונים כמו ה„נובל אובסרבאטר", „לה מונד" ו„ליבראסיון" נגררו גם לתגובה של „עודף כתיבה" מול דלות „שפת המחשב". ז'אן דניאל רואה את התגובה כחיובית.

ומה עם „העתונות החדשה" ה„ספרותית"? – זו מתה עם הסתלקותם ההדרגתית של יוצריה. „בארצות־הברית של שנות השישים הכל התחיל ונגמר ב„ניו־יורקר". ותקופה קצרה ב„וילאג' ווֹיס". התברר כי הסגנון אינו מתאים לעתונות היומית ומתרכז בתקופונים אלוטיסטיים. גם אנחנו ניסינו תקופה מסוימת. הבעיה היא פשוטה – חסר כשרון. חסרים כותבים. זו היתה עבודה של גאונים יחידים כמו, אצלנו, ל. קלודל. לא כל מי שכותב כמו „עתונאי חדש" הוא כזה. והצפה של „עתונאות כמו־חדשה" על ידי עתונאים חסרי כשרון ותרבות היא תופעה חמורה".

היום ניצב ה„נובל אובסרבטור" שוב במקום השני (אחרי „ל'אקספרס") בין ה„ניוז מגזינס" הצרפתים, עם תפוצה של 420,000 גליונות, מהם 60,000 בחוץ־לארץ. חזרה לפוליטיקאים המשעממים. דניאל אומר כי מיטראן, שהיה כזה בשנים האחרונות, הפך שוב ל„גיבור תקשורת". „הוא התחדש. הוא שוב מעניין. מיסתורי, מורכב. קשה לקטלג אותו. הוא סוציאליסט – אך לא דומה לסוציאליסטים אחרים".

ז'אן דניאל. הגדלנו תמונות וכותרות. לא קיצרנו מאמרים, הוספנו עמודים

אנחנו יושבים ביום רביעי בערב. מביאים להגהה את מאמר המערכת של יום שישי. ביום ראשון הבחירות ואי־אפשר להימנע מתחזיות, או יותר נכון – מהפסד קטן לסוציאליסטים. „זוהי הממשלה הסוציאליסטית הראשונה בכל תולדות צרפת המסיימת את הקדנציה שלה במלואה", מדגיש ז'אן דניאל. „אני מדבר על תחושה של טרגדיה יוונית. צעידה בלתי נמנעת אל הסוף הרע המר. „במשך שנה הייתי במצב־רוח דומה לשלך", הוא אומר, „אחר כך התעודדתי. הם יוצאים מזה בכבוד. אין ממשלה פופולארית בתקופת משבר. הסוציאליסטים גם לא הצליחו מעולם למצוא חן בעיני המעמד הבינוני. אבל לאחר ההתמוטטות הכלכלית של השנה שעברה, בא ניהול כלכלי שאיש לא האמין בו. כשעלה השמאל לשלטון, חשבתי על שינויים סוציאליים, על מדיניות חוץ טובה יותר – לא על הנהגה כלכלית. ובכל זאת, האינפלציה הגיעה למינוס 0.2 אחוזים. האבטלה אצלנו פחותה מבכל מדינה אחרת באירופה – אך הרגישות גבוהה. שיראק או ז'יסקאר לא יוכלו לעשות טוב יותר". אלה ראשי ממשלה הבאים בחשבון? – אם לא אתבדה לחלוטין, וזו הסכנה עם כל התחזית, יש שתי אפשרויות מרכזיות לתקופה שלאחר הבחירות: 1. הסוציאליסטים יובסו מכה קשה – ואז אין להניח שהנשיא מיטראן יוכל להישאר בתפקידו. 2. התוצאה אינה רעה מאד, ואז יש אפשרות כבירה לקוהביטציה בין הנשיא לממשלה ימנית. מיטראן יוכל להמשיך כך לפחות שנה, ואז, בהתאם לנסיבות – או להכריז על בחירות לנשיאות, או לפזר את האסיפה הלאומית ולערוך בחירות חדשות".

אנחנו מגיעים לנקודה הרגישה של יחסו לישראל, שסיבכה אותו לא מעט עם הקהילה היהודית. אכן, הוא מבקש שאשמור על הניסוח המדויק של דבריו. „ביקרתי לאחרונה בישראל לפני עשר שנים. נעזרתי אז, אני זוכר, גם עם שמעון פרס. אני רוצה לחזור לשם, להרגיש את ההתרשמות. אני כותב עכשיו ספר על צד זה בחיי ואסגיר לך כמה רעיונות ממנו. הדרמה של ישראל היא, לדעתי, בכך שכמדינה היא דומה לכל המדינות. יש לה משטרה ומדיניות חוץ. היא שולטת בטריטוריה. אך היא שולטת גם בעם שהוא לא כמו העמים האחרים. היא מושלת בזכרון של עם החורג מגבולות מדינת ישראל – וזכרונם של כל היהודים בעולם ובתוכו זכרון השואה. לעתים יש התאמה רגעית בין הזכרון והגניוס היהודי לבין המדינה, ולפעמים יש ניגוד ונוצר קונפליקט דרמתי. אי אפשר לטפל בגנגסטרים, זונות ומסוממים, ובמקביל להגן על קדושת המסורת. אי אפשר לחנך צעירים להגן על מדינתם בכוח הנשק והנצחונות ולתת ביטוי לשאיפה פאציפיסטית עתיקה.

אתן לך דוגמה: „יד ושם". האתר הזה לא קיים בניו־יורק או במוסקווה, שם יש יותר יהודים, אלא בתוך מדינת ישראל. כשאנואר סאדאת בא וביקר ב„יד ושם" ואמר שהוא נפעם – הוא, אויבה לשעבר של המדינה – היה זה נצחון גדול למדינת ישראל. אך כאשר שמונה מאות מיליון מוסלמים בעולם מתענגים על שנאת מדינת ישראל והעם היהודי – זוהי טרגדיה קוסמית.

אני סובל כיהודי מזה שצעיר בפקיסטאן מתענג על שנאת העם היהודי בלי להכיר אותו בכלל. בעייתה של ישראל עם העולם המוסלמי תהיה חמורה הרבה יותר מאשר עם העולם הערבי, שהוא חילוני ורציונלי יותר. בהקשר זה עזרתה של ישראל לאיראן היא טעות חמורה. הנצחונות של ישראל שיכרו את יהדות העולם, שלא חשבה עוד על נשק אחר כמו מדיניות של התקרבות לעולם המוסלמי. הדרמה של ישראל היא שהשואה היא חטאו של העולם המערבי, אך עליה לחפש שותפים לתחושותיה במזרח. וזאת בלי להיכנס להיגיון האומר שהשואה יכולה לחזור ולכן אין ברירה אלא לאחוז בנשק.

הפתרון נעוץ במציאת גשר אל האיסלם. הכל אפשרי. אילו סיפרו לאבי אילו יחסים ישררו, בבוא העת, בין צרפת וגרמניה, הוא היה חושב שאלה דיבורים של מטורף. ישראל לא תוכל לשחק לאורך זמן את הצלבנים של המערב נגד העולם השלישי והאיסלם. הזמן והמרחב פועלים לטובת האיסלם. בין המדינה לזכרון אני בוחר בזכרון, גם אם אני מכיר בזכות קיומה של המדינה. מבין הישראלים אני חש עצמי קרוב למרטין בובר. מבין היהודים הצרפתים – למנדס פרנס.

ומה דעתו על איזכור היהודים יוצאי ארצות המזרח כחלוצי ה„גשר" שעליו הוא מדבר? תשובה מוחצת: „אין יותר גרוע מאחים־עוינים. ערבים מוסלמים ויהודים־ערבים. הרבה יותר קל יהיה להם להגיע להבנה עם הפולנים."

ולבסוף, צרפת וישראל. האם צפויים שינויים לאחר הבחירות? נסיגה מן הדרך שהתוותה מיטראן? „מיטראן הוא כמו ישראל. יש לו מדינה לנהל. ולמדינה שלו יש אינטרסים. מבחינת אישיותו, אינני חושב שהיה ויהיה מנהיג צרפתי קרוב ואינטימי ממנו למסורת היהודית. אשר למדיניותו לישראל, הוא נתקל בחריפות בבעיית האינטרסים העצומים שיש לצרפת בעולם המוסלמי. ה„חיזבלה" מתייחסים אל מיטראן כאל „ציוני ומשרת של ארצות־הברית". הם מנהלים נגדו מערכה. גם מיטראן סבור שבלי הסדר עם הפלשתינאים לא יהיה שלום. אשר לשינוי בגישתם של מנהיגי הימין שנסעו לבקר בארץ וחיפשו את קרבת הקהילה היהודית – זה יוכל להימשך כל עוד לא יעלה מספר המוסלמים בצרפת על מספר היהודים. יש כאן שני מיליון מוסלמים. שלוש מאות אלף מהם כבר בעלי זכות בחירה. „הקול המוסלמי" יבוא במקום „הקול היהודי".

„בינתיים", מרגיע אותי ז'אן דניאל, „אין לישראל מה לחשוש משיראק או מבאר. יתכן שיבטלו את שיתוף הפעולה ההדוק וההסכמים בין השרים השונים של שתי המדינות. כמובן, גם נושא הכורים הגרעיניים יירד מהפרק. שמעון פרס טעה טעות גסה כאשר פירסם את המשא־ומתן על הכורים בלי שיהיה לו משהו ביד".

שיחה עם ז'אן דניאל נעה, זה ניכר בבירור, בין קוטב פילוסופי בעל היבט רומנטי ברור, אם לא קיצוני, המגיע בנושא היהודי עד כדי חזון אפוקליפטי, לבין תכליתיות של מי שקרוב לעסקי המדינה. השילוב הזה נשמע טבעי רק מפי אינטלקטואל פוליטי מן הסוג ההולך ונעלם, הנוטה בהתרשמויות ב„דאגה נלהבת", כפי שמעיד על עצמו ז'אן דניאל.

אירינה רטושינסקיה משוררת רוסיה, אסירה פוליטית

■ בלק מוריסון, לונדון

נעצרה, נשפטה ונאסרה לאחר הפגנה למען סחרוב. „שיריה עפו לכל פינות הארץ כמו סנוניות־זוהרות", כתוב ביומן של „האזור הקטן" בבית הכלא שהוברח למערב. „אין זה נכון, אני מפחדת, יקירי, אך העמד פנים כאילו לא ראית זאת" – היא כותבת לבעלה. „מה ניתן לומר על ממשלה הנאלצת להרוג את משורריה כדי לשמור על החוק והסדר", שואל ידיד רוסי. אם תשאר בחיים תצא לחופשי ב־1995. דיוקן

ביום א' בשבוע שעבר השלים כומר אנגליקני בן 38 ישיבת־משמרת בת 26 יום בכלוב, בהתקיימו על מנות מזון של כלא, בכנסיית בול רינג בבירמינגהאם. לא היה זה צום רגיל. הכומר ריצ'ארד רוג'רס רצה להסב תשומת לב למצבה של המשוררת הרוסיה אירינה רטושינסקיה, אסירה בתנאים מחפירים עוד יותר מתמיד – מאז היכו אותה וכפו עליה לאכול בטמפרטורות מתחת לאפס – במחנה עבודה סובייטי. רוג'רס יסיים את משמרתו בתג הפסקא: אירינה תצא לחופשי רק ב־1995.

רוג'רס אינו הראשון היוצא למערכה למענה. מרכז פא"ן האמריקאי, ארגון אמנסטי הבין־לאומי והעתון „אצבע על הנצורה" נאבקו למען שחרורה ואומרים כי ננסי רייגן ביקשה להעלות את הנושא בפגישתה האחרונה עם ראיסה גורבצ'וב. ואולם דיווחים על מצב בריאותה המידרדר של אירינה מוסיפים דחיפות ללחצים. בסתיו שעבר היא הועברה למאסר מבודד, שם זכתה לארוחה חמה אחת ליומיים במשך ששת חודשי המעצר (התקופה המקסימלית בלא משפט נוסף). שם, בתנאים אלה, חגגה את יום הולדתה ה־32.

אולם „משמרת אירינה" אינה רק מסע למען זכויות האדם. יש הרואים בה משוררת ברמתם של ארבעת המשוררים המודרניים הגדולים של רוסיה: מנדלשטאם, פסטרנק, צווטייווה ואחמטובה, שאת יצירותיהם גילתה בגיל 24 „במעין הלם חשמלי". יוסף ברודסקי מתאר אותה „משוררת בעלת צליל מושלם, הקשובה לזמן ההיסטורי ולזמן האבסולוטי באותה מידת דיוק. היא משוררת בוגרת, טבעית, בעלת קול ייחודי ונוקב, אך נקי מהיסטריה", ודייוויד מקדף, שתרגם מבחר משירה שיתפרסם בחודש הבא, מעריך כי היא הכשרון החדש הגדול ביותר מאז ברודסקי עצמו.

אירינה נולדה באודסה ב־1954. היא קיבלה חינוך סובייטי אורתודוקסי, אולם נשבתה בקסמם של אבות אבותיה, אצילים פולנים, שאחוזותיהם הוחרמו לאחר הכיבוש הסובייטי, ובעיקר בקסמה של הקתוליות של סבתה, ש„הוטרדה לעיתים קרובות על־ידי הק"ג"ב" בגלל אמונתה. „אבל כאן שוב הגנו עלי הורי", כותבת אירינה בזכרונותיה בעלי השם המריר „ארץ אמהות" – „לא רק שהם אסרו על סבי וסבתי ללמד אותי פולנית, הם גם אסרו עליהם לשוחח עמי על דת כלשהי או על נושאים 'לא סובייטיים'".

באוניברסיטה באודסה היא למדה פיסיקה וחיברה מערכונים. חבר מאותה תקופה זוכר אותה כמלאת מרץ, אהודה ומצודדת, לא הטיפוס של המשוררת המסתגרת. „היא תמיד הסתובבה ברחובות. לוח הזמנים שלה היה עמוס בנסיעות ובטיולים". ב־1977 היא השתתפה בכתיבת מחזה, שהורד מהבמה בגלל „עמדותיו האנטי־סובייטיות". כעבור שנתיים נישאה לפעיל זכויות האדם איגור גרשצ'נקו, ולאחר שבקשתם להגירה נדחתה, הם פתחו במסע למען מתנגדי משטר אחרים.

אירינה נעצרה לראשונה בעת הפגנה למען סחרוב ונכלאה ל־10 ימים. ב־1982 היא נעצרה שנית, בעת שעבדה בקטיף תפוחים. משפחתה וידידיה לא קיבלו רשות להיות נוכחים בבית־הדין בעת משפטה, ולא ניתנה לה הזכות לבחור סניגור. המשפט נמשך שלושה ימים. נגזרו עליה שבע שנות מאסר וחמש שנות גלות פנימית – העונש המקסימלי לעבירה שהורשעה בה.

פשעה היה „תעמולה נגד המדינה", בעיקר באמצעות שירתה. חומרת גזר־הדין – „צוותה ניאנדרטלית", כינה אותו ברודסקי – נראית ברברית עוד יותר, כשקוראים את שיריה, שהם בגדר חיבוטים של הנפש יותר מאשר מאמרי גינוי פוליטיים. אך, כפי שאומר בעלה של אירינה: „לשלטון המבוסס על שקר כל יצירת אמנות היא איום".

רבים משיריה של אירינה הם שירי כלא, שנכתבו לאחר מעצרה הראשון או הוברחו – על רשמ־קול או לפי הזכרון – לאחר מעצרה השני. באחד מהם היא חולמת על חבר מימי בית־הספר, שמביאים אותו כדי להוציאה להורג: הוא מנסה לעודד את רוחה במחשבה, כי „אילו הם לא היו שולחים אותי, היה זה מישהו אחר / אולי מישהו שאינך מכירה". שירים אחרים כתובים ברוח סטואית־קומית: „תו היכר משפחתי יש למשוררים הרוסים – היות ידידים", היא כותבת בשיר אחד, ואילו באחר היא מתארת את „בריחתה" האחרונה, עקירת שן תותבת („השומרים יינזפו / על שלא השגיחו היטב").

מכתב בעיפרון/

אירינה רטושינסקיה

אני יודעת כי לא יגיע,
כי לא יישלח. הדף המך סיסות קטנות,
בטרם עוד סיימתי את שרבוטי עליו.
מאוחר יותר. באחד הימים. אחרי הכל, אתה מורגל בכך,
לקרוא בין השורות שלא הגיעו אליך,
להבין הכל. ועל הסדין הצר,
אני מסגנה מקום ללילה, בלא תחושה.
מה הטעם למהר, אם השעה שחלפה,
איננה אלא חלק מאותו הזמן שאת אורכו לא אדע.
ומלה משוחת מתחת ידי –
כמו זרזיר, אדושה. תנועת העפעפיים.
הכל בסדר. אך אל תירדם עדיין.
עוד מעט אקשור את צַמָּרַי לצרור,
אשליך ראשי אחור ועל שפתי יהיה חותם,
חיוך, נסיכת גם ממרחקים... תחוש את יְדֵי החומה
נחה על שערותיך. על החללים שבלחייך.
איך נָשַב הצמבר על רקותיך...
מה מאוד רזית... הנח לי להוסיף לחלום עליך, עוד ועוד...
פתח את החלון. כר ראשי רותח.
קול צעדים מעבר לדלת, והפעמון מצלצל מן המגדל:
פעם אחת, פעמיים... זכור, אתה ואני
מעולם לא נפרדנו לשלום: ענין של כלום.
פעם רביעית. הכל. כה כבר הצלצול.

אירינה ראטושינסקיה. חבטו את ראשה אל דופן המיטה

אולם הסטואיות לא חודרת לרבדים היותר עמוקים. „לא, אינני מפחדת", היא כותבת בשיר שהוקדש לבעלה, אך במהלכו היא מודה „אין זה נכון, אני מפחדת, יקירי! אך העמד פנים כאילו לא ראית זאת". ואף שהיא מעמידה פני אמיצה, יסוריה ניכרים:

עוד אשאר בחיים וישאלוני
איך חבטו את ראשי נגד דופן המיטה,
איך הייתי חייבת לקפוא בלילות,
איך זרקה השיבה בשערי.

סבלה מתואר גם בכמה שנראה כמסמך אמיתי, „היומן של האיזור הקטן", יומן בית־כלא המחזיק 25 עמודים, שהוברח על־ידי האסירות באיזור 4, בכלא בבראשבו – 10 אסירות פוליטיות בתוך „מושבת עבודה מתוקנת", שאירינה היא הצעירה שבהן. היומן אמנם מעיד על העזרה ההדדית בין הנשים האלה ועל נחישות דעתן להשיג את זכויותיהן, אך הוא גם מראה, עד כמה הן לוקות בחוסר התקנות נגד עינוייהן.

ביום השביעי של שביתת הרעב, הובילו את וליקאנובה, רודנקו ורטושינסקיה למרפאה, ביום השמיני, והאכילו אותן בכפיה. וליקאנובה ורטושינסקיה התנגדו ונכבלו באזיקים ושישה סוהרים והאכילון בכוח. במהלך המאבק הזה, הם חבטו את ראשה של רטושינסקיה בדופן המיטה ושפכו נוזלים לתוך גרונה, כשהיתה מוצמדת לכותל. וליקאנובה החזירה אותה לעשתונותיה בתא במחלקה הפסיכיאטרית, שם נכלאו לאחר ההאכלה־בכוח. בתא אין חלונות, אין מזרנים ושתיהן אינן מקבלות מעילים כדי להתחמם – הן בילו חמישה ימים ולילות בתנאים אלה.

היומן מסתיים בקריאתן של חברות לכלא למען אירינה: „גורלה ראוי לתשומת לבם של כל בני אנוש; גורלה תלוי בתשומת לב זאת. שיריה עפו לכל פינות הארץ כמו סנוניות־זוהרות".

„מה ניתן לומר על ממשלה הנאלצת להרוג את משורריה, כדי לשמור על חוק וסדר", שואל אחד מידידיה של אירינה, ולשאלה יש הד עגום לאור מותו של אסיר פוליטי סובייטי צעיר, באותה מחלת כליות שאירינה סובלת ממנה. דייוויד מקדף מאמין כי השירה עצמה עשויה להיות התקווה הגדולה של אירינה: „שירתה חזקה דיה, כדי להביע אנשים למענה". ברודסקי מציע אופטימיזם מסוג דומה: „לזר קוצים על ראשו של משורר יש תבונה להפוך לזר דפנה".

עתונאי. משורר. פוליטיקאי. תעשיין. מה מריץ אותם

אוטו שילי, עורך־דין מבריק ו„ירוק". קוהל לא אוהב אותו

■ זאב סטרומינסקי, בון

חבר סיעת הירוקים בבונדסטאג. הרוח החיה בועדת החקירה הפרלמנטרית בפרשת שוחד המפלגות. מקפיד על לבוש אלגנטי בתוך המוני „הירוקים" המקפידים על סגנון זרוק. איש דייקן בתוך מפלגה הנהנית ממנה גדושה של תוהו ובוהו. סוס־עבודה, נואם מבריק. פרופיל של מנהיג. ראיון מיוחד

למי לא קשה עם אוטו שילי? קנצלר גרמניה הלמוט קוהל ידוע בעוינותו לחבר הבונדסטאג שילי, חבר סיעת הירוקים – ויש לו סיבה לכך. אחרי הכל, אם ייאלץ קוהל לפרוש מתפקידו על רקע פרשת שוחד המפלגות, המזעזעת את גרמניה יותר משנתיים – יהיה זה במידה מכרעת הודות לשילי. שילי, בן 53 עורך־דין, מבריק במקצועו, היה הרוח החיה של ועדת החקירה הפרלמנטרית שחקרה את הפרשה וגילה, לאחר לימוד מסמכים קפדני, כי יש חשד שהקנצלר שיקר הן לוועדת החקירה של הבונדסטאג והן לוועדה פרלמנטרית במדינה הפדראלית של ריינלנד־פפלטינט.

שילי הגיש תביעה פלילית נגד קוהל ועכשיו מתנהלות שתי חקירות פליליות נגד ראש ממשלת בון. 61 אחוז מהציבור סבורים כי על קוהל להתפטר אם יוגש נגדו כתב אישום לבית־משפט. יש לציין כי לשילי היה גם חלק בנפילתו של עוד איש בכיר בגרמניה – יו"ר הבונדסטאג לשעבר ריינר ברצל – לאחר שהשתתף בחשיפת מעורבות האיש בפרשת מימון המפלגות. אולם האיש המעיד את המימסד הממשלתי אינו אהוב במיוחד גם בתנועתו, תנועת הירוקים האנטי־מימסדית. שילי, המקפיד על לבוש אלגנטי בתוך המוני ה„ירוקים" המקפידים על סגנון זרוק, איש דייקן בתוך מפלגה הנהנית ממנה גדושה של תוהו־ובוהו, זכה במעמד מיוחד בתוך סיעתו: כסוס עבודה וכנואם סיגל לעצמו פרופיל בולט של מנהיג בתנועה שנשבעה לרוטציה פנים־מפלגתית בתפקידים בכירים.

לאחר מחצית הקדנציה השוטפת בבונדסטאג, פינו חברי הסיעה את מקומותיהם למחליפים, על פי הסכם רוטציה מפלגתי – אך לא כן אוטו שילי, שנשאר חבר בבונדסטאג כדי לסיים את עבודתו בוועדת החקירה של מימון המפלגות. רק השבוע נאלץ סוף־סוף להתפטר מחברותו בבונדסטאג, לאחר שוועדת החקירה סיימה את מלאכתה. שילי התפטר, אך לא החמיץ את ההזדמנות לחזור על התנגדותו לעקרון הרוטציה מעיקרו. הוא הכריז, עם זאת, שימשיך בפעילותו במפלגה – אף שגם הסוציאל־דמוקרטים לא היו מתנגדים שיצטרף לקהלם.

אבל שילי, האינטלקטואל המסתיר את רגשותיו, אינו סתם דמות מעניינת בזירה הפוליטית של גרמניה, שאינה ברוכה בדמויות יוצאות־דופן. לשילי, איש שעת־האפס של ה„ירוקים", היה בפועל חלק לא מבוטל בקביעת שני הממדים החדשים הבולטים בחיי המדינה של מערב גרמניה היום: איכות הסביבה והתרבות הפוליטית. על רקע הגילויים של מימון מפלגות מפוקפק על־ידי המשק במשך עשרות שנים. אין זה מקרה שלשילי יש תדמית של פוליטיקאי רציני גם בעיני רבים מאויביו. אין זה מקרה, אך הדבר גם אינו מובן מאליו. בשנות השבעים התפרסם שילי בגרמניה כולה בתפקידו כעורך־דין המסור של המחבלים מקבוצת באדר־מיינהוף, והגן במסירות על זכות לקוחותיו להליכי משפט הוגנים. חרף הקפדתו לשלב מסירות לעבודתו כמשפטן עם אי־הזדהות עם מעשי הנאשמים ומטרותיהם האלימות, דבק בו הכינוי „מגן המחבלים". הצלחתו להתגבר על תדמית זו, חרף האיבה שחשים אליו חוגי הימין, מעידה על כשרון פוליטי.

מאידך גיסא, שילי הוא אדם שלא קל להגדירו. „בביוגרפיה הפוליטית שלי שילבתי שני מרכיבים: זה של מגן הסביבה וזה של דמוקרט ליברלי־רדיקלי, תקרא לזה רפובליקאי", אומר שילי, הדוגל בדמוקרטיזציה מרחיקת־לכת של החברה הגרמנית. לפני עשר שנים הגדיר עצמו, במידה זו או אחרת של רצינות, „קומוניסט ליברלי" – מונח הכולל בתוכו סתירה פנימית לא־קטנה.

לאי־ההתאמה למסגרות יש מסורת במשפחת שילי. הוריו של חבר הבונדסטאג של היום היו חסידי תורת האנתרופוסופיה, המיסטית במקצת, והדורשת כי האדם יפתח את הצד הרוחני שבו כדי להבין טוב יותר את העולם. בגלל דעותיהם, נתקלו הורי שילי בבעיות עם המשטר הנאצי, ואכן, המאמר על שילי ב„מיהו מי" הגרמני קובע: „את נסיונו הפוליטי הראשון צבר כבר ברייך השלישי". ההשפעה האנתרופוסופית ניכרה בהתפתחותו הפוליטית, גם אם אינו מגדיר עצמו אנתרופוסוף.

„האנתרופוסופים הבינו מוקדם מאוד את חשיבות הסביבה. כבר בשנות העשרים ניהלו חלק מהדיונים על הסביבה, שאנו מנהלים היום", אומר שילי. השפעה זו הפכה אותו, אגב, כבר בתחילת דרכו הפוליטית לאיש־שוליים במובן מסויים. „בשנות השישים, כשהיה לי קשר לקבוצות רדיקל־דמוקרטיות וסוציאליסטיות, צחקו לי כאשר טענתי שאנרגיה גרעינית עלולה להיות בעייתית מאוד. לא לקחו אותי ברצינות גם כשהעליתי את השאלה כיצד צריך לנהל משק חקלאי או נושאי סביבה אחרים".

במקביל לדרכו הפוליטית שמר שילי על קיום מבוסס למדי. הוא צאצא של משפחה בורגנית, אביו היה מנהל מפעל לחיתוך מתכת ובמשפחה היו אנשי רוח ואנשי־תעשיה. למד משפטים ומדעי המדינה. ב־1963 החל לעבוד כעורך־דין בברלין ועד מהרה היה לבעל־מקצוע מצליח ומבוקש.

בקרב ה„ירוקים" נמנה שילי עם מחנה ה„ריאליסטים", הדורשים פעולה פוליטית מעשית, במסגרת האפשרי, ומתנגדים ל„פונדמנטליסטים", המסרבים להקריב עקרונות (כגון צימצום רמת התיעוש של גרמניה) למען השתתפות בשלטון.

חוש המציאות של שילי אין משמעותו שהוא מוכן להתפשר על יושר אינטלקטואלי. שילי מנתח את החברה המערב־גרמנית ללא רחמים ודווקא העדרן של התקפות פראיות הופך את ניתוחיו לראי דו־זוויות שגרמנים רבים מתקשים להביט בו. „שאלת התרבות הפוליטית מתייחסת גם לשאלה היכן שמים את העדיפות, על מעמד המדינה או על הפרט והדמוקרטיה. ברפובליקה הפדראלית אנחנו עדים היום למגמה המעמידה את המדינה מעל לדמוקרטיה. תחת קואליציית הימין של קוהל (הקנצלר הנוצרי הדמוקרטי שעלה לשלטון ב־1982) וגנשר (שר־החוץ הליברלי) ניתן לראות סימנים שונים לכך".

סימן אחר, לדברי שילי, הוא סירוב הקואליציה להעניק ל„ירוקים", החשודים בעיני הימין בחוסר אמינות בטחונית, ייצוג בוועדת הבונדסטאג לפיקוח על תקציבי השירותים החשאיים, ובכך על פעילותם. „רוחשים ממפלגה אופוזיציונית קטנה להיות ראויה לאמון מפלגות הרוב ומצדיקים זאת במלוא הרצינות בטענה כי מדובר בשמירה על קיום המדינה. ואז מותר לדחוף הצידה את עקרונות הדמוקרטיה".

ויתור על הדמוקרטיה, לדעת שילי, טמון גם בחוקים החדשים לאיסוף נתונים על האזרחים, חוקים המאפשרים אגירת מידע משטרתי גם על אזרחים חפים מפשע המגדילים את זכויות המדינה לפקח על אזרחיה – למען בטחון המדינה.

גם בפרשת מימון המפלגות על־ידי גורמי המשק רואה שילי פגיעה בדמוקרטיה ולא רק בטעם הטוב. „המפלגות האוהבות לקרוא לעצמן משענת המדינה, רוחשות לעצמן חלל ריק מדמוקרטיה כדי להמשיך במימון פעילותן. הן אומרות: אחרת (ללא מימון מהמשק, העלול להקנות לתורמים השפעה פוליטית) לא נוכל לעזוב לקיומנו הפיננסי. במלים אחרות, כשלא מסתדרים עם הכסף, מותר בלית־ברירה גם לחפש תרומות בלתי־חוקיות".

בביקורתו יש דיוק: „בון אינה הרפובליקה של ויימאר. את תקופת ויימאר אי־אפשר לקשר ללא הסתייגות עם הרפובליקה הפדראלית. מצד אחד ההשפעה המערבית בגרמניה חזקה מדי, השפעה מארצות־הברית ומהמדינות המערביות המתועשות בכלל. כמו כן, ישנם ברפובליקה הפדראלית היום זרמים העומדים בניגוד לכוחות המסורתיים. ה„ירוקים" עומדים בניגוד לכוחות הללו, וישנן גם התפתחויות מפתיעות, כגון תנועת השלום ותנועת הנשים".

בתחומים אחרים רואה שילי גם המשכיות: „חוגי התעשיה הגדולה..." ומיד בא התיקון: „חוגים מסויימים של התעשיה הגדולה שמרו גם ברפובליקה הפדראלית על דפוסי התנהגות כלפי הפוליטיקה שהיו מקובלים בוויימאר ואף חיזקו אותם. וזה לאחר פרקי־הביניים של הרייך השלישי, שבו סייעו חוגים אלה לנאצים לעלות על הסוס".

בעל התאגיד „פליק", פרידריך פליק הזקן, הוא בעיני שילי סמל מיוחד. פליק השכיל להתעשר בגרמניה הנאצית מייצור נשק וכן מ„אריזציה" של רכוש יהודי, נדון למאסר כפושע־מלחמה על־ידי בעלות־הברית, שוחרר מהכלא במערב־גרמניה, הקים מחדש את האימפריה שלו ושב להיות אחד הגרמנים העשירים ביותר. גם תחת שרביט בנו של פליק הזקן הצליח התאגיד לשמור על יחס הדוק למפלגות המבוססות ולתרום להן עשרות מיליוני מארקים. „הרפובליקה לרכישה", זועמים מבקרי שיטה זו, בראשם הירוקים, החושדים כי תמורת הכסף קיבלו פליק ותורמים אחרים השפעה על מהלכי הפוליטיקה הגרמנית. שילי רואה בכך המשך נורא של העבר, אך גם קריאה לפעולה למען עתיד טהור יותר.

על גרמניה, גורס הפוליטיקאי־משפטן, להיות דמוקרטית יותר. לשם כך יש למלא בתוכן דמוקרטי „חללים נטולי דמוקרטיה" בחברה הגרמנית, ובעיקר את המשק. שילי אינו מתנגד לרכוש פרטי, כל עוד זה משמש להתפתחות החופשית של האישיות. בעלות פרטית של מפעלים גדולים ובנקים, לעומת זאת, גורמת עיוותים. „הרווחים הם על חשבון הבעלים, ההפסדים על חשבון החברה", מסכם שילי את חסרונות השיטה הנוכחית, שבה דחף־הרווחים הפרטי פוגע, לדעתו, ברווחת־החברה – והרס הסביבה הוא דוגמה קלאסית לכך.

את רעיון הדמוקרטיזציה המשקית מדגים שילי כדלקמן: „קח את חברת החשמל. אל לה לחברת החשמל להיות חברה בע"מ, עם דיווידנדים. החלטותיה העסקיות צריכות להתקבל על־ידי גוף המייצג, בחלקים שווים, את מפיק החשמל, את הצרכנים, פרטים ומפעלים, ואת מגיני הסביבה".

מבנה דמוקרטי כזה של המשק יפתור, לדעת שילי, גם את בעיית הקניה של השפעה פוליטית על־ידי גורמים משקיים, שכן שיטה זו, בניגוד לשיטה הנוכחית, לא תעודד את המפעלים לחפש השפעה פוליטית בדרך פסולה זו. כמו כן מבקש שילי להשלים את השיטה הפרלמנטרית במשאלי־עם.

ברקע המדיני של ארצו רואה שילי, בצד המגמה לחיזוק המדינה על חשבון האזרחים, גם סימנים מעודדים. הנוער הגרמני ביקורתי מאוד לגבי המדינה. גם התנגדות רוב האוכלוסיה לפני כמה שנים למפקד אוכלוסין, מ„חשש אינסטינקטיבי" מפני ריכוז מידע על האזרחים בידי השלטונות, מחזקת את רוחו. שילי מפוכח דיו כדי להודות כי רוב הגרמנים חוששים מה„ירוקים" העלולים לחולל, לדעת הבריות, תוהו־ובוהו במדינה אם יהיה להם מה לומר. התוצאה המעשית היא שהמפלגות המסורתיות, הכוללות בעיני הירוקים גם את הסוציאל־דמוקרטים, מאגדות יחדיו יותר מ־90 אחוזים מקולות הבוחרים.

כמו גרמנים רבים אחרים בעלי מצפון היסטורי מפותח, רואה שילי ביחסים הגרמניים־יהודיים עניין של התמודדות הגרמנים עם העבר הנאצי. שיפור היחסים הללו דורש, לדעתו, נכונות להתייצב מול האמת, כולל השאלה כיצד התפתחו הדברים שהובילו, בסופו של התהליך, לשואה. „הרעיונות הגזעניים לא נפלו סתם מאיזה שהוא מקום, הקרקע היתה מוכנה".

ענווה ובושה הן, לדברי שילי, מרכיב הכרחי נוסף בגישה הגרמנית אל השואה. הוא אינו מכחיש כי יש גרמנים החשים בכנות את הרגשות הללו, אך בשורה התחתונה גורס שילי כי מאמצי הפיוס הרשמיים, הכוללים טקסים ונאומים, התאבנו ואינם ממלאים עוד את תפקידם. הדברים אמורים, בין היתר, באירועים כגון „שבוע האחוה" הנוצרי־יהודי המתקיים בגרמניה מדי שנה. שילי הספקן מודה: „לאחר נאומו של הנשיא פון וייצזקר אשתקד (לרגל 40 שנה לכניעת גרמניה) התעורר החשש שיעשו מהנאום, שהוא מהטובים שנישאו אי־פעם בנושא הזה, סוף פרק".

„סוף פרק" – ניתוק מן העיסוק בעבר הנאצי – אינו בא בחשבון בשביל שילי, ואולי משום כך הוא חש אי־נוחות מסויימת כלפי היהודים. בשיחתנו הוא מרבה להשתמש במונח „אזרחינו היהודיים", בדומה לגרמנים רבים הנרתעים מהשימוש במלה „יהודי". מעניין, שילי אינו מודע כל־כך לשימוש שהוא עושה בביטוי השחוק. כשאני מסב את תשומת לבו לכך, מגיב שילי בגימה מהורהרת: „אני מודה, קיימת רתיעה מסויימת לומר 'יהודי'". הוא חושש „שאצל הצד השני תיווצר תחושה של תחימה... אף פעם לא הרהרתי על כך במיוחד, אבל אתה יודע, גם על הטלאי הצהוב היה כתוב 'יהודי'. זו היתה סטיגמה".

שילי קובע כי לאחר המלחמה לא נעשה די כדי להסיר מה„יהודי" את ריח הסטיגמה. הוא אולי קצת נבוך, אך אינו מתבלבל. „גם יהודים נמנעים במידה רבה מהכינוי העצמי 'יהודי', ועלי גם להחזיר את השאלה". כאן שם שילי את האצבע על תופעה נפוצה בקרב יהודים החיים בגרמניה: חוסר בטחון בסביבתם הגרמנית ורצון לשמור על פרופיל נמוך. בהמשך הרהוריו, המתרחשים מול עיני האורח, גורס הפוליטיקאי שילי, כי רצוי שהארגונים היהודיים יגבירו את קולם בנושאי האנטישמיות וההתמודדות של גרמניה עם עברה.

שילי נאלץ – וגם מוכן – לומר „עוד לא הסתכלתי על זה ככה", כשאני אומר דבר לגבי השלכות השואה על מדינת ישראל, הנאבקת עד היום עם אבדן שליש העם היהודי לא רק מבחינה רוחנית אלא גם מבחינה פיסית טהורה. הוא נראה מופתע, אך אינו דוחה את הטענה על הסף ואינו אומר – בניגוד לכמה מחברי מפלגתו – כי דווקא לעם היהודי, למוד השואה, אסור לרדוף את הפלשתינאים.

מגעיו של שילי עם יהודים ועם ישראל מתרכזים במיגזר השמאלי: אישים כמו דני כהן־בנדיט („דני האדום") בפרנקפורט, פעיל שמאלני, שהנהיג ב־1968 את מרד הסטודנטים בפאריס, או הרשימה המתקדמת בארץ, שבפני חבריה נאם שילי בעת ביקורו בארץ לפני שנתיים. אך לאחרונה יצר קשר גם עם נציגי הליגה נגד השמצה בארה"ב, והוא מתכונן לבקר בארץ, אולי עוד השנה. בעת ביקורו הקודם ניסה להתקבל על־ידי שמעון פרס, אך הדבר לא נתאפשר. בעת ביקור פרס בגרמניה בינואר לא עלה בידי שילי – לצערו, הוא אומר – להשתתף בפגישת פרס עם נציגי ה„ירוקים". הוא מקווה, עם זאת, לפגישה בעת ביקורו המתוכנן בישראל.

אם אכן ישתלב בעבודת ה„ירוקים" לאחר פרישתו מהבונדסטאג, יתפנה שילי לטיפול רב יותר בבעיות העקרוניות של התנועה, ניסוח מצעה העתידי. תהיה זו אשליה לראות בו „את האיש שלנו" בקרב הירוקים, ולו משום שקשה לתאר את שילי כ„האיש" של מי שלא יהיה; אך ביחסו לישראל נמנה שילי עם המתונים בתנועת הירוקים.

קשה להניח שחשב על כך, אך במגעו היה יכול שילי להיות עולה חדש במדינת היהודים. אשתו השניה, שהתגרש ממנה בינתיים, היא יהודיה, חברה בקהילה היהודית של מערב ברלין. כבן־זוג לאשתו היהודיה היה חוק השבות מאפשר לשילי להיות ישראלי. אנה, בת הארבע, בתו מאותם נשואים, אף היא יהודיה על־פי ההלכה, וחיה אצל אמה. „האם שלה אינה בדיוק יהודיה חרדית", אומר שילי, ואף אינה שולחת את הבת לגן־הילדים היהודי, אך על כך, הוא מטעים, צריכות להחליט האם והבת בעצמן.

אוטו שילי. אני מודה, קיימת רתיעה מסויימת לומר „היהודי"

זיגמונד שטרנברג, תעשיין אביר ועשיר. הלורד היהודי של וילסון

■ דליה שרון, לונדון

הוא חושב שהוותיקן יכיר בישראל והוא חושב שזה חשוב. בגיל 18 היגר בחוסר כל מהונגריה ללונדון. עשה כסף והתיידד עם פוליטיקאים מן ה„לייבור". קינוק יהיה ראש־ממשלה, הוא אומר. בשבוע שעבר קיבל סיר זיגי תואר אבירות של הוותיקן. דיוקן, ראיון מיוחד

„אילו, לפני מלחמת העולם, בפולין, בהונגריה ובמקומות אחרים באירופה, היה פועל ארגון כמו האגודה הבין־לאומית הבין־דתית המטפחת הבנה בין יהודים ונוצרים – אולי השואה לא היתה מתרחשת כפי שהתרחשה; אולי הכנסיה היתה מרימה קול צעקה", אומר לי סיר „זיגי" שטרנברג, יהודי, אביר מסדר גרגורי הקדוש, שקיבל את תוארו מן האפיפיור בשבוע שעבר. „בילדותי בהונגריה פחדתי תמיד מאנשי כמורה. שאלי את אמך והיא תספר לך כיצד התרחקה ברחוב מכמרים", מסביר סיר זיגי. בטקס הכתרתו באבירות גרגורי הקדוש, סיפר שטרנברג כי בילדותו שמע בבית הספר שיהודים צריכים לסבול ולהיענש משום שצלבו את ישו. הוא חזר הביתה מבוהל ובוכה.

סיר זיגמונד שטרנברג מונה על ידי האפיפיור יאן פאולוס השני לאביר מסדר גרגורי הקדוש, כבוד הניתן לעתים נדירות למי שאינו קתולי, ולראשונה ליהודי, על פעולתו למען העמקת ההבנה בין היהדות לנצרות. שטרנברג הוא יושב־ראש של האגודה הבין־לאומית ליהודים ונוצרים מזה עשר שנים.

האגודה נוסדה בבריטניה בשנת 1942, כדי לעודד דיאלוג בין בני שתי הדתות. האגודה לוחמת בכל סוגי האפליה הדתית והגזעית ובעיקר באנטישמיות. לאגודה פטרונית נכבדת מאוד, מלכת בריטניה.

אני מסתכלת בתמונה, מכובדת גם היא, בה עונדים, בנוכחות הארכיבישוף של ווסטמינסטר, את האות על צווארו של סר זיגי שטרנברג והוא אומר: „אני רואה סיכוי להכרה של הוותיקן בישראל. אני חושב שהעובדה שהעניקו את הכבוד ליהודי שעבד למען העמקת ההבנה ולמען שיפור היחסים בין הדתות, אדם שמצהיר על ציוניותו, מעידה על שינוי בגישה". רק לפני 20 שנה היתה הכנסיה הקתולית אנטישמית, הוא אומר, ואילו עכשיו האפיפיור מדבר בטון חיובי על ישראל.

זיגמונד שטרנברג נולד בהונגריה בשנת 1921 למשפחה ציונית. יש לו זכרון ילדות כיצד הוא תורם לקופסה הכחולה של הקרן־הקיימת. בהיותו בן 18, היגר לבריטניה חסר כל. בימים ההם פרצה המלחמה. הוא לא הספיק להתחיל ללמוד, כפי שתיכנן. במקום לימודים הלך לייצר פגזים. בסוף המלחמה הוענק לו עיטור כבוד. הוא התקדם. פתח בית־חרושת לעיבוד מתכת. העסק הלך טוב. שטרנברג התעשר ופינה זמן לעניינים אחרים.

הוא השתייך לחברה הפביאנית, קבוצה סוציאליסטית, שהוקמה בבריטניה במאה הקודמת, במטרה לייסד מדינה דמוקרטית סוציאליסטית. עם חבריה נמנו ברנרד שו, סידני ואב, אני בסט ואחרים. החברה הקימה את המועצה, שהפכה מאוחר יותר למפלגת הלייבור. בחברה הזו הכיר את לורד סמי פישר, נשיא ועד הקהילות לשעבר, ואישיות ידועה יותר, הרולד וילסון. וילסון ושטרנברג נעשו חברים. „וילסון אהב יהודים ואהב תעשיינים, ותמיד הקיף עצמו בהם", אומר שטרנברג. שטרנברג אוהב לספר עד כמה וילסון אוהב את ישראל. כשבנו היה מתנדב בקיבוץ בארץ הראה לכולם את תמונתו והיה מאד גאה על כך.

מכל מקום, אחרים מחבריו של וילסון, שטרנברג ביניהם, כונו „הלורדים היהודיים של וילסון". וילסון התפטר, כידוע, באמצע תקופת כהונתו. בפליט סטריט הילכו שמועות כי היה לכך קשר עם מזכירתו. מדוע התפטר, אני שואלת את שטרנברג. „לשווא תחפשי שערוריה. אין כזאת" – הוא אומר. „וילסון הודיע למלכה כי בכוונתו לעזוב את תפקידו במלאות לו 60 שנה, ואכן כך עשה".

זיגמונד שטרנברג. סיר זיגי ואביר. קינוק יהיה ראש ממשלה

סיר זיגמונד מראה לי את התעודה שקיבל עם קבלת האבירות ובה סמל המשפחה, המזכיר באותיותיו העבריות את הסמל של משפחת מונטיפיורי. הסמל בכחול־לבן, והאנטיקורן (האריה) מחזיק יד סופרים במקום החרב הרגילה. הוא אומר: „אבירות פותחת דלתות רבות. אנשים מוכנים לדבר אתך. למשל, היתה לבית־התפוצות בתל־אביב בעיה. התערוכה על יהדות הונגריה לא יכלה לעבור ישירות להונגריה, אלא דרך צרפת. דיברתי עם השגריר ההונגרי בלונדון והעניין סודר".

שאלתי את שטרנברג, איש הלייבור, מה יקרה בבחירות הקרובות בבריטניה. „אין לי ספק", הוא אומר, „כי ניל קינוק יהיה ראש הממשלה הבא בבריטניה. ארבעה מיליון מובטלים, ועליה דרסטית בפשיעה יעלו אותו לשלטון. השלטון יתחלף". שטרנברג אינו מאמין כי הברית ליברלים־סוציאל־דמוקרטים תשמש אלטרנטיבה. הלייבור, מאז ומעולם, הוא האלטרנטיבה לשמרנים. הוא מאמין בקינוק. קינוק ביסס את מעמדו בשקט וביסודיות ופעל בתמורה לסילוק השמאל הקיצוני ממפלגתו. „הלייבור הוא מפלגה בעלת קשת דעות רחבה, אך היא מפלגה דמוקרטית, וזה יתרונה". האם יהיה זה טוב ליהודים? הוא משיב: „יהיו פחות יהודים חברי פרלמנט מסיעת הלייבור, בהשוואה למצב היום, אך קינוק תומך בישראל באופן חד־משמעי. מרבית חברי המפלגה תומך בישראל וכן גם האיגודים המקצועיים.

האם הקהילה היהודית בבריטניה גוססת, שאלתי. „לא ולא", עונה האיש החיובי הזה. „ההיפך הוא הנכון. אמנם יש נישואי תערובת, אך הקהילה פעילה מאד, ובעיקר – איכותה עולה". יש טוענים, אני אומרת, כי אין אדם יכול להיות ציוני מבלי לחיות בישראל. מה עמדתך, כמי שמכריז על עצמו כעל ציוני? „בשבוע שעבר", הוא אומר, „נפגשתי, בקבלת פנים, עם מרגרט תאצ'ר והיא אמרה לי: 'נפגשתי לאחרונה עם ראש הממשלה שלך'. רבים אומרים לי: 'השגריר שלך, יהודה אבנר'. לדעתי, ציוני הוא מי שתומך בעניין הציוני ועושה את המקסימום למען זאת. אילו הייתי חבר קיבוץ, הייתי עוזר לישראל הרבה פחות. עליך להיות מיסיונר למען ישראל".

עם דיין, בלי פוליטיקה

■ אמיר אורן

הבהלה האמריקאית גברה ערב המראת דיין מהארץ. רעייתו רות טילפנה לשגרירות האמריקאית וסיפרה כי מאחר שבדעתה לשהות בארה"ב בעת הביקור, תנצל את ההתעניינות התקשורתית בדיין לפירסום עבודות היד של „משכית", אם רות דיין כבר יודעת שצפויה סיבה להתעניינות תקשורתית, הסיקה השגרירות, משמע שדיין מתכנן התקפה פומבית על המדיניות האמריקאית. 1953־1954. מפגש עם גרסאות צעירות של פרס, הרצוג וגם מי שלא היו חברים ברפ"י, בארכיון הלאומי האמריקאי

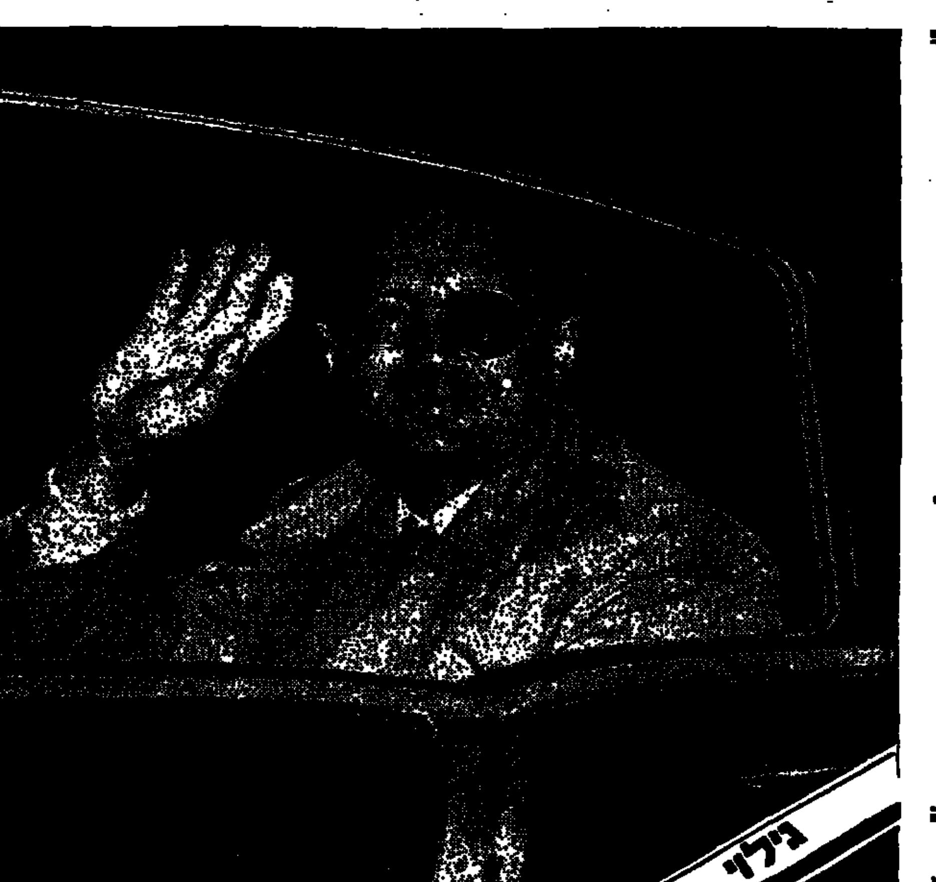

רמטכ"ל דיין. הקירבה האמריקאית מהירה

בתצוגת הקבע של פריטים מתולדות אמריקה, המפארת את ירכתי האירוח של הארכיון הלאומי בוושינגטון, לא נכללת אחת ההמצאות החשובות ביותר של המאה. אך המצאה זו, שלאחרונה ציינו האמריקאים את יובלה, מפעפעת במעי הארכיון: מיזוג־האוויר, שהבניין המתהדר בסיסמה „העבר הוא מבוא", בקרן שדרות פנסילווניה וקונסטיטושן, לערך במחצית הדרך בין הקונגרס לבין הבית הלבן, היה ראשון מבני־הציבור להשתכלל בו מראשיתו. הרברט הובר, שבימיו החלה בניית הארכיון, השאיר מורשת חיובית זו בצד השפל הכלכלי שהמיטה נשיאותו.

ריחם של בנייני שנות ה־30, על צבעם התקני ושלטיהם המפנים את עובדיהם ואת באיהם למקלטי־הפצצות, זכר ל„לופטוואפה" ולחיל־האוויר היפני יותר מאשר אזהרה מפני אימת הגרעין הסובייטי, עומד באוויר הממוזג גם בדרך לחדר הרשומות הדיפלומטיות. שם, בתיקים גדושים, צבורים מסמכים נוספים על יחסיהם של האמריקאים עם מדינות המזרח־התיכון בשש השנים הראשונות של מדינת ישראל. עתה הוסר החסיון ממסמכים אלה (קודמיהם נסקרו כאן ב־11 באפריל אשתקד). עיון בהם כמוהו כפגישה מחודשת עם אירועים שכוסו בשעתו ועם אישים שהחזיקו לכת מאז, לא תמיד בכיוון הצפוי.

שמעון פרס, למשל. התיקים כוללים דיווח שיגרתי מהקונסוליה הישראלית בניו־יורק, כי שמעון פרס ורעייתו סיימו את שליחותם ועימם יצא גם יעקב שפירא. פרס ושפירא עבדו במחלקה הבטחונית של משלחת האספקה הישראלית, מבהיר הדיווח מינואר 1952. „שפיק", שפירא, חזר לימים לנהל את משלחת ניו־יורק של משרד הבטחון, בשמה המעודכן. פרס, נזכרת הקונסוליה להוסיף מקץ כמה חודשים, פטור ממיסוי אמריקאי, כאורח זר. בשני המסמכים יש סמוך לשמו של פרס, סוגריים ובהם איות שונה – PARAS – ואף משנה. קודם שהמימשל ימהר לנצל איזכור זה לאיתור המסמכים ולהענקתם כשי לראש־הממשלה, בביקורו הקרוב והמיותר בוושינגטון, מוטב שיילמד שם לקח אכזבתם של אורחים מישראל כשמתנותיהם לרונלד ונאנסי רייגן שיקפו את עושרה של ישראל, אך נתקלו בהוכחה לדלותה של אמריקה. תמורת המחרוזת העתיקה שהעניק פרס אשתקד לנאנסי, בשווי 5,000 דולר (ואשר הועברה מיד לארכיון), קיבל פרס תצלום זוגי חתום של רייגן. אורח ישראלי אחר, כיום שר ולשעבר בתפקיד ייצוגי נכבד עוד יותר, נתקף חמת־זעם בקבלו את התצלום השיגרתי והשליך מעליו את מכבדת־הנייר שנלוותה אליו. הם לא ידעו כי פקידים אמריקאים חומקים משי זר המורעף עליהם כמפגע רע; הם חייבים לרשום אותו ולהשאירו ברשות המדינה. ככל שהמתנה יקרה יותר, היא משקפת משטר ראוותני ולעיתים אף מושחת יותר.

אף ששנות קידומו של פרס לצמרת מערכת הבטחון נכללות בתקופה שחסיון תיקיה הוסר, מעטים איזכוריו. מאלף המעקב האמריקאי אחר קציניו הבכירים של צה"ל, בשירותם הפעיל ובצאתם לגימלאות. ספטמבר 1952: הנספח הצבאי בתל־אביב מרווח כי נודע לו שהרמטכ"ל יגאל ידין ישתמש בדרכון הדיפלומטי בשם השאול „רביר", בצאתו לחמישה שבועות של חופשה בלונדון, בפאריס ובריביירה הצרפתית. שנה לאחר מכן מעריך הנספח את הגורמים להתפטרותו של ידין, מעבר למחלוקתו עם ראש הממשלה ושר הבטחון דוד בן־גוריון על מצבת הקבע בצה"ל. המסקנה, המבוססת על שיחות עם ישראלים: ידין מיצה עצמו בצה"ל, יפנה עתה לעיסוקים מדעיים, ובעתיד אפשר שיבקש להתמודד על ראשות הממשלה. גם רכילות היא מודיעין: אלוף חיים לסקוב פרש מפיקוד על חיל־האוויר, מדווחת הנספחות הצבאית האמריקאית, משום שלא היתה תקנה לסכסוך אישי נושן עם הרמטכ"ל החדש, מרדכי מקלף.

סגן הרמטכ"ל, אלוף משה דיין, הוא אולי הגיבור הראשי של תיקי 54־1953, בעיקר לאחר שהוא משיל מתוארו את ה„סגן" ומוסיף לדרגתו את ה„רב". כבר באוקטובר 1953 הוא מדהים את מימשל אייזנהאואר בתחזית העתידה להוכיח את מציאותיותה, אם גם לא את מעשיותה המדינית, במלחמות 1956 ו־1967. דיין ביקר אז בוושינגטון וסעד צהריים עם פקידים במימשל, אצל הנספח הצבאי, אל"מ חיים הרצוג. נסיונו העיקרי של הרצוג היה אז שידול המימשל להתיר לישראל לרכוש 40 מטוסי־קרב סילוניים ושתי משחתות. השיפור האיכותי יאפשר לישראל להיפטר ממטוסי־בוכנה ומאמצעי לחימה מיושנים רבים אחרים, שתחזוקתם יקרה, הבטיח הרצוג במאמץ לקעקע את האמברגו האמריקאי. דיין מסייע לו בנימוק שהעלה עוד לפניו: שלא כמדינות ערב, ישראל מעוניינת בנשק חדיש כדי לתרום לבלימת תוקפנות סובייטית במזרח התיכון, אם כי מובן שתצליח בכך רק אם תקבל סיוע חיצוני. כאן מרחיק דיין לכת: אם ירצה בכך צה"ל, יוכל לכבוש ארבע מחמש בירות ערביות בתוך שבועיים מיום תחילת המלחמה. אלה, להערכתו, יחסי־הכוחות, אך אם יצוטט – יכחיש שאמר זאת.

מאמץ הרכש נכשל. ביוני 1954 חותם שר־החוץ ג'ון פוסטר דאלס על מיזכר מעוזרו לענייני המזה"ת, הנרי ביירוד, הממליץ שלא לספק לישראל 24 מטוסי „סייבר". „לישראל יש אולי צורך אמיתי במטוסי־קרב", מאשר ביירוד, „אך מוטב שירכשו אותם בשוודיה או בבריטניה, כי הסכנה הגדולה ביותר לאזור נשקפת מצעד ישראלי טיפשי כלשהו. צה"ל מנהל מדיניות־גמול, בלא התערבות הדרג האזרחי האמור לפקח עליו". מחצית השנה אחר־כך, בשיחה עם סגן שר־החוץ רוברט מרפי, דג השגריר אבא אבן מחמאות. ממשלת ישראל (שבראשות משה שרת) ראויה לשבחים על הרפיית המתיחות בגבולות, טוען אבן. גם הדייג נכשל: מרפי רושם לפניו וחולק עם עמיתיו את ההודאה המשתמעת – כי יש בכוחה של ישראל לווסת את המתיחות, מעלה וגם מטה.

במאי 1954 ביקר בישראל הגנרל האמריקאי ארתור טרודו. בין שידע על הוויכוח הפנימי בישראל בעקבות הודעת בן־גוריון בקיץ 1950 על הנכונות לשיגור כוחות לסייע לאו"ם – כלומר לאמריקאים – במלחמת קוריאה, בין שלא קלט שמועות על כוונות במפ"ם לשדל את שני מפקדיהם של הגדודים הסדירים היחידים בצה"ל לסרב לפקודה אם יישלחו בראש יחידותיהם לקוריאה, היה טרודו צונן ביותר בתגובתו לחיזורי ישראל, שנחשבה בעיניו תחליף דל לברית בגדאד. באירוע חברתי, שלפי מברק השגרירות בתל־אביב נכח בו גם טדי קולק, אמר לטרודו שר־הבטחון פנחס לבון: במקרה של מלחמת מערב במזרח, תוכל ארה"ב לסמוך על ישראל. „איני משוכנע בכך," התך טרודו והוסיף, „טעות לחשוב שהערבים אינם מסוגלים לעולם להיות חיילים טובים. כך אמרו גם על חיילי דרום־קוריאה, אך בזכות הדרכה אמריקאית הוקמו 20 אוגדות דרומיות יעילות למלחמה, שבה לא תרמה ישראל מכוחותיה. העיראקים (במסגרת ברית בגדאד) יגוננו על מעברי־ההרים בצפון מפני פלישה רוסית. הממונה על השגרירות דיווח לסטייט דיפרטמנט כי חשש שלבון ישחזר סיפור זה בישיבת הממשלה בלי שראש הממשלה שרת ייערך לכך. הממונה לא הוסיף אם נטל על עצמו גם את הדיווח לשרת. אך הנה מעין־מובאה מדברי הרמטכ"ל דיין באירוע האמור: אם יקבלו מדינות ערב נשק, „אהיה בעד כיבוש־לתוכן, אבל מובן שממשלתי לא תתמוך בי בנושא זה".

הצהרותיו הברורות של דיין הבהילו את הסטייט דיפרטמנט לקראת ביקורו בוושינגטון ביולי 1954. מאחורי המערכה הגלויה על איפיון הביקור – במתקני הפנטגון ובשיחות עם בכיריו, אך לא כ„אורח" משרד ההגנה או במימונו – נערכה פעילות קדחתנית לריסון דיין. הבהלה האמריקאית גברה ערב המראת דיין מהארץ. רעייתו רות טילפנה לשגרירות האמריקאית וסיפרה כי מאחר שבדעתה לשהות בארה"ב בעת הביקור, תנצל את ההתעניינות התקשורתית בדיין לפירסום עבודות־היד והשטיחים של „משכית".

אם רות דיין כבר יודעת שצפוייה סיבה להתעניינות תקשורתית, הסיקה השגרירות, משמע שדיין מתכנן התקפה פומבית על המדיניות האמריקאית. במברק חוזר הרגיע הסטייט דיפרטמנט את תל־אביב ואת כל רשימת־התפוצה האיזורית: נציג שגרירות ישראל התבקש לוודא כי דיין ינהג בזהירות בביקורו. אל דאגה, אמר הישראלי, שלמזלו נמנע בר־שיחו האמריקאי מהנצחת שמו במברק הארכיוני. לא צפויות כל הצהרות מהסוג השנוי במחלוקת, שהרי „דיין אינו מהטיפוסים המעוניינים להתערב בנושאים פוליטיים".

„מעולם לא קיבלתי פקודות לגרש ערבים מסיבות פוליטיות"

■ יוסי מלמן

אחד מאנשי מפ"ם במחלקת המודיעין, או אולי במטה הכללי, העביר לאהרן כהן את המסמך – „הסיבות ליציאת הערבים מפלשתינה ואופיה, הניתוח של מחלקת המודיעין של צה"ל, יוני 1948". כהן ואנשי מפ"ם העדיפו לנצור אש בוויכוח שהיה להם עם בן־גוריון, ולא עשו בו שימוש. קונסנזוס לאומי. 1948

„פצצה היסטורית", אפשר לכנות את הגילוי של ד"ר בני מוריס מה„ג'רוזלם פוסט". מוריס, הכותב ספר על בעיית הפליטים הפלשתינאים, נבר בארכיונים וגילה מסמך סודי מרתק המנתץ את אחד המיתוסים המרכזיים בהיסטוריוגרפיה של ישראל: ה„הסבר" לבריחתם של התושבים הפלשתינאים. ואכן לא בכדי מעורר הגילוי אי־נחת אצל האחראים על שמירת הסודות ההיסטוריים ומסמכי המדינה, ותגובות מעורבות בקהילת המחקר.

לפני כחודשיים פרסם מוריס בכתב־העת הבריטי „מידל איסטרן סטדיז" שעורכו הוא פרופסור אלי כדורי מאמר שכותרתו „הסיבות ליציאת הערבים מפלשתינה ואופיה: הניתוח של מחלקת המודיעין של צה"ל יוני 1948". המאמר מסתמך על מסמך שנתגלה למוריס באקראי בעזבונו הפרטי של אהרן כהן איש מפ"ם, השמור בגבעת חביבה, הסמינריון של הקיבוץ הארצי והשומר הצעיר.

כהן, שנדון ב־1960 למאסר באשמת „מגע עם סוכן זר", שימש ב־1948 מנהל המחלקה הערבית של מפ"ם. המפלגה היתה נתונה אז בעימות חריף עם דוד בן־גוריון ועם מפא"י כמעט בכל הנושאים הפוליטיים, הצבאיים והאסטרטגיים הנוגעים להקמת המדינה ולמלחמת העצמאות. בין השאר האשימה מפ"ם את בן־גוריון כי מדיניותו מעודדת בריחת תושבים פלשתינאים מארץ־ישראל ודרשה לשים לכך קץ. זהו איפוא הרקע למסמך סודי זה, שנכתב במחלקת המודיעין של צה"ל, שבאה במקום הש"י, שירות הידיעות של ההגנה. ובפרוצת הקרבות הפכה לאגף המודיעין (אמ"ן).

אחד מאנשי מפ"ם במחלקת המודיעין, או אולי במטה הכללי של צה"ל, טרח להעביר לכהן את המסמך. מניעי המדליף, שזהותו ידועה, לדברי מוריס, אך לא היה רוצה לנקוב בשמו, היו פוליטיים מובהקים: לעשות במסמך שימוש נגד בן־גוריון ולחזק את טענותיה של מפ"ם נגדו. ואולם למרבה ההפתעה, העדיפו כהן ואנשי מפ"ם לנצור את המסמך ולא להשתמש בו. הם ידעו כי פרסומו יחזק את הטיעון הערבי בוויכוח על היווצרות בעיית הפליטים הפלשתינאים, והעדיפו שלא לסטות מהקונסנזוס הלאומי בסוגיה זו.

מאז 1948 רווחו שני הסברים סותרים בוויכוח ההיסטורי על הסיבות שהביאו לבריחת הפלשתינאים. ההסבר הערבי "הכשרותי" גורס כי הנהגת הישוב היהודי תיכננה מראש ויזמה מבצע מכוון ושיטתי לגירושם. הגירסה 'הרשמית' של ישראל היתה כי בריחת התושבים היתה חלק מ„קשר" של מדינות ערב ומנהיגי הישוב הערבי בארץ־ישראל. לפי גירסה זו עודדו המנהיגים את התושבים הערביים בשטחים „שבשליטת היהודים" לנטוש את בתיהם כדי להצדיק את פלישת צבאות מדינות ערב ב־15 במאי, „להבריח" את המדינה היהודית ולהכשיר את הקרקע להתקדמותם.

עכשיו, בעזרת המסמך, מטיל בני מוריס אור חדש על נבכי הבריחה. להלכה הוא סותר, אמנם, את שני ההסברים כאחד, אך בפועל הוא מכה את כף המאזניים לצד הטיעון הערבי, ומכל מקום מערער את הקרקע מתחת להסבר הציוני הרשמי. „השפעתן של הפעולות הצבאיות היהודיות (הגנה ופורשים) על תנועת ההגירה היא היא ההשפעה הקובעת, מאחר ש־70 אחוז מהתושבים עזבו את מקומותיהם והיגרו בגללן" נאמר במפורש במסמך, שכותרתו היא „תנועת ההגירה של ערביי א"י בתקופה 1.12.47–1.6.48".

ערב הכרזת או"ם בכ"ט בנובמבר 1947 על חלוקת ארץ־ישראל, היו בשטח המיועד למדינה העברית 342 אלף ערבים, שהתגוררו ב־219 כפרים וארבע ערים (חיפה, טבריה, צפת, בית־שאן). ועוד, לפי המסמך, „עצמת ההגירה ממדינת ישראל עד אחד ביוני 1984: 180 כפרים ערביים לערך (82 אחוז) ריקים מתושבים. שלוש ערים ריקות כליל ובחיפה 5000 תושבים בלבד (94 אחוז) ובסך הכל יצאו את מדינת ישראל 239 אלף". מן השטח שהיה מיועד למדינה הערבית עזבו כ־122 אלף, לאחר שנכבשו 70 כפרים ערביים, שלוש ערים פונו כמעט כליל (ג'נין, עכו ויפו) ושתיים אחרות (לוד ורמלה) פונו באורח חלקי.

הנה כי כן, כשלוש מאות ושבעים אלף תושבים ערביים היגרו בששת החודשים הראשונים לפרוץ הקרבות ועוד כמספר הזה עד לסיום המלחמה, בששת החודשים האחרונים של שנת 1948, והניחו את היסוד לבעיית הפליטים. המסמך מפרט 11 סיבות שגרמו להגירה־בריחה. החשובות הן:

1. פעולות איבה יהודיות ישירות נגד מקומות ישוב ערביים (55%). „במיוחד ניכרת השפעת נפילתם של כפרים גדולים, מרכזים או ערים. נפילת טבריה, צפת, צמח, יפו, חיפה ועכו סחפה אחריה גלי מהגרים רבים ביותר. המניע הפסיכולוגי שפעל כאן היה בבחינת 'אם בארזים נפלה שלהבת'".

ראש ממשלה בן־גוריון. קונסנזוס 48'

2. פעולות ארגוני הפורשים (אצ"ל ולח"י 15%) – „פעולות הפורשים כגורמי השפעה על ההגירה התבלטו באזור יפרת"א, בגליל, בתיכון, בדרום ובאזור ירושלים. השפעה מיוחדת היתה לדיר־יאסין, לחטיפת חמישה נכבדים בשייך מונס ולפעולות אחרות בדרום. מעשה דיר־יאסין במיוחד השפיע הרבה־מאוד על מחשבתו של הערבי, לא מעט מהבריחה המיידית עם התקפותינו אנו, וביחוד בתיכון ובדרום הביאו למנוסת כולה מתוך גורם זה אשר יש להגדירו כגורם מזרז ומכריע".

3. פעולות „לחישה", כפי שהן מכונות במסמך, היו מן הסתם זוכות כיום להגדרה מודרנית יותר של „לוחמה פסיכולוגית". בדרך כלל נעשתה פעולה זו בעזרת „עצות ידידותיות" שהעניקו קציני מודיעין של ישראל למוכתרים ערביים ובהן נתבקשו להורות לתושבים לעזוב את הכפרים, אחרת... אם כי גם נעשה שימוש מוגבל באמצעים טכניים־פסיכולוגיים „גורם ההפתעה, הרעשה ממושכת בעלת קולות נפץ אדירים, רמקולים בשפה הערבית הוכיחו את יעילותם הרבה, בהזדמנויות שנוצלו כראוי (חיפה בעיקר). יש להדגיש את השפעתם של חומרי נפץ אדירי־קול בפעולות הפתעה פסיכולוגיות, רמקולים וכו' על תנועת ההגירה. אגב, לא נעשה כל נסיון לחבר צופרי אזעקה מהירים לכנפי אווירונים המפציצים נקודת אויב, כך שהשפעתם עלולה להיות רבה". אם כי בסופו של דבר „פעולת הלחישה היהודית להברחת תושבים לא תוכננה ולא נעשתה בצורה רחבה ועל כן תוצאותיה קטנות. פעולה זו לא הגיעה אלא 2 אחוזים מכלל ההגירה הארצית".

4. „פקודות אולטימטיביות שלנו לפינוי כפרים ערביים. גורם זה בלט במיוחד בתיכון, פחות באזור הגלבוע וכן במידת־מה בנגב. מובן שפעולתו של אולטימטום זה, בהשפעתן של העצות הידידותיות, באה לאחר הכשרה מסויימת של הקרקע על־ידי פעולות איבה בסביבה. על כן פקודות אלה הן יותר גורם מניע ודוחף אחרון, מאשר גורם קובע. עקב הפקודות האולטימטיביות הללו פונו 2 אחוזים מכלל הנקודות הכפריות בארץ אשר תושביהן עזבוה".

5. פקודות וצווים של מוסדות ערביים וכנופיות – „פינוי זה שאפשר לכנותו כ„פינוי מסודר" בא מטעמים אסטרטגיים ולפי דרישת הכנופיות, הוועד הערבי העליון, או ממשלת עבר הירדן – בין מתוך רצון להפוך את הכפר לבסיס התקפה על יהודים בין מתוך הכרה שאין אפשרות להגן על הכפר או מתוך חשש שהכפר עלול ליהפך לגיס חמישי, בעיקר אם הוא בא בהסכם עם היהודים. במקום שהיה כוח ערבי לוחם רציני, לא פונה הכפר בקלות ורק פעולה ישירה ורצינית גרמה לשבירת הכוח הזה והביאה בעקבותיה פינוי. השפעתו של גורם זה מגיעה לידי כך ש־5 אחוזים מכלל הכפרים פונו בגללו".

6. פחד כללי – „יש להניח ש־10 אחוזים מכלל הכפרים פונו מתוך גורם זה. מתגלם בו בראש וראשונה 'משבר האמון' בכוח הערבי. כך שלמעשה הוא הגורם השלישי במעלה". המסמך מדגיש גם את היווצרותה של „פסיכוזה של פינוי, אשר הופיעה כמחלה מידבקת. כך, למשל, אפשר להניח שבצפת היתה השפעה מכרעת להופעתם ההמונית של פליטי חיפה, אשר נטעו בקרבם את הפסיכוזה של הפינוי".

בני מוריס מדגיש במאמרו כי „רוב הנהגת הישוב התבוננה באהדה על יציאת הערבים. היא פתרה למדינה היהודית את בעייתה הפוליטית־אסטרטגית המרכזית: החשש מפני אפשרות קיומו של מיעוט ערבי גדול בעל פוטנציאל עוינות גבוה". אין ספק כי צליל של סיפוק נסתר מתלווה לדין־וחשבון של מחלקת המודיעין. אך עולה ממנו גם רושם ברור כי נטישת הכפרים והערים הערביים נעשתה בתנופה, באורח בלתי צפוי, בעקבות פעולות שמטרתן היתה צבאית־אסטרטגית ולא פוליטית. בריחת התושבים היתה איפוא תוצר לוואי של הקרבות ולא יעד. בכך נמנעה גם ממקבלי ההחלטות של מדינת ישראל הדילמה הקשה שבלי ספק היתה רובצת לפתחם: לגרש או לא לגרש?

אבל בכך אין משום נחמה. משום שגילוי המסמך ופרסומו עלול לחזק את הארגומנטציה הערבית־פלשתינאית ולסייע לתעמולתה. לא יפלא איפוא שהוא מעורר רוגז מסויים אצל מנהלי גנזך המדינה, שהביעו תמיהה על שום מה מצא לנכון ארכיון השומר־הצעיר להעמיד את המסמך לרשות חוקרים. תשובתו של דוד זית, ממנהלי הארכיון, פשוטה ביותר: ארכיונים נועדו מטבע בריאתם לסייע לחוקרי ההיסטוריה וכל עוד אין בכך עבירה על חוקי המדינה או פגיעה ברורה בבטחונה, כמוגדר בחוק, זכותו וחובתו של הארכיון להמציא את מסמכיו לעיון החפצים בכך.

ואולם נמצאו גם מקטרגים על מסקנתו של מוריס. האלוף משה כרמל, שעמד בשלהי 1948 בראש פיקוד צפון, אמר לאחרונה ביום עיון מיוחד מטעם מכון שילוח באוניברסיטת תל־אביב שדן במימצאיו של מוריס, כי „מעולם לא קיבל פקודות לגרש אוכלוסיה ערבית מסיבות פוליטיות". שבתאי טבת, הביוגרף של דוד בן־גוריון, טען באותה הזדמנות, כי „האחוזים המדוייקים של הסיבות לבריחת הערבים הם בלתי מהימנים". לעזרתו של מוריס נחלץ, לעומת זאת, ד"ר יעקב שמעוני, שהיה אז מנהלה בפועל של מחלקת המזרח־התיכון במשרד החוץ. למיטב זכרונו, „הפרטים במסמך הם נכונים ומדוייקים".

ד"ר בני מוריס משוכנע כי המסמך שחשף הוא אותנטי ונכתב, ככל הנראה, על־ידי קציני מחלקת המודיעין לבקשתו של דוד בן־גוריון עצמו או יגאל ידין, שהיה אז הרמטכ"ל בפועל של צה"ל. הוא מצביע על הסימון „טבאט" שבראש הדו"ח. אותיות דומות מופיעות על מסמכים אחרים והן שימשו צופן זיהוי של מחלקת המודיעין. ובכל זאת מתעורר ספק אם מסמך בודד יכול לשמש הוכחה היסטורית. המזרחן הנודע ברנרד לואיס הדגיש כי „אינטרפרטציה ביקורתית של מאגר היסטורי מרכזי ראויה להיות נשענת ומגובשת על־ידי ארגומנטציה נרחבת יותר ולא רק על מסמך בודד". בני מוריס מסכים לקביעה זו והוא סמוך ובטוח שספרו יספק את מה שנדרש ממחקר היסטורי".

חופשיים, חילוניים או לא דתיים / מאיר בראלי

לא כל לא־דתי הוא גם חופשי

הויכוח הוא חריף וקשה ומאיים להפוך למלחמת תרבות – כפייה דתית, או הפרדת הדת מהמדינה. אולם לא קיים שום מאבק אשר יהודי חופשי באמת מעוניין בו. רשימה ראשונה בסדרה

יש שלושה־ארבעה סוגים של מתנגדים למגמה להטיל על ישראל משטר של שמירת מצוות. בלי לערוך סקר כלשהו מותר, דומני, לומר שרובם הם פשוט לא־דתיים. לא כולם ראויים אפילו להגדרה של לא־מאמינים, ואין אני מתכוון לכך שהם אומרים מדי פעם „ברוך השם".

יש לא־דתיים רבים, שפשוט אינם מתעמקים באי־דתיותם. הם רק מתנהגים על־פי נוחותם ואינם נותנים דעתם על השאלה אם מעשיהם יביאו עליהם עונש בחיים שלאחר המוות. הדבר נכון גם לגבי אלה המגדירים עצמם „מסורתיים", כלומר אנשים הבוחרים לעצמם לפי שרירות לבם איזו מצווה לקיים ומאיזו להתעלם. גם הם, ברובם, אינם מתעמקים בנושא האמונתי. שמירת חלק מהמצוות היא אורח חיים לגביהם.

הדתיים נוטים, באחרונה, לכנות את כל החולקים עליהם „חילוניים". זהו אבסורד גמור, משום שחילוני אינו היפוכו של דתי, אלא היפוכו של קודש, או של מה שהיהודים קראו „כלי קודש". לפיכך מותר, למשל, לומר שהח"כ אברהם שפירא הוא בהחלט יהודי חילוני, כי פרנסתו על שטיחים. האומר זאת אינו בא להטיל דופי בכשרות המטבח שבביתו או באמונתו של חסיד גור זה לקיים תרי"ג מצוות.

בכל זאת מצויים בקרב מתנגדי הדתיים גם יהודים שהתואר חילוניים מתאים להם, אם לא בכל התנהגותם והתייחסויותיהם, הרי לפחות בכוונותיהם וברצונם להתרחק מכל דבר שריח של קדושה נודף ממנו. הקדושות נראות להם אנטי־רציונליות ולעיתים צבועות. אבל גם אצלם, אם תבדוק היטב, יש דברים המעוררים את רגשותיהם והם מתייחסים אליהם בחרדת קודש. החילוניות בטהרתה, כאידיאולוגיה, היא תופעה נדירה מאוד.

היהודים החייבים לעמוד בחזית המאבק הרוחני והרעיוני עם הדתיים והחרדים לפלגותיהם – להם מתאים התואר חופשיים. היו זמנים שדתיים נהגו לקרוא לכל אלה שאינם נזהרים בשמירת מצוות בשם חופשיים, ולא ראו בזאת שום פגיעה בהם עצמם, שאינם חופשיים. הביטוי עבד ה' מעולם לא היה פסול בעיניהם. אמנם השם עובדיהו אינו שגור אצלנו כמו עבדאללה אצל הערבים, אבל ההתייחסות לאלוהים אינה שונה. הביטוי „ירא שמיים" המקובל בדתות רבות, מקורו ביהדות, הקוראת למאמיניה לעבוד את אלוהים ביראה.

בימינו נמנעים הדתיים מלכנות את מתנגדיהם בשם חופשיים, מפני שהם מבינים כי בעיני יהודים שאינם יראי שמיים יש יתרון לחופשיות והכינוי עלול לחזק אותם בדרכם.

השאלה שראוי לנו לשאול את עצמנו היא מי מן היהודים שאינם שומרי מצוות ראוי לתואר הנכבד חופשיים, ומי מהם הוא סתם יהודי לא דתי, כלומר אדם שלא נוח לו לקיים כשרות או לשמור על השבת, שמתעצל להתפלל ולהניח תפילין.

יש בארץ ויכוח קשה, המאיים להפוך למלחמת תרבות חמורה, בכל הנוגע לכפייה דתית. לא קיים בישראל שום מאבק אשר רק יהודי חופשי באמת מעוניין בו. למשל, המאבק להציל נוער מהשפעתם של „המחזירים בתשובה" מצטמצם לאלה שהדבר פגע בבן משפחתם. הציבור הרחב אדיש – אם פלוני רוצה לגדל זקן ופיאות ולהימנע מחילול שבת, מה איכפת לי? אין שום מאבק למען היהדות החופשית. אין מי שמתאמץ „להחזיר בשאלה" אנשים העוצמים עיניהם לכל אמת אחרת זולתי זו שבתורה הקדושה. אין גם התרעמות רצינית על תעמולה דתית ברדיו, בטלוויזיה ואפילו ביחידות הצבא, שם גם מכריחים חיילים להאזין לנסיונות להחזיר אותם בתשובה. אין בצבא שום תעמולה מקבילה בעד תפיסות מודרניות וחופשיות של היהדות. ברדיו ובטלוויזיה יש תכניות שהדתיים אינם אוהבים אותן, אבל אין הסברה בעד יהדות חופשית. אולי היהודים החופשיים מעטים בקרב לא־שומרי־מצוות, ואולי אין מבינים שהחופשיות אינה עניין פרטי, כפי שחשבו פעם אבות הסוציאליזם על הדת.

יש עוד קבוצה של יהודים שאינם שומרי מצוות. אלה הם הרפורמים והקונסרבטיבים, הנחשבים בעיני האורתודוקסים כגרועים שבכופרים, אם כי גם הם מעוגנים בדת, אבל באופן שונה מזה המותר בעיני רבני האורתודוקסיה, אבל הרפורמים והקונסרבטיבים הם לא פחות דתיים מן האורתודוקסים, כשם שהפרוטסטנטים אינם פחות נוצרים מן הקתולים.

לצורך המלחמה בכפיה הדתית הרפורמיים והקונסרבטיבים הם בעלי־ברית של לא־דתיים, כיוון שחלק מתכנית הכפיה הדתית היא להצר את צעדיהם. המאבק למענם, למען זכות שווה לרפורמים ולקונסרבטיבים בישראל, הוא המאבק הלאומי העיקרי של היהדות החופשית, כי זהו מאבק על אחדותו של העם היהודי לתפוצותיו. הטוען בעד נישואים דתיים בלבד (לפי ההלכה) ובעד „גיור כהלכה" בשאלת „מיהו יהודי" וטוען כך בשם אחדות האומה, אינו מכיר בעצם באחדות כל היהודים בעולם, ואינו מבין שהדבר יפלג אותנו מרוב העם בתפוצות.

יהודי שומר מצוות הנאבק בישראל למען היבדלות מהיהודים הרפורמיים והקונסרבטיביים ראוי לכינוי שכינה פעם חיים באר ב„דבר השבוע" את אנשי „גוש אמונים" – כנענים מניחי תפילין.

החופש והחופשיות מטבעם אינם קונפורמיים. לכן יש יהודים חופשיים שונים מאוד אלה מאלה. האידיאולוגיות היהודיות־חופשיות אינן ידועות ברבים, כיוון שבימינו אין כמעט הוגי דעות הכותבים על יהדות חופשית וכשאנו רוצים להיעזר במשהו, עלינו לפנות אל מקורות מדור קודם. ברנר וברדיצ'בסקי היו שונים מאוד בדעותיהם מאחד־העם, עד כדי כך שאחד־העם עמד מאחורי הגזירות הכספיות שהוטלו על השבועון „הפועל־הצעיר" בשל מאמרו של ברנר (כל העניין מתואר בספרה של פרופ' נורית גוברין „מאורע ברנר"). עם זאת, גם הוא וגם הם התוו דרכים ליהדות חופשית.

אכן, בצד היהדות החופשית נמצא חופש מיהדות בכלל, וטענתם הקשה ביותר של אדוקי הדת היא שכל היהדות החופשית אינה אלא פרוזדור להסתלקות מיהדות בכלל. ובאמת, אין הגנה טוטאלית מפני השפעות העולם הלא־יהודי, על פיתוייו ועל תפארתו, אבל ספק אם עצימת עיניים היא דרך ההתגוננות הנכונה. גם מקרב „שלומי אמוני" יצאו לשמד ולהתבוללות. לא כולם נזקקו ל„פרוזדור" של יהדות חופשית. היהדות האורתודוקסית והחרדית בארצות־הברית מאבדת כל הזמן רבים מבניה. לא כולם פונים לקונסרבטיבים או לרפורמים. חלק מהם פשוט מסתלקים מיהדות לגמרי.

מה שחסר במחשבה הציבורית שלנו הוא טווית החוט של יהדות חופשית, שיש לה תשובה על השאלה „אז במה אתם בכלל יהודים?" נחוץ להמשיך בקו של קודמינו, שחיפשו תשובה על שאלות קיומם היהודי, בעוד שעצם יהודיותם לא היה מוטל אצלם בספק. הם יכלו להשיב לקנאי הדת שהם יהודים טובים יותר, משום שאינם מקבלים דברים מן המוכן, אלא מנסים לעבדם בשכלם.

מבחינה זו יש משמעות רבה למה שכתב דוד בן־גוריון ב„עיונים בתנ"ך", שלא אלוהים בחר בעם ישראל, אלא עם ישראל בחר באלוהים. ואפשר להרחיב – התורה לא ניתנה לעם ישראל משמים, אלא היא פרי רוחו של עמנו, היא יצירה שנוצרה במשך דורות רבים. יש בה התפתחות, והתפתחות ביהדות היא יסוד מוסד של היהדות החופשית.

כאשר בתרבויות שמסביב זבחו ילדים למולך, היה פולחן הקורבנות העברי התקדמות ראויה לציון, ובסיפור העקידה יש הסבר בהיר איך קרבן האיל בא במקום קורבנות אדם. הנבואה, פסגת היצירה המוסרית בישראל העתיקה, ובעולם העתיק כולו, לא התייחסה בקדושה יתירה לקורבנות ולטקסים בכלל, וקראה לדבקות בעקרונות מוסריים.

היהודי החופשי משתדל להבין את תולדות ישראל וגם את התפתחותה של הדת היהודית. הוא שואל מה למעלה ומה למטה, מה לפנים ומה לאחור. אין הוא מקבל את הגזירה שאין לשאול ואין לחקור. הוא מתנגד לכפיה דתית על כל צורותיה, אבל לגביו זה לא העיקר ובוודאי לא הכל.

היהדות החופשית פורקת מעליה עול מצוות מעשיות. אין היא מקפידה, למשל, על הלכות השבת, אבל היא יודעת את גדולתה של השבת ורוצה שתהיה לנו שבת מתאימה לזמן המודרני; היא מתנגדת לקודקס נוקשה ומאובן, המחייב לקבל אי־נוחות מפני שכך היה טוב לנוח בשבת לפני אלפי שנים.

אין בכוונתי לפרוש בשורות אלה את התיאוריה של יהדות חופשית, גם מקוצר המשיג וגם מפני שיש תפיסות רבות ושונות של יהדות חופשית. התפיסה המדברת אל לבי אני היא תפיסה לאומית, הגאה בתרומתו של עמנו לתרבות האנושית וביצירתו הרוחנית הגדולה.

ידוע שיש לדתיים תירוץ לכל טענה של המדע המודרני, אבל יש מקום ליהודים חופשיים שאינם זקוקים לתירוצים. לשם מה לי הסיפור שהעולם נברא באמת לפני 5746 שנים, אלא שהקב"ה ברא „כאילו היה קדמון" ולכן אנו רואים בו כל מה שראינו? הרבה יותר פשוט להאמין שהעולם באמת קדמון וספר „בראשית" הוא ספר מופתי, כתוב בכשרון אדיר, והוא סיפור שאסור לוותר על קריאתו ולימודו.

היהודי החופשי הרבה יותר מסוכן לדתיים מן היהודי הלא־דתי, משום שיש לו מטען רעיוני, רוחני ומוסרי שעבר את כלי העיכול הרוחניים שלו. לגביו, היותו יהודי אינה מושכל ראשון, והתשובה לשאלה „מדוע אתה יהודי?" אינה פשטנית, אלא היא תשובה מורכבת ואולי לכן קשה להבינה.

צבעים / טוביה מנדלסון

פריחה מוקדמת

"איז איט א פאבליק הולידיי", שאל אותי ביום שלישי לפני הצהריים תייר אמריקאי מבוגר. אחר־כך צילם וצילם במידרחוב. ולא צילם את רבין ולא את גסטון־מלכה ולא את רשימת מפוטרי "סולל־בונה". אביב

מידרחוב ירושלמי. מי עובד. תצלומים – ניצן שורר

שלא יקידו עוד שעתונאים הולכים ונעשים עצלים. שלא יטענו שכתבים ממעיטים לצאת לשטח ומעדיפים להוציא משולחן הכתיבה ספק דיווחים ספק ניתוחים. עובדה: החלטתי, לפחות הפעם, לכתוב רשימה ממש מן השדה. כמעט כמו ה"הייתי שם" של אחד מעתוני (לפני) הצהריים. כך, אחרי שכולם הסתלקו מהבית, אחרי שהדחתי את הכלים, סידרתי את המיטות, תליתי את הכביסה, טיאטאתי את הסלון, קראתי את יומן הוועידה – התחלתי להתארגן. מן המחסן הוצאתי שמשיה ישנה, מאובקת אך שמישה, ואיכשהו הצלחתי להעמידה כך שאוכל להסתופף בצילה. ביעילות ובזריזות הוצאתי אל המרפסת את מכונת הכתיבה, כמו ניירות, כוס קפה, חפיסת סיגריות ומאפרה, וכשכל עזרי־הכתיבה עומדים לרשותי, ישבתי מתוך שמחה מרובה, שכן באותו בוקר נכנס גם אדר לתמונה, והתחלתי, ממש מלב־ליבו של האביב, לדווח.

אולי עוד ירדו כמה מילימטרים גשם השנה. אולי תהיה עוד איזו תנודה מרגשת במיפלס מי הכנרת, אבל עקרונית די ברור שקדחת האביב אוחזת כבר בכל. חוגגיו הנלהבים שוכחים, כמדי שנה, שגם האביב הוא זמני. קצר. אחריו מגיע קיץ מעיק, מלחיץ, דביק.

הרוב המכריע של תושבי מדינת ישראל – להוציא כל שלושה מאלף ישראלים המתאשפזים לטיפול פסיכיאטרי כל שנה, על פי דיווחה של שושנה ארבלי אלמוזלינו – התחלק השבוע בשלושה מוקדים: מי שלא היה בוועידה היה בטיילת, מי שלא היה בטיילת אולי הצליח למצוא שולחן פנוי במידרחוב בירושלים. "איז איט א פאבליק הולידיי", שאל אותי ביום שלישי לפני הצהריים תייר אמריקאי מבוגר, שהצטרף לתתיכת השולחן שכבשתי ב"רימון", ממש בשולי המידרחוב. לא, אמרתי לו, זהו יום עבודה רגיל.

התייר ישב, בחן את פני, כאילו ביקש להבטיח שאינני "עובד עליו", אחר כך סקר שוב את הסביבה וההיסוס, אך בעקשנות של מי שרוצה לדעת מהקורה, שאל: מי הם כל האנשים האלה? אמרתי: מה זאת אומרת מי הם כל האנשים האלה? אנשים עובדים. התייר הציץ בשעונו: מוקדם מדי להפסקת צהריים, מילמל כאילו לעצמו ואותי שאל: מה הם עושים עכשיו? כלומר, מה הם עושים, ברגע זה, כל האנשים האלה – התייר נראה נרעש. לעצמי חשבתי: מה באמת הם עושים עכשיו ובטון של מה־יכול־להיות־יותר־טבעי־מזה אמרתי לתייר: שותים קפה. עוד רגע הוא היסס, ואז ביקש ממני לשמור כמה רגעים על חפציו. אני מוכרח לצלם את זה, אמר.

עקבתי אחריו במבטי. הוא צילם את שולחנות בית־הקפה. הוא צילם מלצרית שניסתה להידחק בין השולחנות עם מגש עמוס מנות גלידה עם פירות וקצפת. הוא התרחק מעט וצילם את האנשים ההולכים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה לאורכו של המידרחוב. הוא צילם שתי צעירות מאופרות כליצנים, שעמדו באמצע הרחוב ואילתרו פנטומימה סביבתית. הוא צילם את חלונות הראווה של חנות פרחים, שגם היא גלשה לתוך המידרחוב, וכשחזר לשבת, סיפר בהתלהבות כי דבר דומה קרה לו יומיים קודם, כשטייל לאורך הטיילת בתל־אביב, בעשר־אחת־עשרה לפני הצהריים, וראה את מה שהוא הגדיר אותה "תופעה".

מה הוא לא צילם? הוא לא צילם את הסימפטומים האחרים של האביב: קריאות הקרב של שר הבטחון, יצחק רבין, שאחדות מהן כמעט ומכשירות אותו להיות ציר מן המניין בוועידת חירות. הוא לא צילם את גסטון מלכה ולא את אביו הרוחני דוד ("הממשיך") לוי. הוא לא צילם את האגדה של שרון בגני התערוכה ולא את נסיונות ההצלה של בגין ג'וניור הוא בוודאי לא צילם את מנחם בגין, שבתוך כל המולה האביבית הזאת לא בא לחופה של איילת מילוא, נכדתו.

הוא לא צילם את חברי מושב חמרה בבקעת הירדן, שהתבצרו ונעלו את שערי הישוב ומנעו את יציאתם של שניים מנציגי תנועת האיחוד החקלאי. הוא לא צילם את 18.7 מיליון דולר ההפסדים המצטיינים בדו"ח של חברת "אלרון" המתייחס לסוף דצמבר 1985. הוא לא צילם את קצין חינוך ראשי, תת־אלוף נחמיה דגן, מדבר לפני חברי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת ואומר להם כי לנוער בישראל אין כיום תחושה של מחוייבות למדינה מעבר לשלוש השנים של שירות חובה. הוא לא צילם את רשימת 2500 עובדי "סולל בונה" העומדים לפני פיטורין. הוא לא צילם שלוש מכוניות פורד־סיירה הרשות (60,000 דולר) שרכשה עיריית חיפה לשלושה "בכירים". הוא לא צילם את ההלוויה של ישראל סרד־נפחא בהר־הרצל בירושלים.

צריך להתחיל לטפל בעציצים. להשקות את הגרניום. להפוך את האדמה בעציץ של הוורד הננסי. לראות אם אפשר להציל את היקינתונים שלא פרחו בארנית. למרות השמשיה – האור על המרפסת מסנוור. השמש מעצבנת וזבוב טבע בכוס הקפה שהכנתי לעצמי. לקבל פריחה מכל האביב הזה.

תחקיר, הם עושים את זה לילדים / יעל פישביין

שומדבר, איש אחד נטפל אלינו

ילדים הם קורבנות נוחים לעברייני מין. רוב העבירות נגדם מתבצעות קרוב לבית, בסביבה מוכרת הנחשבת – בטעות – בטוחה, ועושים אותן, בשעות של אור ואנשים מוכרים. שמרו על הילדים שלכם

נתחיל במקרה של ליאורה. היא בת 11, הלכה עם חברה להצגה יומית בקולנוע השכונתי. הסרט, איש מבוגר וחביב, התיישב לידה והתפעל, יפה "כמו בסרט", אמר. אחר כך ליטף אותה. קודם את היד אחר־כך את הירך. כמו בדרך אגב נגע בחזה. ליאורה קפאה, הרגישה עצמה משותקת. ניסתה להעמיד פנים שהיא לא שם. הגבר פירש את השיתוק שלה כהסכמה סמויה. הוא הכניס את ידו למכנסיה והחל לשחק בה. הילדה שישבה לידה הבחינה במה שקורה. גם היא לא אמרה מלה, השיתוק והאימה דבקו גם בה. כשחזרו הביתה לא דיברו ביניהן על המקרה. אמא של ליאורה הבחינה שהילדה "קצת לא בסדר" ושאלה מה קרה. "שום דבר", אמרה ליאורה. "איזה מטומטם נטפל אלינו", פלטה החברה. האם לא הרפתה והמשיכה לשאול עד שגילתה את ה"שומדבר".

ילדים הם קורבנות נוחים לעברייני מין. הם נותנים אמון ללא סייג במבוגרים. מתפתים בקלות, מגיבים בידידות לזרים, סקרניים ואוהבים לעזור. מבוגר בעל כוונות זדון יכול, בקלות מרובה, לנצל תכונות אלה לסטיותיו. רוב עבירות המין נגד ילדים מתרחשות בסביבה קרובה לבית, בחצר בית־הספר או בדרך אליו, בגינה השכונתית, בתחנת האוטובוס, בסביבה מוכרת הנחשבת על־ידי ההורים כבטוחה. שעות הצהריים ואחר הצהריים הן הזמן השכיח, בבוקר ילדים נמצאים בהשגחת מבוגרים ואילו בערב אינם נוהגים להסתובב לבדם.

ביותר מ־20 אחוז של המקרים, מבצעי המעשים הם אנשים מוכרים לילד, לפעמים אפילו מוכרים היטב, ובכ־50 אחוז מדובר באנשים הנמצאים בסביבתו הקרובה – גנן, זבן, סדרן בקולנוע ואפילו מורה. אנשים שאינם מעוררים חשד אצל הילד ולפעמים גם לא אצל הוריו.

הורים משכונה תל־אביבית – אפשר שכונה טובה, אפשר שכונת־יוקרה – שלחו את בנותיהם, שלוש חברות בנות שתים־עשרה, לחוג קראטה, "שהילדות ילמדו להגן על עצמן". במשך חודשים נהג המדריך לנצל את הבנות. הורה להן "לעצום עיניים, להתרכז", אונן עליהן. הילדות היו משותקות מאשמה ומאימה. כשזה התחיל, נהנו במידה מסויימת מהמעשים ולא סיפרו בחוץ. כשתפסו את העניין נבהלו ונאטמו. לאחר חודשים, התקוממה אחת מהן והודיעה לאמה שאינה מוכנה להמשיך ללכת לחוג. "אבל זה כל־כך חשוב שתלכי" אמרה האם. הילדה התעקשה, ולאחר מריבה גילתה מה באמת קורה בשיעורי הקראטה. הפגיעה הנפשית בבנות היתה קשה. הרבה זמן שתקו וחיפו על המדריך, שניצל אותן ללא מעצור. אי רצונן של הבנות ללכת לשיעורים היה צריך להדליק נורה אדומה אצל מישהו מן ההורים. אבל לא.

"ככל שמבצע העבירה נגד הילד קרוב יותר, הפגיעה הנפשית גדולה יותר. האמון בעולם המבוגרים מתערער והשיקום הנפשי לאחר שהמעשה מתגלה ממושך יותר", אומרת לאה קרניאל, מרכזת חוקרי הנוער בשירות המבחן לנוער בירושלים. הנתונים שנאספו על־ידי חוקרי שירות המבחן לנוער מצביעים על שכיחות גבוהה של עבירות מין נגד ילדים, כאלף מקרים מדווחים מדי שנה. רובם נשיקות, ליטופים, נגיעות באברי מין, חשיפה בפני הקורבן והפשטת בגדים.

מספר המקרים שאינם מדווחים גדול פי שניים מהמקרים המדווחים, כך שניתן לומר, ללא הגזמה, שמדי יום מבוצעות בין שלוש לתשע עבירות מין נגד ילדים. הגיל הפגיע הוא בין שש לתשע. רוב הקורבנות הן ילדות. רק שליש הם בנים. אבל הצלקת שנותרת אצל הבנים חמורה יותר מאשר אצל הבנות. הנורמה החברתית מסייעת איכשהו דווקא לבנות, כיוון שמקובל שבנות הן אובייקט מיני. לגבי בנים אין נורמה כזאת, וכשיש פגיעה מינית בילד הוא מתבייש יותר, מושפל יותר, וזהותו המינית נפגעת יותר.

כאמור, רוב עבירות המין נגד ילדים שייכות לסוג הקל – נגיעות, לטיפות, חשיפה. זה קורה בערך כך: אדם זר ניגש לילדה ומבקש ממנה שתעזור לו למצוא כתובת. הילדה מובילה אותו אל הכתובת הנכונה ואז, בדרך או בחדר המדרגות, הוא מבקש, בנוסח "תקראי בשבילי מה כתוב על תיבות הדואר", מרים אותה בידיו ואז הוא מלטף אותה, או מפשיט את תחתוניה או חושף את עצמו בפניה. זה יכול לקרות גם אחרת. המבוגר, שכן או מכר, מזמין את הילדה לראות גור כלב חדש, או שהוא מתגרה בה: "אתה ילד או ילדה? תראי לי". והילדה בתמימותה מראה. ברוב המקרים אין הפעלת כוח. רק פיתוי. ולמרות זה, כל מקרה משאיר צלקת קשה. הילדים מרגישים שמשהו אצלם אינו בסדר. אם הכל בסדר, למה המבוגר נטפל דווקא אליהם – "כנראה יש בי משהו מלוכלך שבגללו עשו לי את זה", אומרים ילדים רבים. מסיבה זאת אין הם ממהרים לספר להורים, וכשהם מספרים, ההורים במקרים רבים נכנסים לפאניקה, ומלבים אצלם חרדות. אבות נוטים להגיב בהיסטריה כשמדובר בפגיעה בילדות שלהם, מה שמגביר את עוצמת הפגיעה הקיימת בלאו הכי.

כשמדובר באדם מהסביבה הקרובה, הורים נוטים לא להאמין לדברי הילד ואפילו לנזוף בו. "איך אתה מדבר" או "למה אתה אומר עליו דבר כזה?" בבית משותף בתל־אביב גר שכן נחמד ולבבי, שנהג לבצע מעשים מגונים בילדות שהתגוררו באותו בית. באחד הימים נכנס לאחת הדירות, הבת בת השמונה, שהיתה באמבטיה, יצאה לקראתו עם חלוק רחצה. השכן פתח את החלוק והילדה החלה לבכות. אמה, שיצאה גם היא לקראתו, נזפה בה: "מה את עושה עניין מכל שטות". רק כשמעשי השכן נחשפו הבינה האם מה שהבינה.

מעשי אונס הם אחוז מזערי מכלל עבירות המין נגד ילדים, אבל המספרים נמצאים בעליה. מדי שנה, בשנים האחרונות, אירעו כ־25 מעשי אונס בילדים. הקורבנות היו רק ילדות. רובן בגיל 12־14. מספר מעשי הסדום היה כמעט כפול, ומחציתם בוצעו בילדות. מעשי הסדום היו אכזריים יותר ממעשי האונס וכללו התעללות ברוטלית. גם המעשים האכזריים ביותר מתחילים בפיתוי עדין, הזמנה לעזור למבוגר, לסייע לו למצוא מישהו או לבצע משימה כלשהי. בשלב מסויים נהפך מבצע העבירה בנחמד ועדין לתוקפני ומאיים.

"מניתוח של הרבה מקרים עולה שתמיד יש שלב שהתנגדות של הילד וקריאתו לעזרה היו יכולים למנוע את המעשה. אלא שרוב הילדים לוקים במעין שיתוק כשזה קורה להם: הם נדהמים כשהם מגלים שהמבוגר החביב אינו חביב כל כך (פתוחי. "חשבתי שהוא יהרוג אותי" הם מדווחים). ואז הם אינם מגלים תושיה", אומרת לאה קרניאל משירות המבחן. עבירות מין בתוך המשפחה הן הסוג הפוגע ביותר. הן מתגלות תמיד שנים אחרי שקרו ולרוב מדובר בעבירות מתמשכות.

בשנים האחרונות עם העליה במספר המשפחות החד־הוריות, "החבר של אמא" מופיע לעתים קרובות יותר כאחראי לעבירות מין נגד ילדים. במקרים אחרים מדובר באבא או בחבר של אבא, שהילד נמסר להשגחתו ללא נוכחותה המגוננת של האם.

הלחצים הקיימים על הורה יחיד מביאים לכך שבלא יודעין הוא, או היא, משתפים פעולה עם העבריין. הורה המנצל את בנותיו למטרות מיניות נוהג לפצות אותן בפינוקים למיניהם ומעדיף אותן על פני ילדיו האחרים.

בגיל ההתבגרות משהו בתודעה נעשה מחודד יותר. עם התגבשות הזהות האישית, עולה גם המרי נגד ההורה ואז באה התלונה במשטרה. הפגיעה במקרים כאלה כמעט שאיננה ניתנת לתיקון. בשלב ראשון הכרחי להפריד בין ההורה לבין הנער או הנערה שנפגעו. בסביבה אחרת, בטוחה יותר, מתחילים לשקם את הנפש הפגועה – לרוב לא בהצלחה יתרה. קשה להחזיר את האמון במבוגר, שהיה צריך להיות האדם הבטוח ביותר בעולם.

החוק הישראלי מגן על ילדים. כל נגיעה או לטיפה של מבוגר למורת רוחו של ילד נחשבת לחדירה לרשות הפרט. קורבנות ועדים וגם מבצעי עבירות מין קטנים זוכים להגנה. החקירה נערכת על־ידי חוקרי ילדים ונוער (מגיל 14 מגדיר החוק קטינים כבני נוער) ואלה לרוב אינם מרשים שילדים יופיעו בפני בית־משפט, כדי לא לחשוף אותם לטראומה נוספת. משפטנים טוענים שהחוק מגן הגנת יתר על ילדים ומסרבל את הליכי החקירה. לפני מספר חודשים מינה שר המשפטים ועדה מיוחדת לבדיקת החוק. חוקרי הנוער חרדים מפני שינויו. לדבריהם, עדיף שתהליכי החקירה יהיו מסורבלים יותר ובלבד שהילדים לא ייחשפו להליכי חקירה משטרתיים רגילים, שאינם מתחשבים בפגיעותם של ילדים.

בכל מקרה שיש חשד לפגיעה מינית בילד, ולו גם הקלה ביותר, ממליצים חוקרי הילדים להתלונן על כך. התלונה נמסרת במשטרה ומועברת לטיפול חוקר ילדים. חוקר כזה קיבל הכשרה פסיכולוגית ואף שעליו לדלות מהילד את פרטי האירוע, מדוייקים בכל האפשר, הוא נזהר שלא להעמיק את הפגיעה. לפעמים עצם סיפור המקרה יש בו משום משחרר. האימה, הצורך להסתיר, האשמה והבושה מתפוררים כאשר מישהו מבחוץ, שאינו מעורב, מסביר לו שהוא לא אשם, שהמבוגר הוא זה שנהג שלא כהלכה.

לדבר, לדבר, לדבר

- חשוב להבין ילד לשיפוט ערכי, שיעז לומר "לא" לדבר שאינו מוצא חן בעיניו. שיהיה לו אומץ ותוקף לסרב למבוגר המציע לו לעשות משהו שאינו נראה לו.
- ללמד ילדים שאם משהו מעורר את חשדם, יזעיקו עזרה, יקראו בקול, יפנו למישהו שנמצא בסביבה.
- לא להיכנס עם איש זר בלתי מוכר למקומות חשוכים, לסמטאות, לחדרי מדרגות. ללכת ככל האפשר בחברת ילדים נוספים.
- אם מבוגר מבקש מילד להתלוות אליו, לסרב בטענה הפשוטה ש"אמא לא מרשה" ולא להישמע שנאורים.
- הורים צריכים להיות ערים למה שילדיהם משדרים. לחשוד, להיעזר בחברים, כדי להיוודע מה קורה עם ילדיהם.
- לנצל מקרים שמתפרסמים בתקשורת; לשאול את הילד: מה היית עושה במקרה כזה, כדי לתרגל מראש מצבי לחץ אפשריים.
- לומר מראש לילד שלפעמים המבוגר הרע נמצא בסביבה הקרובה.
- לדבר בגילוי־לב על פחדים, על דרכים להיחלץ, לעורר בטחון אצל ילדים שאפשר לדבר בחופשיות על מקרים לא נעימים ומפחידים.
- לדבר, לדבר, לדבר. לא להפחיד. ילד מפוחד הוא פחות מוגן. ילד בוטח בעצמו יכול, ביתר קלות, לגייס תושיה ולהיחלץ ממצבי לחץ.
- במקרים שמתעורר חשד אצל הורים ומורים להתקשר עם אנשי מקצוע.
- בכל מקרה שנעברה עבירת מין נגד ילד, להתלונן במשטרה.

קשה לשבור אותנו. יותר קשה לשבור את משרד הפנים

■ נתן רועי

את מסעו של יאן קונצ'ק, יוגוסלבי, לארץ ישראל, קשה לכנות כמסע עסקים. אולם כשהגיע לכאן עם משפחתו נתקל בעסק מוזר. לא רוצים אותו. לא רוצים את אשתו וילדיו. הם לא יהודים. שילכו, אוהבי ישראל לארץ אחרת

משפחת קונצ'ק. יוגוסלבים רזיים. תצלום – עמרם גלמי

"מסע העסקים של אבא", סרט יוגוסלבי יפהפה, ממלא עכשיו אולמות. ארץ של הרבה גשם ומעט רוח יוגוסלביה, ומחוזרים טובים שלה צולם קולנוע טוב. כך, בגלל היוגוסלבים הם פגשתי יוגוסלבים אחרים, בבאר־יעקב, רחוב ד', 15/5 קומה שלישית בבית דירות נקי מאד. כתוב על הדלת קונצ'ק יאן. צלצלתי. בדירה הקטנה עמד ריח מאפה. שבו, אמרה והודה. אל החדר נכנס גבר כבן חמישים, בהיר עיניים, בעל שיער קצוץ. יאן קונצ'ק היה מעט מתוח. איש נרדף על־ידי פקידונים במשרד הפנים העושים את המוות למי שאינם יהודים, גם אם הם אוהבי ישראל. יאן קונצ'ק נולד לפני 56 שנים בכפר ארבדיק בחבל סרם ביוגוסלביה. בבית אביו למד את הברית הישנה ואת הברית החדשה ואת אהבת ישראל. אנחנו חשבנו, אומר יאן, שכל העם היהודי – ואנחנו יוגוסלבים בני אברהם – מקומנו כאן. חייה של משפחת קונצ'ק, הקלאים בכפר יוגוסלבי, לא היו קלים. קונצ'ק אומר שאהבת ישראל וארץ־ישראל היתה עבורם עיקר. הוא נשא אשה נעימת סבר שילדה, בזה אחר זה, עשרה ילדים שלמדו מינקות כי ישראל היא הארץ המובטחת ואליה ישובו כל היהודים. ורה היא המתרגמת. קונצ'ק אומר שמילדותו ידע שהוא גר־צדק. אמו ואביו קראו בתנ"ך והוא למד מהוריו את האמונה הקרויה "נדר". "האמונה הזאת", הוא אומר, "מתבססת על דברי הנביאים בברית הישנה. כשקמה מדינת ישראל האמנתי כי זהו שלב במעשה הגאולה ויום יבוא ואגיע לכאן כדי להתיישב בין יהודים. שנים מאז הוקמה המדינה לא יכולתי לבוא כי מצבי הכלכלי לא איפשר זאת אבל היום הזה בא, ולבסוף באתי לכאן בפעם הראשונה ב־1971." יאן קונצ'ק יושב במקומו זקוף קומה. עיניו בהירות ומבטו הודה.

"הסתובבתי כאן כתייר שלושה חודשים עד שהגעתי למסקנה כי אביא לכאן את ילדי ויהי מה." הסיפור של יאן קונצ'ק הוא סיפור קשה ומוזר. בכל שנה, מאז 1972, בא לישראל והשאיר כאן אחד מעשרת ילדיו במוסדות חינוך ובכפר־נוער." הוציא את משפחתו מיוגוסלביה בשלבים. אחד אחד. אחת אחת. קונצ'ק אומר שכשם שמשה חצה את הים, בכוח האמונה שמקורה באלוהים, כך היה לו כוח לדבוק באמונתו. כל דברי הנביאים יתקיימו, הוא אומר, ו"עם ישראל יושע". איש מוזר יאן קונצ'ק.

עכשיו עובד לפי שעות. לא חודשית ולא קביעות. לא תושב ולא אזרח. אבל מה, אדם מאמין. רוצה – כבה זה – לחיות במדינת ישראל.

עם אמונה כזאת היה אפשר להקים מדינה נהדרת. לא כך חשבו אנשי משרד הפנים. ב־16 בדצמבר, 1983, נהפך החלום לסיוט. יאן קונצ'ק נעצר על־ידי המשטרה, לאחר שמשרד הפנים הגיע למסקנה כי המדובר בקונספירטור המבקש אשרת כניסה. קונצ'ק שרצה בסך הכל תעודת זהות ישב במעצר במשך חמישה שבועות. ילדיו ניסו לעשות הכל כדי שישוב הביתה. מכתבים יצאו לכל רחבי הארץ. חבר הכנסת אהוד אולמרט התערב לטובתם. שולמית אלוני ניסתה לעזור. כולם נכשלו. משרד הפנים ניצח. בני המשפחה ראו את האב מושפל, חמישה שבועות ישב במעצר יחד עם פושעים. ביוגוסלביה נחשבו, בגלל תמיכתם בישראל, בוגדים. בארץ הם מנודים ומועמדים לגירוש.

השכנים מכירים את משפחת קונצ'ק שרכשה דירה מכסף שהעבירה לארץ טיפין־טיפין. לימודי שישה מעשרת ילדיהם ממומנים מעבודתם של האב וארבעת הילדים הגדולים. "אנחנו שקטים, וזו אולי הסיבה שלא עשו כלום כדי לזרוק אותנו מכאן. אנחנו אוהבי ישראל. לא עושים צרות לאף אחד ובסך הכל אנחנו רוצים להתגורר כאן, בין יהודים" אומר הבן. האב משפיל מבטו ואומר: זו ארצנו, כאן אנחנו רוצים להתגורר. זו אמונתנו ודרך חיינו.

במכתב ששיגרו שניים מהבנים לנשיא המדינה, הם אומרים: עלינו לארץ־ישראל מיוגוסלביה בדרך רבת יסורים וטלטולים. הגענו בקבוצות קטנות של שניים וכבודדים, משום שבאופן אחר לא יכולנו לצאת מיוגוסלביה. אנו, כותבי המכתב, יעקב ודני, הגענו לישראל בדרך־לא־דרך לפני שמונה שנים ומאז אנחנו כאן. במשך הזמן הצטרפו אלינו אחינו ואחיותינו ולבסוף, לפני שנה, הגיעה אמנו. אבינו הצטרף אלינו לפני שלוש שנים". בשנים שהאב והאם לא היו בארץ, נשארו הילדים לבדם. בודדים המשיכו להאמין, כי האל יהיה בעזרם.

ענת, בת עשרים, למדה בקורס לאחיות. אחרים למדו מקצועות שונים. עכשיו יש בעיה מיוחדת עם ענת. היא סיימה את לימודיה, אך כדי לקבל אישור של משרד הבריאות, עליה לקבל אישור של משרד הפנים ולהציג תעודת־זהות. אבל אין תעודת זהות, והיא איננה יכולה לקבל תעודת סיום. כמו אחיה, גם היא רואה בתעודת הזהות הישראלית את הדרך אל האושר. חרף מכתבים של מוריה מכפר־סילבר ותחינות של ידידי המשפחה, היא איננה מקבלת תעודת זהות.

יאן קונצ'ק (56), רעייתו, דני (25), ורד (22), לילי (11), אולינקה (26), ענת (20), דיקי (14), יעקב (23), שמואל (15), מאיר (17), אילה (19) הם משפחה אוהבת ישראל והסבל חרך בהם צלקות. הם חיים כאן, בינינו. מפוחדים. החלום עצום. שברו גדול. "ישראל דומה למשפחה שלנו", אומרת אולינקה. "אנחנו קטנים, חסרי כוח למראית־עין, אבל ההורים אמונה שדרכנו היא אמת צרופה. קשה לשבור אותנו, אבל עוד יותר קשה לשבור את משרד הפנים."

כביסה מסוממת בחוץ

■ שמעון וייס

האם „ועדת סמים תנועתית" היא סימן לצריכת סמים? – כן. היא סימן לצריכת סמים בקיבוצים.
מה פתאום המשטרה מסרה על המאסר, שאל מזכיר קיבוץ גבת. וכמו במקרים דומים אחרים, לחברים נמסרה הוראה חד־משמעית „לא לדבר עם התקשורת".
סמים, מעצרים וכתבי אישום. גם זה קורה בתק"ם

איתן ברושי, מזכיר קיבוץ גבת, נשמע מופתע. מה פתאום המשטרה מסרה על המאסר, שאל בתמיהה לאחר שנודע לו כי דוברת מרחב העמקים במשטרה דיווחה לעתונאים על הפשיטה שערכו השבוע בלשי המשטרה בחצר הקיבוץ ועל השלל המרשים שגילו. לא אמרו לנו כי יפרסמו את העניין, הוסיף המזכיר הצעיר בתמימות. הוא סירב להוסיף מלה וחצי מלה על הפרשה האחרונה, שגרמה תדהמה וזעזוע בחצר הקיבוץ הוותיק.

ה„פרשה" הפכה לשיחת היום לא רק בגבת, אלא בקיבוצים רבים אחרים ובמסדרונות התק"ם בתל־אביב. כמו במקרים דומים אחרים, ההוראה חד־משמעית שנמסרה לחברים באסיפת הקיבוץ המיוחדת „לא לדבר עם התקשורת" לא מנעה את דליפת המידע אל מחוץ לגדר. תמיהתו של מזכיר גבת כי המשטרה דיווחה לעתונות מבלי ליידע אותו איננה מפתיעה, משום שמערכת היחסים שנרקמה בשנים האחרונות בין המשטרה לבין הקיבוץ הניעה רבים בקיבוץ לחשוב שהם מחוסנים מפני פשיטות של המשטרה ומנסיונה לאכוף את החוק.

ארועי הימים האחרונים, היינו מעצרם של שלושה בני משק צעירים ומתנדב ופרסום שמותיהם ברבים לאחר הארכת מעצרם, הם, אולי, מכה לתדמיתו של הקיבוץ בציבור, אבל חשוב לא פחות הוא המפנה שחל בדרכי הטיפול בתופעת הסמים בקיבוצים.

מעצרם של החשודים, הארכת המעצר ופרסום שמות החשודים יצרו תקדים, הקובע כי בני קיבוץ החשודים בעבירות חמורות שוב אינם מחוסנים מבילוי בעדרי מעצר צפופים של תחנות המשטרה ברחבי הארץ. אין מדובר עוד בהתמודדות פנימית של החברה הקיבוצית עם תופעה חמורה ללא ידיעת השכנים והציבור הרחב. בקיבוץ קראו לזה „לכבס את הכביסה המלוכלכת בפנים".

הבחנה חיובית ראשונה אפשר כבר לראות בחצר גבת יום־יומיים לאחר פשיטת הבלשים ומעצר הצעירים. הזעזוע, אומרים בגבת, גרם להתעוררות גדולה בקרב החברים לגבי החומרה של תופעת השימוש בסמים, ובימים שאחרי ההלם הראשון נראו מחנכים ואנשי ועדת הסמים התנועתית, סובבים בחצר הקיבוץ ובמוסד החינוכי האזורי „העמק המערבי", שילדי גבת לומדים בו, ונערכים ל„מסע התעוררות" לשם עקירת התופעה ולימוד לקח. עד לפני חמש־שש שנים העדיפו בתנועה הקיבוצית להעלים עין מן התופעה של עישון סמים, שפשט בעיקר בקרב בני הנוער בקיבוץ. היותו של הקיבוץ פרוץ גם לאלמנטים שליליים ולצרכני סמים – דבר זה לא נעלם מעיני מוסדות הקיבוץ, אבל החשש מהתמודדות שיתק כמעט כל נסיון להסיק מסקנות ולפעול. כאשר התברר שביותר ויותר קיבוצים אין זו תופעה חולפת, ושוב אין מדובר רק במתנדב זה או אחר מחו"ל, הוחלט על טיפול מסודר בתופעה.

אז גם הוקמה ועדת סמים תנועתית, ובה אנשי מקצוע בתחום הסוציאלי והחינוכי, ואלה הניעו את הקיבוצים למסור את הטיפול בתופעת הסמים, שהפכה לאחת הבעיות המסוכנות לחברה הקיבוצית, ובעיקר לחברת הנעורים.

מתברר, לדברי איש מקצוע בתנועה הקיבוצית, כי הבעיה נוגעת למספר לא קטן מקיבוצי התק"ם, וכמעט כולם נדרשו לטפל בעניין ברצינות.

„היתה תקופה", אומר דן כהן, עובד סוציאלי בהכשרתו וחבר עין־חרוד איחוד, „שהחברים העדיפו להעלים עין ולא העזו לחשוב כי בניהם ובנותיהם משתמשים בסמים. היתה מין הסכמה שבשתיקה: אמנם אמרו בחצר שמעשנים, אבל 'איש לא ראה ואיש לא שמע'. כאשר החלו לצאת עם גילויים והוכח שיש סמים בקיבוץ ומשתמשים בהם – קיבלו החברים את האמת בפרצוף. זה היה 'בום' ברמה התנועתית, ולא רק הקיבוצית, וכולם פחדו שמדובר בתהליך שלא נוכל להתגבר עליו. היום אני יכול לומר שישנה סבירות גבוהה שה'בום' ההוא וההתעוררות בעקבותיו יביאו להצלחה בדרכי הטיפול והעניין ישאר במימדים קטנים", מסיים דן כהן.

באחרונה אין הקיבוצים נבהלים עוד מעצם המלה 'סמים' וישנו איזה מנגנון פנימי קיבוצי, המופעל כל אימת שהמלה המסוכנת מתרוצצת בחצר. יש אמנם קיבוצים שעדיין נשמעת בהם הגישה „עזוב, זאת לא בעיה שלנו. אולי אצל אחרים..." אבל בקיבוצים רבים מטפלים בעניין בלי סנטימנטים ובכל החומרה.

זכור המקרה 'יוצא־הדופן' בקיבוץ שער הגולן שהוציא מתוכו חמישה מבני־הבית שסירבו לקבל את מרות הקיבוץ ולחדול משימוש בסמים בעזרת טיפול מסודר. היה זה צעד קיצוני שלא הירבו להשתמש בו בקיבוצים אחרים, ויש אומרים היום שחברי שער־הגולן כיפרו על צעד כה גבוה, בשום שסירבו בעקשנות לערב את המשטרה בעניין.

כמה זה עולה להם? הרבה

■ אקונומיסט

השקעה של חצי מיליון, במקרה „הטוב", תועיל לאמריקאי הרוצה להבחר לקונגרס. בחירה לסנאט „כבדה" יותר – שני מיליון לפחות. האמריקאים נוטים לשמור על הכסף הפרטי שלהם, פחות על כספם של אחרים

מושל לואיזיאנה בארה"ב, ארל לונג, אמר פעם לתורמים למערכת הבחירות: "אלה שתורמים מוקדם, משיגים את כל הקופה; אלה שתורמים מאוחר, משיגים ממשל תקין". על־פי עצתו של לונג החל גיוס הכספים למסע הבחירות של 1986 לבתי־הנבחרים מייד לאחר הבחירות ב־1984. בששת החודשים הראשונים של 1985 גייסו המועמדים התרשים 64.7 מיליון דולאר ויותר על הבכחות לעוד 78.5 מיליון – ב־60 אחוז יותר מאשר בשלב המקביל בבחירות הקודמות. הנתונים הראשונים מעידים, ש־1986 תהיה שנת־שיא בהוצאות הפוליטיות.

מסע־בחירות ממוצע לקונגרס השנה יעלה כ־500,000 דולאר והמסע־הממוצע לסנאט יהיה שני מיליון דולאר לפחות. על־פי הצפוי, המועמדים ל־34 המושבים בסנאט ול־435 המושבים בקונגרס, העומדים לבחירה, יוציאו יחדיו לפחות 450 מיליון דולאר עד חודש נובמבר. המפלגות מתכוונות לגייס אפילו יותר מזה: היעד של הדמוקראטים הוא להגיע ל־130 מיליון ושל הרפובליקאים – ל־370 מיליון. אולם לפי החוק מותר למפלגות לתרום רק עד 30,000 דולאר במישרין ו־40,000 בעקיפין לכל אחד ממועמדיהן לבתי־הנבחרים. מועמדים בעלי סיכויים לסינאט רשאים לקבל יותר ממפלגותיהם: 27,500 דולאר, בתוספת שמונה סנט לכל אזרח בגיל בחירה במדינתם, סכום המגיע ל־100,000 דולאר במדינות הקטנות ול־1.5 מיליון בקליפורניה. אולם כל המועמדים באשר ייאלצו לגייס את רוב התרומות ממקומות אחרים.

מאגרי התרומות הגדולים ביותר הם 4,000 ועדות־הפעולה הפוליטיות (פא"ק), שישיגו כ־125 מיליון דולאר השנה, כמעט פי ארבעה משהשיגו לפני ארבע מערכות בחירות. הן ישיגו כשליש מכל מימון הבחירות לקונגרס וכחמישית בכל המימון לסינאט. כמעט כני־שלישים מכלל התרומות של פא"ק יוקצו למועמדים המכהנים כבר בתפקיד; הדמוקרטים יקבלו את חלק הארי, כמקובל מאז הפכו הפא"ק לתופעה נפוצה בתחילת שנות ה־70. הדיבורים על גובה ההוצאות עוררו קריאה לצמצום. סנגורי השיטה הקיימת מציינים, שהסכום שמוציאים על „מכירת" חבר קונגרס קטן מהסכום שמוציאים על מכירת סבון או דייסה. המתנגדים לשיטת התרומות של פא"ק מתחלקים לשתי קבוצות: האחת רוצה להגביל את השפעת פא"ק על־ידי הגדלת התרומות מאנשים פרטיים, והשניה רוצה לקבוע "גג" לתרומות ולהוצאות. המנהיג החדש של המסע להגבלת ההוצאות הוא סנאטור דייוויד בורן, דמוקראט מאוקלהומה. הצעת־החוק שלו, הנתמכת בידי השדולה "קומן קוז" (העניין המשותף), עתידה לעלות בסנאט בקרוב.

לפי הצעת־החוק של בורן יוגבל מועמד לקונגרס בגיוס 100,000 דולאר מכספי פא"ק (בתוספת 25,000 דולאר, אם הוא צריך להתמודד גם בבחירות מוקדמות); מועמד לסנאט יוגבל לתרומות פא"ק, שינועו בין 175,000 ל־750,000 דולאר, בהתאם לגודל המדינה. המאקסימום שיוכל פא"ק בודד לתרום למועמד אחד יופחת מ־5,000 ל־3,000 דולאר. כדי לפצות על אבדן כספי פא"ק, תוגבה תקרת התרומות האישיות מ־1,000 ל־1,500 דולאר. בורן גם תובע מתחנות־השידור לספק זמן שידור חינם, כדי לענות על התקפות, המוממנות לכאורה על־ידי גורמים עצמאיים.

רוב הסנאטורים התנגדו להצעתו של בורן, אך בדצמבר העדיפו להשעות את ההצעה ולא להצביע נגדה בגלוי. בקונגרס, שם מקבלים המועמדים בין 40 ל־50 אחוז ממימון הבחירות שלהם מהפא"ק, צפויה קבלת־פנים צוננת לכל הצעה שתגביל את תרומות הפא"ק.

דמוקראטים בקונגרס בוחנים כעת דרכים, לשם עידוד אנשים פרטיים לתת תרומות בסך 100 דולאר או פחות. משקיפים ואנשי אקדמיה טוענים מזה זמן, כי החולשה הגדולה בשיטת מימון הבחירות בארה"ב איננה התרחבות הפא"ק, כי אם הצטמצמות התרומות הפרטיות הקטנות. ב־1974 היו התרומות שמתחת ל־100 דולאר 46 אחוז מכלל הכספים שגייסו מועמדי הקונגרס ו־27 אחוזים מהמימון לסינאט; ב־1984 הצטמקו התרומות האלה לכדי 19 עד 23 אחוז. ככל שמצטמצמות התרומות הקטנות וגדלות ההוצאות, גוברת תלותם של המועמדים בפא"ק.

כדי לשנות מגמה זאת, הציעה לאחרונה קבוצה של חברי קונגרס דמוקראטים לפטור לחלוטין ממס תרומות שמתחת ל־100 דולאר למועמדים מקומיים לסנאט ולקונגרס. אולם הצעה זאת סותרת את כוונתו של רייגן לבטל גם את הפטור בן 50 האחוז על תרומות פוליטיות. הקונגרס אישר את הצעת הפטור ממס באמצע דצמבר. אך לא ברור עדיין מה תחליט ועדת הכספים של הסנאט, כשתדון בנושא במשך השנה.

סנאטור ג'ון היינץ מפנסילבניה, יו"ר הוועדה הארצית של הסנאטורים הרפובליקאים, רוצה שהקונגרס יבטל את ההגבלה על הסכומים שיכולות המפלגות לתת למועמדיהן. משום שהדמוקראטים לא יוכלו לעולם להשתוות לרפובליקאים בגיוס כספים, ידחה הקונגרס, בעל הרוב הדמוקראטי, את ההצעה הזאת, גם אם תאושר בסינאט. סנאטור צ'רלס מתיאס, בשנת כהונתו האחרונה, שב להוזן למען מימון ציבורי למסעי הבחירות לקונגרס. אך הנשיא רייגן ומפלגתו מתנגדים לכך, וגם הבוחרים, לפי סקרי דעת־הקהל, אינם רוצים זאת. בגלל הלחצים לקיצוץ בהוצאות הממשל (חוק גראם־רודמן לצמצום הגירעון), הצעה זאת תהיה בלתי־אפשרית בזמן הקרוב.

רק להקלות במס לתרומות הקטנות יש סיכוי כלשהו שיהפוך לחוק, וגם זה אינו בטוח. יש המציעים לבדוק רעיון פשוט: לתת זמן שידור חינם למועמדים. כמעט בכל הדמוקראטיות התעשייתיות ניתנת אפשרות למפלגות או למועמדים לשדר את דעותיהם בלא תשלום. המועמדים לקונגרס בארה"ב מוציאים כמעט שליש מתקציב הבחירות שלהם על פרסומת ברדיו ובטלוויזיה. אולם גם זה לא ייצא כנראה אל הפועל. גלי האתר אולי נמצאים בבעלות הציבור, אך חברי הקונגרס אינם הוגים לפגוע באנשים, המוציאים את פרנסתם מהם.

שני עיונים בספרו של דויד גרוסמן, „עיין ערך: אהבה"

עושים מלחמה בלשון

מאת רות שנפלד

דויד גרוסמן, „עיין ערך: אהבה", הוצאת הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן קריאה ובית הוצאה „כתר", 1986; 399 עמ'.

בספרו החדש, רחב המימדים וסבוך המיבנה והעלילה, ניסה דויד גרוסמן לכתוב אפופיה פנטסטית, המחבקת זרועות עולם. מלבד היבטים שונים של ההוויה היהודית, כולל נושא השואה, הרומן כולל בתוכו התייחסות עקרונית לחיי האדם ולמהותם, למימד הזמן מבחינה סובייקטיבית ופילוסופית ולכושר היצירה כאחד היסודות של הקיום האנושי. גיבוריו של גרוסמן רואים את הקיום בתוך הספרות כמשמעותי יותר מן הקיום בתוך המציאות; והשפה היא בעיניהם העסק העיקרי, המאפשר לבני אדם לא רק להתבטא, אלא גם להילחם על צלם האנוש ועל הצלת העולם. אולם עצם גודל המשימה, שגרוסמן נטל על עצמו, הוא כבחינת "הימור על כל הקופה", וקשה לומר בפה מלא, שהמחבר יצא מהנסיון הזה כמנצח. לכל היותר ניתן לקבוע, שגרוסמן הוא סופר מוכשר ושאפתן, בעל דמיון עשיר ובלתי מרוסן, וכי הנסיון שרכש בכתיבת הרומן הנוכחי יעזור לו בוודאי במשימות הבאות, שתהיינה, אולי, בעלות ממדים צנועים יותר וגזורות לפי כוחות אנוש.

מבחינת זיקתו הז'אנרית והתימאטית, הרומן של גרוסמן ממשיך שורה של יצירות פנטסטיות, או ליתר דיוק "סוריאליסטיות", על נושא השואה, כגון "לא מעכשיו לא מכאן" של עמיחי, "לגעת במים לגעת ברוח" של עוז, ושני הרומנים של יורם קניוק: "אדם בן כלב" ו"היהודי האחרון". מקור השראה נוסף שימשו לגרוסמן רומנים לבני הנעורים, כגון סיפורים על מכונות זמן למיניהן ומערבונים, אך גם "מוטל בן פייסי החזן" של שלום עליכם ו"יותם הקסם" של קורצ'אק. מבחינה סגנונית ניסה גרוסמן למזג בתוך יצירתו רמות סגנוניות שונות, החל בעגה ילדותית, דרך שפת יסודות הטבע ("הים", כיצור מואנש ממין נקבה, היא אחת מגיבורות הרומן) וגמור בשפת ספרות הילדים העברית משנות העשרים. הספר רצוף ביטויים בלשונות שונות, ביחוד ביידיש ובפולנית, נאולוגיזמים למיניהם, וכן מונחים מדעיים או פסבדו מדעיים מחיי הסלמונים, שלתיאור מסעם בים מוקדשים חלקים מתוכו. נראה, שדווקא בתחום הסגנוני, אם כי גם כאן הישגיו לא תמיד הם ברמה אחידה, צעד גרוסמן את הצעד המכריע ביותר בתוך הרומן שלו.

בגלל עצם טיבעו הפנטסטי הפרוע ובגלל פיתוליה הרבים של העלילה, ספרו של גרוסמן הוא אגוז קשה מאוד לפיצוח. הקורא צריך להשקיע מאמץ לא מבוטל, כדי להתגבר על אבני הנגף הניצבות בדרכו, וכדי לצרף את החלקים השונים של העלילה ולפענח את טיב הקשרים ביניהם. לא פחות קשה לרדת לסוף כוונתו של המחבר, שכן ההרפתקה שאליה הפליג גרוסמן שמה לה למטרה יעדים כל כך רבים ומגוונים, עד שקשה לקבוע מהו ציר המרכזי של הרומן, אם כזה קיים בכלל.

★

"עיין ערך: 'אהבה'" מחולק לארבעה חלקים, ועצם החלוקה הזאת מרמזת למגמה כוללנית מאוד, שכן המספר ארבע מעורר אסוציאציות לארבעה יסודות, ארבעה רוחות השמים, ארבעה ממדים (כולל מימד הזמן), ארבעת העולמות שבמיסטיקה היהודית, וכמו כן לשאול, פורגטוריום, העולם הגשמי וגן־העדן.

בחלק הראשון הילד הירושלמי מומיק, בן לניצולי שואה, מתוודע לסבו אנשל וסרמן, מחבר סיפורי הילדים "ילדי הלב", שנייגל בורח גם ממעונו [illegible] לפענח את הסיפור [illegible] הגיבור, ממלמל לעצמו, אך אין הוא מוצא עדיין את הצופן המתאים. בסיום החלק הזה מסתלק הסב באורח מיסתורי, ומסתבר שלא היה אלא שליח העולמות העליונים, מעין "הנסתר", או היהודי הנצחי.

ייתכן, שהרומן של גרוסמן היה נשכר, אילו המחבר היה מסתפק בחלק הראשון, שבו הילד מומיק מנסה לגדל את "החיה הנאצית" על מנת להילחם בה ועל מנת להבין את הוריו ואת סבו מפחדיהם ומהכחדתם של מאורעות השואה, אך נכשל, לבסוף, במשימתו ומגלה את "הנאצי הקטן" שבתוכו. בחלק זה מתמקדת תשומת ליבו של המספר־הילד בתחושות של דור שני לשואה ובמועקות שהוא מרגיש נוכח הירושה הכבדה שנפלה על שכמו ונוכח הבושה שתוקפת אותו למראה השרידים העלובים של אלה, שהלכו "כצאן לטבח". על המועקות האלה מתוודה מומיק בחלק השלישי של הרומן, אחרי שכבר הפך לסופר: "כי הצי תמיד מרגים על 'הנאצי הקטן בתוכך', ומכוונים בכך לדברים הלא נכונים. [...] והרי הבעיה האמיתית, המחלה, עמוקה בהרבה. ואולי היא השוכה מדפא. ואולי אין אנו אלא חיידקים. לא יותר מחיידקים. [...] ומהו הטיפול הנכון והדרוש? האם לעקור הכל, ולהתחיל שוב מתחילה? והאם יש בנו כוח לכך?" (עמ' 262).

אולם גרוסמן לא התרכז בשאלה ממוקדת אחת, אלא התפזר לשטחים רבים, בעלי היבטים קיומיים כוללניים, ולשם כך גם הרחיב עד מאוד את ממדיו של הרומן.

בחלק השני מתוודע מומיק, שכאמור התבגר בינתיים ואף נשא אשה, לכתבי הסופר הפולני־יהודי ברונו שולץ, שנספה בשואה, ובעזרת הזיקה המעמיקה הולכת לשולץ ולכתביו הוא גם מנסה להתקרב לפיענוח סיפורו המסולסל של הסב וסרמן. מסייעת לו בכך אהובתו, איילה, שבהשפעתה הוא נכנס לתוך "החדר הלבן", שמוקרנים לתוכו כל הזוועות מימי השואה, ושנוצר בו, באמצעות השראה: "מין צירוף בלעדי רק לך: תרכובת של [...] הביוגראפיה האישית והמצפון שלך – עם כל מה שמוקרן מעבר לקירות. כל העובדות על האדם. כל האינטנסור האנושי, הזוועתי, הפחד והאכזריות והרחמים והייאוש הגדולה והחכמה האנושית והקטנוניות ואהבת החיים" (עמ' 116). מתברר, שהשואה נהפכה עבור מומיק למעין מעבדה אנושית, שכל הזוועות ויצרי אנוש הגיעו בה לידי אינטנסיביות וריכוז מיוחדים במינם, ולכן היא ראויה להארה ספרותית.

בחלק השני של הרומן גם מסופר על גילגולו של ברונו שולץ לסלמון ועל מסעו עם הסלמונים ברחבי הים. גם המספר, מומיק, צולל בעקבות ברונו למעמקי ה"ים", שהופכת למין סמל רב רבדים, היכול לסמל את היצירה, את השפה ואת הדמיון במובנם הכללי. ה"ים" גם מזוהה עם איילה, הדוחפת את המספר לדרך היצירה הדמיונית, בו בזמן שאשתו, רות, מסמלת את החלק הראציונאלי השפוי שבהוויתו.

בחלק השלישי מצליח מומיק להתגלות בדמיונו לסבו, אנשל וסרמן, במחנה הריכוז, שהוא מעין בבואה ספרותית של טרבלינקה (עיין בספרו של ז'אן פרנסואה שטיינר "טרבלינקה"). וסרמן, היהודי הנצחי, שהנאצים אינם מצליחים להמיתו, נעשה לשהרזדה מסוג חדש. הוא מספר באוזני מפקד המחנה, נייגל, את "ההרפתקה האחרונה של ילדי הלב", כדי לזכות לא בחייו אלא במותו. לילדי הלב, שהזדקנו בינתיים ונהפכו לישישים, ניתן במתנה מן השמים "ילד כוכבים" מן האגדות, קאזיק, הניחן בסגולה מיוחדת: כל מעגל חייו חייב להסתיים ביממה אחת.

החלק הרביעי והאחרון של הרומן הוא "האנציקלופדיה המלאה של חיי קאזיק", ומכאן גם השם "עיין ערך: 'אהבה'". אלא שהערך הזה אינו קיים כלל באנציקלופדיה של גרוסמן, וכמו כן חסרים בה הערכים: רחמים, חמלה ומשמעות החיים.

מה שמאחד את כל חלקי העלילה הוא החיפוש אחרי סיפורו של הסב וסרמן. בחלק השלישי של הרומן מומיק לא רק מצליח לשחזר את הסיפור האחרון של "ילדי הלב", אלא הוא גם נעשה שותף לסבו במעשה היצירה ומכניס לתוך הסיפור את דמויות הניצולים העלובים, שאותן הכיר בשכונה הירושלמית. נראה, שהתפרקות ההלכות ונזילות של המציאות ושיבוש מושגי הזמן אינם הקו היחיד המאחד את הרומן. שני החלקים הראשונים הם שלבי ההכנה של מומיק לקראת שיחזור הסיפור של וסרמן, בחלק השלישי מסופר הסיפור מנקודת הראות של סופר הילדים הקשיש, ואילו בחלק האחרון "הרשות המספרת" או "המערכת" מסדרת את הסיפור מחדש על־פי העקרונות ה"מדעיים" של האנציקלופדיה, ואף מצליחה לסיים אותו, על פי דרכה. מבנה הרומן תואם את נושאיו, המתרחבים והולכים. מומיק שבגר אינו עוסק עוד בתחושות בניהם של הניצולים, אלא בבדיקה מחודשת של יסודות הקיום האנושי ושל השפה האנושית בעידן שלאחר השואה. לשם הניסוי המדעי־ספרותי הזה הוא נזקק לפירוק השפה ולהרכבתה מחדש, ואחר כך גם לפירוק האדם ולהרכבתו מחדש.

אחד המניעים שהביאו את גרוסמן לניסוי הספרותי הנועז היה התחושה, כי השפה האנושית איבדה את משמעותה ואת זכות קיומה אחרי השימוש שנעשה בה בפי הנאצים: "שפה שבה צירופים לשניים כאלה אינם סותרים את עצמם מניה־וביה, אינם הופכים לרעל או לעווית של חנק בגרונו של ההוגה אותם – שפה כזאת אינה שפת חיים. אינה אנושית ואינה מוסרית, אלא היא, אולי, שפה שהומרה לכאן לפני זמן רב מאוד בידי בנקים־פושעים, והינה אחד – להמית" (עמ' 155). אולם מומיק חושש מפני פירוק מוחלט של השפה, שאליו חותר, לדעתו, הסופר ברונו שולץ, על־פי סיפורו "העידן הגאוני", שמוטיבים ממנו מובאים בתוך "עיין ערך: 'אהבה'".* במקום זה הוא חוזר לסבא וסרמן ולשפת ספרות הילדים הארכאית והנאיבית, שבה הוא מספר את סיפורו באוזני המפקד נייגל.

במרוצת הזמן איבד מומיק את עניינו בגידול "החיה הנאצית", אלא שהוא רוצה לגלות את האנושי שבנאצי ולהבין את מניעיו. במעבדה משמשים לו היחסים הנרקמים בין וסרמן לבין נייגל, שכן וסרמן משתמש בשפה בתור כלי נשק, והוא רוצה באמצעות סיפורו לנגע את הנאצי באנושיות. הוא מצליח עד כדי כך, שהנאצי האכזר, שרצח מדי יום ביומו עשרות יהודים בדם קר, אינו יכול לשאת עוד את ייסורי מצפונו ומתאבד בידיה. לאחר מותו וסרמן מקבל על עצמו משימה חדשה: הוא מתכוון לנגע באנושיות את סגנו של נייגל שטאוקה, המכונה "ללקה" ("כוכבה"; דמותו מבוססת על דמות קצין האס. אס. מטרבלינקה קורט פראנץ, שגם הוא מתאבד, כלוא בבית משוגעים, לאחר המלחמה. הנסיון לרדת לעמקי נפשו של הרוצח ולהבין את מניעיו האנושיים מביא לידי כך, שנייגל נהפך לגיבור כמעט טראגי, הלוקח את גורלו בידיו ומתאבד, בו בזמן שוסרמן מסרב להרוג אותו, אם כי ניתנה לו ההזדמנות לכך. לעומת זאת אנשי חבורת "ילדי הלב", המוצגים, כביכול, כפרטיזנים הלוחמים בנאצים, הם דמויות גרוטסקיות ונלעגות. אפילו וסרמן עצמו, ההומאניסט האחרון בעולם, אינו מצטייר כדמות הירואית, אלא כשריד אחרון של עידן שחלף, המעורר אהדה המהולה ברחמים ובחמלה.

אמנם הניסוי הלשוני של וסרמן פועל את פעולתו המרככת על הנאצים הנוקשים ביותר, אבל בתיאור הסבל שהם גורמים ליהודים – שמבחינת הנאצים המשוקעים בו אינו חורג מן השיגרה ואינו מחדש דבר ביחס למה שידוע כבר מן העדויות הרבות – הוא משיג לעיתים אפקטים מגוחכים. למשל, וסרמן, שאינו יודע למות, נמצא בתא הגאז יחד עם ידידו זלמנסון: "נו, מסביב כולם התפתלו וגנחו, ונתייסרו במצרי שאול ומוקדי עולם בתפתה [...] ורק אנשל וסרמן עומד כמו הלולב. והוא, זלמנסון משמע, החל לצחוק בצחוק כזה, שהלוואי שלא שמעתי אותו מין חרחור ושחוק ובכי ביחד, ופתאום מת. לפני כולם מת" (עמ' 175). או, במקום אחר, מתאר וסרמן את מותו של מורה, שחטף רובה מידי אחד הזקיפים בדרך לתאי הגאז ונמלט במערומיו. אחרי שנייגל העיף מידיו את נשקו: "היהודי הצעיר כרע על ברכיו, ראשו אל האדמה; והתגשם כחיה. צלעותיו הרזות עלו וירדו במהירות עצומה. סילון של צואה ניתז מאחוריו מרוב פחד. [...] נייגל ירה פעם ופעמיים ועשר פעמים. כל הכדורים שבאקדחו הריק אל גופו של העלם הטהור" (עמ' 340). אמנם תיאור מעין זה מעורר את הרושם הגרוטסקי המצופה, אבל לא ברור האם הוא צריך להיות מחריד עד כדי גיחוך, או, אולי, מגוחך עד כדי להחריד. לא לחינם גרוסמן משתמש ברומן שלו במונחים של פלאגיאט וקאריקאטורה, כלעומת ציור ויצירה. נראה, שהרדיפה אחרי האותנטיות, שבה שותף מומיק לברונו הנערץ עליו, היא קשה ומפרכת, ולא תמיד מוליכה למטרה הנכספת.

ייתכן מאוד, שגרוסמן מנסה להיאבק בספרו נגד אי האנושיות ולהתחיל להומאניזם מסוג חדש. אולם בשלב מסוים מספרו, מומיק, מתחיל להתייאש ולנהל מלחמה במילים נגד סבא וסרמן וסיפורו האופטימי. ברומן מסתמנת אנאלוגיה, כמעט בלתי נמנעת, בין נסיונו של ברונו שולץ ליצור את העידן החדש־הגאוני, לבין נסיון מקביל של הנאצים ליצור עידן חדש באמצעות רצח המוני וניסויים בבני אדם. גם "ילדי הלב", בדומה לנאצים, מנסים לברוא אדם חדש, בדמותו של קאזיק, אבל הניסוי שלהם נכשל. וסרמן אומר לנייגל: "אדם חדש ביקשנו שנינו לברוא לנו ... ולא עלה הדבר יפה. נתקפחו הדברים כולם ... [...] ונריב, נעבעך, לפסוע עקב בצד אגודל, ולהסתפק במעט נחוץ, כן, לאהוב ולשנוא הקיים, ואהבת לרעך כמוך ושנאת לרעך כמוך, זאת כל התורה. ולחמול נחוץ" (עמ' 344 – 345).

ספק אם בשורתו ההומאנית של וסרמן נראית אפשרית בעיני מומיק, שנולד בעידן שאחרי הנאצים ולא בימיו של הלל הזקן. מכאן גם צומח רעיון האנציקלופדיה, שביסודה מונח הרצון לפרק את האדם לגורמיו, כפי שקודם לכן פורקה השפה: "הוצעה משאלה תמימה, שהלוואי ונסיון זה התמים של וסרמן יכול היה באמת לזכות באמונו של פלוני־אלמוני האמיתי, אלא שבנבצר מפלוני־אלמוני להאמין או להיות נושע, כן, את האדם צריך לפרק, לנקוע את כל אבריו. [...] לנטרל ככה, באופן מדעי ומסודר, את כל מה שכבר אי אפשר לעמוד בפניו" (עמ' 260). אמנם האנציקלופדיה, שבה חיי קאזיק פרוקים ליסודות "מדעיים", מסתיימת בתפילה למען חיים טובים ומאושרים עבורו, חיים ללא מלחמה; אבל הקורא יודע

(המשך בעמוד הבא)

* הכוונה לקובץ־ספרו של שולץ, שתורגם לעברית בשם "בית המרפא בסימן שעון החול". נראה לי, שתרגום זה אינו מדויק ואינו מוסר את השם המקורי, שהוא "sanatorium pod klepsydras", ובתרגום הצרפתי "le sanatorium au croque-mort". פרטים על שולץ, על מותו הטראגי ועל ספרו האבוד „המשיח", שגרוסמן מביא אותם ברומן שלו, סופרו בהרחבה על־ידי ירזי פיצובסקי וארטור סנדאואר. בעברית כתב על כך שלום לינדנבאום ברשימתו "מעזבונו של ברונו שולץ", („משא", 5.4.1985).

משא

לספרות, אמנות ועיון

הישג מרשים בערבון מוגבל

מאת אורציון ברתנא

ספרו של דויד גרוסמן, „עיין ערך: אהבה", מלווה בהרבה מאוד פאתוס: תהליך כתיבתו לווה במערכת הצהרות חגיגיות באמצעי התקשורת. הופעתו לאור היתה כרוכה במערכת־יחסי־ציבור אינטנסיבית שכמותה עדיין לא ראינו בישראל. תערובת מתוחכמת של עמודי־שער, מסיבות עתונאים, כתבות טלוויזיוניות ואי־הפצת הספר בחנויות לאחר הופעתו, חלוקתו למנויי „הספריה" בלבד. נושאו, ההתמודדות עם השואה, הוא נושא פאתטי מאוד ודרכי־העיצוב הפאנטאסטיות, המהוות את מרבית הסיפור בספר, הן חגיגיות וגבוהות מטיבן. דווקא משום כך, עמדת הפתיחה שלי כמבקר היא כי הביקורת הספרותית על הרומאן, תהא חיובית או תהא שלילית, בשום פנים אסור לה להיות חגיגית, פאתטית, עצבנית וכו'. אדרבה, היא חייבת להיות שקולה, עניינית וצנועה, ועליה להיזהר מאוד בהצהרה בהירה של עמדות ובהנמקה ברורה להן.

1. ראשית, הסיכום

אתחיל בסיכום: ספרו של גרוסמן טוב מאוד ביכולת הנאראטיבית שלו, ואינו משכנע מבחינה רעיונית, להוציא חלקו הרביעי. הוא ספר של אדם היודע לכתוב היטב, רהוט ומרתק ברמות סגנון שונות ומזוויות מבט שונות, אבל לאורך שלושת רבעי דרכו או שלא ברור לכותב מה לעשות בכתיבה זו, או שמטרותיו מוגבלות. אין שום פרופורציה בספר בין הווירטואוזיות שבכתיבה והמיבנה לבין הדלות הרעיונית בחלק הראשון והשלישי, ואי־האמינות הגמורה של החלק השני. זהו ספר טוב, וירטואוזי בסגנונותיו השונים ובעל מיבנה מעניין, אבל הוא כתוב בצורה מצועצעת היוצרת לעתים קרובות מדי רושם של אי־אמינות ובסך הכל אינו אומר הרבה עד שהוא מגיע סוף סוף לחלק הרביעי. אין זה ספר „לא בשל" אלא ספר המלמד כי גרוסמן אינו שולט במסר כפי שהוא שולט בטכניקה, וכי עליו להיזהר בסגנון הפאנטאסטיות שלו.

אני מחייב מאוד את הכתיבה הפאנטאסטית, אבל לא בכל מחיר. אם אין לה משמעות מבוססת, אין לה גם ערך והיא לא תעורר אמינות אצל קוראיה. יש לברך על כל פנייה לכיוון הפאנטאסיה בסיפורת הישראלית הצעירה, פנייה שצפיתי כבר לפני כמה שנים. עכשיו היא מתממשת חלקית בספריהם האחרונים של גרוסמן ושל איתמר לוי, ואני מאמין כי תימשך. ביחד עם ספרו של אמנון נבות, „עונת המלכים" וספרו של איתמר לוי (שיש לו עדיין הרבה מה ללמוד בכתיבה) ספר זה הוא מהספרים הטובים ביותר בסיפורת הישראלית הצעירה בעשר או חמש־עשרה השנים האחרונות. בסך הכל, זהו ספר מבריק שיש בו לא מעט חולשה או רדידות במחשבה. ספר שקל לכתוב עליו מאמרים ועבודות־מחקר הערכות מכיוון שהוא מתוחכם מאוד במיבנה ופשוט מאוד לעיתים (יותר מדי לעיתים) במסקנות.

ומכיוון שהספר עוד יעורר בוודאי, במשך מספר חודשים לפחות, ויכוחים בשדה הספר המצומצם הנוצר שלנו אינני רוצה לסכם כאן סיכום סופי כולל. אסתפק ב„סיכום חלקי" בכמה נקודות, בכמה הערות מהותיות, לגביהן נדמה לי שלא אשנה דעתי:

2. בפאנטאסיה חייבת להיות אמינות

עצם הרעיון להתמודד עם נושא השואה הוא רעיון מעולה לדעתי אצל סופר ישראלי צעיר. הבחירה בפאנטאסיה היא אולי האפשרות היחידה להתמודד עם נושא זה שלפחות ב„הגיון הישר" הגל שלי (עליו כבר ויתרתי מזמן מסיבות שונות) איננו נתפס כלל. בכך מראה גרוסמן שוב לכל אלה שלא הבינו או לא רצו להבין עד כמה נחוצה הפאנטאסיה בספרות. עם זאת, חייב להיות מצע של אמינות לנושא כזה. אמינות יכולה להיות חוויה אישית של הסופר שמאחורי הסיפור. אמינות יכולה להיווצר על ידי תיאור משכנע רעיונית של המערכת המפלצתית. גרוסמן כיוצר צעיר אינו יכול להיסמך על האמינות האישית, אלא בחלק הראשון מבין ארבעת חלקי הרומאן, המתאר את נושא השואה מנקודת המבט של ילד, הלומד את החוויות הטראומטיות של הוריו ושל סבו ומפנים אותן. מאידך גיסא, מבחינה רעיונית הוא כושל לפחות בשני הראשונים מבין שלושת חלקיו האחרים של הרומאן – חלקים פאנטאסטיים במוצהר. את הסיבות למה שאני רואה אי־הצלחה אנמק בהמשך. בינתיים אציין רק שהעזתו של גרוסמן, „הראש הגדול" שבו הוא בוחר, כמו עצם העיסוק בנושא השואה, רצויים מאוד בעיני בסיפורת הישראלית. אני מקווה שיהיה המשך גם להעזה הפאנטאסטית של גרוסמן וגם לעיצוב נושא השואה. ואני מקווה שההמשך יהיה מוצלח יותר.

3. חייבת להיות תשתית של הוויה

חלקו הראשון של הרומאן – תיאור הילד המתוודע דרך הוריו ודוד אמו לשואה – הוא האמין ביותר ברומאן מבחינה הוויתית. עם זאת, הוא איננו מפותח מספיק. גרוסמן רץ מהר מדי לחלקים האחרים של הרומאן, במקום להשקיע מאמץ רב יותר בחלק זה. התיאור אמין אך דל. ההורים הלא צבריים סגורים מדי. הסביבה הישראלית של שנות החמישים – החברה ההטרוגנית של מהגרים, וותיקים וצברים – איננה מתוארת מספיק. בקיצור, השבירה של המיתוס הציוני־צברי – כפי שהנושא מכונה היום בסלנג של „מבין־נדבר" (אוי לנו ואוי להם) – קיימת כמס שפתיים אך איננה נבחנת לעומק. אגב, נדמה לי שאיננה נבחנת לעומק אצל גרוסמן כאצל אחרים, משום שבחינה לעומק תגלה שלא היה בדיוק דבר כזה, "מיתוס ציוני־צברי". הרעיון של החזקת החיות במקלט וגידולן כדי לראות מאיזו מהן תצא החיה הנאצית הוא רעיון מבריק, „ריאליזאציה פאנטאסטית" של הביטוי „חיה נאצית", והוא נושא עליו, לדעתי, את כל חלקו הראשון של הרומאן. בידי סופר כאפלפלד היה הופך חלק זה לרומאן כולו. גם גרוסמן חייב היה להקדיש לו יותר כדי ליצור את מודל „הריאליזם הפאנטאסטי" המתבקש מהרומאן שלו – הקשר שבין ההווייה ההוויתית־האוטוביוגראפית לבין ההפלגות הפאנטאסטיות ממנה.

4. מדוע נטפל גרוסמן לברונו שולץ?

חלקו השני של הרומאן – מסעו של ברונו שולץ כדג סלמון – הוא החלש ביותר בספר. הוא הדוגמה הטובה ביותר להסבר הטעם של הפאנטאסיה כשאין לה תשתית הוויתית או תשתית הגותית. גרוסמן בעצם איננו מצליח לממש שום דבר מדמותו הייחודית של ברונו שולץ הסופר היהודי־פולני, ויכול היה לבחור באותה מידה של הצלחה כל דמות אנונימית של קרבן יהודי בשואה. הפתרון הספרותי אליו מגיעה הדמות בסיום חלק זה – כתיבה מחדש של המציאות כפתרון לטראגדיה שבה – הוא קודם כל איננו חדש: קפקא קדם בכך לגרוסמן, כפי שקדם לגרוסמן בהרבה דברים אחרים שברומאן, ועשה זאת טוב יותר מגרוסמן; כמו כן, אין פתרון זה מספיק ספרותית. הוא מתואר בקצרה, ואחר כך, בחלקיו האחרים של הרומאן, אין הסופר שב וחוזר אליו.

אבל הגרוע ביותר בחלק זה, הוא עצם תיאור הפיכתו של היהודי הנרצח בציניות על־ידי הנאצי לדג סלומון, ומסעו של הדג בלהקת דגי הסלומון, תוך שהוא פושט מעליו יותר ויותר את דמותו האנושית, עד לנקודה שבה ברור לו כי לא יהיה דג ולא יצליח להתעלם/לברוח מן הטראומה שבהוויה האנושית. ושוב, בעייתו של גרוסמן כאן איננה בכך שאינו מחדש בתיאור פאנטאסטי זה של מסע פיקארסקי בין בעלי־חיים. בכך כבר קדמו לו רבים (למשל, „מסעות גוליבר", „מסע האווזים" של סלמה לגרלף שהוא היום להיט טלוויזיוני, ועוד). בעייתו של גרוסמן היא שהמסע הפיקארסקי־פאנטאסטי מיותר לגמרי. תיאור הזוועה שבזמן, שבקיומה, שבמאה ה־20, אינו מגיע בו לשום הישג. להיפך, הוא מתפורר לתיאור לא אמין, פיוטי מדי, ברוח מלים, של אמא־טבע־ים ובניה בחיקה הקולקטיבי. יש כאן דוגמא כיצד טכניקה גוררת את הכותב אחריה, בלי שום „איך" ו„למה". ויש כאן שימוש חסר טעם, שימוש שיש בו טעם לפגם, בדמותו של סופר יהודי גדול שניספה בשואה. בכל מקרה, מוטב אילולא היה מופיע כאן ברונו שולץ.

5. אין קשר בין אנושיות לבין השואה

גם חלקו השלישי של הספר הוא כישלון בעיני מכמה וכמה בחינות. וזהו, אולי, הדבר הכואב ביותר ברומאן כולו. זהו החלק ברומאן שעוסק במישרין בפצע הפתוח בשואה, שהיא גם פצע פתוח בזכרונם של אלה אשר חוו אותה, וגם פצע פתוח עולמית בתולדות האנושות. אבל החלק השלישי ברומאן הוא הרגיש ביותר וגם היומרני ביותר, מכיוון שאיננו עוסק רק בשואה כשואה, אלא הוא מנסה לתאר את הרוע האנושי (הכללי־העולמי) להעריך אותו כרוע, ולהעריך את הסיכוי להתמודד איתו.

הביקורת על חלק זה מרובה: יש לומר, למשל, שתיאור הפגישות שבין קצין הס.ס. לבין סופר־הילדים היהודי הזקן אינו יכול ליצור מיסודו „מלאות הוויה" של נושא השואה; לומר, שהשיחות בין השניים אינן יכולות למצות את הזוועה שבשואה, במיוחד כשאינן מהוות יצירה סמלית לעצמה, אלא חלק מרומאן רחב מהן ומורכב מהן. אבל זו, יחסית, ביקורת מישנית. עיקר ההחמצה בחלק השלישי, שהוא ליבו המרכזי של הרומאן, נובע משתי סיבות:

האחת, דמותו של אכזר שטורם כאן פיהרר נייגל, מפקד המחנה, היא מיסודה דמות שטוחה מאוד ופשטנית, על אף המליאות והמעוגלות שיש, כביכול, ב„התפתחותה" ממכונה אכזרית לאדם שאינו יכול לשאת את עצמו ושם קץ לחייו. דמות זו יכולה להיות הדגמה טובה לתימהון העיקרי שאני תמה על גרוסמן הסופר – הוא משקיע מאמץ לשוני כל־כך גדול, ומוכיח לפעמים וירטואוזיות ביכולת הסיפור שלו, כדי להגיע לסך הכל רעיוני דל כזה כדמותו של נייגל. בעצם, המחבר־המשתמע מציע כאן „תרופה" לכל הרע בעולם. הרע הוא אנושי, הוא אומר באמצעות דמותו של נייגל, וכשתצליח להמחיש לו את אנושיותו, הוא לא יוכל יותר לעמוד ברוע שבו. כפתור ופרח. ממש דבריו של סוקראטס על הטוב ועל הרע. אלא, שמאז המאה החמישית לפני הספירה הראתה ההיסטוריה מה ערכה של הבחנה זו, ועד כמה אינה יכולה להיות דיאגנוזה לרע ותרופה לו. בקצרה, השואה עומדת על זוועה הרבה יותר גדולה ממה שמסוגל גרוסמן להמחיש בדמותו של הר נייגל. דמות זו מתגמדת למימדים מיקרוסקופיים לעומת מה שהיתה צריכה להמחיש.

הסיבה השנייה להחמצה היא דמותו של אנשל וסרמן, סופר־הילדים המזדקן, דוד אמו של הילד מן החלק הראשון של הרומאן. (הילד מומיק, המופיע בחלקים אחרים כשלימלה). עיצוב הדמות הוא אחת ההתחכמויות המבריקות של גרוסמן ברומאן, אלא שזו הבדיקה שהוחמצה. גרוסמן יוצר במכוון, כנראה, פער אנאכרוניסטי גרוטסקי בין דמות פר הגנרל – „גוף אַיָּד חזק, וגלגלת מפותחת מאוד (־־־) פניו גדולים במיוחד וקווים ישרים, וארוכים" (173) – של נייגל, לבין במבנו הקטנה השבירית, „האוזידית", של וסרמן. (אגב, כדאי לשים לב לרמיזה הלשונית בין וסרמן ובין גרוסמן, גם על דרך הקירבה וגם על דרך הניגוד). הפער הגרוטסקי מתחיל בהופעת הדמות של וסרמן, באיפיונה החיצוני, אבל הוא מתמצה בלשונה. סופר הילדים הזקן מרבה בשנות הארבעים של המאה ה־20 עברית ספרותית פוסט־משכילית; אותה לשון שכתבו סופרים עבריים מסויימים, לא הטובים דווקא, בשלהי המאה ה־19 ובראשית המאה ה־20. וכאן ההחמצה: כל כובד דמותו של וסרמן – היהודי הנצחי שבכוח יגונו [illegible] יתגבר על הגרמני וישרוד אחריו בקיומו הטראגי־גרוטסקי – מתמצה בסגנון לשוני בלבד. העברית הזו, הספרותית והארכאית, שהיא פסאודו־פסאודו־פסאודו, דבר שלא היה ולא נברא, באה כאן במקום כל מה שוסרמן אמור לייצג: הערכים היהודיים שאבדו והערכים היהודיים שעודם, נצח ישראל שכיזב הכזיב נצח ישראל שלא ישקר, וכן הלאה וכן הלאה. אמנם, יש ללשון זו הסבר הזיוק בטקסט: זו לשונו של סופר ילדים זקן וקונבנציונאלי שמנסה לעשות את הבלתי אפשרי – להחיות גיבורים ספרותיים מן העבר, גיבורי סיפורי ילדים, ולשלוח אותם למלחמה ברע העולמי. אבל זה בעצם עניינו של החלק הרביעי ברומאן. בחלק השלישי הסגנון המעולה והמתוחכם אינו מסווה את דלות התבנית. התוצאה: החמצה עצובה.

6. החלק הרביעי צריך היה להיות היצירה כולה

לעומת כל זאת, חלקו הרביעי של הרומאן, „האנציקלופדיה המלאה של חיי קאזיק", הוא בעיני ההצדקה לקיומו. לזכותו של גרוסמן יש לומר שכל הרומאן מוליך לחלקו הרביעי, שאמנם שום דבר בו איננו חדש לחלוטין, מקורי לחלוטין, אבל הסך הכל שלו מקורי ומבריק. כאן יש התאמה בין סגנון, תוכן ומיבנה. כאן נוצר אותו ריאליזם פאנטאסטי היוצר הצדקה לפאנטאסיה. בקיצור, אני רוצה להדגיש ארבעה מתוך המאפיינים העושים חלק זה לחשוב ברומאן, ולתרומה משמעית לסיפורת הישראלית הצעירה, בניגוד לחלקיו האחרים:

ראשית, הרעיון של לקיחת ז'אנר ספרותי פאנטאסטי והחלתו על מיתר ספרותי־קיומי אחר, שאינו הולם את הז'אנר, ומעמיד אותו במבחן חדש. כוונתי כאן ללקיחת סיפור הרפתקאותיה הפלאיות של חבורת הילדים, הפקעתו מן המימד הטבעי שלו בספרות הילדים, על ידי הזקנת הילדים – כאן חוזרת לפעולה חבורת הילדים הפלאית לאחר שחלפו שנים רבות והם זקנים ועייפים – ושליחותם למקום הבלתי־מתאים ביותר, לגיהנום הארצי, המעמיד במבחן את עצם יכולתם. כאילו אומר המחבר באמצעות סופר־הילדים הזקן: הנה הקשיים הקיומיים והמטאפיזיים האמיתיים: אדרבא, התמודדו איתם אתם, ילדי הפלא מן העבר, מן הספרות, מן העולם שלפני הקאטאסטרופה. וזהו רעיון מעולה ושימוש יפה בפאנטאסיה – החזרתה אל המציאות, החלתה על המציאות, עד לספקה שהמציאות עצמה היא פלא בלתי מובן – כפי שיפה גם חוסר ההכרעה בה מסתיימת ההתמודדות: מעשיהם הם מסוגלים לעזור, כמו לכידת הצעקה במבנה מסובך בו היא מסתובבת לנצח; אבל את הגאולה אינם יכולים להביא.

שנית, כאן מצליח גרוסמן לערב היטב את הזוועה בפאנטאסיה. מיקומה של החבורה בגן־החיות בוארשה במלחמה הוא מבריק. בגן־החיות נפגשים מלחמת־הקיום והקרקס, והוא מקומם הטבעי של חבורת־זקני־הפלא. אלא שגן־החיות, החיות, וזקני־הפלא (ילדי הלב שהזדקנו) מתמוטטים ומתגמדים במלחמת הקיום שבהם ובפאנטאסיה שבהם לעומת הזוועה והטירוף שמעבר לגן־החיות.

שלישית, התיאור המיקרו־הומאני של הילד הננס, קאזיק, שמטופל על ידי החבורה, וחייו המלאים שחולפים ומתבצעים תוך פחות מעשרים וארבע שעות, מוצלח מאוד גם הוא. ושוב, גם כאן אין גרוסמן ממציא ישות ספרותית חדשה. הרעיון קיים בספרות העממית. אבל במקום זה, בחלק הרביעי של הרומאן, הוא מוצלח ומוצדק כי הוא מדגים היטב את הקטאסטרופה הקיומית. הקטנת הקומה

(המשך בעמוד הבא)

מוזה יוונית ושירה תל־אביבית

מאת מירון רפופורט ועמינדב דיקמן

מאיר ויזלטיר „אי יָוָני" (שירים ותצלומים), ספרי סימן קריאה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1985; 46 עמ'.

ספר חדש של מאיר ויזלטיר הוא מאורע לא פעוט לא רק בגלל ערכו הסגולי של ויזלטיר כמשורר, אלא גם בשל המעמד שיש לויזלטיר בשירה הישראלית כיום.

ויזלטיר הוא משורר פוליטי. וכאשר אנו אומרים פוליטי, אין כוונתנו רק לעמדותיו בנושא ההזדהות עם מדינה פלשתינאית, המבוטאות בשיריו ובמאמריו, אלא גם לנקיטת העמדה שלו לגבי עשיית שירה. ויזלטיר הצהיר יותר מפעם אחת כי מטרת שירתו היא „לחנך את הקורא". נהוג גם לחשוב כי ויזלטיר נוקט לשון חדשה ומודרנית וכי הוא מבשרה של תימטיקה חדשה בשירה הישראלית. דומה, שתהילתו של ויזלטיר באה לו לא מעט בשל „נקיטת עמדה" זו.

על גב עטיפת "אי יָוָני" מופיעה הצהרת כוונות מפורשת למדי. "כדי לוודע את הקורא לחומרים האלה (היינו, לחומרי „אי יווני"), לאפשר לו מגע מיידי עמם מחוץ לשירים, מצאתי לנכון להביא תצלומים אחדים ולפזר בספר טקסט עם אי־אילו אנקדוטות על הכפר והאי. הטקסט והתצלומים... הם כאן כדי לתת לקורא... מושג בלתי תלוי על דברים אחרים שייתקל בהם תוך כדי קריאה". הצהרת כוונות, העולה בקנה אחד, כפי שאנו רואים, עם רצונו של ויזלטיר „לחנך" ועם שאיפתו לכתוב מתוך „חומר העולם" – מושג המופיע פעמים רבות אצלו. כאילו רצה לומר: אני כותב מתוך המציאות (התרבותית, החברתית וכו').

המניפסט על גב הספר מאפשר גם לקורא הלא תמים (ישנם גם כאלה) לבחון את הספר בקני מידה, שאולי אינם מקובלים לגבי כל ספר אחר. כלומר, זכותו לבקר את הספר לא רק מבחינת „ההשראה הספרותית" שבו (כפי שמקובל בדרך כלל במוספים), אלא גם מבחינת החומרים עצמם – סך כל השירים, הטקסט המלווה והתצלומים – בדיקה תוכנית וצורנית כאחת.

בספר מופיעים 10 תצלומים, חלקם תצלומי צבע, חלקם שחור־לבן. העמדת התצלומים היא כושלת, חלקם מודבקים זה לזה באופן שלא ניתן להבין מהם דבר, וכולם כאחד חסרי ערך אמנותי מינימלי (למשל, בובת חיטים מפורקת מתגוללת בשדה, באמת חידוש אמנותי גדול). אלה הם תצלומים תבכביים, הנעים בין תצלומי אווירה ונוף לתצלומי פולקלור מעט מגוחכים. ויזלטיר מעיד על עצמו בספרו „פגישות", שהוא „צלם לא רע", שצילם בעת ביקור בברית המועצות „למעלה מ־100 תמונות מוצלחות ומוצלחות מאוד". ב„אי יווני", לעומת זאת, הכל סתמי, מקרי ומבוער מאוד. ובמעט רשעות אפשר להוסיף: האם לא היה עדיף לבחור כמה „תמונות מוצלחות" מה„נשיונל ג'אוגרפיק" ולשבצן במקומות המתאימים? השיעור הראשון שקיבלנו מויזלטיר הוא שיעור בבינוניות יהירה, ותו לא.

התצלומים ועיצוב הספר הם מעשה ידיו של מ.ו. ולכן עליו האחריות המלאה להם. אולם אחריותו העיקרית היא לשירים ולהסברים שבין המקפים, הבאים לתת לנו „נקודת אחיזה מחוץ לשיר", כדברי ויזלטיר. ויזלטיר מסביר לנו על תולדות קפאלוניה, על בעיות בזיהוי איתקה האגדית, על ביזנטיון, על רעידות אדמה ועל הפוליטיקה של מינוי קדושים בכנסיות. הוא אף טורח ומוסיף הערת שוליים על „הגיגוס הקטן", שהוא „עוף לילה המקנן בקפאלוניה": אולם באותה שעה הוא מניח, שהקורא הישראלי יודע גם יודע מהו „בית לארטס", מיהו „הרמס ארגיפונטס" או מיהו „ניסיפורוס פוקאס".

מלבד היומרה הגלומה בהסברים אקלקטיים כאלה, יכול הקורא הלא תמים להצביע על מגרעות נוספות: ויזלטיר כושל באי דיוקים רבים. למשל, אין שני חוקרים שיסכימו על מקומה של איתקה של אודיסאוס והמחלוקת על כך נמשכת יותר מאלף שנים. ויזלטיר פותר את הבעיה במחי עט והקורא יהיה מבולבל עוד יותר לאחר קריאת הספר, מפני שהבעיה האמיתית אינה איזה משני האיים היה איתקה, אלא היכן היתה, אם בכלל. הוא גם טועה בתעתיק של ARGEIPHONTES, הצירוף ההומרי „הרמס אַרְגֵיפוֹנְטֶס" (צ"ל אַרְגֵיאִיפוֹנְטֶס), והקורא, גם אם הוא יודע מיהו הרמס, ניצב מול אחד מתאריו היותר סתומים של האל היווני, שהחוקרים (ועמם, כנראה, גם ויזלטיר) עדיין לא הצליחו להגיע לפירושו.

נשאלת גם השאלה מה הערך ה„פואטי" של הבאת צירופים הומריים (ארגיפונטס, ים אפל כיין וכו') האומרים מעט מאוד לקורא, מלבד מה שהם משרתים כאבני יסוד לתפאורה „הומרית" כלשהי. הקורא גם לא ידע לעולם מיהו „ניסיפורוס פוקאס", מהסיבה הפשוטה ששמו האמיתי הוא ניקיפורוס (ופירושו – נושא הניצחון). טעות קטנה המלמדת על מקורותיו של המשורר: איזשהו ספר באנגלית על תולדות ביזנטיון, שקורא לא זהיר עלול להחליף בו ס' בכ'. מעתה נאמר – גם כשמציג ויזלטיר „חומרים זרים", אל לקורא לחשוש. המשורר מוסיף לינוק מהמקור האחד והיחיד – האנגלו־אמריקאי.

אפשר לומר במידה רבה של ביטחון, כי ויזלטיר אינו עומד בהבטחותיו. הוא אינו עושה את שיעורי הבית ההכרחיים, לפני שהוא בא לחנך אותנו ב„חומרים זרים". הקורא אינו מקבל „הסבר בלתי תלוי", אלא שעטנז עשוי מחצי־ידיעות ומהתרשמויות. שעטנז שרק הדמות ה„מודרניסטית" (שפע מקפים במקום נקודות ופסיקים) והלשון המצועצעת יכולים לכסות במשהו על עירומו.

אולם כדאי להתייחס גם ללשון עצמה, ללשון השירים ולא רק ללשון הפרוזה המסבירה. ויזלטיר ידוע כמחדש לשוני, כאחד שהולך בעקבות דוד אבידן (אף כי ספק אם ויזלטיר עצמו יודה בכך). חלק מנתיב זה הוא גם התקפותיו על שלונסקי ואלתרמן, על ה„קישוט" הלשוני הנבוב שלהם. לכן ראוי לבחון בקצרה את הלשון ב„אי יוני".

הגיבור ב„קיר אבנים" וב„עוד על הקיר" – „מסיע אבנים" או יורד לים „בהישבר היום"; הוא „יאכל" מפרי הגן, „ישכל ידיו", ישכב „מפרקי" או „יניע אבן על אבן" ויעמוד „בגדודגא ההמולה מפוצצת האור של המאה". ועל רעייתו של ניקוס פוקאס נאמר: „זה הטבע באשה: גל לה ולוס/ לפקוד את שדה אביך הנטוש.../ והיא כניה וכיה כה מעשית פתאום" (עמ' 30־31). לשון גבוהה, המרוממת את הקורא מעל הבלות התיאור הפרוזאי. או במקום אחר, הרעפים, שהיו תריס מפני מטר „פתאום" (ולא פתאומי, כלשוננו היום) מספרים לנו כי נותרו „מצופפים בקצה החצר. / אין חפץ בנו..." (עמ' 17). „רוחות עועים/ משופפות" את הצועדים בתהלוכה לכבוד יראסימו הקדוש, ויראסימו עצמו „מצעד מעדנות, אנו אסקפה/ לרגליו..." (עמ' 37). אפילו המתרחצים בחוף תל־אביב „מתבססים" – במסקנת, כנראה (עמ' 44).

לשון גבוהה זאת, שאינה כה רחוקה משלונסקי ואלתרמן השנואים והמלאכותיים, נקוטה לכל אורך הדרך. אמת, ויזלטיר מנסה לסוכך על הלשון הזאת, בהנגידו אותה עם ביטויים "אלימים" האופייניים לו, כגון: „מוקידות/ את מותנו בפינו" או „עולם הדם והניבט מעיני הבשר" (עמ' 38־37). אבל התפרים גלויים מאוד והתחושה הכללית היא של לשון „שירית" למהדרין, כמעט תרגומית.

ויזלטיר מנסה להכריח אותנו לומר שירה, לא באמצעות התבוננות אמיתית לתוך „חומר העולם" ובחוויה לשון מדויקת ואמינה, אלא בעזרת הטריק הישן והמוכר: מיסטיפיקציה, הנסמכת על בחירה אקלקטית של החומרים מצד אחד, ועל הלשון המעט ארכאית וסתומה מצד שני. גם שני השירים הכתובים בגוף ראשון רבים („הרעפים" ו„התהלוכה"), המקרבים את הקורא בעל־כורחו למושא השיר, משרתים אותה מטרה „מיסטיפיקטורית". ואפשר לכנות את השיטה הזו בכינוי מתמיא פשוט: אחיזת עיניים.

בינתיים אפשר לסכם ולומר שזהו ספר חלש ומתיימר, שכרוכה בו גם שאלה נוספת, הנוגעת לפוליטיקה של בתי ההוצאה בישראל. האם 14 שירים כאלה, מפרי עטו של משורר אחר כלשהו, היו זוכים להידפס כספר? האם לא כדאי לבחון גם את ספריהם של המשוררים בעלי המעמד, ולו רק כדי להגן על המשוררים עצמם, כבמקרהו של ויזלטיר, שהוציא לפני „אי יוני" כמה וכמה ספרים טובים ואפילו טובים מאוד?

ושאלה פוליטית אחרת, מהותית יותר: מעבר למורגניות אחיזת העיניים היהודיות של ויזלטיר, בספר זה, הוא מתייחס כמה פעמים, באורח ישיר או עקיף, להיסטוריה בכלל ולהיסטוריה העכשווית בפרט. בפרוזה

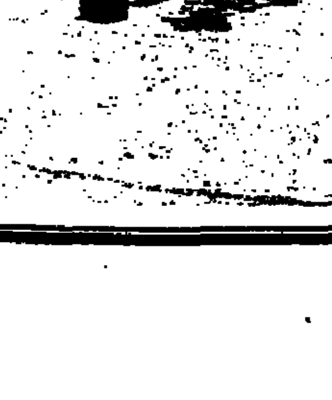

המסבירה בעמ' 14 כותב ויזלטיר: „ההיסטוריה היא יצרנית ידועה של סיבות שונות ומשונות למהרוויות ותופעות סתומות, הנבצרות מהבנתם של דורות רחוקים". זה, כשלעצמו, מביך ביותר. מלבד יוהרת הכותב (יצרנית ידועה) הרי הפסיקה שההיסטוריה היא דבר סתום ובהבירה לא מובן, תואמת אולי את הפילוסופיה האידיאליסטית מבית מדרשו של בנדטו קרוצ'ה, הפילוסוף האיטלקי הפרוטו־פאשיסטי.

הגועל הסלידה מההיסטוריה מציצים גם מפינות אחרות בספר: אם באמירות כגון: „אשפת השנים../ קיא העבר..." (עמ' 30) או בסיום השיר המרכזי של הקובץ, „קיר אבנים", – „ההמולה מפוצצת האור של המאה" (עמ' 28). אולם יחס זה ניכר בעיקר בשיר הריאקציוני הקטן „פוליטיקה" (עמ' 22). שם מסופר על המפלגות הכותבות על הסלעים באדום, כחול וירוק, ועל העיזים ש„אינן הולכות שולל" אחרי הסיסמאות האלה, הרשומות על סלעים, שהגדים „קרבן הדמוקרטיה היוונית החדשה". מלבד השימוש באיפיון עיתונאי רדוד – שהרי כולנו יודעים מהי דמוקרטיה זאת ומהי כת הגנרלים – ומלבד ההתנשאות הקלה מעל „אוהלי העולם השלישי" (האם ויזלטיר היה כותב על סלעים בצרפת שהם „קרבן הדמוקרטיה הצרפתית"), יש כאן סיבה ל„רוסואיזם" מוזר, הבז להבלי הפוליטיקה המטופשת.

אלמנטים דומים מופיעים גם בשני השירים על הקיר, שם מדובר על ניקוס פוקאס, המנסה „להיזכר את חכמת האבנים" או במספר ש„הקיר/ בכל זאת יתרומם בהדרגה/ כמו מבלי לשמות/ לעזרתנו של הכנה, הקיר יבנה את עצמו". נראה שהשתרבבה לכאן אופנת ה„שיבה אל הטבע", או שמא אופנת בניית בית קיץ, המקובלת כל כך על הזעיר־בורגנות המערב אירופית. אולי זה פשר געגועיו של ויזלטיר לדמותו של ניקוס, המרחיב את „המישור העליון של הגן", או כזאב על חורבן בית אבותיו על „שבעה עשר הררי סינה מרוחים". איננו יודעים מיהו ניקוס זה, אולם נדמה שהפגישה בינו לויזלטיר היא פגישה בין בני מעמד זהה מארצות שונות, וצערו של המשורר הוא על כך שעדיין אינו יכול לבנות לו בית קיץ במארחו היווני.

אבל העגל נסגר שוב בתל־אביב. ומה רואה הכותב בעירו? רגלי מתבססים, פתיתי זפת, מִשְׁקָרִים גורפי אצות, פחית מיץ תפוזים מוגן, שקית פלסטיק עם קליפת מלפפון („אפילוג בתל־אביב: טבילה בים") או, במלים אחרות, כל מה שרואים מתרחצים נרגזים המלינים במרורי מכתבים למערכת.

ובסיום המשורר „מוכל את מבטו באמבט הגדול../ אגן שבו טבלה אמ־ידך/ תתוכת ההורידים של ציוויליזציות // רואה את כל הספינות שטבעו/ מכאן עד גיבלטר/ צפות ועולות לרגע יקר, אבל אין/ כלום רק צל המים הרודים לוחך לאט" – משל היה ההיסטוריון בודל, מחבר שני הכרכים עבי הכרס של „תולדות אגן הים התיכון". כאן חוברים כל החומרים יחדיו, ההיסטוריה המאבדת את עצמה לדעת עם הסנטימנטליזם הבנאלי, מורשת האופרטות העלובות. הדר העבר מציץ לרגע ונעלם.

ספרו של משורר שבע בכורם עת, שנפשו נקעה כבר מההיסטוריה המשותפת שסביבו.

יומן קריאה

קריאה להומניזציה של הפסיכיאטריה

מאת רחל שקלובסקי

בשנת 1905 הציג הפסיכיאטר הדגול אמיל קרפלין בפני תלמידיו אדם המגלה סימני אכסיטציה קטטונית כך: „את הפציינט שאציג לפניכם היום היה עלינו לשאת כמעט לתוך האולם, שכן הוא הולך בצורה מפושקת על גבי הצד החיצוני של רגליו. עם כניסתו הוא משליך מעליו את נעלי־הבית, מזמר המנון בקול רם, וקורא פעמים 'אבי, אבי האמיתי!' הוא בן 18 ותלמיד תיכון. הוא גבוה, בנוי היטב, אבל בעל גוון חיוורין, אם כי נוטה להסמקה. הפציינט יושב ועיניו עצומות, ואינו שם לב לסובב אותו. כשפונים אליו הוא אינו מסתכל, אבל עונה בקול נמוך, המתגבר בהדרגה עד כדי צעקה. כשהוא נשאל היכן הוא, הוא אומר: ,אתה רוצה לדעת גם את זה? אני אומר לך, מי נמדד ומי ימדד, אני יודע כל זאת ויכולתי לומר לך, אבל איני רוצה. כשהוא נשאל לשמו הוא זועק: ,מה שמך? מה הוא סוגר? הוא סוגר את עיניו. מה הוא שומע? הוא לא מבין; הוא אינו מבין. איך? מי? איפה? מתי? למה הוא מתכוון? כשאני אומר לו להביט הוא אינו מביט כמו שצריך. אתה שם, רק הבט. מה זה? מה העניין? הקשב! הוא אינו מקשיב. אני אומר: מה זה, אז? למה אינך עונה? שוב אתה חצוף? איך אתה יכול להיות כה חצוף? אני בא, אני אראה לך. אתה לא זונה בשבילי, גם לא פיקח, אתה חצוף, מתועב, חצוף כזה, מתועב שאף פעם לא פגשתי. שוב הוא מתחיל? אתה לא מבין כלום, כלום, כלום הוא לא מבין. אם אתה עוקב עכשיו הוא לא יעקוב. אתה עוד מתחצף? אתה מתחצף עוד? איך הם מקשיבים, הם מקשיבים', וכן הלאה. לבסוף הוא שוקע במלמול לא ברור".

קרפלין מעיר ביחס לפציינט זה: „אף שללא ספק הבין את כל השאלות הוא לא נתן לנו אף פיסת מידע מועילה. הדיבור שלו היה רק סידרה של משפטים בלתי קשורים, שאין להם שום קשר למצב".

ההדגשות של דברי קרפלין הן משל ר. ד. לאינג, המביא תיאור זה ב„אני החצוי" (ראה אור בתרגום עברי בהוצאת הקיבוץ המאוחד, תשל"ח), שלהצגתו והבהרתו מוקדשת רשימה זו. לדעת לאינג, הפסיכיאטריה הקלינית לא השתנתה מאז ימי קרפלין, היינו מאז ראשית המאה העשרים; ובגישה של קרפלין לפציינט בא על ביטויו כל המעוות והטעון־תיקון בפסיכיאטריה: הדהומניזציה והדפרסונליזציה (לא במובן הקליני של המונח) של הפציינט.

במקרה שתיאר קרפלין שהובא לעיל, סוחבים תלמיד תיכון צעיר, הדי בודאי במועקה נוראה, לתוך אולם מלא סטודנטים, ומציגים אותו לראווה כ„מקרה" המגלה „סימני מחלה". הדברים שהוא אומר הם רק „סימנים" נוספים של המחלה, וממילא „אין להם כל קשר למצב". אבל, אומר לאינג, אם נתבונן בסיטואציה מנקודת־הראות של הפציינט כאדם, נוכל לגלות בדבריו ביטוי לדרך שבה הוא חווה את המצב. הוא כנראה מתקומם עמוקות כנגד צורת החקירה של קרפלין וכנגד ניהולה באולם הרצאות גדוש סטודנטים. הוא אינו רואה מה להם ולדברים המעיקים עליו. דבריו מביעים, אם כן, את התנגדותו להימדד ולהיבחן כמוצג ראווה. הוא רוצה להישמע.

הפסיכיאטריה – פסיכוטית

ב„האני החצוי" מנסה לאינג להצביע על המעוות שבפסיכיאטריה המקובלת ועל הדרך שבה ניתן להביאו על תיקונו. כך, כנגד הדהומניזציה והדפרסונליזציה של הפציינט, מהווה ספר זה קריאה לפרסונליזציה ולהומניזציה של הגישה הפסיכיאטרית.

הפסיכיאטריה הרווחת מתייחסת אל האדם כאל אורגניזם, כאל דבר, או כאל מכונה. צורת התייחסות זו מקורה ברצון הפסיכיאטריה להיות מדעית ואובייקטיבית. כדי להיות מדעית מאמצת הפסיכיאטריה את דרכי־ההסתכלות ושיטות־המחקר של מדעי הטבע. אבל, לדעת לאינג, שלה שותפים רבים, יש שוני מהותי בין מדעי הטבע למדעי האדם, ושוני זה חייב לבוא על ביטויו במיתודה מדעית שונה. המדעים הפיסיים והביולוגיים התקדמו בגלל מלחמתם התקיפה בנטייה להאניש את עולם הדברים ולייחס כוונות אנושיות לעולם הדו. הפסיכיאטריה מצדה עשוייה להתקדם, אם תילחם בתקיפות בנטייה לדפרסונליזציה של מדע האדם, היינו אם תתייחס אל 'אובייקט' המחקר שלה – בני־אדם – כאל בני־אדם. „בדפים הבאים", אומר לאינג בראשית הספר, „נתרכז במיוחד באנשים החווים עצמם כאוטומטים, כרובוטים, כחלקי מכונה או כחיות. אנשים אלה נראים לנו כבצדק כמשוגעים. ומדוע איננו רואים כמשוגעת גם את התיאוריה המבקשת להמיר בני־אדם באוטומטים או בחיות?"

הפסיכיאטריה הרווחת חולה, לדעת לאינג, והדיאגנוזה שלו היא – סכיזופרניה. סימנים לפירוק של הפסיכיאטריה אפשר למצוא, בין השאר, באוצר המלים הטכני שלה. המינוח הפסיכיאטרי המקובל מתייחס לאדם כמבודד מהזולת ומהעולם. מלים כמו נפש וגוף, פסיכה וסומה, מתייחסות אל האדם כאל הווייה מבודדת, ומפצלות אותו. גם מונחיה של הפסיכואנליזה – „אני", „אני עליון" ו„איד" – מתייחסים להיבטים באישיותו של אדם אחד, מבודד. אבל, לדעת לאינג, „אם אין אנו מתחילים ממושג האדם ביחס לאנשים אחרים ובראשיתו 'בתוך' עולם (...) אנו נידונים לפתוח במחקרנו על אנשים סכיזואידים וסכיזופרנים עם פיצול מילולי ומושגי, התואם את הפיצול שבעצם ההווייה הסכיזואידית בעולם".

לעגה הפסיכיאטרית הרווחת יש היבט חשוב נוסף, שלאינג חפץ להסב אליו את שימת לבנו: זהו אוצר מלים מלעיז אמיתי. הלשון הפסיכיאטרית מדברת על פסיכוזה „כעל כשלון חברתי או ביולוגי של הסתגלות, או אי הסתגלות בדרגה חמורה ביותר, אובדן קשר עם המציאות, העדר תובנה" (ההדגשות של לאינג – ר.ש.). מגמות התבטאות זו משתמע שיש איזו דרך סטנדרטית מסויימת של היות יצור אנושי, שאליה אין הפסיכוטי מגיע, מדגיש לאינג. אכן, סיווג אדם כפסיכוטי איננו אובייקטיבי וניטראלי כלל מבחינה ערכית. ראיית „סימני מחלה" היא פעולת הערכה מובהקת. והרופא שופט את הפציינט ומעריך את תקפות עולמו הפנימי לאור תפיסה מסויימת של „מהות האדם", של „היות יצור אנושי". סיווג האדם כפסיכוטי אומר איפוא באופן חד־משמעי, שאדם זה איננו אנושי לכל דבר – שהוא מנוכר ממהות האדם. זוהי הדהומניזציה של הפציינט שכנגדה יוצא לאינג למלחמת־חורמה. הוא כואב את כאב ההשפלה של הפציינט. השפלה זו, לדרגה של תת־אדם, נראית לו, בצדק, כמצב שאין הדעת סובלתו.

חולה בהסכם כללי

הגישה המקובלת בפסיכיאטריה אומרת שהפציינט הוא חולה במובן הרפואי, ויש מקום לאבחן את מצבו על־ידי בדיקת סימני מחלתו. ראינו גישה זו ביחסו של קרפלין לפציינט הקטטוני. ב„האני החצוי" יוצא לאינג נגד גישה זו, נגד מה שמכונה „המודל הרפואי של מחלת הנפש". הוא מתוודה בפנינו על קושי מסויים שהיה לו כפסיכיאטר: פרט למקרים של סכיזופרנים כרוניים קשה היה לו לגלות את „הסימנים והסימפטומים" של פסיכוזה, במובנה הרפואי, באנשים שהוא ראיין. לכן הוא מציע, כנגד התפיסה הרואה בסכיזופרניה מחלה – בין אורגנית בין פונקציונלית – שהגדרתה אובייקטיבית יחסית, ש„שפיות או פסיכוזה תיבחן על־ידי דרגת ההתאמה או הפער בין שני אנשים, שאחד מהם הוא שפוי בהסכם כללי". קריטריון סוציולוגי זה לפסיכוזה הוא שמופעל, לדעת לאינג, למעשה, והוא גם זה שצריך להיות מופעל בדיאגנוזה: „המבחן המכריע לגבי היות אדם פסיכוטי תלוי בקיומה או היעדרה של התאמה בינו לביני (...) רק בשל אי־התאמה בין־אישית זו אנו מתחילים לבדוק את השתן שלו ולחפש אחר זרויות בעקומות פעילות מוחו".

קריטריון זה לפסיכוזה הוא המוקש־הנפץ שהתפוצץ בספר מאוחר יותר של לאינג, „הפוליטיקה של ההווייה", שהוא המניפסט של ה„אנטי־פסיכיאטריה". השאלה היא זו: אם מאבחנים שגעון על סמך אי־התאמה בין שני אנשים, מי יוכל לאמר בוודאות מי משניהם משוגע? הסכמה כללית איננה ערובה לנכונות שיפוטנו במקרה זה, כמו גם במקרים אחרים, משום שייתכן שהדרך „הנורמאלי" מחזיק בתמונת־עולם מוטעית. ב„האני החצוי" (1959), אותו כתב לאינג בגיל עשרים ושמונה (הספר הופיע רק ארבע שנים מאוחר יותר), הוא מקבל את ההסכם הכללי כקריטריון לשפיות ולשגעון.

אבל ב„הפוליטיקה של ההווייה", שראה אור ב־1967, הוא דוחה רעיון זה מכל וכל. בספר אחרון זה הוא קובע שהחברה המודרנית, ולא הפציינט, מנוכרת ממהות האדם. לכן האדם השפוי בהסכם כללי הוא המשוגע מבין שני האנשים שיש אי־התאמה ביניהם. ואילו האדם שנתפס עד כה כמשוגע שבין שניהם איננו חולה או משוגע כלל, כי אם להיפך – אדם אותנטי יותר. לפיכך, במקום הראייה המקובלת של סכיזופרניה כבכישלון של הסתגלות, מציע לאינג בספר זה לראות בה הצלחה באי־הסתגלות לחברה מטורפת. יתר־על־כן, לדעתו, הסכיזופרניה היא אחת הצורות שדרכן חודר מעט אור אל האדם מבעד לאפילה המאפיינת את חברתנו ותקופתנו הנאורות־כביכול. לכן הוא מציע ב„הפוליטיקה של ההווייה" שלא „לרפא" את „החולה", אלא לאפשר לו לחוות את „השגעון" עד הסוף.

אידיאליזציה זו של השגעון קוממה ומקוממת אנשים רבים. הטענה העיקרית נגדה היא, שהיא מתעלמת מהסבל הנורא הכרוך בשגעון. טענה אחרת נגדה היא, שלשגעון לא מוכרח להיות סוף, וכי הסדיף אל תוך השגעון, שעליו ממליץ לאינג, עלול להתגלות כמסע חד־כיווני (לאינג אגב מודע לסכנה זו, אלא שלדעתו הסיכון כדאי). אין ספק שיש ממש בטענות ביקורתיות אלה. אבל אפשר וראוי לראות את „הפוליטיקה של ההווייה" בראש־וראשונה כביקורת חברתית. מנקודת־ראות זו האידיאליזציה של השגעון באה בעיקר כדי לגנות את הממסד החברתי בכלל ולא רק את הממסד הפסיכיאטרי, ולהבליט את הדהומניזציה של האדם בחברות הדמוקרטיות של ימינו. אכן, „הפוליטיקה של ההווייה" והאנטי־פסיכיאטריה של לאינג, קופר ואחרים, הם חלק ממה שתיאודור רוזאק כינה בשם „תרבות־הנגד" של שנות השישים. מכל־מקום, ב„האני החצוי" עוסק לאינג „בהם" יותר מאשר „בנו". מטרתו בספר זה היא להחזיר לפסיכוטי את כבודו האבוד: להעלות אותו מסטאטוס של תת־אדם לדרגת האדם

ר. ד. לאינג

שהינו, ועד כמה שהוא חותר להשגת מטרה זו הרי אין ספק שמפעלו רצוי ומבורך. והדרך ל„האנשת" הפציינט היא בהבנת עולמו. החולה של קרפלין רוצה להישמע, אומר לאינג. ובכן, הבה נאזין לדבריו.

ביטוי לחרדה קיומית

יש בנו נטייה מולדת־כמעט לחלק את המין האנושי לשניים, לפי קריטריון זה או אחר. אני נוטה לחלק את האנושות לאור הקריטריון של מידת כמיהתם ותחירתם של בני־אדם לעונג, היינו לאלה השואפים יותר מכל להשיג עונג וסיפוק, ולאלה השואפים בראש־וראשונה לא לסבול. לאינג מצדו מחלק את האנושות לשניים לאור הקריטריון של ביטחון קיומי בסיסי – יש אנשים שנהנים מביטחון כזה, ויש אנשים שהוא חסר להם. לפי לאינג, רוב האנשים חווים את הווייתם כאמיתית, חיה, שלמה ובעלת ייחוד. יש להם תחושת זהות איתנה והרגשה ברורה של אוטונומיה. מצד שני יש אנשים שאינם בטוחים בזהותם ובאוטונומיה שלהם. הם חווים את הווייתם כיותר אי־מציאותית מאשר מציאותית, כיותר מתה מאשר חיה, וכנטולת רצף ואחדות. לאינג מכנה אופן־הווייה אחרון זה בשם „אי־ביטחון אונטולוגי ראשוני".

את המיוחד שבצורת הוויה זו מדגים לאינג בעזרת השוואה שעשה מבקר הספרות והתרבות ליונל טרילינג בין עולמם של שקספיר וקאפקא. עולמו של שקספיר, לא פחות מעולמו של קאפקא, הוא אותו בית־כלא של פסקל, שממנו מובלים הנידונים מדי יום ביומו למיתה. אבל גיבוריו של שקספיר – מלכים, מאהבים, ליצנים – חיים ומלאי־חיים ערב מותם, ופועלים בעולם על אף גזר־דין המוות העומד ותלוי נגדם. דמויותיו של קאפקא, לעומת זאת, נטולות ממשות וחיוניות. גיבוריו הם בני־אדם ללא הורים, בית, אשה, ילד, התחייבות או חשק, ואין להם שום קשר עם כוח, יופי, אהבה, חכמה, אומץ, נאמנות, תהילה וגאווה – כל אותם הדברים העושים את עולמו של שקספיר לכה מלא־חיים: הם סובלים מאי־ביטחון אונטולוגי ראשוני.

אנשים החווים „אי־ביטחון אונטולוגי ראשוני" רואים את העולם כשדה־מוקשים ואת הזולת כאיום מתמיד ואכזרי על עצם קיומם. ההתקשרות עם הזולת איננה נתפסת אצלם כמקור אפשרי לסיפוק ולעונג, כי אם כמקור וודאי לפגיעה ולכאב ואפילו למוות. בני־אדם אלה חיים איפוא בחרדה מתמדת. חרדה זו שהיא חרדה מפני החיים עצמם מביאה לפיצול האני. מתוך רצון להגן על עצמם מכל פגיעה אפשרית מנתקים אנשים אלה את עצמם מגופם, שכן הגוף הוא אובייקט חשוף בעולמם של אחרים. הניתוק מהגוף מלווה בזיהוי האני עם הנפש בלבד. כך, האני מתפצל לאני פנימי אמיתי ולאני שקרי. האני השקרי הוא הגוף וכל מערכת ההתנהגות החיצונית, ואין לו שום קשר עם האני הפנימי, האמיתי. חצייה זו של האני איננה מביאה בהכרח לפסיכוזה. לאינג מבחין בין הסכיזואיד, שהוא אדם חצוי שפוי, לבין הסכיזופרני, שהוא אדם חצוי פסיכוטי. אבל חציית האני היא הרקע להידרדרות שסופה הוא משבר פסיכוטי. לאינג סבור כי האדם הסכיזואידי מוכר ומובן לנו. לכן, כדי להפוך את הסכיזופרניה לתופעה אנושית מובנת, הוא יוצא להראות כי „ישנו מעבר ניתן להבנה מן האורח הסכיזואידי של היות־בעולם אל האורח הפסיכוטי".

הפסיכוטי, טוען לאינג, ניתן להבנה, וזאת משום ש„הוא יותר מכל דבר אחר 'פשוט אנושי'". אכן, „ניתן להבנה" היא הסיסמה של לאינג כנגד קרפלין וצאצאיו, הרואים בדברי הפציינט „רק סידרה של משפטים בלתי קשורים" וחסרי פשר. האמונה זו של לאינג באפשרות ההבנה מזינה את הספר כולו, שכן לאינג מנסה לתת בו פירוש ל„לשון הסכיזופרנית", ואף מצליח, לדעתי, להציע פרשנות עמוקה, עקבית ומתקבלת־על־הדעת של ההתנהגות המילולית והלא־מילולית של הסכיזופרני. בעזרת אמפטיה ואהבה, אומר לאינג, כמו־גם בעזרת גמישות מחשבתית וכוח דמיון, מסוגל המטפל להבין את עולמו הייחודי של הפציינט, ולגלות את ההגיון שמאחורי התנהגותו הבלתי־הגיונית לכאורה, תוך שהוא משתמש באפשרויות הפסיכוטיות שלו עצמו, בלא לוותר על שפיותו. כך, בפרק החותם את הספר, מפרש לאינג את התנהגותה של סכיזופרנית כרונית מתוך מגמה להראות שאפילו פסיכוזה קיצונית, כמו במקרה הפציינט של קרפלין, ניתנת להבנה. ובאמירה זו, שאפילו הפסיכוזה הקיצונית ביותר בכל־זאת ניתנת להבנה, טמון העוקץ העיקרי של הספר. שכן, מעשית לפחות, אנו מכנים תופעה מסויימת בשם פסיכוזה כשנראה לנו שהיא איננה ניתנת להבנה, כשאיננו מבינים אותה.

למותר לומר ש„האני החצוי" הוא ספר מומלץ. כדברי עמנואל ברמן באחרית־הדבר האינפורמטיבית שלו למהדורה העברית של הספר, „האני החצוי" הפך תוך פחות משני עשורים מאז הופעתו לאחת היצירות הקלסיות הבודדות שתרם דורנו לספרות הפסיכולוגית־פסיכיאטרית, אף שיש לציין כי לא היתה לו השפעה של ממש על אנשי המקצוע עצמם – הפסיכיאטרים, אשר ממשיכים לראות בפציינט בראש־וראשונה אוסף של סימנים וסימפטומים של מחלה. האנטי־פסיכיאטריה של לאינג נקלטה בעיקר על־ידי ציבור המשכילים הרחב, ולכן קריאתו של לאינג להומניזציה של הפסיכיאטריה עדיין צריכה להישמע. נותר לי רק להוסיף ש„האני החצוי" הוא גם ספר כתוב־היטב, שכן לאינג הוא הוגה־דעות בעל רגישות של משורר הכותב בעוצמה של משורר. התרגום העברי של הספר איננו קריא ובהיר כמו המקור האנגלי, ויש בו השמטות כמו־גם אי־דיוקים לרוב. אבל מילא. את לאינג כדאי בין כה וכה להשתדל לקרוא במקור.

דפדוף ראשון
ספרים חדשים
מאת אבי טנא

גיאוגרפיה

בין שומרון לשרון

המשולש הקטן / מאת אבשלום שמואלי, יצחק שנל וארנון סופר / אוניברסיטת חיפה / 128 ע'.

ספר שלישי בסידרת מונוגרפיות בחקר המזרח התיכון מגולל תולדות מחקר שנערך בשנים 1975־1982 ב־27 הכפרים של האזור המצוי בין השומרון ובין השרון היהודי (והסתמך על 6,000 ראיונות). יש בו שבעה פרקים – מן הנתונים הפיסיים של האזור, דרך הרקע ההיסטורי־יישובי של תקופת המנדט, הגידול הדמוגרפי המואץ, התמורות המבניות בתעסוקה ובעיור, המודרניזציה בחקלאות ועד התכנון האזורי והמקומי. המחברים מוצעים בסיכום כי התהליכים המתחוללים באזור אופייניים לכל המיגזר הערבי־כפרי בישראל.

היסטוריה

השתייכות וייחוד

מעמד החכמים בארץ־ישראל בתקופת התלמוד / מאת ישראל לי לוין / יד בן־צבי / 154 ע'.

תקופת התלמוד לצורך זה היא המאה השלישית והמאה הרביעית לספירה ומעמד הוא „קבוצה שבה המסגרת החברתית והדתית היא עיקר ואילו השאיפות הפוליטיות משניות לחלוטין". מה ייחד את מעמד החכמים הארץ־ישראליים בתקופה הזאת (לאור תמורות רבות שנכפו עליו כתוצאה מן התהפוכות בחברה שסביבתו)? כיצד התבטאה הרגשת ההשתייכות למעמד זה? האם היתה בו היררכיה ברורה? מה היו האופי וההיקף של המערכת הארגונית אשר לחז"ל? שאלות אלו ורבות להן נידונות כאן בהסתמך על קשת נרחבת של מקורות – החל בתלמוד הבבלי, בתלמוד הירושלמי, במדרשים וכלה במימצאים הארכיאולוגיים של אתרי חורבן הבית השני וכל התקופה שבין החורבן ובין הכיבוש הערבי. הספר שייך לספרייה לתולדות הישוב היהודי בארץ־ישראל של יד בן־צבי.

אסופות

מדבריו ועליו

מחווה לקורצ'אק / בעריכת בנימין אנגליק, נתן גרוס, אילנה שילוני / הקיבוץ המאוחד / 47 ע'.

„מדבריו, שירי משוררים, ציורי ילדים" – זו לשון כותרת־המשנה המעידה על מה שלפנינו. 12 משוררים (ובכלל זה ולאדיסלב שלנגל, ששירו על קורצ'אק נכתב למחרת העליה עם היתומים לרכבת ההולכת לטרבלינקה והירו קונדו היפאני, מייסדה של אגודת קורצ'אק ביפאן) חברו ל־13 ילדים (מישראל, פולין וברית־המועצות, משתתפי תחרות ישראלית ותחרות בין־לאומית) במחווה למחנך־רופא הדגול. בין הדפים קטעים מדבריו. בנוסף, קווים לתולדות חייו ורשומו מאת יצחק פרלים.

סיפורת

תשעה־עשר סיפורים

בראשית הדממה / מאת יעקב אבקין / מבוע / 219 ע'.

אוסף של 19 סיפורים המעוגנים בזכרונותיו של המחבר. הראשון והגדול בהם, ששמו כשם הספר, עוסק בחייהם של תלמידי ישיבות שברחו מפולין לליטא בראשית השואה ושהגורל זימן להם נתיבים שונים. סיפורים אחרים מוקדשים לחיים בקהילות הרוסות באירופה לאחר המלחמה, להעפלה, לשבי ולעליה. ספרו ה־11 של המחבר.

שירה

נימפה רכה ביגות

צער אחר לפני הנהר / מאת אסתר שטיר / עקד / 30 ע'.

ספר ראשון למחברת שהתפרסמה בזכות השירה את פרי יצירתה. יש בו, למשל, „אזיקים של ערפל": „הימים אינם דוהים מאחוריך / חוטים של חול האזיקים של ערפל / נימפת־לבך נודעת על פניך / אגם יבש נמלט אל תוך הצל / ובגבור המית זרון אתה לועג לה / כישוף נוסף אתה נושף להכביעה / ונשרים עטים ממעל / ומטיחים גורים שמועים אל תוך זרועה. / והימים אינם דוהים מאחוריה / נימפה רכה ביגות שידי חיות / אם תבטא את שמה, היא מתחנגת / אם תבטא את שמה כדי לחיות".

תרגום

בנות הבשם

בנות ג'ולאי / מאת בלאנקה קינבלי / תרגם מאנגלית חיים ניבורי / אורייטם / 401 ע'.

בנות ג'ולאי הן ו' ומרטי, שתי אחיות־למחצה, בנותיו של יצרן בשמים צרפתי מפורסם ששולמו התמוטט עליו. שתיהן גם יורשות [illegible] האחת צוללת לקרח [illegible] בעזו לכונן אימפריה של ניחוחות. השנייה מנצלת את גופה ואת מוחה כדי לזכות בהכרה. לכן יש כאן מתח ותשוקה, אהבה ונקמה, יומה וכאב, ובסוף „שלום, שלום לעולם".

בין עגה לליטוש

סוף המשחק / מאת חוליו קורטאזאר / תרגם מספרדית יורם ברונובסקי / כתר / 165 ע'.

ספרו השלישי של קורטאזאר בתרגום עברי (לאחר „חיות טורף" ו„בשק סודי", שניהם באותה הוצאה) הוא קובץ בן 18 סיפורים קצרים שיש בהם מנה גדושה של סוריאליזם ומטאפיסיות. הסופר, ארגנטיני יליד בריסל שגלה שנים רבות בפאריס ונפטר לפני שנתיים, מגמיש את תחומי הזמן והמקום, חורג מן הגבולות המקובלים של המציאות, בונה דמויות מורכבות שהתנהגותן שולט בהן, ומדבר אלינו באמצעותן בלשון הנעה בין עגת רחוב לשפת ספרות מלוטשת – מ„הכי טוב שאתה יושן" עד „באשר מניח אדם שיוולחלו בו אותן העדויות שאנו מכנים זכרונות".

כתבי־עת

תורה שבעל־פה

סידרא (א) / העורך צבי אריה שטיינפלד / אוניברסיטת בר־אילן / 160 ע'.

„סידרא", על־פי משמעו בפי ר' יוחנן במסכת חולין, הוא 'מקום ללימוד תורה. סידרא זה שבידינו נועד להיות, כדברי עורכו, „אכסניה למחקרים בספרות התורה שבעל־פה" ולהקיף נושאים שונים ודיסציפלינות מגוונות. בגליונו הראשון משתתפים שבעה חוקרים מן המחלקה לתלמוד ב„בר־אילן" ועוד חוקר מן החוג לתלמוד באוניברסיטת תל־אביב. מאמריהם עוסקים בסוגיות כמו „לקראת שבת", „על מוקדם ומאוחר בספרות חז"ל", ו„פילולוגיה וריאליה בחקר ספרות חז"ל". בסוף החוברת תקצירים באנגלית.

זכרונות

בעל תוקע

דור דורו / מאת משה הלוי סגל / משרד הבטחון – ההוצאה לאור, סידרת „מבנוזי" / 248 ע'.

משה הלוי סגל נודע ברבים כמי שרגע בתקופת המנדט לתקיעה בשופר במוצאי יום הכיפורים ליד הכותל המערבי. לכך מכך היה פועל ושומר שהחל ב„חבורת הדרום" והגיע „לבית"ר" ול„ברית השומר באיבל", יום נהבר בשורת ארוכה של תנועות וארגונים, וגם חסיד חב"ד נלהב שישב שנים רבות בכפר חב"ד ועקר אחרי ששת הימים לעיר העתיקה. כל זאת במשך יותר מ־80 שנות חיים, שמכוליהן לא מכבר, ועלילותיהן פרושות בדפי הספר הזה.

בין סיפור לציור

מאת טליה רפפורט

אבנר כץ, גלריה גולי. מ., גליקסון 7, ת"א.

תערוכתו של אבנר כץ היא חריגה למדי בנוף התערוכות המקומיות. אין לה שום קשר להתרחשויות האמנות העכשווית והיא מקורבת יותר לתחומי הגראפיקה והאיור (במיוחד של ספרי ילדים, שבהם מרבה אבנר כץ לעסוק. ההבדל הוא בכך, שהפעם אין לאבנר כץ שום מחוייבות או צמידות לטקסט כלשהו ובמקום זאת נרקמים כאן סיפורים חזותיים בין מרכיבי הציור כשלעצמם.

ציורי הגואש והאקריליק הצבעוניים הללו מאוכלסים בשפע של סוסים, ציפורים, כלבים, נשים עירומות, חיילים, ציידים וחפצים שונים. הצבעוניות העליזה בדרך כלל, המגנון הילדותי לפעמים והקשרים החופשיים־דמיוניים בין האלמנטים השונים יוצרים עולם קרניבלי־מסורתי, שבו הכל אפשרי. אפשר לפגוש בו, למשל, צירוף מוזר של חייל כחול, אשה עירומה עם מריצה ושביה עם עציץ, אתלט שרירי וחצי סוס מנוקד. בציור אחד מופיע סוס כחול קטוע־ראש ולצידו פרח, שחמור רוכב על גבה. בעבודה אחרת נראה סוס משתין, ציפורים מסגנות ואנשים רוכבים על סוסים ארומי־הברבורות.

בתמונות רבות יוצרים המיפגשים הסוריאליסטיים הללו אווירת קרקס תיאטרלית ואבסורדית. באחרות האווירה יותר ילדותית, קלילה ומשעשעת, בציורים אחדים מבצבצת מיניות גרוטסקית, כשנשים שופעות־בשרים ומצויידות בפיות, ערוות, צפורניים ופטמות אדומות מבלות בין עצים, ציפורים, ובמבי פסטורלי.

אבנר כץ מפעיל על הדימויים המגוונים שלו כל מיני פעלולים, תעלולים ומשחקים צורניים. לעתים, אלו הם קיטועים בלתי־צפויים, מיפגשים שרירותיים ותערובות פרועות ולעתים הוא דוחק מארגן ושותל פתאום את המוטיבים שלו בתוך משבצות, כאילו פרש לעינינו בצורה שיטתית ומסודרת לקסיקון דימויים מקוטלג.

בסיכומו של דבר, תערוכה נוחה שכדאי „לתפוס ראש" נכון ולהיכנס לאווירה שלה כדי ליהנות ממנה כראוי.

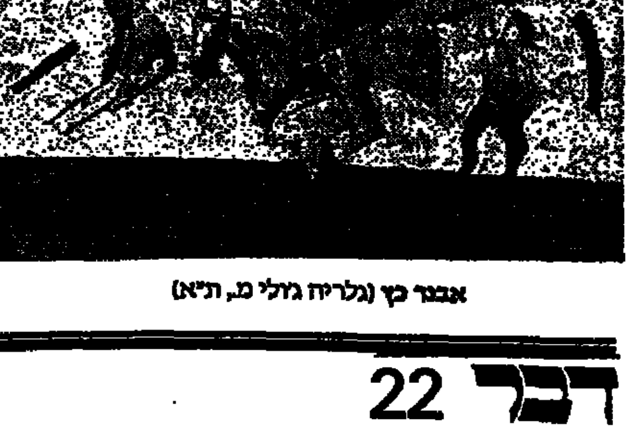

אבנר כץ (גלריה גולי מ., ת"א)

ערן שקין (גלריה גבעון, ת"א)

ניחוחות אדמה וכבשים

ערן שקין, גלריה גבעון, גורדון 35, ת"א.

ערן שקין (26) הוא בגדר פנים חדשות בעולם האמנות שלנו והוא גם חריג במערכת המוכרת, מכמה סיבות. ראשית, משום שהוא נתמך על ידי גלריה גבעון, המסורתית ברוחה, כבר בראשית דרכו – תופעה נדירה למדי היום בארצנו. שנית, משום שהוא אינו מושפע מן האופנות הניאו־אקספרסיוניסטיות הפופולאריות כל כך, כמו רבים מאמני דורו. רק בנקודה אחת יש לו מגע כלשהו עם המגמה העכשווית של הפוסט־מודרניזם – בלוקאליות, המהולה אצלו בנוסטלגיה. אחד מאפיוני הפוסט־מודרניזם, בגרמניה למשל, הוא החזרה לעבר, לתולדות האמנות, לשורשים התרבותיים, לסגנונות קדומים ולהדגשת אלמנטים מקומיים. ערן שקין פועל בכיוון דומה ואף מצהיר על כך בפירוש: „לא קיימת שפה אוניברסאלית מחוץ לניב מקומי, המושרש היטב באדמתו. אני לא רואה בלוקאליות דבר מצחיק שיש להסתיר או להתעלם ממנו". בעקבות גישה זו הוא חוזר לקשר הדוק לאדמה (שניכר, בין השאר, גם בצבעי האדמה השולטים בציוריו), להווי של פעם ולנושאים ארכאיים־פסטוראליים כמו רועים, כבשים, חמורים, מדבר, מרזרות, גדרות אבן, עצי זית ובוסתנים.

כשמדובר בנושאים כאלו יש לזכור, כמובן, תקדימים כמו רובין, בוטמן, פלדי ואחרים שציירו את ההווי המקומי המזרחי בשנות העשרים והשלושים, את הכבשים של רנציגר בהמשך ושל קיישמן בשנים האחרונות. מבחינה סגנונית, לעומת זאת, יש לערן שקין „אבות רוחניים" אחרים. ניכרים אצלו הדים מסויימים לכתמיות עשירת הגוונים והדקיקות של אמנים כמו אריה ארוך ואמנים אחרים מקבוצת „אופקים חדשים", קווי רישום רגישים־משתרבבים כשל אביבה אורי ופה ושם אפקטים אקספרסיוניסטיים ישירים כמו מריחות אצבעות נוסח משה גרשוני. המכלול הסגנוני הזה יוצר, איפוא, בעייה מסויימת מבחינת המקוריות. השפה הציורית של ערן שקין היא, בעצם, שעטנז רומנטי ספוג ניחוחות אדמה וכבשים, אלא שהוא עשוי בצורה יפהפיה, ועל כך מגיע לו, בכל זאת, קרדיט מסוים.

גם הכותרות של התמונות מעידות על נטיות נוסטאלגיות־פיוטיות: „על מצע העפר", „לו נשב מול האש המערה" או „פני הבאאות כאש הבחורות השחירו בכבודן". בכמה מהן נוצרת לא רק אווירה פסטוראלית פשוטה ושורשית אלא גם שמץ של פולחן טבעי ראשוני. שתי תמונות מצויירות על נייר בגשושי־מתוספס מזכירות במיקבתיהן, בגוון האוירתן הקצאותי־כנבית ציורי מערות. צלליות הכבשים הופכות כאן לכתמים הבעתיים וההורים הנוטים להפשטה ומתבלטים על רקע צהבהב, מבריק פה ושם. תמונה אחרת מצויירת על בד מקמט ורויה בכתמיות ומהודהרת ובשירום מעורו, תוצי מרומז של עצי זית ודמויות.

אחת התמונות החריגות אך המרשימות בתערוכה נקראת „ירושלים" והיא היחידה שבה חורג ערן שקין ממערכת הנושאים הטבעיים (חומים, צהבהבים, לבנים ושחורים) ומוסיף לה כחולים מיסטיים, עיבודים כתמים־ליריים ודק שני רמזים פיגוראטיביים: תרשים קטן ומתמצת של כיפת הסלע והדמות המסומנת בכמה קווים גולמיים בלבד.

בתערוכה יפה זו מפגין ערן שקין שליטה טובה תוש ציורי מפותח, אך הוא עדיין נטוע עמוק מדי במורשת העבר ולא פיתח עדיין משהו חדש וייחודי משל עצמו.

מים שקטים

אורי שטטנר, גלריה שרה לוי, סילב 10, ת"א.

על פני השטח, דומה שלא השתנה הרבה בציור של אורי שטטנר מאז תערוכתו האחרונה בגלריה זו לפני כשנה. הוא עדיין מצייר אותו נושא יסוד מסורתי: פנים־חצר (אינטריור) עם אשה, חלון, שולחן וקערת פירות ועדיין בגוונים כחולים־סגלגלים ושפע של עיבודים דקים ואגניים, שבגרפרפים מעל שלד צורני בני היסוד.

אורי שטטנר אינו „עושה גלים" גדולים והציור שלו מסבה כמים שקטים, שהולכים ומעמיקים. על אף האווירה האנטימית, כביכול, השורה על התערוכה, התבוננות דקיקה יותר תגלה בכל תמונה סיפולים ציוריים שונים במקצת. בעבודה אחת צפים קווים לבנים דמויי גיר מעל הכתמיות הכחלחלה, אחרת יותר מוצקה הנדסית, שלישית יותר אוורירית והבהירה וברביעית הדמות הנשית נוטה להפשטה וכתמיה נמרחים בצורה חופשית יותר אל תוך סביבתה. זהו ציור רגיש, עשיר ומהנה מאוד.

הישג מרשים בערבון מוגבל

(המשך מהעמוד הקודם)

ורחיסות הדיים ברמותו של קאזיק יוצרים את אפקט היאוש העיקרי ברומאן. בעייתם העיקרית של חבורת־זוקר־הלב היא היכתו וגידולו של קאזיק, כלומר, הם רוצים הן להסביר לו את החיים (חיית) והן לרפא אותו מן החיים על ידי האטה של תהליך גידולו עד מותו. בשני אלה הם נכשלים. בתוך הפרשה הזו מקופלת גם השואה, וזוהי זווית־הראייה היחידה ברומאן, שממנה הצליח גרוסמן להתמודד עם נושא השואה: משהו השתבש בקיום האנושי. זהו קיום של גידול פרא. לא ההגיון יתאר אותו ולא המוסר ירפא אותו. הפאנטאסיה הופכת להיות זוועה אירונית.

רביעית, נושא הרומאן ענק ויומרני מאוד. גרוסמן השכיל להבין כי בדרך מימטית לא יצליח להתמודד איתו אפילו כמותית. זוהי הסיבה, לדעתי, למיבנה התבניתי והלא־עלילתי של הרומאן. מיבנה זה קיים קודם כל בקשר מפורש בין חלקי הרומאן, שכל אחד מהם עלילה רצופה קטנה בפני עצמה, והוא מופיע גם בתוך החלק הרביעי (הוא איננו מופיע בתוך שלושה החלקים הקודמים) – כותרתי למיבנה האנציקלופדי, הפירוק לערכים, של החלק הרביעי. בכך, שוב, מצליח גרוסמן רק בחלק זה להתמודד עם הנושא, כי רק בחלק זה, שלא כבשלושה הקודמים, איננו יוצר רצף עלילתי ההופך את יומרתו מגוחכת בהמחישו אותה, אלא הוא יוצר קשר מיבני, המשאיר פערים גדולים בין חלקיו ופותח אותם לדמיון. אפילו פרשת היחסים בין נייגל לוסרמן, ככושלת עלילתית בחלק השלישי, מוצלחת יותר מבחינה מיבנית בחלק הרביעי.

המסקנה: גרוסמן היה צריך להסתפק בחלק הרביעי בלבד כשהוא משופץ, או להביא את חלקו הראשון של הרומאן ואת חלקו השלישי לרמה שבה הגיע בחלקו הרביעי (החלק השני אבוד, לדעתי, ממילא).

7. הפרספקטיבה הנבונה: קניוק והפאנטאסיה בספרות העברית

אם משווים את גרוסמן על חלקו הרביעי של הרומאן, צריך לשבח את קניוק על כמה וכמה הישגים שלו, בעיקר על „אדם בן כלב" ועל „היהודי האחרון" פי כמה וכמה: כי קניוק לא רק קדם לגרוסמן בעיצוב הפאנטאסטי של נושא השואה, אלא עשה את יצירתו הספרותית אמינה פי כמה ומוצלחת פי כמה. אני רואה עצמי פטור מלהתייחס כאן אל יצירתו של קניוק. זאת עשיתי כבר לא פעם. כאן אני רוצה להסב תשומת הלב אל צביעותם או אל בורותם או אל המימטים של אלה המשבחים כל־כך את גרוסמן ושוכחים את מי שקדם לו בכל ויצר זאת טוב מגרוסמן. הבה נראה אתכם, מי „שגילה" כאן את הפאנטאסיה ואת השואה, וחורים בכם מיחסכם המעוות לקניוק. לא על הצדיק אני מדבר, אלא על משמעות הספרות העברית ועל ערכה. אלה המשבחים את גרוסמן אינם מתכוונים ברצינות אל הפאנטאסיה, אלא מתכוונים ליחסי ציבור לעצמם בלבד. אלה החושבים, כמוני, כי הגיע עידן הפאנטאסיה לספרות העברית יקבלו בברכה את גרוסמן עם וירטואוזיות הסגנון ועם מגבלות הדיון, אבל יזכרו היטב כי קדמו לו יוצרים שעשו את הדברים לא פחות טוב ממנו, וכי ישנו רצף של ריאליזם פאנטאסטי בספרות העברית, לפחות מאז ברדיצ'בסקי. ושוב, לא בבכורה מדובר כאן אלא במשמעות. ההתייחסות אל גרוסמן ללא התייחסות אל מי שקדמו לו, לפחות בדור שלנו, בעיצוב פאנטאסטי של השואה – קניוק ועוד ב„לגעת ברוח, לגעת במים" – מאבדת חלק גדול ממשמעותה.

באופן מיוחד יש לגנות את יחסו של אחד המו"לים של הספר, מנחם פרי, אל התופעה, כאשר עירב את צד המו"ל שלו עם צד המבקר. פרי הציג את עצמו כאן כסוחר ממולח שהיטיב למכור את גרוסמן, אך כסוחר איש יחסי ציבור בלבד ובשום פנים ואופן לא כאיש ספרות. כבר כתבתי לא פעם שלפרי אין כל עמדה ספרותית. ההיסטריה שניסה לחולל סביב גרוסמן היא דוגמא קטנה נוספת. כשצריך למכור את „עיין ערך: אהבה" הוא נעשה לפתע חסיד נלהב של הפאנטאסיה, ושוכח כי לפי כל ה„תיאוריות" שלו אין ערך לספרות שאיננה ריאליסטית. על הרומאן הוא לא אמר שום דבר משמעי. הוא איננו מסוגל לכך. התיאור המגוחך שלו את גרוסמן כפיסגה בספרות הישראלית וכו' עשוי לגרום לגרוסמן ולהוצאת הקיבוץ המאוחד רק נזק. בנקמה כאן שיטת מימכר אמריקאית, בלי ההגינות הבסיסית שבה. זו לא תביא לעולם הספרות שלנו כל טובה.

מלחמה בלשון

(המשך מהעמוד הקודם)

כבר מן הערכים הקודמים, שהתפילה היתה לשואה, ושקאזיק חי חיים מלאי סבל וייסורים עד כדי כך, שלבסוף ביקש לקפד את חייו ולקרב את מותו, וגם כך מת במצב של רקבון והתפוררות.

מתקבל על הדעת, שגרוסמן אינו רואה עוד סיכוי לחיי אנוש, שהזמן הצייתני מכלה אותם ללא רחם, ושאינם אלא „התעלה המעופשת שבה אנו זורמים מעדנות אל מותנו" (עמ' 168). היחיד שמצא מפלט ב„תעלה" זו הוא אחד מ„ילדי הלב", ד"ר אלברט פריד הישיש, שנהפך לשיח רוזמרין פורח. לעומת זאת הסלמונים, הנהרים לקראת מותם לאותרי הרבייה שלהם, נלחמים את מלחמת הקיום האכזרית ללא אשליות וללא נחמות קטנות, ולכן הם אצילים יותר מבני אדם וגם אביבים מהם. לא לחינם ברונו מצטרף אליהם במסעם לכיוון המפלים הגדולים, וגם מחוללו, גרוסמן, מעדיף בבירור את עולם הצמחים ובעלי החיים על העולם האנושי השפל.

לבדות סיווגו הודאי של הרומן של גרוסמן כסיפור פנטסטי, הרי לא היה בדעתו לכתוב מעשיה או אגדה לילדים. להיפך, כדי לחזק את הרושם של העולם האבסורדי והבעתות, המתואר בספרו, הוא נשען במקומות רבים על חומר תיעודי ועל עובדות בדוקות. בכך הוא מזדהה עם גיבורו, וסרמן, שלמר מידיה ועורכי למכמנו, 'שאף הוא להוט היה ביותר אחרי הפאקטים, אלא דווקא מתוך תיעוב הפאקטים: מתוך הצגתם בקלונם והבאתם עד אבסורדום" (עמ' 201). אפילו ה„ים" הפנטסטי שברומן איננו יכול בלי היבשה הריאליסטית, ורק דרכה הוא שומע את הסיפורים המגיעים אליו.

בגלל אהבתו הרבה של גרוסמן ל„פאקטים" הקטנים, שאותם הוא מביא עד אבסורדום, ירשה לי להעיר כמה הערות, שאולי יוכלו להביא תועלת במהדורות הבאות של הרומן ובתרגומיו הרבים, שהובטחו לנו בכתבות רקע וראיונות לאין ספור. בעמ' 325 משבח המחבר בצורה מצחיקה שם של רחוב בוורשה „המפר את האלוהים" (בפולנית, והבראה לא בכוונה) לנקבה. בעמ' 195 הוא שולח את וסרמן לטייל ביום ראשון ברחוב מארשאלקובסקה שבוורשה בריקשה, ולא בכרכרה. כידוע, ורשה אינה שוכנת במזרח. הריקשאות – מין ואריאציות עם מושב מיוחד לנוסעים – הוכנסו על היהודים בגלל מחסור בתחבורה אחרת, שהגרמנים אסרו השימוש בה. מיותר להוסיף, שתמונה החובה מתרחשת ברחוב החשוב שלפני המלחמה. ולבסוף, אמנם אין זה מחובתו של המחבר לדייק בתאריכים, אבל בעמ' 303 מדובר על גיטו ורשה בחודש דצמבר 1939. אני בטוח שלפיצה האמנותית של הרומן לא תיפגע, אם תאריך זה יתוקן, שכן גיטו ורשה הוקם רק ב־15 בנובמבר 1940, [illegible]

יום עיון לזכרו של אורי שהם

יום העיון השנתי לזכרו של ד"ר אורי שהם יוקדש השנה ל„זיקות ומגעים בין הספרות העברית והספרות הכללית" ויתקיים בשני מושבים – ביום חמישי ט' באדר ב' (20 במארס) באולם 10, בבניין רוזנברג, קרית אוניברסיטת ת"א.

המושב הראשון (16.00 – 17.00) יוקדש לנושא „הבלדה העברית וזיקותיה לבלדה בספרות העמים", ירצו: ד"ר עוזי שביט, ד"ר שלמה הראל.

המושב השני (17.30 – 19.00) יוקדש ל„סוגיות בזיקות הגומלין בין פרקים בספרות העמים והחדשה וספרות העמים", ירצו: ד"ר זיוה שמיר, ד"ר בקיעמי פיינגולד, ד"ר יאיר מזור וד"ר מנוחה גלבוע.

את יום העיון עורך החוג לספרות עברית באוניברסיטת ת"א.

פגישה עם אהרן אפלפלד

ביום ראשון, ה' באדר ב' (16.3) בשעה 18.00, תתקיים ב„בית עגנון" בירושלים כיתת יוצר חד־פעמית עם הסופר אהרן אפלפלד. לבירור פרטים נוספים נא לפנות ל„בית עגנון" טל' 716498 (ירושלים), בימים א'–ה' בין השעות 09.00–13.00.

מסיבה ספרותית

עם צאת הספרים „אני רוצה רק להגיד לך" – מאת חדוה הרכבי ו„ספר נבזתן גדול, שלושה עידי עלילה" – מאת משה סרטל, תיערך מסיבה ספרותית ביום שני, 17 במארס בשעה 20.00 ב„בית הוז" בירושלים, דברים: אלכס הבי, גיורא לשם, המחברים.

יום שישי, ג' באדר ב' תשמ"ו, 14 במארס 1986

הצעות עבודה

לוח ORS

ORS שירותי כוח אדם

החברה המובילה בשירותי כוח אדם

לאו.אר.אס. תל-אביב דרושים:

● מהנדס/הנדסאי מנוסה בתכנון ויזוד אלקטרוני.

● מהנדס אורחי מנוסה לתפקיד של מהנדס עיר.

● סטודנטים להרצת תוכניות מחשב (רצוי רקע במחשבים).

● למפעל בטחוני דרושים צבעי מבנים בעלי נסיון.

● למפעל בטחוני דרושים נגרי רהיטים בעלי 3 שנות נסיון, לעבודה זבנית.

● כתבים טכניים (עברית) מנוסים, רצוי רקע במחשבים.

● למפעל בטחוני דרושים הנדסאי אלקטרוניקה מוסמכים בעלי נסיון במיקרו־מסורים וציוד דגטלי.

● למפעל בטחוני דרוש חשמלאי אחזקה בעל רשיון של חשמלאי מוסמך.

● למפעל בטחוני דרושים חרשים כרסמים סי.אן.סי מעולים בעלי ידע בקריאת שרטוט טכני.

● הנדסאי / טכנאי מכונות בעל נסיון של 5 שנים ו־נסיון בביקורת איכות.

● חוטי לוחות חשמל בעלי נסיון באמפרז גבוה ולוח פיקוד למתח רגיל ו־גבוה.

● למפעל בטחוני דרושים סטודנטים לתפקיד שמירה וסיור. ש"ע ימים א'—ה' 18.00—24.00, יום ו' 6.00—16.00.

לאו.אר.אס. ירושלים דרושים:

לאו.אר.אס. ירושלים — דרושים — — בדחיפות—

● טכנאי קירור מנוסה, אפשרי חצי משרה.

● עובדות ייצור בעלות נסיון של שנה בתעשיה.

● עובדות נקיון, תנאים טובים.

● כתבניות עברית ו/או אנגלית לעבודות זמניות או ממושכות.

● מעבדות תמלילים בעברית ו/או באנגלית לעבודות זמניות או ממושכות.

● נגרים מעולים.

● מנהלי חשבונות מנוסים רצוי ידע בהדפסה.

● מנהל רכש ומחסנים בעל נסיון עם ידע במחשבים, כלכלן יתרון, אנגלית חובה, גרמנית יתרון.

● מסגרים רתכים בעלי נסיון בקונסטרוקציות.

● מהנדס מכונות בעל נסיון של 3 שנים לפחות לעבודה במפעל תעשייתי.

● מסגר מכני בעל נסיון, בוגר בית־ספר מקצועי.

● חרט כרסם לעבודות אחזקה, 3 שנות נסיון.

● הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה, רקע טכני ל־אר.אס.

● מזכירה טכנית עברית אנגלית + תרפסות, ידע בשרטוט, חלקים ומחשב.

● מעבדות תמלילים מעולה על מחשב א.ב.

● צורפים מעולים / צלחימות בתחום הצורפות.

● מלחימות אלקטרוניקה, עם נסיון.

לאו.אר.אס. רחובות דרושים:

● למפעל בשטח הפרמצבטיקה: מנהל חשבונות מיומנים לחברת קבועה, עם ידע במערכות ממוחשבות + ניהול צוות עובדים לעבודה קבועה.

● רוקח/ת עם רקע בניהול בית־מרקחת כימי + ניהול צוות עובדים לעבודה קבועה.

● מנהל מכירות אחראי על קבוצת אנשי מכירות, השכלה אקדמאית במדעי החיים, לעבודה קבועה.

● אנשי מכירות, בוגרי מדעי החיים, נמרצים עם רשיון נהיגה, לעבודה קבועה.

● מנהל/ת חשבונות סוג 3, נסיון בהתאמות ספקים ובמערכת שיקלית דולרית, משרה מלאה, תנאים טובים.

● מנהל/ת חשבונות — נסיון בעבודה בחברה מסחרית או תעשייתית, ידע במערכת ממוחשבת.

● מהנדס תעשיה וניהול — תמ"ן — נסיון במחשבים.

● לתושבי רחובות והסביבה — בלכלן למחלקת בקרה בתחום התמחיר לעבודה קבועה.

● חופרת טובה — תנאים מצויינים.

● צבעי מתכת לאיזור רחובות והסביבה, תנאים מצויינים.

● מ.נ.ס.ו.ת למוצרי מזון בסופרמרקטים, בתי כלבו וכו'... שעות עבודה נוחות.

● מלחימות / מחווטות, נסיון במעגלים מודפסים וזיווד.

● טכנאי / הנדסאי מכונות נסיון של שנתיים בזיווד מכני — תנאים מצויינים.

● צבעי בניין.

● רתכי טי. או. ג — בעלי 3 שנות נסיון לפחות — תנאים מצויינים.

● צבעי לחלקים תעופתיים, תנאים מצויינים.

● כרסמים קונבנציונאליים עם נסיון, ידע בקריאת שרטוט.

● עובדי ייצור לעבודה בקרית מלאכי, הסעות מאורגנות.

● חרט / כרסם לעבודה עצמאית, ידע בקריאת שרטוט, נסיון בסי.אן.סי. — יתרון.

● אורזים/ות שעות עבודה נוחות.

● לבית אבות דרושים: 1) אם בית — מנהלת עבודה במוסד סיעודי. ארגון כח־אדם, פיקוח על חוסים; 2) כח עזר, שעות עבודה נוחות; 3) אחיות מעשיות — תנאים טובים; 4) עובדות מטבח; 5) עובדות נקיון.

תל־אביב, ככר אתרים 126, טל' 281819, 03-284321

ירושלים, רח' אבן ישראל 5, טל' 242159, 02-242152

חיפה, רח' הרצוג 2, טל' 664002, 04-663703

באר־שבע, רח' רמב"ם 29, טל' 057-35634

רחובות, רח' הרצל 187, טל' 08-450630

טירה/הפירה

[illegible]

הלוח הכללי
הלוח הנפוץ ביותר
הלוח הגדול ביותר

עסקים

אם אתם
טובים מאוד
הופיעו עם כל תבועלינו –
★ תקציבאי
★ ארט דירקטור
★ גרפיקאי/ת-מבצעית
★ קופירייטר
★ פקידה-בתבנית

דרושים לתב פרסום ידועה בתל אביב.
נא לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים לת"ד 1041 ת"א 61009
(לציין על המעטפה "ישובים מאוד")

לשטראוס
שיווק בע"מ פ"ת
דרוש/ה
מפעיל/ת מחשב
עדיפות לבעלי נסיון על
מחשבי דטה פוינט.
שעות העבודה מועדפות: 8.00–12.00,
16.00–20.00
אפשרי גם לעבודה אחה"צ בלבד.
לפנות טלפונית 03-9234422 לחנה.

לחברה מסחרית
באזור הצפון
דרוש:
מהנדס
או
הנדסאי מכונות
בוגר בית ספר מקצועי,
נסיון קודם בניהול צוות עובדים,
נסיון של 5 שנים בשיווק,
שולט בשפה האנגלית,
גיל עד 45.
לפנות בכתב יד לת.ד. 966 תל-אביב 61008 עבור 448.

למפעלנו בניר צבי
ד ר ו ש
הנדסאי מכונות
למחלקת תכנון ופיתוח (מתכת ועץ)
כישורים:
* נסיון מוכח של 4 שנים לפחות בתעשיה ובעבודות תכנון.
* תנאים הולמים למתאים.
* 6 ימי עבודה בשבוע.
הפניה רק בכתב למהנדס המפעל.
עמינח, ת.ד. 215 רמלה מיקוד 72101.
עמינח
תעשית רהיטים ומזרונים בע"מ, ניר צבי

U-MAN ISRAEL
עבור אחד
מלקוחותינו
דרוש
ע. מנהל חשבונות ראשי
נסיון 5 שנים לפחות
כמיקוח על צוות.
תעודת מדופלם או
סוג ג'.
עבודה מעניינת
ואחראית.
שכר הולם למתאים.
טלפון 03-292049
לשוש.

רשף מחשבים
וציוד הקפי
(1982) בע"מ
דרושה
עוזרת למנהלת
חשבונות
למשרה מלאה
בעלת נסיון
בהנה"ח וקלדנות
טל. 03-733223 לאריאלה

ל"ספר העברי"
דרושים:
סוכנים
להפצת ספרים חיוניים
לכל בית
(רצוי רכב)
תנאים טובים, הכנסה
גבוהה
רח' המכביה 5 רמת-גן
03-7516961

מזכירה –
עוזרת
למנהלת מכירות
משרה מלאה, אנגלית
– כולל הדפסה
(שפת אם יתרון)
ת.ד. 31261 ת"א
(בכתב-יד)

למשרד נסיעות
ברחובות
ממשה טורס
מורשה מומחה/ית

דרוש
בחור
לעבודות שליחות
ולעבודות משרד.

פועלים/ות
נהגים
שליחים/ות
שותפי אחיות
ביקוש עבודה
שומרים
עורות ומטפלות
ספרים/ות
מחסנאים
יהלומים
מחשבים
עובדי מתכת
מורים/ות
טבחים/חשמאים
הנהלת חשבונות
משמלאים
חוגים
משרדים
מחסנים
אולמות
מבני תעשיה
חנויות

הלוח הכללי
הלוח הנפוץ ביותר
הלוח הגדול ביותר

דירות

וילות ובתים

● ברעננה בשכיה בית 6 + טלפון - לתקופה ארוכה — 052-35298

● למכירה שלד קוטגי עד־בנייה בגבעת־אבסוניר־ראשון־לציון. 03-9613158

● פרויקט „אורניפי" בונה למכירה קוטג'ים, וילות ברמ־גן, שיכון דן, רמות צהלה. טלפון 052-34441 052-440831 052-433274

● קנית ובכירת משקים במוש־בים ואדם בהוראים בפרדס כל הארץ. „עמיר" 03-445342 052-72028

● למכירה משקית בכןייבנה בית דו־משפחתי 4 חדרים עם אפ־שרות הרחבה 03-692312

● תושבי הדסוסבה ! 1800 קונים ביקרו בבשורי „סלידורי" בת־חילת השנה. נקודה. „סלידורי" 410235/6

● קוטגי 8 חדרים 3 חניות 300 בירושה 052-441457

● להשכרה בחולון וילה כרמי־טה 4 חדרים + גינה 808880

● בהרצליה — קוטג'ים, פסר־ארים, 6 חדרים, כולל מרתף ותלית גג. 03-664630

● בהזדמנות ! קוטג'ים דו־מש־פחתיים חלות משפחתיים 5, 6 חדרים בגבעת־הרצליה (למשפר בכ־השוטח) הרצליה מוסאירה „אלתר" 03-208941

● וילות, קוטג'ים, דירות + גג בכל רחבי חולון. אנגלו סכ־סון 03-846883 סוקולוב 35.

● בהזדמנות !! וילה חדשה לפי תכנית המשתכן 4 + מטבח + שטח גדול אמריקאי קרן־קיימת 7. כ־03 20.00—12.00 (140,000 דולר).

● בצהלה, קוטג' חדש, שקט, 250 מ"ר בנוי, חצי דונם מגרש אנגלו סכסון 424310 ,422190

● ביהוד בגבול סביון דו־משפחתי 2½ חדרים, ½ דונם. סלי בצבורה 052-541111 (אילן).

● נותר למכירה 3 קוטג'ים בכפר אפקה של אזורים, בכל קוטג' חצר, מרתף, מרפסת גג, מרפסת וצד, כחורים מיוחדים למגון מוגבל. 498732

● מנסהגה מיוחד ברעננה ברחוב משה דיין, לרציניים ! — 03-262894

● בנאות אפקה מגסהאוז / קוטגי 6 חדרים, בבית 03-482531, בגמור 03-204424 250,000 דולר.

● בהרצליה הצעירה קוטג' 5 חדרים, גינה קטנה, 160,000 דולר — 052-552331

● בסביון וילה גדולה ומפוא־רת, מיקום נהדר, בלעדי ל־אחוד „דה־ביסוף" 03-343556

● בהזדמנות בחולון אר־לוזורוב דו־משפחתי, סביבה שקטה — 03-840841

● בהרצליה־פיתוח למכירה קו־טג' חדש, 6 + שירותי מיידי !! 052-78096

● דרושים בתים ברחובים ב־הרצליה־פיתוח וכפר־שמריהו 052-78096

● „דירוד" בונה בהרצליה ה־צעירה ברמת־השרון קוטג'ים ושומרים. 052-88398

● להשכרה בית פרטי בשכונה הרצליה, סוקולוב 78, טלפון 052-84815 052-547632

● בהזדמנות למכירה בהזדמנות וילה פתוחה 1½ דונם „סודר" 03-346246

● בהרצליה מגסה קוטג'ים 6 חדרים טלפון, מאבני 052-38418

● בגבעת־השלושה בנין על הגובה 17, 052-414779

● להשכרה בית במושב אורים 4 חדרים — טלפון 052-78718

● ברמת אפקה ללקוחות רצי־נים ביותר !! דרוש בית קטן לקניה מיידית !! אנגלו סכסון 03-341333

● להשכרה/למכירה דו־משפחתי במורשה (גבול נווה־מגן) 03-410261

● בתל־ברוך וילה מפוארת 8 חדרים 380,000 „ספסר" 421042 ,428727

● ברמת אביב וילה קוטג' טלפון 185,000 דולר 03-421320

● ברמת השרון משוב בית מסונה 325 מ"ר קרקע 03-493748

● דירת גג יפהפיה 6 חדרים 3 שירותים, 3 מקלחות, מיקום בצפון, גוף מרחיב — 494412

● במתחם־תקוה קוטג' מפואר 6 חדרים, כניסה 3 חדרים — 03-9234863

● בפתח־תקוה בפרזנים ממשה 5 חדרים מפואר — 03-909222

● „סלידורי" זכה בתואר המו־צר המובחר לשנת 1986. נקודה.

● ברמת אילן, דירות 4 ו־5 חדרים ומנסהאוזים ברזי וחבה.

● בגבעת־שמואל בית יפה 115 מ"ר. 052-442089

● ברמת־אביב ג' קוטגי צמוד קרקע מגדיים ! „גיבלי" 424472 ,424697

● ברעננה, בהזדמנות !!! קוטגי חדש 130,000 „סודר" 052-31086

● ביבנה !! למכירה קוטגי מפואר 6 חדרים !! — 052-35235

● להשכרה וילה בצהלה, ל־טווח ארוך. 03-428009

● בהזדמנות !!! בהרצליה־פיתוח !!! קוטגי 170,000 052-72878

● בפתח־תקוה דו־משפחתי כ־300 מ"ר קרקע „ביוניים אנגלר" 9225334

● בהרצליה מייד קוטג' אחרון — 03-344860

● בהוד השרון בית גדול 4 + דונם 90000 דולר טלפון 052-457423 052-20850

● בניות־סלט אחד לאחר

דירות למכירה

● בעיניה שיפוצי 3 חדרים + גינה מיידי. 053-88818 052-455592

משכנתאות

● לכל הדברים, כולל הנפקת תעודות זכאות וללקוחות קבל־ניים. ב„בנק בנק למשכנתאות בעיים היא מקהגישראל 18, שלמה. בגנה — 5.45. 03-625303

בתי־כנסת

● השבה, בית הכנסת הגדול בת"א, אלנבי 110, יתבצר לפני הישיבה התזן מאיר הופטטר. לפני קבלת השבת הציבור ב־רכבים בחזנות כלי המקדש ט', ה', בבושא „תפילת השבת וכבוד". אחרי תפילת הבוקר, קדושא רבא ושיעור בגמרא ב־מסכת מבות בנושא „דרכי עניינה, מילוי ואורח, לה' ה' הלכה". השיעורים מפי נשיא בית הכנסת מר אברהם הצרוני שלמה. בנחה — 5.45.

● בכרלוד בית בגמר למכירה / השכרה אר התחלה. 063-72526

● „ידידירוני" קניית דירות לוא תיווך !! בהרצליה דירות וקוטג'ים 052-543835 052-544722

ת"א־יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● למהיר ותלסה !!! 5־4 ב־רמת־אביב ג' החל משווה ערך ל־65,000 דולר + מעיים אנגלו סכסון 424310 ,422190

● 4 + גינה ברמת גינות צהלה, בכיכוף־בוסקי + דורייס + שיפוצים 491801

● ברקנאטי 4 חדרים, גוף מק־סים מיוחד, מחסן 03-421206

● לדתיים ברוזי סמך־ברכה, דירות מפוארות 4 חדרים, 2 דירות בקומה 03-664631

● דירה אחרונה ב„מגדלי־אל־רום" ממא־אביב ג' 5½ קומה ב' 153 מ"ר 216,000 03-203341

● 5 בכבאי 140 מ"ר, ק"ב 4 כיווני אוויר, גג מוסט

● בשכון דן בית יפה + חדר גדול כניסה נפרדת „פרידמן־גנוט" 03-227562

● בשוק היוקרון !!! 5 ד"ר+מגרש בכמידדים והתבבויים נוחים ! 03-230992

● סומות צהלה 4 + חצי גג + מחסן 160,000 דולר 03-490642

● ברמת אביב ג' 5, מפוארת גבוהה כיווני אוויר + נוף „אשלי" 03-451819

● מסידור סלשנר תיבם !!! מרשימה של דירות ברמת־אביב

● בהזדמנות 4 חדרים מסבה אמריקאי מכנים המפיסים 398764

● סבוך לשפסק הברכה 4 גדולה + תוספות 78,000 „דירות" אסיה" 03-256183

● התוכנית לי ובחכת־אביב ג' דירות מפוארות 4—5—6 חדרים „סקספר" 421042 ,428727

● 4 בגבו־הובריא, 3½ בתוב־נית לי, 4½ כמעיס הגבר. 615058 ,611632

● דירת 4 חדרים מחוזגת רמת־אביב ב' קיץ נוף ים מושקעת בוהר סלי 03-422968

● ברמת אביב ב' 5, מפוארות

● ברמת אביב ג' 4 מרווחת 720574, 75,000 לא בשבת

● בצפון !!! 4 + חדר + גג חדישה מיידי !!! „קניף" 230025

● בצפון 4 חדשה !!! מסודרת גבוה !!! „קניף" 233535 ,230007

● ברמת אביב ג', 5 גדולה ומסודרת — 119,000. בלעדי ל־„גיבלי" 424584 ,424472

● ברמת אביב, בבדולה, 6 מיידי בשחור הוזמנותי „הצבר" 266731

● בלי משוחה גדולה — 230025 115,000 „קניף" 233535

● ברמת אביב ג', 4 גבוהה ומושקעת + נוף ספסים 88,000 „גיבלי" 424472 ,424584

● 4½ חדרים ברזי פריסמן קיץ עם מעלית 03-347130 03-245385

● בקרית שרת 5 ק"א + תוספות 55,000 פינוי גמיש 03-831140

● בשיכון דן 4½ בית מסודר, מטבח כפרי, שרותים כפולים. 471606

● „סלידורי" זכה בתואר ה־מוצר המובחר לשנת 1986. נקודה.

● בבדבלי שאול המלך !!! 5 לוקסוס, קומה גבוהה + נוף ובאשור + חניה !!! (180,000) 03-295308

● ל„יראתאוס" משרד התיווך בהוכנית ל"ל דירות 4 חדרים החל ב־85,000 (בר אלי 18) 426626

● עבור לקוחותינו דרושים דירות לנר 5־4 דירות גג ב־ת"א הסמכה „קופרמן" 03-231616

● 4 מסודרה שרותים כפולים + גינה פרטית 03-479495 03-220706

● ברמת אביב ג' 5 חדשה 130,000 דולר בדרוזר 4 מ־גוזי ארוך 110,000 דולר „יסקר" 03-426293

● מנסהאוס מפואר !!! 6 + 33 (200 מ"ר) „קניף" 237302

● בכמאויבבים ה מנסהאוז גבוה + נוף 210,000 מיידי ! „אחוזה" 232511 ,226063

● קרוב לכבשן !! 4 + גג !!! חדישה + חניה 120,000 „סרספסר" 03-224004

● בהזדמנות !!! בבירוך המר־כז 4 גדולים + מרפסת 52 מ"ר — 128,000, „בקס את ספ־קטור" 03-218012

דירות למכירה 3־3½ חדרים

● בצפון, בארנון 3 יוקרתית + מעלית 146,000, 03-737706 03-498276

● ביפו ג' 3 ברזי המחודות ק"ב 596705 ,881553

● ברמת־אביב הירוקה 3 צ"ש שקופה אנגלו סכסון 422190 424310

● בתל־בבלי 3 מסודרת ק"ב וזוית 03-831728

● בצפון 3 חדרים ק"ב יוודי הפירות 18, 03-461329

● סוף בבית המנסים, 3 ק"ב (בלי) 03-303592 בערב.

● 3½ בצפון השקט, מטבח חדש 2 מזגנים מושקעים ב־יותר אנגלו סכסון 286181

● בעיזרוד סלפורי חינם !!! ברמת אביב 428224 מרסיהן של דירות 3 חדרים („סל־ידורי" 410235/6)

● לבכירה, להשכרה בתל־כביר 3 חדרים במודרת ק"ב 834922

● בייד אליהו 3 חדרים ק"א, ע"ש לוי — 03-259952

● 3½ מרווחת קיין + במעלית 03-597014 42,000.—

● ביד־אליהו 3 גדולה נוף השקט, מסודרת 03-397517

● בת"א 3 קיא ע"ש רחוב המאסדים 20 03-625098

● בהגדל האחוריות הנוספה + מרפסת בעלית הכלך כגרר לא בשבת 03-639825

● בהזדמנות !! בנוה־ברבור, 3 חדרים קיין מיידי !! 03-319024 ,03-610330

● 3 בכמנחם 72 מ"ר דודיים ק"ע 03-221898 03-394661

● בבתים 3 בששת חדרים ק"א צרפית ממשחת 41,000 03-860207

● בקרבת הים !!! יפהפיה !!! 3 שקטה ומרוחת לחוית 03-200450/5

● באזור הבימה, 3 ק"ב חוית + מעלית יפהפיה ! „אחוזה" 232511 ,226063

● בצפון !!! 3 גדולה בדו קומתי, שקט, חוית „מונסטר" 461565 ,460515

● ברמת־אביב 3 מרווחים 90 מ"ר 421986 ,411396

● ביחודה הלוי פ"ת אבן גבירול 3 מושפצת כחדשה + דודייש 288275

● תוספת חדר לדירה, שכלול ושיפוץ כללי, רעיונות, תכנון ושינוי ייעוד באמצעות משרד ותיק (1963) „ההבי" אבן גבירול 112, 03-233744 ,03-237869

● 5 גדולים בצפון תל־אביב 150 מ"ר מטבח אמריקאי + ג'קוזי 03-442852

● בצפון ת"א 4 ק"א לבכיסה + גג בבנין 03-659053

● בבלי מציאה ! 4 צננית + מעלית + חניה 454202 464532

● בצפון היוקרתי !!! (200 מ"ר) גבוהה, מעלית + חניה „דוגלאס" 269522

● בילבד בבלי, רמת אביב ד' צפון ת"א דירות דירות גם ל־מכירה בחורים הגיונים „קר־מרשל" 03-231616

● בנוה אביבים 5 מפוארת גבוהה + השקעות !!! „אלרף" 03-427342 03-421967

דירות למכירה 2־2½ חדרים

● בצפון 2 ימה צ"ש מסודרת + ארונות + טלפון 728303

● בנוה־שרת קיד + נוף 26,000 דולר 03-447631 לא ב־שבת.

● ביד־אליהו 2½ + טלפון דודי"ש 337737

● 2½ בצפון השקט, יפה ב־קיין — 491048 במגורה 440192

● ל„סמלי" בבאר דירות 2 ב־תל־אביב (42,000 לכ"—) 03-450270 „סמלי".

● בבלי ק"ק 2 גדולים + ק"א + ברפסת + טלפון. 03-463825

● בצפון שבן גבירול !!! 3 ק"א לחוית 49,000.— „מגורן" 03-462140

● בצפון 2 גדולים + הול ברוחה ומסוגות 03-446853 03-456378

● ליד עמק־הברכה 2 + הול — „דירות־אא"ה" 38,000.— 03-218894

● בצפון האקסקלוסיבי !! 2 + הול גדול !! ק"א, צ"ש, חוית + נוף לגן, לא בשבת 03-283630

● חוסר לכתשבה : 1500 קונים ביקרו בבשורי „סלידורי" בת־חילת השנה. נקודה. „סלידורי" 410235/6

● בצבונ !!! 2 מרוחות ק"ג, שקט „מונסטר" 461565 ,460515

● בפר־שבן !!! 2 ק"ק, חוית, בשוקצת (מכוהות) „בלכר" — 03-226132

● בארלוז ארצית 12, 2 ק"ק משופצת מחכרה 45,000 — 226053 ,229648

● בצפון 2 ק"ג גבוהה פורסית (73 מ"ר) 03-233088

● במרכז ת"א 2½ ק"ג + ארונות + מרפסות 60,000— 03-294745

● בלבדי ל„קנ־יף" !!! בצפון 2½ + מרפסת ק"ב 230007 230025

● 2½ בדודים בפתח־יל משבח אמריקאי קיד 32,000.— 390964

● תוספת חדר לדירה, שכלול ושיפוץ כללי, רעיונות, תכנון ושינוי ייעוד באמצעות משרד ותיק (1963) „ההבי" אבן גבירול 112, 03-233744 03-237869

● בבנזוני 2 גדולים ק"ב מסר מחת כוסקפת טלפון 03-990754

● בשיזור סלשני חינם !!! ער־ס הן של דירות 2—2½ חדרים ברמת־אביב השנוך 428658 — („סל־ידורי" 410235/6)

● „סלידורי" זכה בתואר ה־מוצר המובחר לשנת 1986 — נקודה.

● דירת 2 חדרים ק"ק בבאורי בתל־אביב 221397 בערב.

● 2½ ק"ב + טלפון בצפון דיזנגוף ערפית רשקסה, כרר השם והבדירה ביכלבות בשבות העבודה 441357 ,460489

● בצפון 2 משופצת יפה ק"ב חוית רשקט 03-236667

● דירתך לבכור רציה ! ל־אינטר־ישראל פגית !!! „יערן חיי־ם !!!" 03-294141

● בארלוב ארצות !!! 2½ גדד ליב ק"א חוית 64000.— מכס את ספקטור 03-218911

● חסוך התיווך !!! הופיעה תוהרת המבילה 800 דירות ה־קומות למכירה בת"א !!! „יד־זכה" 03-448853 03-456372

● „על־יד הים" !! 2 ק"א !! ד' בצפון !! 2 ק"ב פונה לגן !! „סורסטר" 03-224004

● ליד העירייה (הקליר) 2 מפוארת „אחוזה" 232511 226063

● בצפון אבן־גבירול !!! 2 ק"א לחנות 49.000 „מגורן" 03-462140

● בן"ג : במנחם ! 3 פרוסקטת ויפהפיה קיד (בלי) 03-777533

● בפתח־תקוה ! דירת 3½ חד־רים ליד בילינסון בהזדמנות ! 03-879621 03-9240606

● למכירה דירה 3 חדרים ב־גבעת סבוין 03-341895

● בהזדמנות ברמת־גן, 3 + ½ ק"ב מרוחות שקטה 746051

● בפתח־תקוה, 3½ גדולה ר־מרוחת ק"ב 3, כ"א + דודי"ש + טלפון + שיפורים ותוספות 902654

● ברמת־גן, הבילויים, 3 + כ"א + ארונות ברוחה ק"ב — 763053

● בפ"ת 3 חדרים מסודרת לרציניים סל. 9234005 ,9229569

● למכירה דירה יפהפיה 3 חדרים + פ"א בקרית גיורא 353979

● 3 חדרים בגבעתיים והצבק ברכה, ברכוי הקסם 03-318169 03-315366

● 3 חדרים בפ"ת קא"ש 38,000 דולר, גנסה מיידית 03-340932

● בגבעתיים באזור בורוכוב 3 חנית, ק"ב, מסודרת 323562 „ביכוך".

● בר"ג 3 מטבח אמריקאי + דודי"ק, ק"א, ע"ש, 767717

● דירה קרקע פרטית 400 כ־מר 3 חדרים בגויים, בקרית־אונו 03-584407

● בגבעתיים 3½, 115 מ"ר, ק"א, מיקום מעולה 03-312520

● ברמת־גן 3½ ברוחב צדיף 17 פתח־תקוה, ליד בילינסון, משפחת איגלה.

● ליד בילינסון 3½ ק"ג דודי"ס + ארונות 03-9236916

● בפתח־תקוה 3 חדרים יפה־פיה, ביחודת הכל חוב 917669

● בפתח־תקוה, רוטשילד 100, 3 מרווחה, ק"ב, 48,000, סל. 9220592

● ביהוד למכירה 3 חדרים ק"א, נוף במכלולים, טלפון : 04-982685

● בפ"ת, סלנט 57, 3, ק"ב מסודרת + דודי"ש 03-9328048

● גבול בני־ברק מול העירייה 3½ + ברפסות, סל. 205083 789292

● ברמת־גן 3 יפהפיה ומסודרת בטבח אמריקאי + דודי"ש, סל. 768883

● 2.5, ע"ש, בקירבת הים חוית לגינה !! „אינטר־ישראל", סל. 03-294141

● בגבעתיים ! בגבעת הנבחים !! 3 מסודרים + נוף ק"ב „אנגלו־סכסון", 03-738121

● ברמת־גן 2½ חדרים בספיר, ק"ב, קליבני 57, 03-219374

● 2 בר"ג + הול ומרפסות סגורות, ק"ב, ברכוי השקט, ארון קיר, ריהוט + טלפון, סל. 03-221814 — 03-745058 03-785330

● בבני־ברק בהזדמנות 2 חד־רים ק"א, מסודרת, בקרית הרצוג, 791951

● בגבעתיים ! יוקרתי השקט !! 3 ברווחים ומסודרים, ק"ב — „אנגלו־סכסון" 03-738121

● 2 גדולים בסיניקין בגבעתיים חוית, ק"ק, 03-316358 43,000

● בפ"ת למכירה 2 + מינות־אובל דודי"ש 03-9325513

● 2 בשלושה ק"ב ע"ש בגבול רמת־גן בני־ברק 781884

● בהזדמנות 2½ בפרדס־כץ + טלפון + דודי"ש מרפסות — 03-788061 29,000

● בברכז ר"ג 2½ חוית בסו־דת ק"ב + דודי"ש 7514958

● דירה 2 חדרים אמורית ק"ב בגבעתיים 42,000 דולר 03-421297

● 2 חדרים ק"א בהרואה ר"ג טלפון 03-257829 בשעות 10.00—12.00

● 2½ + טלפון חוית מרכ־זית ק"ב מסודרת בפרדס־כץ 03-701469

● בגבעתיים 2½ ק"ק מסודרת תוספות פינוי גמיש 03-322236

דירות 1־1½ חדרים

● 1½ ברמת־גן, טלפון, מר־פסות, מזוגים, ק"ק, כיוחודת. 03-729538

● דירת חדר נהדרת + תר־סות וטלפון נהדר יוסף 24,000 497079

● בגבעתיים 1½ ק"ג 50 כ"ר 45,000 דולר 03-311864 03-413863

איזור השרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בכפר־סבא, 4 באזור מבוקש חדירות, ק"ב, מסודרת, 052-21621 — 052-441338

● ברעננה דירת 4 חדרים + גג כבותת + מעלית „אנגלו סכסון" 052-454336

● 4 מפוארת ק"ב + מעלית + חניה + מחסן, חדשה !!! מיידי. 03-729418

● ברעננה 4, 128 מ"ר + חניה + טלפון, 75,000 — 052-32245

● בהרצליה 5 מרוחות !! שירו־תים כפולים !! פינוי גמיש !! 052-550977

● ברעננה !!! 4 יפה ומגודלת, ק"א ע"ש פונה לגן, 75,000 052-441089

● בהזדמנות בבנג'אל רחוב העצמאות למכירה 4 חדרים ל־בכיסה מיידית „דירון דירות" 052-32965—6

● ברעננה פנסהאוז 7 חדרים בהדר מרחיב ביופי, בשלבי בניה, „אמריקן דרי" 052-35356

● ברעננה בבניין בדודת 5 + מרפסות פתוחות, בשלבי בניה, „אמריקן דרי" 052-23585

● בהוד־השרון 4, 135 מ"ר, ק"ב + חניה + מאגר, סל. 052-26801

● בהוד־השרון דירת גג 4 + 1, 98,000 דולר. 052-29933

● בכפר־סבא 4 כמוארת מר־כה, חניה ק"א ע"ש, 03-835667

● ברעננה !! 5 מפוארת !! + מרפסת פתוחה עריבות בנקא־יות צמודות !! ה.ה.ב 052-31275

● ברעננה 5 חדרים, גדולה, חניה ארונות פינוי גמיש 052-453491

● ברעננה דירה בת 4 חד־רים גדולים + גג לא מפותח בק"ג + מטבח הארונות־קיר — 052-34156

● ברמה"ש 4½ + גג ק"ב מטבח אמריקאי מסודרת — 03-494583

● ברעננה 4 גדולים מיידי 130 מ"ר טלפון 052-452098

● בהוד־השרון דירת גג 5 חדרים פרסים : 053-99578

● ליזמים ברעננה, ברזי שב־רץ, דירות 5, 4 חדרים ומגד־האורים 6 חדרים 03-664631

● בכפר סבא יוקרתי רססם 4 גדולים קיר (בלי) 052-35610

● „קירות" בונה ברעננה קיר־כאניה־גולף דירות מאר 4 חד־רים. בבניין : 3 קומות, 2 דירות בכל קומה. הסשרד : אבן־גבירול 30 תל־אביב 03-251455 8.30—17.00

● בהרצליה הצעירה 4 יפה־פיה ק"ב + חניה + תוספות — 052-554927

● בכפר סבא 4 + פ"א ק"ע שירותים כפולים בעלית חניה 052-482240

● בכפר סבא, בהרצל 4 מסר־דות + טלפון למכירה מיידית 052-21837

● בהרצליה פיתוח 5 ק"א, ק"ב 110,000 דולר 052-558589

● בכפר־סבא 5 ק"א ממוארות !!! ספס מעולה !! מיידי !! — 052-542322 052-441653

● בהרצליה 4 + גג + חדר !! 6 ביירים !! חדשה !! מיידי 052-445469

● בכפר־סבא דירת 4 ק"א, מסודרת יפהפיה + תוספות, — 052-447532

● ברעננה 5 מפוארת !! בבנין חדש + מרפסות וסוכה + תוס־פות „אינטר־ישראל" — 052-34015

● חייבת להמכר !!! בהרצליה 4 + תוספות !! ק"ב מסודרת !! 052-581422

● בהוד השרון 3 יפה + פ"א גדול מלוה פינוי מיידי + טלפון + טמבח אמריקאי 052-457082

● בהרצליה 3 + גג ק"ג חדירת 6 ביירים 052-558585

● בהוד־השרון 5 חדרים קומה 8 052-558789

● ברמת הכורין הבוכריה 4 ק"א ע"ש יפהפיה 03-498028 19.00

דירות למכירה 3־3½ חדרים

● בהרצליה 3 ענקית, מרכזי, ק"ב בלי + תוספות — 052-88869 63,000

● ברעננה 3 + פ"א מסודרת יפה ברוקמת, בלי — 052-419978

● בהרצליה, ירוקה מרווחת 3½ + פ"א חוית 60,000 052-344379

● בכפר סבא במרכז 3 + דוד־רה ק"ב מטבח טלפון ודודי"ש 052-523149 052-31840

● בהוד השרון 3½ חדרים גדולים יפהפיה 56,000 דולר 052-25808

● בהרצליה 3 ק"א מסודרת + דודי"ש + טלפון שקט !!! 052-87378

● במרכז הרצליה 3 חדרים ק"ב, פינוי באפריל, 052-552268

● במרכז הרצליה 3 גדולים + מרפסות + ארונות ק"ב 052-543327 52,000

● בהוד־השרון דירת 3½ ק"ב מרוחה פינוי בקיץ 287664 472099

● ברמת השרון, (בנוה־מגן) 3 מסודרת בהזדמנות הקודם 498258

● בכפר־סבא 3.5 במרכז 100 מ"ר + תוספות רבות 052-442937

● ברמת־השרון, 3 ק"ב ברזי הקוהר מושקעת !! 03-493381

● בפתח־תקוה 3 מסודרים + דודי"ש + טלפון, חזיתית קיד, 03-919133

● ברמת־השרון 3 מרווחת / יפה + נוף + מעלית + א"ק. 03-490380

● בכפר סבא ! 3 חדרים מיד־חית וגדולה + פ"א + חניה ק"ל. 052-440967

● בהרצליה 3 חדרים + טלפון + הסקה מרכזית + מעלית, 052-544182 ,03-223553

● ברעננה 3 מסודרת מרכזי השקט, 48,000 דולר, טלפון : 052-452528

● בברכז רעננה 3½ מרווחת + חניה ק"א, מיידי 052-35738

● ברמת־השרון דירת גג 4½ חדרים, ביחודה + בעלית — „יסקר" 03-473490

● בהזדמנות בנוה מגן רמה"ש 3 חדרים ברווחים ק"ב, 477254

● בכפר־סבא באולוזורוב 3½ ביווחת + תוספות, פינוי גמיש 052-22619

● בהוד השרון במקום כפרי 3 יפה, קיד, סל. — 052-27423 052-22069

● בהוד־השרון 3.5 מסודרת ק"ב, 110 מ"ר + חניה, סל. 052-459971

● ברעננה בברכז, 3 + פ"א, 95, כחדשה + בעלית, 63,000 052-29116

● בכפר־סבא 3 ברוחות ומסו־דרת, 110 מ"ר, ברוסשילד, סל. 052-441881

דירות למכירה 2־2½ חדרים

● בהרצליה פיתוח 2 חדרים ברוחות + טלפון. 052-78379 03-224125

איזור הדרום

● בראשל"צ 4, 100 מ"ר, מוש־קעת ארכיטקטונית, 7—426293 יזקב.

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בראשל"צ במערב 4 לשנתיים תשלומים בהתאם, אנגלו סכסון 03-994262

● ברחובות בלוסקיה, ליד ב־מכון, 4 מושקעת יפה — 08-453625

● 4 בראשל"צ במרכז + תוס־פות, קיו + מעלית + טלפון 03-946257

● למכירה מיידית 4 חדרים בראשון לציון 03-396375

● 5 חדשה בנס־ציונה + בריכת שחיה + טלפון 80,000— 055-38442 לא בשבת

● בהזדמנות ! דירות 4 חד־רים בשטח 134 מ"ר „בנוה־הדרום" ראשל"צ, כמו כן דירות 5 חדרים וקוטג'ים, כניסה 18 חודש בקרו בדירה לדוגמא טלפון באזור 03-959556 ובמש־רדי „אודן" 03-203341

● בראשל"צ בבני־יסשור, 4 חד־רים, ק"א, ע"ש + טלפון 03-9689286

● למכירה דירות פנ מסודרת + מחסנים לרציניים 051-885553

● בראשל"צ במשכנות 4 מושקעת ק"א חוית מאבו 03-999065

● בראשל"צ 5 חדרים, 2 כני־סות ק"פ + חניה 888501 ב־ערב.

● בראשל"צ 4 + שרותים כפולים, 3 כ"א, ק"ב, 03-959495

● בראשל"צ 4 בבלקינר, מטבח כפרי + מאבר, אנגלו־סכסון. 08-994262

● בראשל"צ, בנוה־כרמית, 5 צנקית, קיד + חנייה, טלפון 03-952905

● בראשל"צ, 4, קיד + מע־לית, מושקעת, בטבח כפרי — 03-958956

● בבשוכה באר־יעקב 6 חד־רים + מחסן + דונם אדמה פרטית 08-228232 בערב.

● בראשל"צ 4 ק"ב מטבח אמריקאי, חוית + מעלית — 052-444224

● 4 חדרים ברחובות ק"ב טלפון מסודרת 08-41050 08-492514

● בראשל"צ דירת גג 4 חדרים עם תוספות ואפשרויות בנ"ה 03-221416

● לרגל נסיעה — 4, יפהפיה ברחובות קוממיות + חניה סל.

● בלוד 4 ק"ק 100 מ"ר + גינה + חניה 08-222889

● בראשל"צ 4 קיד, סרותים כפולים, חנייה. 991856

● בראשל"צ 4 חדשה וגדולה + טלפון, במשוך הדודשונוי — 03-959504

דירות למכירה 3־3½ חדרים

● בראשל"צ גבעת לרוזנט 3 ק"ק (בלי) 03-993961

● בראשון־לציון 3 מסודרת קרית־ספר 19 ק"ב נוימן (אחה"צ).

● בראשל"צ בקפליסקי 3, ק"ב חוית 48,000 חניה 958171 — 623535

● בראשל"צ 3 חדרים ק"א + מעלית 80 כ"ר 03-411480

● בראשל"צ 3½ סרינצקי ק"א מסודרת אגמת מחסן ותוספות 08-657420 03-951027

● בראשל"צ 3½ יפהפיה ק"ב + מעלית פתשלמים 03-9649618

● בראשל"צ דרושה בדחו־פות !!! 3—3½ בערב/אנגל־יני, קיר בלי, אנגלו־סכסון, טלפון 03-994262

● בראשל"צ, 3 בבן־מאוס, ק"ג + טלפון + דודי"ש + חניה. 03-956128

● 3 באברוביץ גדולים + דודי"ש חניה פינוי בקיץ 03-955732

● בראשל"צ 3 + פ"א, במר־כז פינוי גמיש, 03-957881

● 3 במרכז ראשל"צ ק"ב + דודי"ש, מסודרת, 03-945742 08-236541

● בראשל"צ, 3 גדולים ק"ב, נוף מקסים + חניה + דודי"ש, 03-956653

● ראשל"צ באברמוביץ 3 קיד בלי, מושקעת + חדר שינה. 03-995775

● בראשון־לציון 3, גדולים, חוית, בעלית, חניה, מאוזרת, 03-394117

● בראשון־לציון 3½ + פ"א + מרפסות + ארונות, גדולה מיידי. 03-995248

● בראשל"צ 3½ באברמוביץ ק"א פינוי 6 חודשים, 945698

דירות למכירה 2־2½ חדרים

● בראשל"צ, באברמוביץ, ב־מרכז, 2.5, קיד, מפוארת מאוד. 958225 — בשבת בלבד.

● 2 חדרים ברמת־אליהו מסו־דרת (+ סלר בנוי) אפשרות לבנייה. 717666

● בנס־ציונה 2 חדרים בדר בשפחתי, אזבת ביגהל, 50,000 דולר, 08-473344

דירות למכירה 1־1½ חדרים

● בראשל"צ, דירת חדר, ק"ק, מסודרת + טלפון + סורגים, 03-996657

● חדר אחד בשדרות הנשי־אות ק"ב —17,000, „מוניטי" 862394 — 586314 — 5519898

● בבתים 3 חדרים חוית ב־רמת־יוסף מסודרת + טלפון 873658

חולון־בת־ים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בנאות רחל מפוארת 4½ + תוספות + חניה תת־קרק־עית. 854116

● באזור 4½ גדולים ק"ג פינוי מהיר 805146

● ברמת־הנשיא 4 + שרותים כפולים אפשרות למסבוגה — 883826 ,5512877

● 5 בבניין חולון מפוארת + גג מסודר + מחסן מרוחות — 859014

● בבת־ים ברמת הנשיא דירות 3 4½, 5, מ־39,700 דולר מזומן 15,070 דולר בתכבונת המשבע באנה ערבף פ"ת מכסן ביסים 3,7,ה, בשעות 17.00 — 15:00 „הנציב ויוקר" 03-869330

● בחולון למכירה 4 חדרים מסודרים + תוספות ק"ב 888618

● 4 בקרית שרת ק"א 3 כוי־רים ארון קיר 805744

● 4½ בבת־ים גדולה ומרוחת מיידית בתנאים נוחים — 03-883071

● טלפון מיוחד למכירת צור־צית לניתון 885-885 03 רב קיד (מרסום „אור").

● בבת־ים, 4, ק"א, מרפסות, חניה, 3 כ"א, 03-875040

● בחולון, 4, קרית, מרפסות 2 כניסות („אפיטיי לבנה") 891610

● באזור, 4, קיר + טלפון + גג ואפשר לבנית חדר — 801342

● בבת־ים מול העירייה 4 מסודרת קיד + בעלית 875811

● בחולון בנאות רחל 4 + שיפורים קיר בלי — 887155 851553

דירות למכירה 3־3½ חדרים

● בגבול בת־ים 3 מסודרת ק"א ע"ש חוית — 03-870841

● בשבול בחולון 3 מסודרת + הבולה, ק"ג חוית 03-845581

● בחולון 3½ חד רזי לבון ק"א — 887126 881553

● בחולון, 3 + ע"א + דו־דיים 47,000 (לא בשבת) 03-881338

● 3 בחולון יפה ומסודרת ק"ב + בעלית קרית־שרת, משה פנה 1/9 מינה רמת־הגולן.

● בחולון 3 חדרים, בסביבה טובה, דודי"ש, ק"ב 03-857813

● בחולון 4 + ½ באלוש־צמיל + תוספות סל. 03-800673

● בחולון, רמי בינקאב, ר־כון עובדיה בבינה דירת קוטג', 5 חדרים, 142 מ"ר, 03-390721

● בבת־ים 4 גדולים מוסדר חוית + חניה + בסבה + דודי"ש — 03-599082

● בחולון באזר־בר 4 חדרים ק"ב 881553 ,886261

● 4 חדרים באלי במן, חוי־ת, מסודרת ק"א סל 831038 881553

● ברמה הנשיא 4 קיד מבבה חניה, דודי"ש 5511002

דירות למכירה 2־2½ חדרים

● בבגבעתיים 2½ + חבי + הול 94 מ"ר 317395

● בנבר־הספוס ממשיך הכללים בר כן פ"ת ט"ב

דירות בשכר־חודשי

● ר"ג, 3, ק"ב, 100.— דירת חדר, 120.— 739366 „המקורי"

● בסבין בגבעת־שמואל 4, ריקה, רחי' דוד אלעזר 7, סל. 355854

● חוסר לכתשבה : 1500 קונים ביקרו בבשורי „סלידורי" כתחי־לת השנה, נקודה „סלידורי" 410235/6

● בכפר סבא 3 חדרים ק"א + טלפון + דודי"ש מסודרת — 052-22562

● בנאות אפקה 3 חוית ק"ב + טלפון + חדרים ספרה — 472614

● בבת־ים בלפור 98 דירת 2 חדרים מרוהטים 586421

● 4 חדרים, חדשה ומסודרת, קיידת ראשל"צ מכבונה — 03-216291

● בבת־ים 3 + טלפון + דו־דיים 125.— „יזחק ריזאל" 03-878846

● בצפון 2½ בבניין קוסת פרטי + טלפון 03-492121 החל כיום א'.

● בר"ג דירת 3 ר"ב חדרים בסבירות מוהדות 03-336137

● בנוה־אביבים !! מיידי !! 4½ מסודרת + ארונות 400.— „גינדי" 429980

● ברמת־אביב מול האוניבר־סיטה (4) גבוהות ושקטות, לזמן ארוך 03-415163 03-427770

● וורדשפחתי בשיכון דן 4 חדרים + גינה 895006 04-939364

● בפ"ת בשכונה יפה 3 + טלפון, ק"ב, לשנה. 03-393227

● בצפון תל־אביב 3 חדרים מרוהטת קיב + טלפון, — 03-453960

● ברמת־השרון 4 בייר !! 3 טלפון „דירי דירות" 052-582322

● 3 ברווחים + בעלית ק"ב השקת 353088 886992 1

● בחולון תל־גיבורים 2 ריקה ללא טלפון 100.— 746850

● בסידור סלפוני חינם מרסיה של דירות בנסיכונים להשכרה ל„סל־ידורי" (410235/6) 428982

● באזור כיכר־המדינה 4/3 חד־רים ריקים — שנתים ובח.ש"ש + חניה + בעלית — להקופה ארוכה. „קרית" 03-255736

● בחולון, 4 ברוחות + טלפון + בעלית + ארונות + אוב"ה 03-558450

● בהרצליה ונהנת ל־3 חדרים מדודשים + טלפון !! מיידי !! 052-551505

● בראשל"צ, 4 חדרים + טל־פון, קיה + בעלית, 03-941180 03-953626/7

● להשכרה בבבת־ים ברמת־הנשיא 3 חדרים בשוטצת סל. 5512055

● בוזמנה לדירת 4 חדרים בבני צהלה 03-485544

● בצפון השקט !! (הבקרה) ל־ מסודרת + ארונות „אנגאלי" סל' 219679

● בראשל"צ במרכז 3 ק"ב + טלפון + דודי"ש מרוהטת סל' 03-9644518

● ברמת־גן 3 חדשה משקט מרכזי 724751

● בתל־אביב 3 חדרים + טלפון ליד דיזנגוף 03-808779

● להשכרה בבת־ים 3 חדרים + טלפון + דודי"ש 03-584152 052-447085

● 4, גדולים + מרפסות ב־מגורה, קא, ק"א, + טלפון 03-458483

● בראשל"צ 3 חדרים + מר־כז רהוט הלקי טלפון — 03-806451

● בכפר־השמריהו, 3, בקו־סוביפקי, 3 גבוה אביבים, 4, 615058 — 611632

● ברעננה 3 חדרים גדולים + טלפון, ק"ב 03-286368 ב־משרד.

● משגעת !!! 3 ריקה + של־פון בצפון השקט !!! מ־1.4.86 03-462089

● בכפר־סבא 4 חדשה במרכז טלפון 03-475269

● 2 להשכרה + טלפון מרוה־טה / ריקה ליד בית איגוד אמריקה. 03-263555 לא בשבת.

● „סלידורי" זכה בתואר המוצר המובחר לשנת 1986. נקודה.

● בפתח־תקוה מיידי 3 גדולים + טלפון + ארונות טלפון 03-916905 ,03-490660

● ביד־אליהו, 3 + טלפון + דודי"ש + שיפורים + גג — 03-392249 ,03-238569

● דירה 3 חדרים מרוהטת + דודי"ש, בקרית שלום, טלפון 377026

● ליד העירייה 4—3 + 3 סלשונים, מתאים גם לנשואים (266731) 263612

● במרכז הרצליה, 3½ חדרים + טלפון, יפהפיה, מיידי ! — 03-492616

● ברמת־השרון 4 חדרים ק"ב + מעלית + טלפון 03-488813

● ברמת־שרון 4 חדרים + מר־ססות + טלפון + תוספת — 03-354246 ,03-304860

● 3 חדרים, ענקית במספר, ריהו־טה + טלפון 6 חודשים מראש 03-260483 03-286252 280.—

● ברמת־גן 4 + גג מפוארת חדשה + טלפון ק"ק 03-766956

● בתוכנית „ל" 3 מסודרת + ארונות + טלפון (300.—) — 423954

● בכפר־סבא 3 חדרים מטבח כפרי + טלפון + דודי"ש — 052-440038 052-464590

● בחולון 3 במרכז, מיידי, ל' לא טלפון — 820008 882237

● 2.5 בבית דו־קומתי בחולון ריקה 847491

● בהרצליה 3½ מסודרת + גג + דודי"ש + טלפון רחביה 052-554698

● ברמת־אביב ג' 4 + טלפון ק"פ + נוף, ליס 250 דולר — 03-7810823

● בגבעתיים 3.5 מסודרת היטב + טלפון + דודי"ש „אנגלו־סכסון" 03-738121

● 3 ריקה + טלפון ביד אליהו ע"י בית־ברבור ריידיש 985729

● ביד אליהו 2 חדרים מרוה־טים קומפלט 225.— שית סל' 03-740001

● בראשון־לציון בשכונת אבר־רמוביץ, 3 999720 — הלפרין מיום ראשון.

● בבת־ים רמת־הנשיא 3, חד־רים + טלפון פנוי מיידי טלפון — 03-5512669

● 2 + טלפון (אפשרות לשותפים) ב...

● בראשל"צ 3 ליד לציון 3½ חדרים יפהפיה + טלפון + מעלית + מזגן 942702

● ברמת־אביב ג' בבדוד וב־רקנטי 5 מפוארות 250 ק"א „יסקר" 03-426293

דירות מרוהטות

● שותף/ה לדירת 2½ חד־רים מרוהטת + טלפון בר"ג 03-394811

● דירת חדר לדירה במרכז תל־אביב, 10.00—8.00 232200 22.00—19.00

● ע"י קולנוע סוס 2 מרוהטת + טלפון ק"ק 219636

● בצפון השקט 2 חדרים מר־הטים + טלפון, — 742058 455405

● ברמת־גן שותף/ה 3 חדרים + טלפון (100) 03-5102283 03-621294

● בצפון דירה 3 מרוהטת קומפלט צ"ש + טלפון 03-464159

● שותף/ה לדירה 3 חדרים בהמרים ברמת־גן + טלפון 764043

● דירת חדר עם שירותים בתוכן חולון. 611505

● ברמת־גן 2.5, מרוהטים + טלפון, ברחוב שקט, לתקופה. 266618

● 2 מקסימה בצפון ת"א. ש"ר ד' — ב־14.00 03-446566 ; שבת — 03-847840

● הזמנה נקיה ומסודרת לדירת 3 חדרים ת"ר 03-722347

● לזוגות ברמת־ליבה חייבים, בהכוזה, ס"ע בברמסית, 03-370757

● חדרי, מרוהטים משותפים — ע"י העירייה ללא טלפון — 03-233648

● דירה/ה שותף/ה לדירת 2 ק"ק בברכז ר"ג — 100. 730104

● בקרית־הרצוג 3 חדרים מרוהטים + טלפון + דודי"ש 03-704303

● בברכז ! 2½ (ליד הבימה) ק"ק מרוהט + טלפון — סל' 03-235375

● 3.5 חדרים מרוהטת קומפ־לט + טלפון — 235. דולר ב־בית לרציניים בלבד 052-83333 03-445001

● ברמת־גן דירת חדר + הול מרוהטת + טלפון ק"ק 03-446603

● חדר חצי ק"ק ברחוב ה' מגבל רמת־גן + טלפון וגג 03-472505

● ברמת־גן 2.5 — בשיכון הוותיקים (הנים, הצרפתיה) ק"ב מרוהטת + טלפון כניסה מיידית „יערי" 03-788531 7517074

● בהרצליה פיתוח, 2 חדרים + בריכה + סאונה לכל תקופה 03-252732 03-440725

● בגבעתיים 2½ מרוהטת קומפלט + חניה + דודי"ש — 03-324157 אחה"צ.

● בצפון 2 חדרים 75 מ"ר 450 ש"ח 052-558414

● בפתח־תקוה 3 חדרים, שק־טה + טלפון לתקופה מגובס־בת 03-855225

● בפ"ת 3 קומפלט + טלפון חדשה — 03-5226254 03-910957 03-509906

● בצפון חדר מרוהט + טלפון ר"ג בנין „סונסטרי" 294537

● בירה בצפון בבלה 3½ גדולים + מעלית + חניה 880 03-218911

● דרושה שותפה לדירה בת 3 חדרים יפהפיה בצפון ת"א לרציניים בלבד 125 דולר ל־חודש 03-463693

● בצפון 2 מרוהטת חלקית + טלפון לא בשבת 03-653378

● דרושה, שותפה לדירה 3 חדרים בבבלי בת"א 03-458231

● 2 אקדמאים שאנים מעוניי־נים בשתי שותפות אקדמאיות 052-557061

● ברמת־גן 3 — ק"ק רחוב הראה מרוהטת + טלפון כניסה מיידית, 150 ש"ח — 7517074 03-788531

● דרושה שותפה לדירת 3 חדרים בגבעתיים 320122

מכון לבון

הלוח הכללי ירושלים

דירות להשכרה: הלל 24, טל. 223051 · הצר: הלל 16, טל. 231251

בתי כנסת

קבלנים

דירות

ביקוש דירות

וילות ובתים

דירות מרוהטות

דירות בתמי' תפחות

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

מכוניות

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות 1-1½ חדרים

דירות בשכר חודשי

ביקוש רכב

הצעות עבודה

אופנועים וקטנועים

מכונות

מבני תעשיה

מציעים למכירה

בריאות

מושכים

רהיטים

טקסים

קרוואנים

חיות בית

חנויות

שידוכים

ציוד בנין

מציעים למכירה

הלוח הכללי חיפה

דירות

וילות ובתים

רהיטים

הצעות עבודה

שיעורים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

נתניה

דירות

דירות בשכר חודשי

מכוניות

תניות

מבני תעשיה

באר-שבע

דירות

מציעים למכירה

תפקיד עם עתיד.

רשת ישרוטל מתפתחת. מלונות חדשים נפתחים באילת, ובאזור הסחר החופשי הופך החזון למציאות של שגשוג והצלחה. אנחנו מציעים לך תפקיד בבנית העתיד. האתגר כולו שלך.

דרושים

— באילת —

- חשב מלון המלך שלמה (משרה 111)
- חשב מלון ספורט (משרה 001)
- מנהל חשבונות ראשי מלון ספורט (משרה 002)
- מנהלי חשבונות בכל הדרגות (משרה 003)
- מבקרים פנימיים (משרה 004)

— בתל־אביב —

- מנהל גביה נמרץ ומנוסה (משרה 201)

למשרות באילת — המגורים באילת חובה. תנאי שכר מצויינים למתאימים. המעוניינים יכתבו קורות חיים בכתב יד על נייר חלק לת.ד. 50150 תל־אביב 61500 עבור מחלקת כספים, בציון המשרה המבוקשת. סודיות מובטחת.

isrotel
ישרוטל ניהול מלונות

למפעל אלקטרוניקה באיזור המרכז

דרוש

הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה

- לעבודה במחלקת פיתוח והנדסה
- ידע ונסיון מוכח בתחום האנלוגי - חובה
- העבודה כוללת פיתוח מוצרים צבאיים
- ידע בספקי כוח ממותגים - יתרון

5 ימי עבודה בשבוע * תנאים טובים

המועמדים יפנו בכתב-יד, בפירוט קורות חיים, לת"ד 2932 תל-אביב מיקוד 61028.

סודיות מובטחת.

משאבי אנוש

גיוס והערכת מנהלים בע"מ

אדירכן

דרוש

בדרום אפריקה (סיסקאי) לחברה העוסקת במוצרי עץ

מנהל ייצור

תאור התפקיד:
אחריות לייצור, הרכבה ושרות במפעל הפועל בשתי משמרות ומונה 400 עובדים.

כישורים:
המועמד המתאים יהיה מהנדס תעשייה וניהול בעל נסיון מוכח בניהול ייצור במפעל בתחום דומה.
ידיעת אנגלית הכרחית.
המועמד המתאים יתוגמל בהתאם.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101 סודיות מובטחת.

DALE.

דייל ישראל תעשיות אלקטרוניקה בע"מ
DALE ISRAEL Electronics Industries Ltd.

למפעלנו בדימונה דרוש

מנהל ייצור לקו ייצור חדש

תפקידו: ניהול קו-ייצור של כ־20-30 עובדות.
הכישורים: מהנדס/הנדסאי חשמל או מהנדס/הנדסאי ייצור; בעל נסיון בניהול ייצור של כ־5 שנים לפחות; ידיעת השפה האנגלית - חובה.
המגורים באזור דימונה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בציון קורות־חיים ונסיון קודם למחלקת כוח־אדם, רח' האומן 2, אזור התעשייה חולון 58814.
סודיות מובטחת

הרעיון קם ויהי. ברישומה.

לחברה תעשייתית ותיקה

ד ר ו ש / ה

אחראי/ת למערכת מידע ממוחשבת

הגדרת התפקיד:
- לימוד, הכרה ואחריות להפעלת תוכנות מחשב קיימות בחברה: יבמ 36, הנה"חש, מלאי, תחשיב, תפ"י (חלקי).
- המלצה, תכנון (בעזרת בית תוכנה חיצוני) קליטה ואחריות להפעלה של תוכנות נוספות – בשילוב הקיימות כנ"ל – בנושאי: תמחיר, תקציב, שיווק ותפ"י מורחב – כל זאת תוך עמידה בלו"ז.
- קשר הדוק ויעיל עם בעלי תפקידים בכירים בחברה ל"אספקה שוטפת" של מידע עדכני ע"י תכנון והפקה של דוחות ממוחשבים.
- חלוקה יעילה של "זמן מחשב" בין המשתמשים השונים.

כישורים דרושים:
- השכלה תיכונית ריאלית
- יוצא/ת צבא (ממ"ן – יתרון)
- השכלה נוספת בתחומי מחשב ותמחיר (בנוסף: חשבונאות – יתרון).
- כושר ונסיון מוכחים (3 שנים לפחות) בעיסוק ישיר בנושאי מערכות מידע ממוחשבות ותמחיר בנוסף חשבונאות – יתרון.
- תפיסה מהירה, כושר החלטה, דייקנות, סובלנות ויחסי אנוש מעולים.

כפיפות: לסמנכ"ל מינהל.
כפיפים ישירים: קלדנית ופקידה
זיקה אחריותית: מפעילי/ות מסופים במח' שונות (5–3)
מקום עבודה: אזור תעשיה ליד פ"ת
ימי עבודה: א – ו'.

המעוניינים העונים לדרישות כפי שפורטו, יפנו בכתב־יד, בצרוף קורות חיים, לת.ד. 23120 ת"א, תוך ציון עבור אחראי/ת למערכות מידע.

— סודיות מובטחת —

ליחידת המחשב של מגדל חברה לביטוח

(מאסטרו בע"מ)

ד ר ו ש :

ראש צוות תוכנה

הכישורים הדרושים:
- נסיון של 5 שנים לפחות בעבוד נתונים.
- נסיון מספר שנים בניהול צוות תוכניתנים.
- הכרת מערכי ביטוח אלמנטרי – יתרון.
- הכרת מחשבי IBM S/38 – יתרון.

למתאים מובטחת עבודה רבת ענין ותנאים הולמים. לקביעת ראיון נא לפנות לאריאלה טל': 03-647282.

טבח/עוזר טבח

דרוש

דחפון

שרות מודעות טלפוני של דחף לבעלי כרטיס אשראי

03-611001

א.ו.ת.

אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

אנו מחפשים את הטובים ביותר במקצועם

- * מהנדס ייצור
- * מכנאי אלקטרוניקה
- * מזכירה עברית אנגלית
- * מלחימות/מחממות

תנאים טובים מאוד
טל: 03-203052, 03-203053
רחוב בלפור 19 תל-אביב

דלתא DELTA

גביל תעשיות בע"מ

למשרדנו בת"א
ד ר ו ש / ה

מפעילת טלקס באנגלית

לחברת מזון ארצית באיזור פתח-תקוה

ד ר ו ש ה

קלדנית

עם נסיון

ל-5 שעות עבודה אחה"צ.
נא לפנות לטלפון 9234122.

למרפאת שיניים גדולה בפתח תקוה

דרושים:
1) סייעות מנוסות.
2) סייעות מתלמדות

לודזיה

למפעלנו המתרחב
דרושים:
- * אחראי יחידת דפוס
- * עובדת לסלילה ושזירה.
- * עובדים בלתי מקצועיים.

לבית מרקחת בתל-אביב

דרוש

רוקח/ת

03-226686
03-452166

הלוח הכללי · הלוח הנפוץ ביותר · הלוח הגדול ביותר

● ברמת־חן 2 בשכירות מרוהטת 03־746929 בין 16.00־19.00.

● בחולון שותפה 2½ + גג + טלפון לדירת סטודנט — 899325.

● ברחובות חדר לבודדת עם זכות הפעלה, צורה קלה לבחורה נכה 08־460696.

● מגבעתיים 2½ בשוק אחרי מחמשה ב־ דרך השלום + טלפון + ריהוט 13.00 03־318409.

ביקוש דירות

● חיפה חינם יעוץ להשכרה/מכירת נכסים 03־246282.

● בתל־אביב דרושה דירה לקניה, 3 חדרים + טלפון 03־475876.

דירות בדמי מפתח

● למכירה דירת 2 חדרים + טלפון 03־822062.

● דירה בבנין ברחוב העליה בת 2½ חדרים 834440.

מכוניות למכירה

אוטוביאנקי

● מבזק הרצליה 052־559159, 03־180893 ב.מ.ב. בני־ברק מכונים לרישוי ובדיקות רכב + הצגת אחריות לזמן שנה.

● אוטוביאנקי 1984 יד ראשונה, חדשה 063־33978 יחיד, לא בשבת.

אלפא רומיאו

● סוד 82, 1200, מכונית 40,000 ק״מ — טלי 947378 — 849625.

אופל

אמריקניות

אודי

מיני מינור

סיאט

פולקסווגן

טלבוט

סוזוקי

סוסיתא

סיטרואן

וולבו

טנדרים

אוסטין

ג׳יפים

דייהטסו

ב.מ.וו.

אלימק חברת בת של אלינה
המייצגת חברות מובילות
בתחום רכיבים אלקטרומכניים
דרושים
מהנדס חשמל
עם רקע במכניקה ו/או אלקטרוניקה
מהנדס מכונות
עם רקע בחשמל
יועצים/מהנדסי מכירות
התפקידים מתאימים לאנשים חרוצים, בעלי ידע רחב ושליטה באנגלית.
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט מירבי של השכלה, נסיון מקצועי וסוגי המוצרים המוכרים.
בעלי הנסיון במכירות לשוק הצבאי מוזמנים לטלפן לניקול: 03־7614129
ת.ד. 4130 ר״ג 52141
סודיות מובטחת

מוכנים לקבל עבודה
ליסי.אן.סי.
(מרכז עיבוד)
שולחן מבונה 700×500
טלפון: 03־748482

לצ׳פס מפעל אופנה דרושים:
1. גוזן מקצועי
2. פקידת מכירות
בעלת הופעה נאה
תנאים מעולים
מסילת הוושמונאים 48, שכונת מונטיפיורי
02־332732, שבת 03־414770

דרוש
מספל
בעל ניסיון
לבחורה נכה
+ רשיון נהיגה
03־456071

דרושים
נציגי מכירות
למכירת פרסום
במדריכים מסוגים ומקצועיים
אצלנו תעבוד הרבה ותרויח הרבה יותר
דרישות התפקיד:
★ השכלה תיכונית.
★ כושר ביטוי.
★ גיל: 40—25.
★ בעלי רכב.
★ נסיון בשוק הפרסום — יתרון.
המעוניינים יפנו בכתב, בציון קורות חיים ומספר טלפון להתקשרות, לת.ד. 33623 תל־אביב 61330 — למירה.
דפי זהב

למושב חצב
דרוש
מרכז משק (מזכיר)
עם נסיון.
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים פרטים 055־91087.

לחברה בחיפה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
בעל נסיון וידע מתאים
השפה האנגלית הכרחית
לקבלת ראיון לפנות בכתב
לת.ד. 8081 מיקוד 31080 חיפה
ולציין על המעטפה „עבור מועמדים"

דרושות מתפרות קטנות
שמסוגלות לבצע עבודה מעולה המורה
במחירים גבוהים
או תופרות בעלות נסיון לעבודה בביתן.
03־425561
03־421539
בין 8.00—12.00 בלבד.

לחברה תעשייתית בת״א
מנהל חשבונות ראשי
יוזמה ויכולת ניהול מערכת באופן עצמאי + תמחיר. נסיון 7 שנים.
טל. 280117, 218717 16.00—10.00

דרוש
סוכן מנוסה
לשיווק המרלוגים בבנין הבנ...

לחברת תקשורת
דרושים:
1. זוברת וכותבת אנגלית—עברית על בוריה
העבודה כרוכה בהדפסה מרובה באנגלית, בשעות אחה״צ. שפות נוספות — יתרון
2. שליח עם רשיון וספה.
טלפון 03־245191

למפעל לטריקו קרינמיס
דרושים:
מכונאי
בעל נסיון במכונות תפירה
תופרות
מקצועיות ובלתי מקצועיות
לפנות למשלתת בוראבים...

לפרויקט חדשני
דרוש
מהנדס
מים וביוב
צעיר מאוד
פתח־תקוה
שליטה בשפות
עברית ואנגלית
לפנות בצירוף קורות חיים וידע כללי
לת.ד. 390 פתח־תקוה

זובין מהטה / יובל ועוד חצי יובל

מלאכים ארורים מנגנים כמו אלוהים

■ מירי פז

„אני מנצח על שתי התזמורות הטובות בעולם, במקרה שתיהן יהודיות". „הטענה כאילו מוסיקה קלאסית היא תרבות אשכנזית, מגוחכת". „מיי גוד. בעיני כל ערבי ציונות היא מלת גנאי, אבל עוד לא מצאתי שני יהודים שישיבו על השאלה מהי ציונות אותה תשובה"

לו ידע אלוהיו של מאסטרו זובין מהטה לנגן, היה מנגן מן הסתם כמו חברי התזמורת הפילהרמונית. „הם מנגנים כמו אלוהים", הוא מעיד עליהם ובמחי רגע מוכן לשכוח גם את המרורים שהם משביעים אותו. הם חסרי משמעת ומתנהגים כילדים פורקי עול, הוא אומר, וכדי שהכל יבינו אותו הוא מתריס לעברם „באנץ' אוף באלגאגאניסטר" ו„גנובים". אבל כשהם על הבמה הוא סולח הכל: „בלאדי אנג'לס הו פליי לייק גוד", מלאכים ארורים שמנגנים כמו אלוהים.

מחר, בהמון עם הדר, הם יחוגו יחד אתו חג כפול: יובל וחצי. יום הולדתו ה־50 של מהטה ו־25 שנותיו עם הפילהרמונית.

בשנים האחרונות הוא מחלק את עיתותיו בין תל־אביב וניו־יורק, כמנהלן של שתי הפילהרמוניות: הישראלית והניו־יורקית. על כך הוא מרבה להתלוצץ: „אני מנצח על שתי התזמורות הטובות בעולם: במקרה שתיהן יהודיות".

הרומאן שלו עם הפילהרמונית ועם ישראל החל ב־1961, כשהתבקש להחליף את המנצח יוג'ין אורמנדי. מאז הוא אתה ואתנו בהצלחות הגדולות, במסעות ברחבי העולם וגם במפחי הנפש. תחילה כמנצח ואחר כך כמנצח וכמנהל מוסיקאלי, מינוי שקיבל לכל ימי חייו. ידידיו מתארים את זיקתו לישראל במלים שהוא נמנע מהן „אובססיה" ו„הערצה". הוא מסתפק ב„אני אוהב אתכם. אני מרגיש כאן בבית. ואס קאן איך טון?"

ישראלים רבים רואים בו אחד משלהם. הוא מסייע להם בכך: מקלל בעברית ומספר בדיחות באידיש. „יותר קל לי באידיש" הוא מתנצל, בגלל הדמיון לגרמנית, שאני שולט בה, ובגלל ידידי שמואליק סגל שמתעקש לדבר איתי באידיש". בפגישת. אוהבים מקדים מהטה לסגל „שלום עליכם. ואס מאכט א ייד?"

מהטה רואה בפילהרמונית את השגרירה הנאמנה ביותר של ישראל בחו"ל. מחוץ למסעות, בנפרד מהתזמורת, הוא נוטל לפעמים את התפקיד על עצמו. מסנגר בלהט על ישראל, מתקומם נגד מבקרי עמדותיה, „שאינם מבינים כלום", לדבריו, ומספק להם מידע וניתוח עדכניים. אך שוגה מי שרואה בו חסיד־נרצע. כאוהב נאמן, הוא אינו חוסך שבט ביקורתו. אבל את זה הוא עושה רק כאן, בתחומי גבולות ישראל.

במלחמת לבנון צפה בהריסותיה של ביירות ממסוק. אחר כך אמר: „אני לא מבין את זה. בבקשה, אולי מישהו ישכנע אותי שזה היה הכרחי", הוא לא שוכנע, מה שלא הפריע לו, בסעודת ערב פרטית אצל ידיד אירני, להדוף מתקפה על ממשלת ישראל. „כולכם ניזונים ממאמרים בניו־יורק טיימס", התריס כלפי מארחיו. „אינכם מבינים שהתקשורת האמריקאית אינה גוזרת את עמדותיה בנושא המזרח התיכון על פי אמות־מידה שוות. לא שופטים את ישראל כפי ששופטים את סוריה, כי ישראל טובה יותר ואני בא בכך".

לו היה הדבר תלוי בו, היה מביא את השלום מיד ולו רק מן הטעם האגואיסטי, „שלממשלת ישראל יהיה די כסף להקציב לפילהרמונית, שנוכל אחת ולתמיד להיות קבצנים ושנוררים".

25 שנותיו עם הפילהרמונית הישראלית הפכו אותו לבקיא בענייני ישראל. יש לו דעה על הפער העדתי, על בעיות החברה ועל מיקומנו התרבותי. „ישראל היא חברה אסייתית עם תרבות אירופית. אני ער לרנסאנס של תרבות המזרח בישראל וטוב שכך. ליהודי המזרח יש פולקלור עשיר ויפה וצריך לטפח אותו. אני חושב שזה צריך להיות אתגר למצנאטים. מדוע שנסים גאון או רקנאטי לא ייזמו הקמת היכל תרבות ספרדי?

„לפעמים תורה לי על שהמנויים הקבועים של הפילהרמונית הם יוצאי אירופה. הייתי רוצה לראות יותר ספרדים בהיכל התרבות. הטענה כי מוסיקה קלאסית היא תרבות אשכנזית, מגוחכת".

למרות היותו מעורה כל כך, הוא אומר שעדיין אינו מבין ציונות מהי. „מיי גוד. בעיני כל ערבי ציונות היא מלת גנאי, אבל עוד לא מצאתי שני יהודים שישיבו אותה תשובה על השאלה מהי ציונות".

הוא עדיין מנסה לפענח. לכן הוא אתנו כאן בכל המלחמות מאז 1967, בקונצרטים בבסיסי צה"ל ובקונצרט התנדבות למען העורף. במלחמת לבנון הפילהרמונית לא עלתה לנגן בלבנון ומהטה לא רוצה לנגוע בסיבות. היו לו כאן הרבה שעות של קורת רוח. „הרגע המרגש בחיי היה בקונצרט הסיום של שבוע הוברמן, כשגדולי הכנרים בעולם ניגנו ביחד ואני ניצחתי. בכיתי מהתרגשות". אפשר היה לראותו מזיל דמעה מרה יותר כאשר מפגין בהפגנה נגד השמעת ואגנר קרא לעברו „נאצי".

על השאלה איך הוא מתייחס למוסיקה, הוא משיב: „הגישה שלי למוסיקה היא אנליטית. אינני יכול לשמוע מוסיקה מתוך התרגעות. אני מבחין בכל עליה ברבע טון, בכל צרימה. זאת איננה מנוחה. אפילו כשאני צופה בסרט עם אשתי, אינני מפסיק להעיר הערות על טיב הביצוע והנגנים. אני נהנה ממוסיקה טובה במיוחד, בביצוע טוב במיוחד של אחרים מחברי. מה אני עושה בערב פנוי? הולך לקונצרט. ואשתי, שכבר הלכה במשך השבוע לכל הקונצרטים שלי, רוצה לרצוח אותי".

גם את יום הולדתו יחוג בקונצרט. ליתר דיוק, בסידרה של קונצרטים חגיגיים בהשתתפות כוכבי אופרה בינלאומיים מונסרה קבאייה, מרלין הורן, ניל וילסון, יאקי ריונן ומקהלת שטוטגארט בביצוע הרקוויאם של ורדי.

יהלי וגמן. רסיטל. אולי אחרון

„בגלל הדאגה לעתיד התרבותי של המדינה שבדרך"

■ עירית נחמני

הקיבוץ היה בשבילי מפלט מכשלונות אמנותיים ואישיים. היו לי כאלה. יום אחד פרקתי תפוחי אדמה ומהרדיו הפתוח בקעו צלילי קונצרט. אני ניגנתי סולו. מה אני עושה כאן, חשבתי

יהלי וגמן. היום בן 60. מאחוריו שנות תהילה, הופעות באולמי קונצרטים עם הפוגות על־תנאי של ניצוח על תזמורת הקיבוצים ועבודה על הטרקטור בקיבוץ שמיר, וחזרה אל האהבה הראשונה – הפסנתר.

לפני שבוע התקיים הרסיטל השני שלו מאז עזב את שמיר וחזר לתל־אביב, שעות ספורות לפני הקונצרט, התנבא באירוניה על הרכב הקהל שיהיה על טהרת הגיל השלישי, מיודעיו ומעריציו משכבר הימים. שלושים שנה מפרידות ביניהם לבין הקונצרטים האחרונים, ביניהם לבין הנעורים. מפגש נוסטלגי. הוא מזכיר להם את שנות החמישים, שהיו שנות שיא בקריירה שלו כפסנתרן כאשר קהל שוחרי הקונצרטים נהר בהמוניו לרסיטלים שלו ושמו מילא אולמות. הוא היה רווק מבוקש ונשים רבות התרפקו על דלתו. היום, גרוש פעמיים, לא מתחתן יותר, הוא אומר.

יש מגדירים אותו כאדם קשה, אחרים מכנים אותו משוגע, רבים יותר מגדירים אותו „מקסים". הוא נולד בחיפה אך ה„ריש" המתגלגלת שלו מסגירה את שורשיו הרוסיים: פניה, אמו, היתה אחת משש ילדיהם של טוביה וצפורה שלונסקי, משפחה שהמוזות האירו לה פנים. בצד כשרונות ספרותיים שהתגלו באברהם שלונסקי, שכנו גם כשרונות מוסיקליים, בעיקר אצל האחיות: אידה היתה זמרת ובת כיתתה של ג'ני טוראל. אלא שג'ני פילסה את דרכה אל התהילה ואילו אידה העדיפה את החיים המתוקים של פאריס וויתרה על קריירה, אף שהיתה זמרת טובה כפי שמעיד עליה בן אחותה יהלי.

פניה היתה מגננת בגני ילדים בחיפה. בעקבות אביה, שחיבר את הלחן ל„שוקי, שוקי", השתעשעה גם היא בהלחנה וחיברה את הלחנים לשני שירי ילדים שכתבה הגננת חינגא סמילר – „רד אלינו אוירון" ו„גן שלנו מה נחמד הוא". אמא של יהלי היתה מורתו הראשונה למוסיקה ולימדה אותו עד גיל 7. אז חשה שכישוריה אינם הולמים עוד את כשרונו והעבירה אותו למורה אחרת. יהלי נדד בין מורים שונים עד שבגיל 12 הגיע לפרנק פלג בתל־אביב.

יהלי העריץ את פרנק פלג, שהעניק לו תשתית מוסיקלית כבדה ונכבדה, ברוקנר, מאהלר, באך ומוצרט. פלג שמר על ריחוק והקפיד לא לחרוג מיחסי מורה־תלמיד, מה שהפריע ליהלי – בליתי אתו את תקופת ההתבגרות שלי והיה חסר לי הקשר שמעבר לעניין המשותף במוסיקה. היום נזכר יהלי בסיפורים ששמע מידידו־ידידיו מנחם פרסלר על שיעוריו של בוזוני המהולל. שיעור אצל בוזוני החל בארוחת צהריים, נמשך כשיחה על אמנות ומוסיקה ורק לאחר מכן הגיע זמנו של השיעור עצמו. יהלי יודע שקשה להתאים שיעורים נוסח בוזוני לרוח הימים האלה, אך כאשר כיהן כפרופסור וראש חוג באקדמיה בירושלים בשנות ה־70, נמשכו שיעוריו שעתיים ויותר במקום המתכונת המקובלת של שעה. זה לא הרבה, אם מביאים בחשבון שבשיעוריו היה מרבה בדוגמאות מן הספרות, המחזאות והציור. הוא ניסה לתת לתלמידיו את מה שקיבל ממורו פרנק פלג.

„אבל לתלמידים של היום אין זמן", הוא אומר ברוגז מה. כשהוא מדבר על הבורות המוסיקלית שהם מגלים, עוטים פניו בוז. „אני ידעתי בעל־פה את כל הרפרטואר לפסנתר", הוא רועם בקול עמוק, „אבל הם לומדים רק מה שהמורה אומר להם. כדי לדעת לנגן יצירה, צריך להכיר את סגנונו של המלחין, להבין מה מותר ומה אסור לפני שמבצעים אינטרפרטציות. צריך להכיר ביוגרפיה של מלחינים, על איזה רקע הם יצרו, לדעת משהו על תקופתם – כל אותם דברים שבלעדיהם נשארת הנגינה בגדר טכניקה בלבד. ליהלי גם אין נחת מהתקופה. לו אפשר היה להחזיר את הגלגל אחורנית, היה בוחר להיוולד בעשור הראשון של המאה ה־20 – תקופת הביניים שבה התחילה הרומנטיקה של המאה ה־19 לפנות מקומה לניצני המודרנות של המאה ה־20.

יהלי למד אצל פרנק עד גיל 19, אז נסע לניו־יורק להשתלם בג'וליארד בהדרכתה של רוזינה לוין. היה זה בסוף שנות הארבעים, לפני מלחמת העצמאות. כאשר פרצה המלחמה וסטודנטים ישראלים נתבעו לחזור ארצה, ארז את מזוודותיו. אבל אז קיבל מכתב מלוי אשכול, שהיה הממונה על הגיוס. במכתב פטר אשכול את המוסיקאי המוכשר מהחובה הלאומית וביקשו להישאר בג'וליארד „בגלל הדאגה לעתיד התרבותי של המדינה שבדרך".

התחושה שהחמיץ את התקופה הגדולה ביותר בתולדות המדינה מלווה את יהלי עד היום. ואם בגלל זה הצטרף לקיבוץ שמיר? יהלי צוחק ומשיב בגילוי לב: „נכון שהיו אידיאלים, אבל הסיבה העיקרית היתה שרציתי לעסוק בניצוח וידעתי שבתל־אביב אין לי סיכוי". תזמורת הקיבוצים היתה אז בראשית דרכה ויהלי נעשה מנצחה של התזמורת הצעירה וזנח את הפסנתר. שש השנים הראשונות שבילה בקיבוץ זכורות לו כשנים המאושרות בחייו. עבודתו עם התזמורת לא פטרה אותו מחובותיו לקיבוץ, אך הוא אהב את השילוב של עיסוק במוסיקה ועבודה חקלאית. בעיר, הוא אומר, אחרי הקונצרט הולכים לפאב. בקיבוץ עליתי על טרקטור ועבדתי. הוא אהב את העבודה בשדות, המרחבים הפתוחים, האוויר הצלול, התלמים הנפתחים. לפעמים הקשיב למוסיקה, לפעמים העדיף את הקירבה לטבע, את השקט. עכשיו הוא מגדיר את עצמו כתלמידו של פרופ' ליבוביץ וחושב שהשגיאות נעשו עוד בימי הרצל כאשר בבזל קמה מדינת היהודים ואיש לא הביא בחשבון את תושבי הארץ הערבים. ארלוזורוב, הוא אומר, היה היחיד שלא התעלם מנקודה זו.

היום, לאחר 23 שנות חברות בקיבוץ, יש לו ביקורת גם על החברה הקיבוצית. הוא מתפעל מהצלחתו הכלכלית, אך מאוכזב מהיעלמות הייחוד החברתי־קיבוצי, מהתנוונותה של החברה הקיבוצית כחברה אמיתית.

האכזבה מהקיבוץ החלה כבר לפני שנים כשהיה עדיין חבר שמיר. מדוע לא עזב אז? הוא מהסס רגע, צולל לתוך עצמו, מחפש את התשובה ועונה: הקיבוץ היה בשבילי מפלט מכשלונות אמנותיים ואישיים, והיו לי כאלה. לעזיבת הקיבוץ הגיע לאחר תהליך איטי, שהחל יום אחד כאשר פרק שקים של תפוחי אדמה מטנדר ומהרדיו הפתוח בקעו צלילי קונצרט שבו ניגן וגמן את תפקיד הסולו. יהלי, נושא שק תפוחי אדמה על גבו, האזין ליהלי המנגן ושאל את עצמו: מה בעצם אני עושה כאן? בחלוף הימים שם לב שיותר ויותר הוא מחפש בעתונים את הארועים המתרחשים בתל־אביב. גופו בצפון ולבו בדרום.

ב־1984 הוא עוזב את שמיר וחוזר לתל־אביב, מחדש את פעילותו המוסיקלית כפסנתרן, נותן רסיטלים בתל־אביב ובירושלים ומופיע עם התזמורת הסימפונית ירושלים בניצוחו של גארי ברתיני. הפגישה עם תל־אביב דומה לפגישה עם אהבה ישנה שזוכרים לה חסד נעורים. תל־אביב מהלכת עליו קסם והוא רואה בה מה שהוא רוצה לראות, בתי־קפה קטנים, בית אופרה שוקק חיים, מה שהיה ומה, אולי יהיה. רומנטיקן ללא תקנה.

אין לו תכניות לעתיד. אם מזמינים אותו לנגן, הוא מופיע. בעונה זו ינגן עם הפילהרמונית. איננו יודע מתי יהיה הרסיטל הבא שלו, אם בכלל. ואם הרסיטל בשבוע שעבר יהיה הרסיטל האחרון שלו, ישמח שניגן בו עיבודים משלו ליצירות שהוא אוהב. יהלי וגמן. חי את היום.

אנטנה / אמנון דנקנר

אל גיא ריקבון ועפר

מלים שמנסות לרחוף. תצלומים – י.ס.פ.א.

לעולם לא אסלח לדן רביב את מה שהוא עשה לי השבוע. כמו כולם, הכנתי פיצוחים וסיגריות כדי לשכב מול הטלוויזיה ולצפות במשחק הגדול של ועידת חירות, אולם רביב לא סיפק את הסחורה. הדיווחים שלו משם היו כל־כך לא מספקים, עד שנאלצתי לקום ולנסוע אל „גני התערוכה", תוך גילוי של הקרבה עצמית שאין לו כל ביטוי בתלוש השכר שלי. מיד כשנכנסתי לאולם הגדול והמהביל תקפה אותי סחרחורת לא קלה. הייתי קרוב להתעלפות מעצם העובדה שאלפיים חמש מאות צירי הוועידה רק נשמו עלי. מכיוון שבליתי את מיטב השבתות של ימי נעורי ביציע אוהדי בית"ר באיצטדיון ימק"א בירושלים, חשבתי שאהיה מחוסן מעט, אבל לא. השנים שחלפו מאז הותירו בי, כנראה, את רישומן.

אינני הנער שהייתי פעם, וכבר בכניסה הצפופה אל האולם, נדחק בין ציר פרוע־מבט ונעדר דיאודורנט לבין צירה שגיהקה אל תוך נחירי את ההמבורגר בבצל שחטפה במזנון, הירהרתי כי הכותרת „אמנון דנקנר היה שם" עלולה להתקצר ל„אמנון דנקנר היה", אם לא אעמוד על נפשי ואנקוט טאקטיקות של גרילה עירונית כדי להיחלץ ממערבולות אלימות שנבעו פה ושם בקרב הקהל. עודי נדחק, חשבתי לעצמי כי ועידת „חירות" היא הכינוס הפוליטי היחיד שבו אני הולך כשאני מניח את ידי על הכיס האחורי של מכנסי, ליתר בטחון. אני מודה שוועידת מפלגה לא צריכה להיראות, באינטונסר האנושי שלה, כמו כנס של דוקטורים למשל, אבל – אל אלוהים – היא הרי גם לא צריכה להיראות כמו חדר־האוכל של כלא שאטה ביום עצבני במיוחד.

ביום השני של הוועידה עוד הרבו להשתבח בכך שאחרי ככלות הכל יש משהו יפה בכך שהוועידה הזאת, עם כל החריקות וההתפרעויות, היא חתך אמיתי של עם ישראל. אני מעז לכפור בתועלת הייצוגית הזאת. נכון שעם ישראל כולל בתוכו מספר לא מבוטל של חולי אפילפסיה, ברנשים בעלי מערכות עצבים רעועות ואנשים עם שערות על השיניים, אולם נדמה לי שגם דמוקרטים קיצוניים לא ימליצו על שיגור נציגים מובהקים של מגזרים אלה – ובכמויות כאלה – לכינוסים פומביים.

בערבו של יום שני עוד יצא לי להסב במזנון של גני התערוכה עם יצחק לבני, ובחברתם של שני אינטלקטואלים חיוורים וחלושים, אף ידועי חולי פה ושם, שיבחנו בכל זאת את הויטאליות שפרצה מבין השורות. ישבנו שם ולגמנו קפה במצב מהורהר ונתקפנו ברגשי הנחיתות האופייניים לנו אל מול שפעת השרירים, מיתרי הקול העזים, ורידי הצוואר המשתרגים והאגרופים המיובלים. שוחחנו לא בלי הערצה על תופעת הפרא האציל. אולם כבר למחרת התברר לנו, כמו להרבה משקיפים רומנטיים לפנינו, כי הפרא בדרך כלל איננו אציל, אלא אימבציל.

מה בעצם היה שם? דבר פשוט מאד: היו בחירות פנימיות שבהן זכה מחנה לוי־שרון, ומחנה שמיר־ארנס ניסה לגנוב את הקופה וללכת הביתה. הבריונות לא היתה שייכת רק למחנה של לוי־שרון. היא היתה כללית, וצדק דוד לוי כשאמר כי נסיונות זיוף ומירמה הם לא פחות אלימים מאשר השלכת מיקרופונים וחילופי מהלומות. כולם, אם כן, בריונים. אז מה עוד חדש? לנו אתם צריכים לספר את זה? יודעים, יודעים. אבל בכל זאת – נעים מאד לראות את זה קורה אצלם בבית פנימה. כמו בכל כנופיה של מהר־שלל־חש־בז ולא חשוב איך, הגיע השלב שבו השיטות האלימות, השקריות, האגרוף והכבלים משמשים במאבק על חלוקת השלל. בכל השעות ששהיתי שם, התחשק לי להיתלות על דשי מקטורניהם של הצירים וללחוש באוזניהם בשמחה לאיד „אל ראופנה אספקר", אבל הם בטח היו חושבים שזו איזו קללה בפרסית העוסקת בסוגים שונים של ירקות.

אני בטוח שאם ועידת חירות לא היתה כינוס מפלגתי אלא סידרה טלוויזיונית, רבים ממבקרי הטלוויזיה היו קוראים לה „אותנטית". שמעתי וקראתי גם כל מיני פרשנויות על כך שההתמרדות הגדולה והאלימה היתה של בני עדות המזרח בתנועה. עוד פעם מעליבים את „הספרדים האותנטיים" וקובעים כי איפה שהם נמצאים, אין מה לעשות, יש מהומות, קללות ומהלומות. יש להם דם חם, אין מה לעשות. אני לא בטוח שאני מוכשר לשמש שליח ציבור של עדות המזרח, אבל בכל זאת אני רוצה ליטול לעצמי את הזכות להיעלב במקומם. מחנה לוי־שרון בוועידה הזאת לא היה גוף מייצג של בני עדות המזרח. הוא ייצג רק את עצמו: חבורה של פראי אדם תמומי מוח שנאבקה בחבורה של פראי אדם מאופקים ומעונבים, זה הכל.

איך שלא יהיה זה היה הסיפור הפוליטי, החברתי והאנושי של השנה. ואיך התמודדה איתו הטלוויזיה? היא שלחה אל שדה המערכה הסוער הזה את דן רביב, וזה היה בערך כמו לשלוח את השק"מיסט הגדודי, מצוייד בארגז של מצופים, לקרב המיתלה. בכוחות עצמו ועם צוות אחד, לרביב לא היה שום סיכוי. גם בימים כתיקונם אין הוא כתב המפיח עניין בכתבותיו. מול הדרמה המרהיבה של הוועידה הוא התמוטט כבר ביום הראשון ולא הצליח לרכוב על האירועים ולדהור עליהם אל תוך המסך.

השיא היה שלשום. אמנם מהדורת החדשות הורחבה לצורך העניין, וגם ניסים משעל המצוין שוגר כדי לתת סיוע לרביב ולראיין את ראשי המחנות הניצים, אולם חוסר המקצועיות חגג שם. כך לא הוצבו מצלמה ומיקרופון ליד שולחן הנשיאות ודן רביב נותר מאחור, הרחק בפאתי האולם ואל מול צילום מרוחק מאד של הבמה הוא ניסה לספר לנו מה אומרים הנואמים, במקום שנראה אותם ונשמע אותם. אבל מעבר לזה – קשה לי להבין איך בלילה כזה קוטעים את האירועים בעיצומם ומשדרים לנו, כאילו לא קרה כלום, את „אל גרקו" עם מאל פראר. אני מודה שיש עניין מסויים בצפיה ב„אל גרקו", משום שהוא נחשב לאחד מעשרת הסרטים הגרועים ביותר בכל הזמנים. אבל מדוע דווקא בשעה שבה, אם לשאול את הביטוי שבו היתה פעם העתונות משתמשת בימים הרחוקים והיפים, „העולם כמרקחה".

כדאי להזכיר שבשעה שהוועידה הגיעה אל שיאה, התרחשה גם דרמה אחרת: בערך משחק חצי הגמר ב„פליי־אוף" בין אליצור נתניה להפועל חולון. אם היתה צמרת הטלוויזיה מאויישת בפחות ראשי כרוב, היא היתה יכולה להעניק לנו ערב בלתי נשכח שבו היו מתערבבים שידורים ישירים מהוועידה ומהמשחק. אבל השיגרה, השיגרה ולוח המשדרים הקדוש יהרגו אותם ואותנו. רק „מכבי" תל־אביב מסוגלת להזיז אותם מקפאונם לפעמים. האנשים האלה, אני אומר לכם, ישדרו לנו „בין הכיסאות" בדיוק במועד, אפילו אם תפרוץ מלחמת עולם שלישית. סדר צריך להיות.

העונג, לעומת זאת, היה לשמוע ולראות את „קול ישראל" מתפקד בשטח. הרדיו שלח לגני התערוכה ארבעה כתבים ובראשם שמעון שיפר. הם עבדו כמו חמורים, שידרו את האירועים עם התרחשותם, הסתובבו במסדרונות כשועלים, ושיפר – הוא יהרוג אותי עם הדש הזה – היה העיתונאי שלו – אף „עשה" את הסיפור של השבוע והוסיף את האגדה עם הסיפור שלו על התנכלויותיו הריפות של יצחק שמיר.

פילטרים / שלמה ארצי

אנחנו מארגנים פסטיבל נגד גזענות

אני מנסה לחשוב איך זה ייראה אם יום אחד כהנא יגיע לשלטון ויפקוד על הפסיכים שלו להעלות את מאכראם חורי על משאית ולזרוק אותו מכאן

אם אזכה בחיים שלי בעוד פרס חוץ מ„כינור דוד", זה יהיה גביע ועליו חרוט הפרצוף של כהנא.

אני לא גזעני, אני להיפך.

כל שבוע מצלצלים אלי שניים־שלושה אנשים שמארגנים פסטיבל נגדו ורוצים אותי בתור מנחה או זמר. בהתחלה זה החמיא לי. לדבר נגד כהנא מול אלפי בני־נוער זה לא רע. השיחה השבועית בטלפון מתנהלת כך:

„שלמה ארצי?" לוחש הקול אל תוך השפופרת.

„כן זה אני".

„אני מצטער שאני מפריע לך בשעות הלילה, אתה ישן?"

„אני אף פעם לא ישן".

„אתה ער?"

„אני בערך".

„אז ככה", אומר הקול, „אנחנו מארגנים פסטיבל נגד גזענות". כאן באים מקום, שם, כתובת ושעה. „ורוצים שתנחה אותו".

„מה אני צריך לומר?"

„מה שבראש שלך. שאתה נגד, ושכהנא מגעיל אותך", ומכאן ואילך בא נוסח שלם ומפורט של „מה שבראש שלך".

זה נכון שכהנא מגעיל אותי. אבל גם הפסטיבלים כבר לא מה שהיו. הייתי בכמה מקומות קדושים. סיבוב פסטיבלים. הייתי בבית־שמש, ב„צוותא", בבנייני האומה בירושלים. בכל המקומות אמרתי שכהנא מגעיל אותי ואפילו קיבלתי מחיאות כפיים של הזדהות כמו חבר כנסת. בבית־שמש, צריך לומר, גם קיללו אותי. מן האולם שמעתי קריאות בסגנון שלא היה מבייש את שונאי. „שהבת שלך תתחתן עם ערבי", צעק אחד, „שערבי יהרוג אותך בדרך הביתה ושיתקעו לך צריך בבטן". לא פחות.

באספות הרגשתי לפעמים קצת דביל כשעוברת אותי מחשבה שהמילים עוברות לקהל דרך האוזן ולא דרך הלב, במוח האחורי שלהם, גם אם אינם מודים בכך, הם מקבלים את כהנא.

בשבוע שעבר פגשתי את השחקן מאכראם חורי, חורי דיבר על חיי הערבים בארץ הקודש. זה נושא למאמר בפני עצמו, או בעצם לספר שרק מאכראם יכול וצריך לכתוב. אני מנסה לחשוב איך כל זה ייראה, אם יום אחד כהנא יגיע לשלטון ויפקוד על הפסיכים שלו להעלות את מאכראם על משאית ולזרוק אותו מכאן, וכמה שווים היום ויהיו שווים אז הפסטיבלים והמלים היפות. באותו שבוע גם לא בוזק השוק נגד גזענות, ובדרך שמעתי בני נוער שהצטרפו להפגין נגד כהנא האומרים שהם אכן נגדו, אבל אבל... יש משהו בדבריו.

השניים־שלושה שמצלצלים אלי בלילות הרגיזו אותי השבוע כל הלילה.

„הפאשיזם פה, הפאשיזם שם. את הסוף מכתיבים", כך „מיסטה מקומית".